

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 1. Del : 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "1. Del : 1812-42", i Heiberg, Johanne Luise: *1. Del : 1812-42*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr05val-shoot-idm139983405076416.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: 1. Del : 1812-42

ET LIV GJENOPLEVET I ERINDRINGEN AF

JOHANNE LUISE HEIBERG

4. REVIDEREDE UDGAVE
VED
AAGE FRIIS

UNDER MEDVIRKEN AF
ELISABETH HUDE, ROBERT NEIIENDAM
OG JUST RAHBEK

I. BIND
FØRSTE DEL
1812-42

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1944

4

COPYRIGHT 1944 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG · COPENHAGEN

PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

5

FORORD TIL 4. REVIDEREDE UDGAVE.

JOHANNE LUISE HEIBERG døde 21. December 1890. Aaret efter paabegyndtes Udgivelsen af hendes Livserindringer "Til Minde om Johan Ludvig Heiberg den 14. December 1891", Hundredaarsdagen for hans Fødsel. Af de fire Dele og Bind kom de to første i 1891, de sidste Aaret efter.

Denne Originaludgave besørgedes af A. D. Jørgensen, og Teksten ledsagedes af nogle Tillæg med faa, men vigtige Oplysninger, Aftryk af Breve og Aktstykker samt Meddelelser om Værkets Tilblivelseshistorie. 1. Udgave efterfulgtes 1904 af en "Folkeudgave" i 2 Bind, et Optryk. 1913 genoptryktes dette som 3. Udgave og ledsagedes af nogle utilfredsstillende Noter ved Otto Borchsenius.

Ingen af de to Folkeudgaver byggede paa en Revision af Teksten paa Grundlag af de bevarede Manuskripter; de bragte ikke de nødvendige, udtømmende Oplysninger og Litteraturhenvvisninger saalidt som et Register, intet af det Tilbehør, der bør findes i et Værk, der som "Et Liv, gjenoplevet i Erindringer" har stor og blivende aandshistorisk Betydning.

Ved nærværende 4. reviderede Udgave er disse Mangler omsider søgt afhjulpet. Den oprindelig firdelte Tekst er her efter Forlagets Krav blevet samlet i tre Bind, som i det væsentlige alene ved formelle Ændringer

adskiller sig fra Originaludgaven. Hertil er føjet et fjerde Bind, som gør Rede for Værkets Tilblivelse samt bringer kritiske Undersøgelser vedrørende de bevarede Udkast og Bearbejdelser foruden oplysende Noter til alt i Teksten, Personer og Forhold, der har dette behov. Der er herved taget Hensyn saavel til det store nu tilgængelige utrykte Materiale i de Heiberg-Gyllembourgske og andre Arkiver som til den trykte Litteratur, der bl. a. rummer den Kritik og Polemik, som Fru Heibergs Værk har fremkaldt. Der vil tillige findes en Redegørelse for de Principper, som Udgiverne har fulgt ved Tilrettelæggelsen af Teksten i denne 4. Udgave, saavel som for det øvrige Arbejde. Medens det ikke har været nødvendigt at tage Hensyn til de to Folkeudgaver, har Udgiverne i Tillægsbindet givet fornøden Besked om Forholdet mellem nærværende Udgave og den af A. D. Jørgensen besørgede Originaludgave.

6

Denne kritiske Gennemarbejdelse af Fru Heibergs Værk, som har udkrævet flere Aars Samvirken mellem Udgiverne, er muliggjort ved, at Den grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse har ydet de tre af disse, Cand. mag. Elisabeth Hude, Teaterhistorikeren Robert Neiiendam og Lektor Just Rahbek, Støtte til deres Studier.

København i Februar 1944.

Aage Friis.

Elisabeth Hude. Robert Neiiendam. Just Rahbek.

7

Til Minde om

JOHAN LUDVIG HEIBERG

Udgivet den 14. December 1891

8

9

INDHOLD

FØRSTE DEL 1812-42.

- De første Barndomsaar13
- Danseskolen16
- En Beskytter19
- Barnet i "Correggio" (1823)22
- Hjemmet24
- Min første Kunstreise (1824)32
- Første selvstændige Optræden (1826)41
- Et vigtigt Møde43
- "Aprilsnarrene"45
- Fru Gyllembourg48
- Min første Læsning51
- Min første Indtrædelse i Selskabslivet53
- Min hemmelige Verden56
- Overgang til Skuespillet (1827)57
- Lys og Skygger62
- Confirmationen (1828)66
- "Elverhøi"69
- Kampe for Friheden73
- Tordenskyerne blive tættere og tættere79
- Min Faders sidste Aar82
- Mit nye Hjem (1829)83
- Min anden Kunstreise90
- En Ubesindighed104
- Bournonville107

- Mit tredie Hjem (1830)111
- "Den Stumme i Portici"119
- Det lyser mere og mere op123
- Johan Ludvig Heiberg127
10
- Hertz og Scribe136
- Vort eget Hjem (1831)143
- Vinteren 1831-32. Sommerophold i Hirschholm154
- Vort Hjem og vore Venner167
- Min tredie og sidste Kunstreise (1833)176
- Weyse, Jenny Lind og Lady Teazle180
- Fremstillingen af det Naive184
- Taarbæk. Mine Alfer (1834)187
- "Nina" og "Alferne"191
- "Debatten i Politievennen" og "Sparekassen" (1835-36)....196
- "Nei"200
- Reise til Paris i Sommeren 1836202
- Vinteren 1836-37213
- "Fata Morgana", "Fyrste og Page"220
- Sommeren 1838222
- Vinteren 1838-39226
- Emserreisen 1839230
- Thronskiftet238
- "De nygifte", "Mulatten", "Dorothea og Gomez Arias" (1840)....242
- Thorvaldsen253
- "Corsaren". Theaterbestyrelsen257
- "Svanehammen", "Et Glas Vand" (1841)263
- Bakkehuset (1842)269
- "Dina"278
- "Ørkenens Søn". Det Plastiske i Skuespilkunsten289
- Den italienske Opera i Kjøbenhavn295

11

FØRSTE DEL 1812-42

12

13

"De samle sig, lig underfulde Drømme,
De rige Minder fra en svunden Vaar,
Lig gyldne Skyer, som paa Himlen svømme,
Skjøndt Solen under Horizonten staaer."

Johan Ludvig Heiberg.

DE FØRSTE BARNDOMSAAR.

AF mine Forældres ni Børn var jeg det næst yngste. Min Moder, Henriette Hartwig, var fra Frankfurt, hvorfra hun og en ældre Søster flygtede en Morgenstund, barbenede, i en Alder af tolv og fjorten Aar, for at undfly en haard og ubarmhjertig Stifmoders strenge Behandling; hun var en Søster til deres virkelige Moder, som Døden havde berøvet dem i deres første Barndomsaar, en Moder, som de bestandigt mindedes med den inderligste Kjærlighed. Børnene naaede Hamborg ved at tigge sig frem. Her gave de sig Begge til at tjene for

deres Brød og vare heldige nok til at træffe paa gode Herskaber, der havde Medlidenhed med deres Ungdom og forladte Stilling. Efter fem til sex Aar fulgte min Moder med sit Herskab, der satte stor Pris paa hende, til Kjøbenhavn. Her gjorde hun Bekjendtskab med min Fader, Christian Heinrich Pätges, der var Vinkyper. Ogsaa han var en Tysker af Fødsel og var vandret ud fra Cölln for at undgaa Krigstjenesten. Da han havde saa meget, at de kunde gifte sig, nedsatte han sig i Kjøbenhavn som Vinhandler. I Bombardementet 1807 mistede de Alt, og da han ikke saae sig istand til at begynde forfra, forsøgte han sig som Værtshusholder. Nu gik deres Liv hen i Fattigdom og Trængsler; de flyttede fra Sted til Sted for at prøve Lykken, som imidlertid udeblev. Da det ikke vilde gaa i Byen, flyttede de ud paa en af Broerne og fæstede en Leilighed paa Nørrebro i et Hus, som var bekjendt under Navnet "Lille Ravensborg". Her blev jeg født i 1812, den 22de November.

Det var som bekjendt en meget streng Frost denne Vinter, hvilket ikke alene Napoleons Soldater, men ogsaa min stakkels Moder fik at føle. Hun har ofte i senere Aar fortalt, at Værelset, hvori hun laa, var saa fugtigt, at der laa tyk Is under hendes Barselseng. Da hendes Hænders Gjerning var uundværlig i Huset, maatte hun efter faa Dages Leie staa op og tildrog sig 14 derved en heftig Feber, som i længere Tid tvang hende til atter at holde Sengen. Man var nu i stor Forlegenhed med mig, og havde ikke en Nabokone, som tilfældigvis ogsaa havde født et Barn paa samme Tid, tilbudt min Moder at dele sin Mælk mellem hendes Barn og sit eget, var jeg vel omkommet af Mangel paa Pleie. Aaret efter fødte min Moder atter en lille Pige, den Yngste og Sidste af mine Forældres Børn. Da hun oftere vil forekomme i mit Levnet, vil jeg nævne hendes Navn: *Amalie*. Efter nogle Aars forgjæves Anstrengelse kunde mine Forældre heller ikke erhverve det Fornødne til Livets Ophold her og besluttede derfor at forlade Kjøbenhavn. Officererne ved andet jyske Regiment, som tidligere havde spist i Middagsabonnement hos mine Forældre, fik i Sommeren 1816 Garnison i Aalborg, og da Regimentet nu blev forlagt til Jylland, foreslog min Moder at reise derover, for at de atter kunde spise hos hende, hvis Mad lod til at have behaget dem. Det blev da besluttet, at min Fader for det Første skulde blive i Kjøbenhavn, hvor han havde et lille Erhverv hos forskellige Vinhandlere ved Aftapning af Vine; min Moder skulde da først prøve i Aalborg, hvorledes det vilde gaa med den nye Plan, inden min Fader opgav, hvad han havde i Kjøbenhavn.

Hun reiste da med alle os smaa Rollinger paa en lille Pæreskude til Aalborg. Vi lede meget Ondt underveis, og min Moder har ofte i senere Aar med Taarer i Øinene fortalt os om sin Nød og Forladthed i hin Tid, og med hvilket tungt Hjerte hun ankom i den fremmede By. Her fæstede hun nu en temmelig stor Leilighed, hvilket var nødvendigt, naar de Mange af Regimentet skulde spise sammen. Jeg ser endnu Huset for mine Øine med sin temmelig høie Stentrappe, som førte ned til Gaden; langs med den løb en Canal, ved Foden af Trappen en bred Rendesten. Jeg var dengang mellem tre og fire Aar. Liggende paa alle Fire ved denne Rendesten, rodende med en Pind i samme, vakttes jeg første Gang til Bevidsthed om mit eget Jeg i dette Liv. Jeg husker tydeligt, hvorledes jeg pludseligt saae i Veiret, skamfuld tørrede mine Fingre af og tænkte: "Hvis Nogen ser dig liggende saaledes her, da er det vist en Skam for dig." Fra denne Dag af holdt jeg mig til Trappen, ved hvis Sider der paa Grund af den ringe Færdsel groede Græs. I disse Græsstraa saae jeg nu de deiligste Blomster; undertiden ogsaa store Træer, hvori jeg saae Fugle, Engle, kort Alt, hvad jeg vilde se. Altid udøvede jeg mine Lege ene; aldrig meddelte jeg Nogen, hvad der sysselsatte mine Tanker. "Hun gaar saa stille og tosser om", hørte jeg ofte min Moder og mine ældre Søskende sige. Ogsaa havde jeg en anden forunderlig Passion. Naar jeg sad ved min kjære Stentrappe, havde jeg ofte bemærket, at i fugtigt Veir kom Regnormene krybende frem af Jorden; heraf sluttede jeg, at de Stakler længtes efter at blive vaskede; for at hjælpe dem saa godt jeg kunde med at faa dette Ønske opfyldt, gravede jeg ofte hele Timer i Jorden og samlede saa mange sammen som muligt. Jeg kunde have et helt Nøgler af Orme; disse vaskede jeg af paa det omhyggeligste, skyllede dem i flere Hold Vand, indtil de vare ganske rene, og puttete dem saa atter ned i Jorden, forvissat om at have gjort en god Gjerning. Med slige stille, beskedne Glæder gik mine første Barndomsaar hen.

Ved andet jyske Regiment var en Underofficer ved Navn Zangenberg. Denne Mand underviste Byens Børn i Dans, og til dette Øiemed havde han leiet en stor Sal hos min Moder med den Forpligtelse, at han skulde tage hendes to yngste Børn, min Søster Amalie og mig, med i sine Dansetimer. Han fandt, at jeg havde et ualmindeligt Talent for Dansen, og kastede sin særdeles Opmærksomhed paa mig. Tilsidst kunde han ikke undvære mig ved sine Informationer hos Byens fornemmere Børn, der holdtes i deres eget Hjem. Han udbad sig derfor hos de elegante Familier, at han maatte tage en lille Pige af sine Elever med for at være ham behjælpelig med at føre Børnene an. Min Moders Tilladelse hertil fik han let, da hun ansaae det for en Ære, der vederfores hende og mig. I slet Veir sendte man ofte en stadselig Karet efter ham, og jeg husker grant, hvorledes han og jeg da kjørte sammen, og hvorledes jeg med Ydmyghed sad ved hans Side og neppe turde trække mit Veir, som om jeg havde siddet hos Kongen selv. I et af disse elegante Huse begyndte min første Sorg. Der var nemlig i et af dem en lille stakkels pukkelrygget Dreng, der havde fattet stor Godhed for mig og altid kun vilde danse med mig. Dette morede de Voxne, og de kaldte mig nu altid i Spøg for hans Kjæreste. Men for mig var det ingen Spøg; med Rædsel saae jeg dette lille fæle Væsen nærme sig mig og skjælvede for, at jeg virkelig skulde bindes til ham og blive hans Kjæreste, uagtet jeg neppe vidste, hvad dette vilde sige. Mange søvnløse Nætter voldte denne Spøg mig, og jeg kom bestandigt med Skræk i dette Hus, hvor jeg var saa velkommen. En Skræk, jeg havde kunnet spare mig, thi uagtet hans Pukkel vilde den fornemme Familie neppe valgt mig fattige Barn til Ledsagerske for deres Søn paa Livets Bane; uden at tale om, at han var syv og jeg sex Aar, saa der var i alt Fald ikke nogen nær Udsigt til en Forening, - men hvad

kan ikke ængste et Barn af en tungsindig Character, og en saadan var alt i de unge Aar traadt tydeligt frem hos mig. I Foraaret 1820 forlagdes andet jyske Regiment atter til Kjøbenhavn, og efter et Ophold af fire Aar vendte mine Forældre (min Fader var imidlertid ogsaa kommen til Aalborg) i den Anledning atter tilbage til Kjøbenhavn, og en Sten faldt fra mit Bryst, da vi paa Skibet droge bort uden den pukkelryggede Dreng. Jeg havde i lang Tid glædet mig i Stilhed til at komme til Kjøbenhavn, thi jeg havde hørt min Fader sige, at en Bekjendt af ham havde leiet os en Bolig 16 i Grønnegade. Derved opstod tusinde Phantasier hos mig, hvorledes jeg der skulde plukke Blomster. Jeg tænkte mig det som en Mulighed, at jeg kunde faa en Dukkevogn, og at jeg i den kunde kjøre Græs, anlægge smaa Haver, plante store Træer, hvori Fuglene kunde sidde og synge o. s. v.; thi at Verden kunde være saa ondskabsfuld at kalde en Gade for Grønnegade, hvori der ikke fandtes eet Græsstraa, endsige Andet, faldt mig intet Øieblik ind. Man tænke sig derfor min Skræk og min Skuffelse, da vi arriverede til Grønnegade! Jeg græd bitterligt over mit feilslagne Haab uden dog at betro Nogen Grunden til min Smerte.

DANSESKOLEN.

Mine Forældre flyttede atter fra Sted til Sted for at søge Lykken, der lod til rent at have slaaet Haanden af dem. Ved et Tilfælde kom en fattig Jødepige i vort Hjem. Lykken havde vendt hende Ryggen ligesom os, og mine Forældre, som knap havde Brødet til deres egne Børn, delte det dog med den stakkels Pige, som til Gjengjæld gjorde den Nytte, hun kunde, i Huset. Samme Pige var en Datter af den i sin Tid berømte Jøde, som i et halvt Aarhundrede sad og sang under det store Træ i Dyrehaven og ved sine comiske Viser var Alverden bekjendt under Navn af "*Jøden under Træet*". Han er ofte bleven besunget af Digterne og gik over i Litteraturen under denne Benævnelse. Han var yderst eiendommelig og havde et afgjort Talent til at foredrage slige comiske Sange, som han da ledsagede med det pudsige Minespil; saa snart han slog Accorden paa sin Cither, strømmede Mængden altid sammen om ham og kom snart i en ustandselig Latter. Datteren havde arvet Noget af hans musikalske Talent; hun sang med en smuk Stemme og med et sjælfult Udtryk Ariet og Duetter næsten af alle Operaer. Hun var god og tjenstagtig mod os stakkels Børn, som i det travle, fattige Hus gik for Lud og koldt Vand. Hun indstuderede nu til sin og vor Glæde Duetter og Ariet med min Søster Amalie og mig. Vi dansede ofte for hende, hun sang dertil og glædede sig over vore Fremskridt, som om vi havde kunnet være hendes egne Børn. Denne Pige fattede først den Idee, at vi burde gaa til Theatret. Hun talte ofte derom med mine Forældre, men min Fader sagde da, "at han før vilde dreie Halsen om paa os." Desuagtet gik hun en Dag uden videre op med os til den daværende Solodanser Dahlén og spurgte, om han vilde antage os to Smaapiger til Dansen ved det kongelige Theater. Efter at han havde betragtet os nøie, bestilte han os til paa en bestemt Dag at møde ved Hoftheatret (hvor Danseskolen dengang var), for at vi med en Del andre Børn, der havde meldt sig, kunde lade os prøve, om vi vare skikkede til denne Lykke. Dagen kom, og med Skjælven og Bæven indfandt vi os, ubeskriveligt undselige og ængstelige - jeg især - thi min Søster var et livsglad Barn, der ikke saa let lod sig forknytte.

Imellem de mange teatralske Kunster, vi alt havde erhvervet os, var ogsaa en saakaldet Æggedans, som bestod i at danse mellem syv Æg, lagte i en vis Form paa Gulvet. At danse mellem disse uden at se ned og uden at berøre dem med Foden det var Opgaven. Denne Dans udførte vi med stor Virtuositet, dengang Turen kom til os; til stor Moro for Dahlén og hele Forsamlingen, der brast i Latter den ene Gang efter den anden. Jeg havde Møie med at tilbageholde mine Taarer, thi jeg havde en Følelse af, at vi vare tilbedste. Dahlén bemærkede dette, trøstede mig og sagde, "vi skulde ikke være saa forknytte, det var meget godt, og vi vare Begge antagne." Vi gik da hjem og fortalte, at vi Begge vare antagne ved det kongelige Theater. Min Faders Betænkeligheder vare forbi, og en Forfængeligheds Følelse traadte i Stedet. Men min Angest over at have været til Latter forlod mig ikke hele Dagen og det meste af Natten. Min Søster var dengang henvend syv Aar, jeg otte.

Mine Forældres Stilling forværredes mere og mere. Deres Indkomster strakte med Møie til Livets Fornødenheder, og deres Fattigdom udtalte sig naturligvis i vore Klæder og i vor Mangel paa alt det, som forvænte kjøbenhavnske Børn anse for uundværligt. Vi kom paa Danseskolen i vor simple og intet mindre end zirlige Dragt til stor Forfærdelse for de andre Smaapiger, der alle i hvert Fald i Sammenligning med os vare et Slags Stadsdamer. "Hvad er det for To?" udbrøde derfor de Andre, "hvorledes er det, de se ud?" De rykkede langt fra os og vilde ikke have med os at gjøre. En dyb Smerte, der grænsede til Fortvivlelse, greb mig. Min Søster, der havde lige det modsatte Temperament, lo ad mig og sagde: "Hvad vil du bryde dig om det, din Tosse? Ville de ikke omgaas med os, saa lad dem lade det være." Ved min Hjemkomst fortalte jeg, hvilken Haan vi havde været udsat for paa Grund af vor simple Klædedragt. Men her fik jeg ingen Trøst. Min Moder sagde, at vi vare fattige Børn, der ikke kunde gaa klædte som Prinsesser; at det ikke var en Skam at være fattig, o. s. v. Men jeg gik hele Dagen med Taarer i Øinene, som Ingen lagde Mærke til. Om Aftenen græd jeg mig i Søvn med en stille Hulken, idet jeg i mit stille Sind forundrede mig over, at min Søster den

hele Dag havde været mere oprømt end nogensinde og øvet sig paa at gjøre det ene Hop efter det andet, som hun havde set de ældre Børn gjøre paa Danseskolen, mens hun med sin klare Stemme sang dertil i vilden Sky. Næste Morgen begyndte mine Lidelser forfra; thi vi gik hver Morgen paa Danseskolen. I Aalborg, hvorfra vi nylig vare komne, 18 var det dengang almindeligt, at alle Børn sagde "han" og "hun" til hinanden, og denne jyske Skik havde vi endnu ikke aflagt. Den første Dag havde vi ikke synderligt aabnet Munden, men da de kjøbenhavnske Børn til deres Rædsel hørte, at vi sagde hun til hinanden, og min Søster endogsaa tiltalte en af dem med dette ulykkelige Ord - reiste der sig en formelig Storm imod os, og vi bleve forhaanede, bespottede og skyede som to stygge Trolde, der havde fordristet sig til at trænge ind i denne Samling af Sylphider. Saa snart jeg begreb, hvori vor Brøde bestod, kom dette Ord aldrig over mine Læber. Vanskeligere var det at faa min Søster afvænt dermed, thi da hun ikke tog sig Sagen saa nær som jeg, fremturede hun til min Sorg i denne for de andre Børn utilgivelige Feil. Det var ogsaa lettere for mig at vogte mig - hertil kom min Taushed mig til Hjælp - men hos hende lod det muntre Sind Tungen løbe med en Hurtighed, som gjorde det umuligt for hende at tænke, forinden hun talte. Dog dette var ikke den eneste Anstødssten. Det Danske, som vi dagligt hørte af vore tyskfødte Forældre, var saare feilfuldt; dette forkerte, halvtyske, halvjyske Sprog havde forplantet sig til os, og var nu ideligt Gjenstand for de andre Børns Latter og Spot. Vi aabnede derfor aldrig Munden, uden at det Kaudervelske, vi fremførte, gav Anledning til Vrængen af de Andre, der forundrede spurgte, hvad det var for et Sprog, vi talte. Og mangen plat Vittighed fulgte nu herpaa. Dette tror jeg var fra Begyndelsen af Grunden til min ualmindelige Taushed. Jeg lyttede nu med Opmærksomhed til de Andres Udtale, gjentog den i Stilhed for mig selv og rettede min Søster, saa godt jeg kunde. Dette hjalp imidlertid ikke stort, da den hele Sag ikke laa hende synderligt paa Hjerte. For mig stod det som et uopnaeligt Ideal at kunne hæve mig til de andre Smaapiger i Et og Alt.

Paa Danseskolen vare alle Børnene opstillede i flere Rækker foran Læreren ligesom Klasser i en Skole. De bedste i den forreste Række nærmest Læreren, og dernæst Række for Række, de, der vare længst tilbage i Kunsten, bagest. Min Søster og jeg begyndte naturligvis med at blive placerede bagest, men meget hurtigt blev jeg trukket længer og længer frem, indtil jeg stod i den førønskede forreste Række, medens min stakkels Søster beholdt sin ydmyge Plads. Hun tog sig heller ikke dette videre nær, men glædede sig kjærligt over min Lykke og var lige glad. En af de bedste Elever var Andrea, der senere blev en bekjendt, yndet Danserinde. Hun var, især som ung Pige, meget smuk og havde et afgjort Talent. I Klæder var hun en af de finest holdte Piger, havde alle Slags Luxus, men følte ogsaa sin Overlegenhed baade i det Ene og det Andet. Denne stolte lille Pige kom jeg nu til at staa ved Siden af og følte med dyb Ydmyghed den Ære, der vederfores mig. Hun dominerede mig ganske og lod mig føle sin Overlegenhed, 19 hvor det var hende muligt; hvilket jeg fandt i sin Orden, og var usigelig glad, naar hun viste sig nogenlunde venlig imod mig. Med stor Begjærlighed betragtede min Søster og jeg Balletprøverne; det var jo en helt ny Verden, der blev oprullet for os. Naar vi da kom hjem, spillede vi hele Balletten til stor Glæde for vore Forældre, især for min Fader, der var henrykt over disse Præstationer.

EN BESKYTTER.

Ved denne Tid boede mine Forældre paa Christianshavn i Brogaden Nr. 20 i Stuen, hvor de holdt Billard og Gjæstgiveri. Naar Stuen var tom for Gjæster, var det een af vore Lege at se, hvem af os der kunde holde længst ud at gaa paa Taaspidsen rundt om Billardet. Ofte sprang vi tilsidst op derpaa og udførte vore Balletscener paa Hosesokker for ikke at fordærve Klædet med vore Sko, forestillende os, at dette var Theatret, vi stode paa. Min Fader udgjorde da ofte Publikum og saae med Glæde og Stolthed paa vore Forestillinger. Disse Lege gave Anledning til en Begivenhed, som var af en uberegnelig Indflydelse paa min Barndom, min Ungdom og i Grunden hele mit øvrige Liv, saaledes som jeg nu skal fortælle.

En Aften havde ualmindelig mange Gjæster indfundet sig i Billardstuen. Vor lille Dagligstue, hvor vi Børn opholdt os, var ved Siden af denne, saa vi kunde høre hvert Ord igjennem den tynde Væg. Conversationen i Gjæstestuen var denne Aften meget højrøstet. Amalie og jeg sade og legede, men bleve med Et opmærksomme ved, at vore Navne flere Gange bleve gjentagne af min Fader, der pligtskyldigst pleiede at underholde sine Gjæster. Vi kunde da ikke lade være at lytte, og nu hørte vi, at min Fader fortalte dem om sine to Smaapiger, der vare ved Theatret, og som alt kunde danse og synges og udføre de deiligste Balletter. "De skulde se dem", vedblev han, "naar de her paa Billardet udføre deres Balletter; det er lige saa godt som at gaa paa Comedie." Theatret har en egen Tilløkkelse for Alle som ogsaa det, at komme i Berøring med selv en nok saa ringe af dets Personale. Disse Herrer gjorde derfor Spørgsmaal paa Spørgsmaal, og denne højrøstede Passiar endte med, at en af dem raabte: "Lad os faa dem herind paa Billardet og se en af deres Balletter! De skulle nok blive applauderede, hvis de gjør det godt." - "Ja, lad dem komme herind!" raabte nu Alle i Munden paa hinanden. Jeg rystede over mit hele Legeme, thi saa lille jeg var, havde jeg dog en medfødt Takt, der sagde mig, at det var uværdigt for os at lyde denne Opfordring, og komme i Kast med

disse Mennesker. Min Fader kom nu 20 med glædestraalende Øine og stolt Mine ind til os og sagde: "Hanne og Malle! Kom ind og dans for Gjæsterne og spil den Ballet for dem, som I viste mig i Gaar." Jeg sprang nu op, løb hen i den fjerneste Krog af Stuen og erklærede paa det Bestemteste, at jeg ikke gjorde det. Min Fader blev vred. tog mig ved Haanden og bød mig strax følge sig. Min Søster lo og sagde: "Kom, din Nar! Hvad kan det gjøre dig?" Min Fader førte os nu ind til Gjæsterne, der støiende omringede os og opfordrede os til at vise vore Kunster. Han løftede os uden videre op paa Billardet og opfordrede os til at begynde. Min Søster opmuntrede mig med venlige Ord og istemte sin Sang, der tjente i Stedet for Orchester, mens hun dansede hen ad Billardet. Jeg fulgte hende nu, idet mine Taarer brøde frem og stege til en lydelig Hulken, alt som Gjæsternes raa Applauderen tiltog.

Ved et lille Bord i en Krog af Stuen sad der under alt dette en Mand og læste i en Avis. Han havde hidtil holdt sig rolig og siddet stille paa sin Plads, men reiste sig nu pludseligt, trængte sig frem til Billardet, greb mig om Livet og satte mig ned paa Gulvet, idet han med høi Røst sagde: "Det er Synd, mine Herrer, at tvinge et stakkels Barn, som har en finere Følelse end De, til at gjøre Løier for Dem." Min Fader blev ganske slukøret over denne Bemærkning og fandt sig i. at Dansen ophørte. Og i samme Nu glemte de øvrige Gjæster os og vore Præstationer og fortsatte det afbrudte Billardspil. Den Fremmede tog mig ved Haanden og førte mig hen til sit afsides staaende Bord. Min Søster fulgte efter. Han klappede mig paa Kinden og gjorde sig megen Umage for at berolige mig, hvilket dog ikke lykkedes ham. Han gjorde mig en Mængde Spørgsmaal, som min Søster besvarede, thi jeg var stum og blev stum. Blandt Andet spurgte han om, hvor gamle vi vare, og hvor vi gik i Skole? Paa det sidste Spørgsmaal svarede min Søster, at vi endnu ikke havde gaaet i nogen Skole. Da han til sin Forundring fremdeles hørte, at vi i vor Alder endnu hverken kunde læse eller skrive, tog han os hver ved sin Haand og sagde: "Før mig ud til Eders Moder!" Vi førte ham da ud i Køkkenet, hvor hun stod i fuldt Arbeide. Han spurgte hende nu, hvoraf det kom, at vi endnu ikke gik i Skole? Hun svarede, at det var der ikke Raad til; vi kostede hende nok alligevel. Da sagde han, idet han pegede paa mig: "Denne lille Pige maa De vogte; hun har vist Evner i sig, som ikke ere almindelige." Disse af ham udtalte Ord har min Moder ofte i senere Aar gjentaget, idet hun pleiede at tilføie: "Jeg glemmer aldrig, da han kom ud med jer, og jeg stod der i Skorstenen og saae ud, saa Gud maatte sig forbarme." - "Ifald De ønsker det," vedblev den Fremmede, "vil jeg paatage mig at komme et Par Gange om Ugen og lære Deres to Smaa piger at læse og skrive. Jeg vil naturligvis gjøre det for Intet, kun maa de rette sig efter min Tid og Leilighed." Min Moder, der hidtil ikke 21 havde skjænket hans Tale synderlig Opmærksomhed, standsede med at røre om i sin Gryde og saae forundret paa ham. Hun takkede ham da hjerteligt og bød os Begge at kysse ham paa Haanden til Tak, hvilket jeg gjorde med en Inderlighed og Taknemmelighed, som jeg ikke kan beskrive. Han unddrog sig denne ydmyge Tak og kysede os begge paa Panden, idet han sagde: "Ja, saa kommer jeg paa Onsdag for første Gang, og saa skulle vi ret være flittige." Derpaa gik han atter ind i Gjæstestuen, men kom et Øieblik efter tilbage til vor Dagligstue, hvor jeg sad og grublede over det Passerede, rakte os en stor Pakke med Kager og sagde til mig: "Se nu ikke saa bedrøvet ud, lille Hanne!" Derpaa satte han sig hos mig og gjorde flere Spørgsmaal, som de andre i Stuen besvarede. Men mine Øine maa vel have talt desmere, thi jeg hørte ham sige til en af mine ældre Søskende, idet han gik ud ad Døren: "Det er et forunderligt Udtryk, der er i det Barns Øine." Efter at vi med megen Appetit havde fortæret vore Kager, gik vi i Seng, hvor jeg længe laa uden at kunne falde i Søvn; thi Aftenens Begivenheder og Manden ved det lille Bord i Krogen havde gjort et dybt Indtryk paa min Phantasi - et Indtryk, som har bevaret sig friskt i mit øvrige Liv. Onsdagen kom og med den Herman, saaledes vil jeg kalde min Befrier fra hin Aften. Vi skulde nu begynde den lovede Undervisning, men alle Rekvisiter hertil manglede i vort fattige Hjem, og da han snart mærkede Umuligheden af at skaffe dem tilveie, forlod han os efter et kort Besøg, idet han lovede, at han næste Gang skulde bringe Bøger, Papir, Penne og alt Fornødent med sig. Faa Dage efter indfandt han sig atter med fuld Oppakning, og nu begyndte han det møisommelige Arbeide: at undervise to Børn, der Intet i Verden vidste - neppe nok, at to og to ere fire. Meget flittig var Ingen af os, men han desmere udholdende. Han kom aldrig uden at medbringe Et eller Andet til os, som kunde fornøie Børn. Ofte spurgte han os, hvad vi havde faaet at spise til Middag, og rystede paa Hovedet ved vor Beretning derom. Tidt bragte han os ogsaa fint indpakket Smørrebrød, Frugt, Kager og andre spiselige Sager. Ogsaa i vore Lege tog han Del, og vi bleve saaledes meget gode Venner, uagtet vi vare dovne til at lære, hvad han paalagde os, og desværre lærte jeg aldrig, heller ikke senere, at skrive orthografisk rigtigt. Min Lærdom havde fra Barn af været for ufuldkommen, saa at jeg ikke var kommet til at have alt sligt som en Vane og for Ingenting. Men var jeg for min Part dovent til at læse og skrive, var jeg des flittigere paa Danseskolen. I Hjemmet fandt jeg paa tusinde smaa Beskjæftigelser; især havde jeg en formelig Passion for Syning. Min Søster Amalie havde et sandt Raseri for at lege med Dukker; til disse Dukker syede jeg Klæder, Hatte, Sko etc.; enhver lille Klud, jeg kunde finde, blev strax benyttet hertil, og af nok saa ringe en Lap fik jeg noget Zirligt og Net sat sammen til hendes Dukker.

22

Min Lyst til at sy dette Dukketøi udviklede et Slags Skrædertalent hos mig, som siden har været mig til stor Nytte.

Hvorledes det gik til, at Herman efter et Aarstid ophørte at komme til os, husker jeg ikke længer. Han blev vel kjed af vor Dovenskab, thi jeg havde kun Sans for Syning og Dans og gjorde større og større Fremskridt, især i det Sidste.

BARNET I "CORREGGIO".

Det var Skik ved Theatret, at Børn, som skulde bruges i Skuespillet til at sige Repliker eller udføre smaa Roller, valgtes imellem dem af Dansebørnene ved Balletten, der alt havde nogen Uddannelse i legemlig Henseende og vare vante til at træde ind paa Scenen. En Dag blev derfor jeg og en anden lille Pige ved Danseskolen tilsagte til at møde hos Instructeur Lindgreen. Jeg ser ham endnu for mine Øine, den lille tykke Mand med det godmodige, men satiriske Smil, komme os venligt imøde, idet han klappede os paa Kinden og sagde: "Sikke to nette Smaa piger! Naar I nu ere lige saa flinke som nette, saa skal Den af jer, som kan gjøre det bedst, faa Lov til at spille Barnets Rolle i "Correggio"." Vi fik nu hver Bogen til Stykket, og han fastsatte en Tid, paa hvilken vi skulde være færdige med at lære Rollen og da atter komme til ham, for at han kunde vælge Den af os, der udførte den bedst. Dagen kom, og med bankende Hjerter indfandt jeg mig hos Lindgreen. Den anden lille Pige kom strax efter, og nu begyndte Prøven for ham, først af hende og dernæst af mig. Jeg kan endnu se, hvorledes hans Ansigtsmuskler vibrerede af Rørelse under min Fremsigelse af de barnlige Repliker. Da jeg var færdig, gik han hen til den anden lille Pige, tog hende under Hagen og sagde: "Du gjorde det meget godt, men den lille Pätges er mindre, og vi ville gjerne have Barnet saa lille som muligt; en anden Gang, naar Barnet skal være større, kan Turen komme til dig." Jeg blev altsaa valgt. Denne fornuftige og kjærlige Fremgangsmaade mod os Begge, der forhindrede mig i at blive stolt og hende fra at blive ydmyget, har jeg i senere Aar beundret og efterlignet, naar jeg selv skulde være Dommer over de Smaa.

Kort efter blev jeg tilsagt til Prøve paa Stykket paa Theatret. Jeg skulde nu ned paa det kongelige Theater, hvor jeg ikke var vant til at komme om Formiddagen, og imellem de mange fremmede Skuespillere, jeg saa godt som slet ikke kjendte. Usigelig forknytt stillede jeg mig i en Krog bagved en Coullisse, da jeg pludselig hørte Dr. Ryges Stentorstemme raabe, saa det gøs i mig: "Hvor er Barnet?" Jeg krøb da frem og neiede dybt for ham paa den for Dansebørn eiendommelige Maade. Han betragtede mig med sine store 23 Øine: "Er det dig, som skal spille Barnet?" Jeg neiede atter dybt. "Kan du ikke tale?" Men om det nu havde gjældt mit Liv, kunde jeg intet Ord faa frem. "Hvad er det for en lille Unge," sagde han, henvendende sig til Lindgreen, "hvor hun ser bleg og ynkelig ud." - "Jeg har prøvet hende i Rollen," svarede den godmodige Lindgreen, "hun gjør det meget ordentligt." Dette satte atter lidt Mod i mig. Denne første Tiltale af Dr. Ryge til mig forknyttede Barn gjorde, at han formeligt blev min Skræk. Han udførte Michel Angelos Rolle, saa jeg havde mine vigtigste Scener med ham, og jeg gøs alt ved Tanken om, at jeg skulde komme denne store, strenge Mand saa nær. Den ualmindelige Taushed, hvormed jeg som Barn indesluttede alt hos mig selv, gjorde, at mine Taleorganer først sildigt udviklede sig. Der var derfor Ord, især dem, der begynde med K, som jeg havde stor Vanskelighed ved at udtale; K blev til et blødt G. Da jeg derfor i en af mine Repliker skulde sige: "Saa sætter jeg mig paa dit Knæ, og saa ride vi til Parma"* , udbrød Ryge, paa hvis Knæ jeg alt sad: "Hvad Fanden, kan du ikke sige Knæ? Du siger jo Gnæ." Jeg foer sammen ved denne haarde Tiltale. Denne Mangel hos mig opdagede jeg først i dette Øieblik. "Kan du ikke sige Knæ?" raabte han endnu høiere med sin stærke Røst. Taarerne, som ved den mindste haarde Berøring af Andre altid var det eneste Svar, jeg kunde give, strømmede nu ned ad mine Kinder, og at faa mig til at tale mere den Dag var en Umulighed. "Du forknytter hende," sagde Lindgreen, "hun kommer nok efter at sige det rigtigt." Ryge klappede mig nu paa Kinden, dog saa haardt, at ogsaa dette saarede mig. "Ja ja," vedblev han, "men paa næste Prøve maa du min Sjæl sige Knæ og ikke Gnæ." Da jeg kom hjem, fortalte jeg Intet af alt Dette, og Ingen anede, hvad der laa tungt paa mit unge Hjerter. Hele Dagen søgte jeg Ensomhed for at udtale det ulykkelige Ord høit for mig selv og var Fortvivlelsen nær; thi saa tidt jeg repeterede Ordet, blev det til Gnæ og ikke Knæ. Næste Dag havde jeg et Ærinde for min Moder ud i Nyboder. Paa Veien dertil gjentog jeg ideligt det usalige Ord og faldt paa først at udtale K'et og efterhaanden føie de andre Bogstaver til, og dermed vedblev jeg saa længe, indtil jeg til min uendelige Fryd hørte, at det klang nogenlunde rigtigt. Ved den næste Prøve paa "Correggio", da jeg atter sad paa Knæ, og Stedet kom, gøs det i mig, Blodet foer mig op til Hovedet, og med Fortvivlelsens Anstrengelse udtalte jeg "Knæ" høit og tydeligt, men brast i samme Øieblik i den heftigste Graad. Ryge sagde halvt smilende, halvt rørt: "Se saa, nu gik det jo," og efter at jeg havde tørret mine Øine, fortsatte vi nu Scenen. Det Udsigelige, der kan ligge i et Barns Stemme og Blik, i Forening med Forfatterens smukke Repliker, maa vel have været Grunden til, at jeg hos ham ²⁴ som hos Lindgreen saae, at hans Læber vibrerede, og at Taarerne stode i hans store, gjennemborende Øine. Nielsen spillede *Correggio*. Da han ved Stykkets første Forestilling* efter en af Scenerne bærer Barnet ud paa sine Arme, kyssede han mig, da vi kom ud, idet han satte mig ned paa Gulvet, og sagde: "Det gik jo godt, mit søde Barn, hørte du de mange Klap, du fik?" Heraf lærte jeg, at jeg havde faaet Klap, thi indtil da havde jeg ikke tænkt paa, om dette gjaldt mig eller en Anden. Fra nu af tyede man til mig, hver Gang man i Skuespillet trængte til et Barn for at udføre Barneroller; jeg var saaledes ofte med, snart som Pige, snart som Dreng, snart som Engel, snart som Trolde, og Gud veed hvad. En lille Episode paa en af Prøverne kan jeg ikke undlade at fortælle, da jeg saa trofast har gjemt den i min Erindring. "Cendrillon" skulde gaa, og jeg blev tilsagt til Prøve for at udføre en af de smaa Engle, der bære Cendrillon ind under Drømmen. Det var i Vinterens Hjerter og overmaade koldt. Jeg stod i min tynde Dansedragt, med den bare Hals og de bare Arme og frøs forskrækkeligt. Da kom den nydelige Madam Zinck, der udførte Cendrillons Rolle og havde bemærket, at jeg ordentligt rystede af Kulde, hen til

mig og sagde: "Hvor din lille Stakkel fryser! Kom, jeg skal varme dig." Og nu aabnede hun sin Kaabe, der var foret med Pelsværk, og puttede mig ind under den, idet hun slog den sammen om mig, saa jeg var skjult fra Hoved til Fod. Jeg glemmer aldrig det Øjeblik, da jeg stod derinde - den velgjørende Varme, Æren af at staa saa tæt op til hende bragte mit Hjerte til at banke af Glæde og Taknemmelighed over en Venlighed, hvortil jeg var saa lidt vant. Jeg turde af Ærbødighed og Ærefrygt neppe drage Aande. Dette lille menneskekjærlige Træk af hende har gjort, at jeg mit øvrige Liv har mindet hende med Hengivenhed og Taknemmelighed.

HJEMMET.

Jeg fortsatte nu min daglige Gang paa Danseskolen, hvor jeg stadigt var udsat for nye Ydmygelser af forskjellig Art; især vare de ulykkelige simple Klæder, som jeg var iført, bestandig Stof til Latter for de andre Børn; og Udsigten til, at dette kunde blive bedre, var mindre end nogensinde. Fattigere og fattigere bleve mine Forældre, saa de endogsaa saae sig nødsagede til at flytte fra Brogaden til en endnu ringere Leilighed. Kort Tid før dette skete, hændte der Noget, der ikke bidrog lidet til at forbitre mig min Barndom. En Dag, da min Søster Amalie og jeg vare ene i vor Dagligstue og * 25 udførte en af vore "Balletter", sank hun pludseligt paa Knæ og dreiede Hovedet saa forfærdeligt, at jeg udbrød: "Fy, hvor det er stygt! Lad dog være!" Tid min Forundring svarede hun mig ikke, men sank om paa Gulvet i det frygteligste Krampeslag. Jeg raabte nu om Hjælp, og min stakkels Moder fik da til al sin øvrige Kummer den nye Sorg, at have et Barn med en saa rædsom Sygdom, en Sygdom, der aldrig siden forlod det tilsyneladende sunde og blomstrende Barn. Imidlertid haabede man bestandigt, at det skulde fortage sig; hun vedblev derfor at gaa paa Danseskolen, og det blev mit Hverv at passe paa hende tidligt og sildigt. Ofte, naar vi gik fra eller til Theatret, fik hun det pludseligt paa Gaden, hvor hun, liggende paa Brostenene, til min store Angest og Forfærdelse samlede de Forbigaaende om sig. Men jeg kan nu ikke andet end forundre mig over den Aandsnærværelse, som jeg lille Pige ved slige Leiligheder lagde for Dagen. Med fuldkommen Ro og Besindighed gjorde jeg Alt, hvad der var at gjøre, taus, som sædvanligt. Min stakkels Søster og jeg vare uadskillelige. Vi gik altid sammen, vi sov i samme Seng; thi intet Øjeblik turde hun være uden Opsigt. Vi holdt saa meget af hinanden, at Ingen af os kunde falde i Søvn om Aftenen, naar vi ikke holdt hinanden i Haanden. Dette var Lykken i denne Ulykke. Hun lød mig som en yngre Søster lyder den ældre, og uagtet der kun var et Aars Forskel i vor Alder, var jeg dog en Autoritet for hende; det var mere min Alvor end min Alder, der gjorde mig til det. Man taler saa meget om Opdragelsen, - jeg tror, der gives Naturer, for hvem det er en Lykke ganske at være overladt til sig selv - og en saadan Natur var vistnok jeg. Der behøvedes saa lidt til at vække mig i de forskjelligste Retninger. Saaledes erindrer jeg, at jeg en Aften i min tidligste Barndom var syg, og at min Moder for at berolige mig tog mig op til sig i Sengen. Her hørte jeg nu for første Gang, at hun bad en stille Bøn til Gud. Da hun var tysk af Fødsel, bad hun i det tyske Sprog, et Sprog, som vi Børn ved dagligt at høre vore Forældre tale det indbyrdes sammen forstod lige saa godt som Dansk. Denne Bøn gjorde nu et saa mægtigt Indtryk paa min unge Sjæl, at jeg nok tør sige, den vakte min Religjøsitet for hele Livet. Jeg sov herefter aldrig ind nogen Aften uden Bøn; og saa uudslettelig var Erindringen herom, at jeg fra den Tid af har maattet begynde min Aftenbøn med de samme Ord, hvormed min Moder hin Aften begyndte sin: "Almægtige Gud!"

I stor Fattigdom flyttede nu mine Forældre fra Brogaden hen i "Hvælvingen" ved Nicolai Taarn, næsten berøvede Alt, hvad de eiede, hvilket af Værten var taget for Husleien, som de ikke saae sig istand til at betale. Mine to Brødre kom nu i Lære. En Søster og en Broder havde alt i flere Aar været i Huset hos min Moders Søster (hende som flygtede med fra Frankfurt og nu var gift og etableret i Stubbekjøbing paa Falster). Min ældste 26 Søster stod i Begreb med at gifte sig med en Copist i det daværende Rentekammer. To Børn havde mine Forældre mistet ved Døden. Der var altsaa kun os to yngste Børn tilbage i Hjemmet. Den nye Bolig, vi drog ind i, var saa slet og ubehagelig som muligt. En Scene i dette usle Hjem staa endnu levende for min Phantasi. Min ældste Søster, der, saa ung hun var, i fuldt Maal havde delt mine Forældres Modgang og Sorger, blev en Dag pyntet som Brud. Jeg stod med opspilede Øine og betragtede den blomstrende Pige med den grønne Myrthekrans paa det glinsende Haar og den simple, hvide, klare Kjole, der saa smukt klædte hendes høie, slanke Figur. "Nu er du jo ganske færdig," sagde jeg, idet jeg ikke vovede at røre ved hende af Frygt for at krølle den pæne Kjole. "Ak nei," svarede hun med Taarer i Øinene, "jeg mangler Knappenaale for at blive ganske færdig, men Moder siger, at hun ikke kan give mig et Par Skilling dertil; jeg maa altsaa vente, til min Kjæreste kommer for at afhente mig." Kort efter kom Brudgommen kjørende for at afhente hende, gav med god Mine et Par Skilling til Knappenaale og kjørte saa bort med sin Brud, for hvis Paaklædning han naturligvis havde maattet sørge fra Top til Taa. Det var et fuldkomment Inclinationsparti fra begges Sider, saa de stege i Vognen med glade Ansigter. Vi Andre i Hjemmet mærkede ikke til nogen som helst Fest, Ingen af os var med i Kirken. Efter Vielsen kjørte Brud og Brudgom hjem til hans Forældre, der førte et zirligt Hus, men ikke med den bedste Mine modtog den fattige og simple Svigerdatter, som de dog forresten vare gode og hjælpsomme imod. Min Søsters nye lille Hjem, som Svigerforældrene havde meubleret, forekom mig som et Himmerig; jeg syntes, at Alt var pragtfuldt og

herligt der. Siden har jeg indset, at hele Pragten bestod i Renlighed og Hyggelighed. Et Aarstid efter fik min Søster en lille Datter, og fra den Tid af udgjorde dette Hjem og især det lille Barn min eneste Glæde.

Ved vor nye Bolig i Hvælvingen laa en lille Plads tæt ved Nicolai Taarn, som af alle Børn i Nabolaget blev benyttet til Legeplads. Amalie og jeg blandede os ofte i disse Lege, jeg dog mest som Tilskuer, thi jeg havde intet Talent til at lege med andre Børn, hvorfor jeg gjerne stod tilovers og som en Fremmed imellem dem. Amalie derimod var Alles Veninde og en ypperlig Legekammerat. Som vi en Dag vare midt i Legen, stod pludseligt Herman ved min Side og betragtede mig, som om han var uvis, om det ogsaa virkeligt var mig. "Staar du her paa Gaden?" sagde han, "følg mig hjem til dine Forældre." Han tog os nu Begge ved Haanden, og skamfulde over, at han havde set os saaledes paa Gaden, fulgte vi ham op i vor fattige Bolig. Her talte han længe med min Moder, og jeg hørte ham sige, det skikkede sig ikke, at vi løb om paa Gaden mellem alle Slags Børn. Nu tilbød han atter at begynde den afbrudte Undervisning og gjorde mig en 27 Mængde Spørgsmaal, hvilke min Søster Amalie besvarede. Han betragtede mig længe og nøie, klappede mig paa Kinden, varmede mine Hænder, der vare blaa af Kulde, i sine, medens jeg stod ulykkelig med nedslagne Øine ved hans Side. Sagen var, at jeg altid havde en Følelse af Skamfuldhed, hvorover vidste jeg selv ikke ret. I Samtalens Gang spurgte han os, om vi havde Lyst til at lære Musik? Amalie lænede sig frimodigt til ham og sagde: "Jo, det var deiligt! Men vi have intet Claver." - "Jeg skel leie et til Eder og lade bringe herop; og selv kan jeg lære Eder, hvad I behøve i Førstningen." Nogle Dage efter kom virkelig et Claver, og jeg erindrer endnu, hvor forunderligt det blankt polerede Møbel stak af imod vort øvrige Bohave. Herman kom nu flere Gange om Ugen, læste, skrev og spillede med os; bragte os alle Slags smaa Gaver, ogsaa Mad og Frugt; sørgede for Sko m. m. til os og var som en Fader imod os stakkels forkomne og forsømte Børn. Hvad Under da, at vi hang ved ham med al barnlig Uskyldighed? Naar han kom, fløi min Søster om hans Hals. Ofte satte han os hver paa sit Knæ, fortalte os Historier og udfrittede os om vore smaa Ønsker, som han da strax opfyldte. Ogsaa heri var jeg meget tilbageholden, min Søster sagde ofte til ham: "Nu skal jeg sige dig, hvad Hanne ønsker." Naar han saa paa denne Maade kom til Kundskab derom, bebreidede han mig min Taushed og Tilbageholdenhed. Claveret gjorde især Amalie lykkelig; ofte sad hun hele Timer og klimprede derpaa til stor Glæde for min Fader, der stolt og rørt lyttede til, naar hun med sin klare Stemme sang, saa det rungede igjen. Der opstod paa denne Maade af sig selv et Ærbødhedsforhold fra mine Forældres Side mod deres Børns Velgjører, saa at de Intet kunde foretage med os uden hans Villie og Vidende.

Saaledes gik nogle Aar hen. Imidlertid sank mine Forældre dybere og dybere ned i Armod, saa de tilsidst ikke vidste, hvorledes de skulde subsistere. Hidindtil havde min Fader styret Alt i Huset, og Alt var gaaet efter hans Villie. Hans lette Character havde unegteligt været Skyld i, at vi nu befandt os paa dette Punkt. Min Moder derimod var en ualmindelig kraftig og virksom Natur. Mine Brødre vare vel komne i Lære, men de skulde dog have Klæder og Renlighed hjemmefra. Gammel Gjæld skulde betales, den aarlige Husleie, de daglige Udgifter til Livets Ophold skulde tilveiebringes, og Intet fandtes hertil, saa at vor Tilstand var aldeles fortvivlet. Saa ung jeg var, følte jeg alt Dette dybt, og i min Aftenbøn knugede jeg mine Hænder fastere og inderligere ved de Ord i mit Fadervor: "Giv os i Dag vort daglige Brød!"

Min Fader var en høi, smuk, velskabt Mand med et nobelt Udseende. Som streng Katholik var han gjennemtrængt af al den Romantik, der ofte i høi Grad hænger sammen med denne Tro. Fremmede fik altid paa Grund af 28 hans nette, belevne Væsen Godhed for ham; han var heller ikke uden boglig Dannelse. Han havde naturlig Sans for al Kunst; Musik og Poesi gjorde ham stor Glæde, og aldrig kunde vi Børn fornøie ham mere end ved at recitere et eller andet Digt eller synge for ham; da var han lykkelig, og Taarerne stode af Henrykkelse i hans Øine. Der var tillige noget Genreust i hans Character, der, skjøndt det var forenet med en ikke ringe Del Letsindighed, klædte ham godt og gav ham - om jeg saa maa sige - noget Fornemt*. Ogsaa havde han et vist Talent til i sine tarvelige Klæder at bevare Nethed og Renlighed, og hvorledes det end gik, maatte min Moder sørge for, at han til bestemt Tid fik rent Linned udleveret. Da kunde han staa hele Timer for at ordne sit Haar og børste sine Klæder. Hver Søndag, naar dette Toilette var færdigt, vandrede han i høitidelig Stemning med sin latinske Psalmebog til det katholske Capel. Min Moder fulgte aldrig med, men arbeidede ufortrødent Søndag som Hverdag. Vi Børn vare jo efter Landets Love døbt i den protestantiske Tro, men da min Moder aldrig gik i Kirke, kom vi Børn der heller ikke. Desuagtet havde min Moder dog et gudfrygtigt Sind, bad flittigt til Gud, og vor Herre Jesu Navn lød ofte fra hendes Læber til os Børn til Advarsel og Formaning. At hun hørte til den lutherske Kirke som alle vi Børn, ansaa vi som givet.

Min Moder var en høist mærkelig og eiendommelig Natur med Kæmpeenergi og Udholdenhed. Hun var i Besiddelse af et overordentlig skarpt Blik til at gennemskue og bedømme andre Mennesker, og det med en Hurtighed, en Sikkerhed, der ikke kunde andet end forundre, saa at faa Mennesker vilde kunne rose sig af at have narret hende. Undertiden havde hun Forudfølelser og Anelser om, hvad der vilde ske, og meget sjældent sloge hendes Anelser eller Forudsigelser da feil. Hun var overordentlig livlig og bevægelig og havde altid sin egen originale Maade at udtrykke sig paa, manglede aldrig Stof til Samtale og var som oftest heldig, naar hun ønskede at vinde Nogen for sine Interesser, lod sig hurtigt og let opmuntre, men var i Grunden et tungt, tankefuldt Gemyt - en Egenskab, som vist var min Arv efter hende. Hun havde en forbausende Hukommelse, og mærkeligt var det, at hun, som paa Grund af sin tidlige Flugt fra sit Fædrenehus hverken kunde læse eller skrive - en Forsømmelse, hun aldrig senere havde Leilighed til at indhente -, dog vidste saa meget, som hun ofte meddelte os Børn, der aldrig vare gladere, end naar hun paa sin livlige Maade fortalte snart Træk af Historien, snart hvad der var mødt hende selv i Hjemmet og senere. Saaledes paastod hun, at

hun en Aften paa sin Flugt havde været i et Theater* 29 og set "Hamlet" opført, og vist var det, at hun, naar hun var i godt Humeur, reciterede flere Repliker af denne Tragedie, der var bleven hende uforglemmelig. Hun havde et utroligt Forraad af fortrinlige Ordsprog, som hun anvendte ganske ypperligt i Samtalens Gang, altid med de Forord: "Min Moder sagde -". Naar man nu betænker, at hun som et Barn paa 11 Aar mistede denne Moder, da var det jo forbausende, at dette Barn virkelig i sin Hukommelse havde bevaret Mindet om disse Ordsprog, der mere eller mindre skjulte en sund Folkevisdom.

At se mig spille udgjorde begge mine Forældres Glæde og Stolthed, og jeg havde især min Moder mistænkt for, at hun, naar hun var i Theatret en enkelt Gang, ikke kunde lade være at tilkjendegive sig som min Moder for dem, der sade hende nærmest. Saaledes fortaltes der, at hun en Aften, da jeg som gift Kone spillede, havde svaret en Dame, der sad ved Siden af hende, og som havde ytret: "Deres Datter er dog et mærkeligt Menneske!" - "Min Datter er intet Menneske, hun er et Væsen." Dette Svar løb til min store Sorg Byen rundt.

At min Moders energiske Natur og Arbeidskraft ideligt blev standset ved min Faders Letsindighed, idet hun ikke kunde faa ham til at tage alvorligt fat paa Et eller Andet, der kunde forbedre deres trykkede Kaar, og at dette tilsidst gjorde hende rent fortvivlet, var jo naturligt. Omsider kom da ogsaa en afgjørende Crisis.

Noget af det Første, der mødte os i vor nye Bolig, var nemlig, at to Retsbetjente kom og skreve Alt op, hvad vi endnu eiede; en Creditor havde lagt Beslag paa det Hele. Jeg glemmer aldrig min Skræk og Rædsel ved disse Menneskers Komme. Jeg vidste ikke, forstod ikke, hvad dette havde at betyde, men troede, at vi Alle skulde i Fængsel. Jeg sad i en Krog paa en Skammel og rystede over hele mit Legeme. Det beroligede mig dog noget at se min Moder gaa kjækt omkring med Retsbetjentene og besvare deres Spørgsmaal, uden at det saae ud, som om hun var angrebet af, hvad der skete, men snarere, som om hun havde ventet dette Besøg. Min Fader derimod sad taus og bleg og saae meget nedslaaet og skamfuld ud. Da Betjentene endelig fjernede sig med den store Bog under Armen, hvori de havde optegnet Alt, og vi atter vare ene, saae min Moder med en Blanding af Trods og Stolthed hen til min Fader, idet hun sagde: "Hidtil har du raadet, og saa vidt har du bragt os. Et halvt Aar endnu paa denne Vis, og vi og dine Børn have kun tilbage at komme under Fattigvæsenet. Fra i Dag af raader jeg, og du skal se, Alt skal blive anderledes." Min Fader svarede vredt og trodsigt: "Vær saa god! Lad os da se, hvorledes du vil bære dig ad." Nu gik min Moder til en gammel Bekjendt af hende og min Fader, en Traadhandler Körner, bad ham at forstrække hende med en Sum Penge, hvormed 30 hun kunde begynde et Erhverv, og forsikrede ham, hun vilde arbeide Dag og Nat, indtil hun kunde tilbagebetale ham hans Tilgodehavende. "Jeg kjender Dem som en stræbsom Kone," lød hans Svar, "og De skal faa Pengene." Hun fæstede nu en større Leilighed, i Pilestræde Nr. 124 i Stuen. Det var faldet hende ind, at hun forstod at tilberede en Del tyske Retter, som ikke vare synderligt kjendte her, i det mindste ikke saaledes tillavede. Det bestod i paa en egen Maade at salte Kjød, at nedlægge Hvidkaal, Snittebønner, Lageagurker og især i at koge sorte og hvide Pølser. Disse Sager satte hun nu i Avisen, at de vare at faa saa vel i som ude af Huset. Og virkelig blev der et totalt Omslag i vor Stilling. Folk strømmede til for at kjøbe, og dette steg efterhaanden i en saadan Grad, at de ofte stode langs ad Trappen og Gangen i Rækker som udenfor et Theater. Om Sommeren havde hun et Telt i Dyrehaven for ogsaa paa denne Aarstid at have en Indtægt. "Jeg vil ikke tigge," plejede hun at sige, "men arbeide." Med en mageløs Flid besørgede hun og en Pige det hele Arbeide i Vintermaanederne. Efter Dagens Travlhed kan jeg endnu se min stakkels Moder sidde træt, hed og udmattet ved et lille Bord og lægge alle disse Rigsdalere, Marker, Otteskillinger og Fireskillinger hver i sin Række, og tilsidst stryge dem ned i Haanden og lukke dem ind i en gammel Kommodeskuffe, tage Nøglen af og putte den til sig. Desværre havde dette imidlertid en Virkning paa min Fader, som maaske var let nok forklarlig, men ikke desmindre blev en ny Kilde til Sorg og Skam for os Alle. Han forfaldt nemlig mere og mere til stærke Drikke for saaledes at skaffe sig selv Glemsel af de Kaar, under hvilke han levede, og vel ogsaa fristet af den Næringsvei, han i saa mange Aar havde drevet. Deraf opstod da atter mange pinlige Scener, og vi Børn oplevede Timer og Dage, som jeg vil bede Gud bevare ethvert Barn for at opleve.

"Dog, fra den ringeste Vraa kan man hæve sig til Himlen." Og jeg hævede mig ofte til Himlen fra min ringe Vraa, ikke alene i Bønnen, men gennem min Phantasi befolkede jeg en Verden om mig af deilige Skikkelser, af skønne Boliger og Haver, hvorfra Englenes smaa, søde Ansigter tittede ud til mig mellem Grenene, og hvor Blomsternes Farvepragt frydede mit Øie. Ofte var jeg lykkelig i dette Sværmeri, saa lykkelig, at de mørke Skygger i mit Hjem forsvandt for den Verden, jeg i mine Drømme levede i.

Jeg var ved denne Tid omtrent 12 Aar. Herman kom som sædvanligt og læste og skrev med min Søster og mig, og i disse Timer var der Stilhed i Huset, da begge mine Forældre ønskede at staa i et godt Lys for ham, hvis Godhed mod deres Børn de vel følte Vigtigheden af. En Dag, da min Søster og jeg sade i vort lille Hul, hørte jeg en Samtale i Gjestestuen med min Fader om mig. En af Gæsterne sagde, at han havde set mig danse paa Theatret; "men er det sandt," vedblev han, "at det Barn alt er forlovet med en gammel Mand, som skal komme saa meget her hos Dem?" - "Ja," svarede min Fader, "vi vide jo ikke saa rigtig, hvad hans Hensigt er; hun er jo endnu kun et Barn, men det bliver vel sagtens dertil engang." Jeg kan aldrig glemme dette Øieblik. Som om en Slange havde bidt mig, foer jeg op, greb min Søster om Armen og udbrød: "Hørte du, hvad de sagde derinde?" - "Ja, vist hørte jeg det," svarede hun og skoggerlo. Jeg kastede mig ned paa Gulvet og brast i den heftigste Graad. "Men Hanne dog!" raabte hun. "Er du gal? Hvad vil du

bryde dig om det Vrøvl!" Jeg blev liggende uden at svare. Hun var et Øieblik efter midt i sin Leg med sine mange Dukker, overladende mig til min Smerte - en Smerte, jeg ikke selv ret kunde forklare mig. Men uden at kunne gjøre mig klart Rede for det, havde dette Forhold ofte forekommet mig unaturligt. Herman gjorde en Hemmelighed af sit Bekjendtskab til os, det var tydeligt, og mangt et uforstaaet Ord af Fremmede havde ladet mig ane, at der i dette Forhold var noget, de misbilligede, noget der ikke var, som det skulde være. En Følelse af dyb Skam overvældede mig derfor ved denne Tale i Gjæstestuen, jeg syntes, at fra dette Øieblik maatte Alle pege Fingre ad mig. Jeg troede nu at have fundet Nøglen til den Ringeagt, som det forekom mig, Alle viste mig. Jeg grublede og grublede, om dette virkelig skulde være Hermans og mine Forældres Mening med mig. "Derfor kommer han altsaa her! Derfor er han saa god! Derfor - - derfor - -," og denne Grubien gik i det Uendelige. Jeg skjælvede ved Tanken om, at jeg atter skulde se ham - hvorledes jeg da skulde være imod ham? Jeg var aldeles fortvivlet. Mit alvorlige, tilbagetrukne Sind gjorde, at jeg beholdt Alt hos mig selv. Om det havde gjældt mit Liv, havde jeg ikke formaaet at bringe et Ord derom over mine Læber. Det forekom mig, at jeg var solgt, vanæret - jeg bad inderligt til Gud, at han vilde tage mig til sig. Havde jeg før været taus, mørk, indesluttet i mig selv, var jeg fra dette Øieblik af aldeles sky for Alle. Dag og Nat nagede denne Sorg paa mig. Naar Fremmede undertiden ytrede: "Hvor det stakkels Barn ser bleg og daarlig ud!" strømmede Taarerne strax ned ad mine Kinder; Ingen vidste, at jeg bar paa en Vægt, som vilde have kuet manganen en Ældre og Fornuftigere. Et stakkels Barns Sorg er pinligere end den Voxnes, da det mangler Fornuft til at tale sig selv tilrette og Kraft til at tage en Beslutning. Hvor lykkeligt er dog det Barn, der kan kaste sig om sin Moders Hals og her hente Raad, Trøst og Beroligelse. At denne min Smerte ikke var en barnagtig Indbildning, følte jeg mig overbevist om. Da Herman næste Gang besøgte os, rakte han os som sædvanligt Haand og Mund til Goddag. Jeg traadte et Skridt tilbage. Han studsede, saae paa mig og sagde: "Vil du ikke sige mig Goddag? Hvor du ser bleg ud - hvad er der paafærde?" Jeg stod stiv som en Støtte. Min Moder blev nu fortørnet, greb mig med Heftighed 32 ved Haanden, førte mig hen til ham og sagde: "Sig strax Goddag!" - "Nei," raabte Herman, "saaledes maa De ikke omgaas hende!" - "Er du vred paa mig?" sagde han nu i en saa god og øm Tone, idet han saae mig kjærligt og vemodigt ind i Øinene. Taus men venlig rakte jeg ham nu min Haand. "Hun har grædt hele Dagen i Gaar," sagde nu min Søster, "Gud veed, hvad der feiler hende?" Herman saae atter paa mig stivt og længe, faldt i dybe Tanker, og et Øieblik efter greb han sin Hat og gik, idet han kort men venligt sagde Farvel. Min Moder fulgte ham ud, hvilket ellers var min Bestilling. De bleve staaende en Tid udenfor Døren, og jeg hørte ham sige: "Nei, nei, vist ikke; De maa omgaas lidt varligt med dette Barn; hun er ikke som andre Børn." Da min Moder atter kom ind, sagde hun, at jeg maatte skamme mig at bære mig saaledes ad mod et Menneske, der viste min Søster og mig saa megen Godhed, og at jeg fortjente, han aldrig kom her mere. Næste Morgen gik vi vor sædvanlige Gang til Danseskolen. Da vi kom paa Slotspladsen, saae jeg til min Skræk alt i Afstand Herman stille hen imod os. Da han var kommen hen til os, sagde han et Par venlige Ord, saae vist paa mig og forlod os. Dette - som han vilde have, vi skulde tro - tilfældige Møde gjentog sig nu til min Sorg næsten hver Morgen. Jeg saae skamfuld til Siderne og tænkte: "Mon Nogen saae ham tale til mig?" Med et beklemt Hjerter ankom jeg paa Danseskolen, hvor de lette Hop kontrasterede med den Centnervægt, som hvilede paa mit Bryst og i min Sjæl.

MIN FØRSTE KUNSTREISE.

Den godmodige Solodanser Dahlén havde alt i længere Tid ophørt at være Danselærer paa Skolen, og Solodanser L. var traadt i hans Sted. Dette Menneske udøvede et Tyranni over os stakkels Børn, som havde Fynd og Klem. Da Andrea og jeg vare de mest lovende Talenter paa Skolen, var hans Opmærksomhed især henvendt paa os. Hun var imidlertid meget bedre stillet end jeg; dels fordi hun stod over mig i Dans, dels fordi hun var Barn af mere velhavende Forældre end jeg, og dels fordi hun var mere kjæk paa det og ikke fandt sig taalmodig i Alt, saaledes som jeg tause og forknyttede Barn. Hun tog rask til Gjenmæle, naar hun blev forurettet; og desuden tror jeg, at den gode Dansemester havde fattet en særegen Godhed for den smukke og kokette Pige. Det hændtes derfor ikke sjelden, at hans fine, tynde Spanskrørstok udøvede sine Kommandoslag paa mig for de Feil, hun gjorde sig skyldig i; thi Stokken skulde bruges for at indgyde os Respect, og han havde ikke Mod til at ramme hende dermed, thi da var han sikker paa et surt Ansigt i flere Dage og tidt paa uartige Svar, der satte ham i Forlegenhed 33 og nedbrød hans Anseelse hos de andre Børn. Som bekjendt taale Børn med Taalmodighed og uden Nag en Revselse, hvor den er fortjent, men de glemme aldrig en uretfærdig Straf; og denne Mands Uretfærdighed blev saa ofte og saa paafaldende udøvet mod mig, at jeg aldrig ret har kunnet tilgive ham det. Ingen skulde se paa den lille slikkede Person, der ligesom Jean de France var kommen hjem fra en Pariserreise med nye Moder og et nyt Navn, at han kunde udøve en saa raa Behandling som den, han brugte mod os Børn. Naar jeg senere i mit Liv paa Gaden saae en brutal Kusk maltractere mit Yndlingsdyr, Hesten, der maaske ofte staar over Kusken i Forstand, og naar jeg da med inderlig Medlidenhed saae det ædle Dyr finde sig deri og høist dreie de melancholske Øine lidt, da maatte jeg altid tænke paa mig selv paa L.s Danseskole, hvor jeg var Hesten og han Kusken. Manganen en Hest bliver ødelagt i en raa Kusks Haand, og mangt et Barn i en saadan Lærers. Aldrig har nogen anden slaaet mig.

Derfor gjorde dette Menneskes Haardhed en endnu større Virkning paa mit Gemyt. Og i Sandhed, jeg var ikke af de Børn, der behøvede at tages saa haardt paa - et Blik, et Ord var nok til at bringe mig til Fortvivelse. Som den taalmodige Hest modtog jeg imidlertid Slagene, medens jeg forgjæves kæmpede for at undertrykke min Graad.

L. komponerede nu et Par smaa Entréer, hvori han, Andrea og jeg dansede, og som paa Grund af os to Smaapiger gjorde stor Lykke. Allerede her vandt jeg mig adskillige Venner, saa vel i Publikum som i det øvrige Theaterpersonale.

En Dag kom L. hen til mig paa en Prøve og sagde paa sin indbildske og hovmodige Maner: "Jeg og et Par andre her ved Dansen agte, saa snart Saisonen er ude, at gjøre en Kunstreise til Lübeck og Hamborg for der at give en Række Forestillinger. Jeg har betænkt at tage dig og Andrea med, da jeg agter at give de to nye Entréer foruden nogle Balletter, som vi nu skulle til at indstudere. Sig det til dine Forældre, naar du kommer hjem." Jeg blev meget betænkelig og bedrøvet over denne Gunst, sagde imidlertid intet, neiede dybt og fremførte kun, hvad jeg vidste her blev fordret: "Mange Tak." Paa Veien hjem tænkte jeg meget over, hvad der altsaa forestod mig til Sommer - at reise havde alt i tidligere Aar beskjæftiget min Phantasi meget. Paa Gaden standsede jeg foran et Boutiksvindue, hvori der hang Landskaber med Bjerge - saadanne Billeder med Bjerge havde altid gjort et dybt Indtryk paa mig og opvakt en Længsel hos mig, som om Brystet skulde sprænges. Ved at se dette Billede opvakte min Længsel paany. "Ak," tænkte jeg, "maaske er der Bjerge i Hamborg og Lübeck!" og dette Haab gjorde, at jeg indtil videre forsonede mig den forestaaende Reise. Heraf vil man se, hvorledes det stod til med min Kundskab i Geographien. Ved min 34 Hjemkomst fortalte jeg den store Nyhed med et betænkeligt Ansigt. Min Fader og Moder syntes, at dette var en stor Ære for mig, og samtykkede strax deri. "Men talte han ikke om at give dig Penge?" spurgte min Moder, "thi for at gjøre en saadan Reise er der dog et og andet af Linned og Klæder, som maa anskaffes, og hertil har jeg ikke Raad." Da jeg benegtede dette, gik hun næste Dag med mig til ham - en Gang, jeg gik til med et tungt Hjerte. Da vi kom ind til L., traadte han os meget fornemt imøde og gjorde et høist fortrædeligt Ansigt ved min Moders Anmodning om Penge. "Hvad behøver hun da?" spurgte han. Min Moder forklarede, at det især var Linned, jeg trængte til. "Godt," svarede han, "min Søster skal besørge, hvad hun behøver," hilste saa kort, og Audiensen var forbi. Jeg havde naturligvis ikke mælet et Ord under hele Samtalen og takkede Gud, da jeg atter var paa Gaden. Nogle Dage efter bad han mig med nedladende Mine komme til sig. Jeg kom, og nu rakte han mig tre tilskaarne Særke og nogle Par Strømper. Graaden stod mig i Halsen ved at modtage dette, som jeg dybt følte var en Ydmygelse at modtage, især paa denne Maade. Jeg taug, neiede dybt og gik hjem, hvor jeg just ikke blev modtaget paa den bedste Maade, fordi jeg ikke havde sagt ham, at dette ikke var tilstrækkeligt. Jeg bad saa bønligt om at maatte være fri for at tale mere til ham herom, at jeg omsider slap. Der blev nu gjort Udvei til Resten, formodentlig ved Hermans Hjælp, uagtet han var meget imod den hele Reise; men han kjendte Forholdene ved Dansen og indsaae Vanskeligheden ved at negte at følge med. Børnenes Stilling ved Danseskolen var dengang saa slavisk, at det vilde have hørt til det Utrolige at negte en Solodanser og Lærer at opfylde, hvad han ønskede. Jeg maatte altsaa med.

Foraaret kom, og Reisen var for Haanden. Selskabet bestod af L., hans Søster, Solodanserinden Jomfru W., tre Figuranter, Andrea og mig. De forskjellige Individuers Moralitet og foregaaende Liv vil jeg helst springe over. En af de tre Figuranter var en Skolekammerat af Herman, og det trøstede denne; thi han havde lovet, at han vilde være mig til Hjælp, hvor det behøvedes - en Hjælp, jeg ikke mærkede til paa Reisen; og da han forekom mig raa og frastødende, søgte jeg ham heller ikke. Med et Hjerte saa tungt som Bly tog jeg Afsked med Alle i Hjemmet og gjorde nu, 12 Aar gammel, min første Udenlandsreise og min første Kunstreise, følede mig usigelig forladt og ensom. Det vilde have været naturligt, om Andrea og jeg havde holdt sammen og været til Trøst for hinanden; men hun lod for det Første ikke til at trænge til Andres Trøst, og dernæst saae hun ned paa mig som En, der var hende underordnet; og i min Ydmyghed saae jeg op til hende, som et Tiggerbarn kan se op til en Prinsesse. I Lübeck gave vi en Del Forestillinger, i hvilke især vi Smaapiger bleve applauderede og gjorde, hvad man i 35 Theatersproget kalder "Lykke", et Held, der ikke gjorde synderligt Indtryk paa mig. Jeg var saa opfyldt af mange Ængstelser og Sorger, at jeg altid gik som i Drømme og saae og hørte Intet af, hvad der foregik omkring mig, i det mindste gjorde jeg mig Intet ret klart. Efter et kort Ophold forlode vi Lübeck og reiste til Hamborg, hvor vi skulde opholde os i længere Tid. Hele Selskabet boede hos en Gæstgiver Arnold eller Arnoldsen, jeg husker ikke ret Navnet, et Hotel, hvor Theaterfolk meget søgte. Værtens Kone, en meget smuk og meget pyntet Dame, ikke ganske ung længer, fattede efterhaanden en paafaldende Godhed for mig. Hun havde ingen Børn, men en voxen Stifsøn paa 18 til 19 Aar, af Mandens første Ægteskab. Dette unge Menneske, høi, mager og af et melancholsk Udseende, fattede ligeledes Godhed for mig, søgte mig ideligt op, saae paa mig med Øine, som gjorde, at jeg slog mine ned uden ret at vide hvorfor. Hvis dette forekommer Nogen besynderligt, at et voxent Menneske skulde ville gjøre Kur til et 12 Aars Barn, da betænke man, at et saa alvorligt Barn, som jeg var, tidligt antager Jomfruens Holdning og Væsen. Alle lo ad hans smægtende Blik undtagen jeg, der lige saa lidt lo ad dette som ad noget Andet. Jeg tror virkelig ikke, at jeg i min hele Barndom har leet en eneste Gang. I den forfærdeligste Hede maatte vi nu øve os hver Formiddag og danse om Aftenen. Ogsaa her gjorde især vi Smaapiger Lykke. Om Middagen spiste vi Alle sammen ved Table d'hôte i vort Hotel. Med en trykkende Aarvaagenhed hvilte L.s Blikke paa os, og han udrød den ene Gang efter den anden: "Spis dog ikke saa meget; det gjør jer kun tungere." Andrea slog med Nakken ad denne Bemærkning, men mig stod Graaden strax i Halsen, saa al

Appetit for Øieblikket var borte, hvorimod jeg, kort efter at vi havde reist os fra Bordet, følte en trykkende Sult. Sønnen i Huset passede altid at sætte sig lige overfor mig ved Bordet, imens hans drømmende Øine uophørligt hvilede paa mig; dette pinte min ømfindtlige Sjæl, thi jeg vidste jo, at det var Gjenstand for de Andres Spot.

Andrea og jeg boede i Værelse med to ældre Damer af Selskabet og havde ogsaa Sovekammer tilfælles med dem. Deres Senge stode i den ene Ende af den lille Stue, vor i den anden. En Nat, da jeg ikke kunde sove, men laa og græd i al Stilhed - thi jeg følte mig ret saa ulykkelig i hele denne Omgivelse - kom de to ældre Damer sildigt hjem. Jeg lod, som om jeg sov, af Frygt for, at de skulde se mig græde. Omsider gik de i Seng, og glad var jeg, da Lyset blev slukket, uden at mine vaade Kinder og mine tilbagetrængte Suk havde røbet mig. De laa længe og talte sammen, thi det lod til, at de vare komne fra et lystigt Lag. Deres Tale dreiede sig om deres tidligste Ungdom og adskillige Eventyr, de i denne havde oplevet. Med eet sagde Jfr. W.: "Nu skal jeg fortælle dig det Hele. - Sover I, Børn?" raabte hun over til vor Seng. Jeg taug og holdt mit Aandedræt tilbage. "De 36 sove," sagde Jfr. L., "begynd kun!" Og nu fortalte Jfr. W. den Anden et Afsnit af sit Liv og Levnet med en Aabenhjertighed, som var utrolig. Og der rullede et Teppe op for mig uskyldige Barn, der viste mig Laster, jeg intet Begreb havde om, og hvis Tilværelse jeg ikke havde anet. Jeg blev saa angst, at jeg - ifald jeg havde turdet - havde raabt: "Ti! jeg sover ikke!" Fra nu af var det mig umuligt at falde i Søvn, og længe efter at de to Damer havde endt deres Tale og i Søvn forglemt deres Ungdomslivs Forvildelser, vendte jeg mig urolig paa mit Leie og var i Feberhede. Jeg var tilmode som En, der med Tryghed havde lagt sig i et fremmed Hus og med Et opdager, at han er i en Røverkule. Saa ung jeg var, fik jeg ud af den arme Jfr. W.s Historie, at hendes Ulykke fra først af havde været en uværdig og slet Moders Raad og Opmuntring. Hendes Fortælling havde gjort et des smerteligere Indtryk paa mig, da jeg virkelig holdt af denne Pige, der altid viste sig god og venlig imod mig. Hun var egentlig styg, men havde en udmærket Figur, og denne havde vel gjort hendes Ulykke. Hun var et Slags Philine i "Wilhelm Meister" med dennes gode og ikke gode Egenskaber. Næste Morgen kom hun hen til mig, klappede mig paa Kinden og sagde: "Hvor du ser daarlig ud, min Tøs! Feiler du noget?" Jeg turde ikke se hende i Øinene, saa forlegen var jeg paa hendes Vegne. "Jeg feiler intet," fik jeg presset frem. "Saa vær munter, min Pige!" sagde hun og henvendte sig derpaa til Jfr. L.: "Det er en god lille Tøs, naar hun bare ikke altid saae saa alvorlig ud." - "Gjør Nogen dig Fortræd," sagde hun atter til mig, "saa kom kun til mig; du veed, jeg holder en Klat af dig." Og hermed hoppede hun ud af Stuen. I Hotellet logerede en ung Russer med et smukt og elegant Udseende. Han havde forliebet sig i Jfr. W.s smukke Ben og i hendes muntre Overgivenhed. En Formiddag, da jeg ene gik i den Have, der hørte til Hotellet, kom han hen til mig, og efter at have talt med mig om ligegyldige Ting standsede han med Et sin Gang, stillede sig foran mig, saae mig bestemt ind i Øinene, og efter et lille Ophold sagde han: "Hør, De ser ud til at være en god, fornuftig og sanddru lille Pige - svar mig oprigtigt paa, hvad jeg nu vil spørge Dem om. Jeg har en virkelig Godhed for Jfr. W., og derfor ligger det mig paa Hjerter, om det skulde være Sandhed, hvad en af de Herrer, som hører til Deres Selskab, ytrede i Gaar, og som jeg haaber er en Bagvaskelse, at Jfr. W. i Kjøbenhavn har tre Børn?" Blodet foer mig i Kinderne ved dette Spørgsmaal; jeg vidste desværre, at hun havde Børn, uden at vide hvor mange. Med dyb Skamfuldhed svarede jeg stammende: "Det veed jeg ikke - - det tror jeg ikke - -." - "Nu," raabte han glad, "saa er det vist heller ikke sandt, thi det maatte De vel ogsaa have hørt Noget om." Jeg skyndte mig op i Stuen for at blive fri for flere Spørgsmaal, men han fulgte med. Ved vor Indtrædelse i Stuen laa 37 Jfr. W. henstrakt paa Sofaen. Jeg satte mig hen i en Krog. Han løb hen til Jfr. W., kyssede hende paa Haanden og sagde: "Den lille Jomfru Pätges og jeg, vi have gaaet i Haven og underholdt os om Dem. Og nu kan jeg ikke lade være at fortælle Dem, at De har et slet Menneske her i Deres Reiseselskab, som gaar og bagvasker Dem." - "Saa?" udraabte hun leende, "Hvem er det? Og hvori bestaar Bagvaskelsen?" - "Da jeg nu veed, det er Usandhed," vedblev han, "vil jeg sige Dem, hvori den bestaar; og skulde han benegte, at han har sagt det, faar han med mig at gjøre. Han paastaar - - han siger - -," stammede han noget forlegen, "at De i Kjøbenhavn har tre Børn." - "Tre?" raabte hun, idet hun sprang op af Sofaen, gjorde en Pirouette og skoggerlo - "jeg har syv!" Dette var desværre ingen Vittighed af hende - hun havde virkelig syv. Som forstenet stod Russeren der, og i samme Øieblik kastede han et saa bebreidende og bedrøvet Blik hen til mig, som sad i Krogen, som om han vilde sige: "Ogsaa du lyver!" Jeg skyndte mig ud ad Døren og gik atter ned i Haven, hvor jeg skjult i et Lysthus græd over Jfr. W.s syv Børn og kunde ikke glemme det bebreidende Blik, som den unge Mand havde tilkastet mig. Jeg var saa skamfuld over det Passerede, at jeg undgik herefter at støde sammen med ham, hvor det var muligt, hvorimod han ideligt opsøgte mig, dog uden nogensinde at omtale denne Sag eller dens Gjenstand.

Jeg har fortalt, at den smukke Hotelværtinde havde fattet en stor Godhed for mig; denne vedblev at stige. En Dag, da jeg var ene, kom hun hen til mig, omfavnede og kyssede mig og sagde: "Min lille Johanne! Jeg holder saa meget af dig! Jeg har ingen Børn - vil du blive hos mig som mit eget kjære Barn? Hos disse Mennesker, du er her med, har du ikke godt af at være. Jeg veed, at dine Forældre i Hjemmet ere fattige og have desuden mange andre Børn at forsørge. Bliv hos mig; du skal faa det, som om du var min egen Datter. Skriv hjem til dine Forældre og foreslaa dem Dette, ifald du selv har Lyst." Det gik et Øieblik igjennem mit Hoved, at jeg paa denne Maade kunde fly fra Alt, hvad der trykkede mig i Hjemmet. "Vil du?" spurgte hun, idet hun sluttede mig i sine Arme. "Jeg tør ikke skrive derom til Hjemmet," fik jeg tvunget frem. "Saa vil jeg skrive, ifald du selv har Lyst - har du?" - "Det veed jeg ikke ret," lød mit Svar. "Betænk dig da derpaa; vi ville Alle gjerne beholde dig." Hun gik og overlod mig til mine egne forvirrede Tanker. Saa fristende end dette

Tilbud var, saa følte jeg dog Dag for Dag en større og større Hjemve, hvorefter vidste jeg ikke ret selv; den Tanke, at jeg aldrig mere skulde vende tilbage, blev mere og mere utænkelig for mig. Jeg havde nu faaet noget Nyt at gruble over, men kom dog snart paa det Rene med mig selv, at det vilde være mig en Umulighed at blive hos hos de fremmede Mennesker. Mit Reiseselskab 38 blev mig mere og mere uhyggeligt, og Hjemveen tog saaledes til, at det ofte var, som om mit Hjerte skulde springe i Brystet paa mig. Til Tegn paa, til hvilken Høide den steg, kan en lille Begivenhed tjene, som jeg nu skal fortælle. I vort Hus i Pilestræde boede oppe paa Kvisten en gammel Pebersvend, en lang, mager Mand, som Ingen i Huset vidste ret Besked om. Denne Mand var min Skræk, naar jeg tilfældigvis stødte paa ham paa Trapperne eller i en lang Gang, som førte til vor Dør. Han forekom mig som Manden med Leen og Timeglasset i Haanden. Jeg trykkede mig altid saa tæt op til Muren som muligt, naar jeg skulde passere forbi ham, og mit Hjerte bankede da, uden at jeg selv vidste hvorfor. Denne Mand saae jeg pludselig gaa udenfor mit Vindue i Hamborg, hvor jeg sad i dybe Drømmerier. I et Nu foer jeg ud paa Gaden, faldt ham om Halsen og raabte: "O, er De her?" Han saae forundret paa mig og gjenkjendte mig ikke strax. "Ih, er det Dem, lille Jomfru?" fik han endelig frem fra de tørre Læber. "Hvordan leve de hjemme?" raabte jeg. Og nu maatte han fortælle mig Alt, hvad han vidste, hvilket ikke var stort. Men jeg var saa glad den Dag og syntes, at jeg var Hjemmet nærmere. Jeg saae ham ikke oftere; men saa underligt det lader, havde dette Møde forøget min Længsel, der var nær ved at kvæle mig. Der gjordes heller ikke det Mindste for at adspredde os Børn. De Voxne morede sig paa deres Vis og lod os gaa overlade til os selv. Min Trøst var Hotellets Have, og her traf jeg ofte vor Værtinde, der ideligt fornyede sit Tilbud om at beholde mig hos sig. En Dag kom hun og viste mig et Etui, hvori laa et stort, og som mig syntes, kostbart Smykke. "Se," sagde hun, "dette har tilhørt min Moder. Bliv hos mig, og den Dag, du staar til Confirmation, skal Smykket være dit." Jeg sagde hende nu, at jeg længtes saa meget hjem, at det var mig umuligt at blive. Ved Enden af denne Samtale saae hun bedrøvet paa mig, men omtalte ikke oftere denne Sag. En hed Formiddag, en af disse Solskinsommerdage, da man ofte overfalder af en forøget Længsel - thi det er, ligesom denne Pragt i Naturen indbyder os til Fest, og sidder man paa en saadan Dag ensom og forladt, da føler man det dobbelt, thi Contrasten mellem Alt udenom og vort Indre er for stor - en saadan Formiddag sad jeg ene i vor Stue, trykket paa Sjæl og Legeme, da jeg med Et hørte en klingende Stemme, der syntes mig bekjendt, tale Dansk udenfor vor Dør. Jeg sprang op, aabnede Døren, og til min store Overraskelse stod Skuespiller Nielsen der, omgivet af mine Reisefæller. Da han blev mig vaer, kom han hen, tog mig i begge Hænder og udtrykte sin Glæde over at se mig. Han havde altid vist mig Interesse og Venlighed, hver Gang han tilfældigvis var stødt sammen med mig paa det kongelige Theater. For min barnlige Phantasi stod denne Mand som et rent Ideal. Jeg havde fra Coulissen set ham spille sine 39 Helteroller, og altsaa vare disse Helte og han Et. Han var nu paa Tilbageveien fra en Udenlandsreise, og - til min Sorg - hørte jeg ham sige til de Andre, at han næste Morgen ganske tidligt reiste til Kjøbenhavn. Hundrede Planer gik gennem mit Hoved paa denne mig uforglemmelige Dag. Efter at have forkastet en og antaget en anden for atter at forkaste denne, tog jeg omsider den kraftige Beslutning, at jeg om Aftenen vilde liste mig til hans Værelse og anraabe ham om at tage mig med til Kjøbenhavn den næste Morgen.

Hotellet var saa opfyldt med Reisende, at Værten havde maattet indlogere Nielsen i Havepavillonon, som den eneste Plet, der endnu var tilovers. Aftenen kom; en deilig maaneklar Aften. Længe havde jeg staaet ensom i vor lille Stue med Panden mod Ruden og set op paa de blanke Kloder og bedet Gud at skjænke mig Kraft og Mod til mit, som mig syntes, store Foretagende. Det var alt sildigt paa Aftenen, og jeg maatte nu beslutte mig til at gaa, hvis jeg ikke vilde overraskes af de Andres Hjemkomst. Endelig tog jeg Mod til mig, og indhyllt i et Shawl listede jeg mig ud af Stuen og den lange Gang, gennem den store Sal, hvor Table d'hôte blev holdt om Middagen, men som jeg vidste paa denne Tid var tom. Med Skjælven gik jeg gennem denne store Sal, hvor der kun brændte et enkelt Lys, som stod paa et lille Bord i en Krog af Stuen; derfra nedad Havetrappen og listede mig med lydløse Trin gennem Haven. Mellem Grenene saae jeg alt i Frastand, at der var Lys i Pavillonon; han var altsaa hjemme. Jeg standsede lidt raadvild og tænkte: "Hvad vil han tro, naar han paa denne Tid ser mig træde ind til sig? Hvorledes vil jeg kunne faa Ordene over Læberne?" Dog, jeg sagde til mig selv: "Jeg maa forsøge det! Han, der er saa ædel, saa god - han, der staar saa høit over alle disse Mennesker, jeg er hos, han vil vist redde og befri mig fra deres Tyranni." Jeg gik nu rask mod Døren, men standsede pludseligt, da det forekom mig, jeg hørte hørirøstet Latter og Klirren med Glas. Lige tæt ved hans Dør skjelnede jeg til min Skræk alle de velbekjendte Stemmer i mit Reiseselskab. Jfr. W.s Latter skingrede i den stille Sommeraften, Glassene stødtes mod hinanden, og jeg gjenkjendte ogsaa hans velklingende Stemme, idet en høi Latter lød fra det hele Selskab - en skærende Contrast til mit bankende Hjerte og mit feilslagne Haab. Bedrøvet, usigelig bedrøvet listede jeg mig atter tilbage til mit ensomme Kammer og gik grædende i Seng. Her laa jeg uden at kunne sove. thi tusinde dunkle Tanker gennemkrydsede mit Hoved. Foruden den Smerte jeg følte ved, at min Plan var mislykkedes, opstod en anden Smerte over, at han, som i min barnlige Phantasi stod saa høit - at han kunde og vilde have mine Reisefæller hos sig til slig støiende Lystighed. Jeg fandt i min Troskyldighed, at jeg burde advare og oplyse ham om, *hvem* han 40 skjænkede denne Gunst - en Oplysning, der vist var meget overflødig. Sildigt ud paa Natten kom de to Damer hjem og sov, som det lod, hurtigt ind. medens mine urolige og smertelige Tanker endnu længe holdt mig vaagen. Næste Morgen, da jeg stod op, hørte jeg, at han var reist og mit sidste Haab med ham. Jeg maatte nu holde Pinen ud, indtil min Befrielsestid slog.

Endelig kom den længselsfuldt ventede Dag, da vi skulde bryde op. Om Morgenen tidligt satte vi os i

Vognen for at kjøre til Lübeck og derfra at tage med Dampskibet til Kjøbenhavn. Vor Værtinde kyssede og klappede mig til Afsked som en Moder, der tager Afsked med sit Barn. "Husk mit Tilbud," sagde hun, "det staar dig altid aabent." Den omtalte unge Russer, der siden hin Dag havde viist mig megen Godhed, var ogsaa tilstede ved Afskeden, og jeg blev meget forundret, da han kom hen til mig og sagde med Taarer i Øinene: "Kommer jeg nogensinde til Kjøbenhavn, opsøger jeg Dem, ingen Anden end Dem." Jeg ser ham endnu tydeligt, hvorledes han støttede sig op til et af de Træer, som stode udenfor Indgangen til Hotellet, idet han bedrøvet vinkede til mig til Afsked. Denne unge Mands Stilling ved Træet har jeg bestandigt beholdt i min Erindring, som man husker et smukt Maleri eller en Belysning i et Landskab. Husets Søn, min tause, melancholske Ven, lod sig slet ikke se.

Jeg kan dog ikke tage Afsked fra dette Selskab uden at indlægge et godt Ord for Jfr. W., som jeg har været nødt til ikke at stille i det bedste Lys. Hun var som sagt god, og hendes Letsindighed har maaske en Undskyldning i den Tone, der herskede ved Dansen i hine Aar. Fristelserne i denne Stilling ere noksom bekjendte. Men jeg skylder hende at erklære, at havde hun syv Børn, da var hun virkelig en god Moder for dem og opdrog dem med Omhu og Kjærlighed. Rørende var hendes Ytring til mig mange Aar efter, da jeg som gift Kone talte med hende og roste en Datter af hende, som jeg tilfældigvis havde set, for hendes stille beskedne Væsen. "Ja," sagde hun med Taarer i Øinene, "ja, min kjære Frue! jeg har gjort for disse Børn, hvad jeg har formaaet, og søgt at opdrage dem til ærbare Piger; jeg har ikke villet, at de skulde ligne deres Moder." Jeg svarede hende med nogle venlige Ord og trøstede hende, saa godt jeg kunde. Med stor Hjertelighed sagde hun da: "De var altid et godt Barn og er nu en rar Kone, gid De maa blive lykkelig, som De fortjener!" Og hurtigt fjernede hun sig for at skjule de Taarer, jeg saa hun ikke længer kunde holde tilbage.

41

FØRSTE SELVSTÆNDIGE OPTRÆDEN.

Nu var jeg altsaa atter i Hjemmet - i mit ulykkelige, af saa mange Tryk triste og dog savnede Hjem. De daglige Vandringer om Morgenen med min syge Søster til Danseskolen, hvor de gamle Ydmygelser ikke udebleve, toge atter deres Begyndelse. Nogle Dage efter min Hjemkomst underrettede min gode Danselærer mig om, at det Linned, jeg havde modtaget af ham, kunde jeg beholde - og dette var saaledes det hele Honorar for god og tro Tjeneste. Jeg havde forresten intet Andet ventet af ham; kun dette ventede jeg, at han ikke oftere skulde berøre denne Sag, da jeg i høi Grad havde følt den ydmygende for mig; og jeg var glad, da disse faa Klædningsstykker vare opslidte; thi jeg tog dem aldrig paa uden med et stille Suk.

En Dag, idet jeg vilde gaa fra Danseskolen, kom Solodanser Funck hen til mig, klappede mig paa Kinden og sagde: "I mit lille nye Divertissement har jeg betænkt at anvende dig til at danse en lille Solo. Vi skulle snart begynde paa at indstudere den." Jeg blev forbauset, og Hjertet bankede i mig af Glæde, men jeg svarede kun med en dyb Neien. Denne lille Solo var min første Debut for Publikum.* Jeg husker endnu den Dag i Dag Pas for Pas deri; Publikum lønnede den med Bifald, og mange af Theaterpersonalet kom hen til mig, klappede og kyssede mig og sagde, at jeg havde danset nydeligt. Jeg var lykkelig, uden at jeg selv rigtigt vidste hvorfor. Jeg blev nu tillige benyttet til alle Slags Barneroller i Skuespillet, baade Dreng- og Pigeroller; og den lille Skuespillerinde med det sky og ydmyge Væsen vandt sig alt dengang ikke faa Venner. Saaledes gik da et Aarstid. Da skulde Nielsen have en Aftenunderholdning til egen Indtægt. Han kaldte mig til sig og spurgte, om jeg kunde saa meget Tysk, at jeg kunde fremsige et Digt i dette Sprog til hans Aftenunderholdning? Jeg svarede, at det vidste jeg ikke ret. Han læste nu: "Lob der Kleinen" af Castelli for mig og spurgte, om jeg forstod det? Herpaa svarede jeg ja. "Saa tag det hjem med," vedblev han, "og kom til mig, naar du kan det." Da jeg kom hjem og fortalte denne Nyhed, bleve mine Forældre meget glade, men Herman trak Brynene sammen og sagde, det var ham meget imod, at jeg skulde undervises af Nielsen. Ved Hermans Hjælp lærte jeg nu at læse det rigtigt op, og da jeg kunde det udenad, gik jeg til Nielsen for at lade ham bestemme, om det lod sig gjøre at lade mig fremsige det. Han blev meget glad og rørt ved at høre det smukke Digt i min barnlige * 42 Fremsigelse, rettede mig i Et og Andet, og jeg maatte flere Gange gjentage det for ham. Da jeg gik, kyssede han mig i sin Glæde, et Kys, hvoraf jeg mærkede, at jeg i mit 14de Aar var mere Jomfru end Barn. Aftenen den 8nde Januar 1826 gjorde det lille tyske Digt formeligt Furore. At det var mig, al denne Jubel gjaldt, gjorde jeg mig kun dunkelt Rede for. Nu blev det Mode at bruge mig paa de Aftenunderholdninger, som snart En, snart en Anden af Personalet gav. Kort efter Nielsens Aftenunderholdning kaldte Frydendahl mig til sig en Eftermiddag i samme Maaned. Da det var mørkt paa denne Tid af Dagen i Januar, tog Herman mig som sædvanligt, naar han fulgte mig, ved Haanden som et lille Barn og ledsagede mig til Porten. Da jeg kom ind til den store, smukke og af Udseende fornemme Mand - jeg var meget undselig ved at staa lige overfor ham - sagde han: "Hør, min lille Pige, jeg skal i Februar Maaned have en Aftenunderholdning paa Hofteatret, og jeg ønsker, at du paa denne skulde udføre en Scene med

Hr. Rosenkilde." Jeg takkede og neiede. Han gav mig nu en Bog, hvori der stod Poul Møllers Digt: "Hans og Trine, en Scene i Rosenborghave", bad mig lære den, da skulde han sige mig nærmere Besked, naar Prøverne skulde være. Jeg neiede atter, sagde mange Tak og gik. I Porten stod Herman endnu og ventede for at følge mig hjem. Da han hørte, hvad Frydendahl havde villet mig, sagde han: "Det er en underlig Maner af disse Herrer uden videre at sende Bud efter dig i Mørke, Regn og Slud, for at du skal gjøre dem Tjenester; ville de Noget, kunne de jo komme til dig." Jeg syntes, det var en urimelig Tale, og begreb ikke, hvor det kunde falde ham ind, at disse Mænd skulde komme til mig. Naar Herman saaledes hentede og fulgte mig, havde jeg altid en uhyggelig Følelse, som om jeg foretog mig Noget, der var en Skam for mig; og hvad der i høi Grad forøgede denne Følelse var, at jeg godt mærkede, ogsaa han var forlegen og gjorde, hvad han kunde, for at ingen Forbigaaende skulde kjende ham med den lille Pige ved Haanden. Han drilledes vel af sine Venner for sin Interesse for mig, ligesom hin Samtale i Gjæstestuen endnu laa paa mig med hele sin Vægt. Den rare, godmodige Lindgreen, hvem jeg paa Hermans Opfordring havde bedet gaa denne Scene igjennem med mig, endte enhver Undervisning, idet han klappede mig paa Kinden, med de Ord: "Kan du gjøre det saaledes om Aftenen, min Pige, saa er det godt." Den 12te Februar samme Aar gav Frydendahl sin Aftenunderholdning paa Hoftheatret; den blev af afgjørende Betydning for min Fremtid.

43

ET VIGTIGT MØDE.

J. L. Heiberg, der var ansat som Lector ved Kiels Universitet, var for Øieblikket paa Besøg i Kjøbenhavn, og som det hed, paa kort Tid. Men i sit stille Sind havde han besluttet aldrig mere at vende tilbage til en By, et Folk og en Stilling, der var ham uudholdelig. Disse Tyskeres hele Væsen og Færd var stik imod hans danske Natur, hvilket han ogsaa har udtrykt i et Digt med disse Ord: "I Kjøbenhavn at dø, er bedre end i Kiel at leve." Strax efter sin Ankomst havde han skrevet sin første Vaudeville: "Kong Salomon og Jørgen Hattemager". Hvilken Opsigt den gjorde er vel bekjendt; den satte Byen formeligt i Oprør; Alverden talte kun om Kong Salomon og Jørgen Hattemager. Interessen for Theatret havde i nogle Aar været i Aftagende. Der var spillet og spillet det Gamle, mest tyske Arbeider, og man længtes efter nye Stykker, nye Talenter. I saadanne golde Perioder famler Publikum efter Aarsagen til, at Interessen er kølnet, og giver snart Et, snart et Andet Skylden. Da kom det Eneste, som kan hjælpe: en Digter. J. L. Heiberg kom med sin friske, danske Vaudeville; hans Lunes Kraft rammede som et elektrisk Stød; det gamle, mørke Hus blev atter lyst, man strømmede til, og nu var der den "Festivitas", uden hvilken Kunstens Tempel bliver til en borgerlig Dagligstue. En Mængde smaa, litteraire Krager lode vel deres hæse Skrig høre; man talte om "at fordærve Smagen", Moraliteten, Talenterne med denne nye Genre; man fraraadede Publikum at se disse Arbeider; men jo mere man fraraadede, des stærkere blev Tilstrømningen. Den Jubel, der var i Theatret, naar "Kong Salomon" blev opført, var ubeskrivelig. Med den nye Digter kom, som det altid gaar, nye Talenter.

Tydeligt erindrer jeg endnu den første Opførelse af dette Stykke (28de November 1825); jeg var selv tilligemed en Del andre Børn med i Choret. Om det Standpunkt, hvorpaa min litteraire Dannelselse stod, vil man faa en Forestilling, naar jeg fortæller, at da Choret i Korsør sang:

"Vi kan godt, godt, godt bruge Pengene,
Vi ere trængende
Til dem forsand!"

da grublede jeg over, hvoraf det kunde komme, at man i Korsør ikke havde Sand? Hvor meget jeg end grublede, turde jeg dog ikke spørge Nogen herom af Frygt for at spørge om noget Dumt! og at blive leet af var for mig det Grueligste, jeg kunde tænke mig.

44

Heiberg var altsaa i Kjøbenhavn og nød sit Held. Nu vilde en lykkelig Skjæbne, at han netop var tilstede i Theatret hin Aften til Frydendahls Aftenunderholdning. At se den, allerede dengang i Forhold til Rollen, gamle Rosenkilde som Skoledrengen Hans i sin snevre, kortærmede Trøie, iført sit hele aandelige Lune, spille Elsker til mig lille Pige, gjorde, at vor Scene blev modtaget af det hele Publikum med en Overgivenhed, en Latter, en Applauderen, der syntes ingen Ende at ville tage. Kort efter at Scenen var forbi, kom J. L. Heiberg op paa Theatret, og jeg hørte ham spørge: "Hvor er den lille Pige?" At det var mig, dette Spørgsmaal gjaldt, faldt mig virkelig slet ikke ind, førend Rosenkilde svarede, idet han pegede hen paa mig: "Der staar hun jo!" Heiberg kom da hen til mig, tog mig i begge Hænderne og udtalte sin Glæde over, hvad han havde set. Jeg ser endnu den høie, slanke Mand staa for mig med det fine, kloge Physiognomi, og jeg tænkte: "Hvem mon det er?" Her saa jeg Heiberg for første Gang. Efter denne Aften kom han ofte hen til mig paa Theatret, naar han tilfældigvis saa mig, og paa sin artige Maade sagde han mig altid et Par venlige Ord.

En Maanedtid derefter kom han en Dag til mig i mit Hjem og sagde: "Hin Scene paa Hoftheatret har givet mig Ideen til en ny Vaudeville, som jeg vil spørge Dem, om De kunde have Lyst til at høre mig læse, da jeg haaber, De vil udføre Hovedrollen i den. Hvis De derfor synes, kunne vi maaske bestemme en Dag, paa hvilken jeg kunde læse den for Dem hos mig, hvor vi ere uforstyrrede." Jeg var meget forlegen ved dette Besøg og spillede som sædvanligt den Stumme. Min Moder, der følte sig uendelig smigret ved hans Besøg, bad om, at min Søster Amalie ogsaa maatte komme med, hvortil han meget artig svarede: "Det skulde være ham en Fornøjelse." Det hørte med til min Moders særegne Anskuelse, at der ingen Forskjel maatte gjøres mellem min stakkels syge Søster og mig, men at Alt, hvad jeg nød af Godt, skulde hun tage Del i - en Bestemmelse, som blev mere og mere trykkende, jo ældre jeg blev - ikke fordi jeg jo virkelig holdt af denne Søster uagtet vor forskjellige Natur, men jeg var altid i Angest for, at hun pludselig skulde faa sit Slagtilfælde. Desuden pinte hendes Snaksomhed mig i Andres Nærværelse, hvor hun uophørligt talte om Alt i Hjemmet, ofte om det, jeg ansaae for mine dybeste og sørgeligste Hemmeligheder. Paa den fastsatte Dag gik Amalie og jeg en Formiddag til J. L. Heiberg. Et net Caffebord stod dækket for at modtage os, og der var endnu en Herre nærværende. "Nu maa De tage tiltakke med denne Caffé, som jeg vil lave, saa godt jeg kan," ytrede Heiberg. "Min Søster forstaar godt at lave Gaffe," udbrød Amalie. "Det var jo morsomt at drikke Caffé, som De har lavet," vedblev Heiberg, "vil De?" Med stod Forlegenhed lavede jeg 45 nu Caffén, og han forsikrede, "den var ypperlig". Heibergs Tone og hele Væsen behagede mig meget. Han talte med mig som med en voxen Dame; det plumpe Du, som, forunderligt nok, til Trods for min virkelige Beskedenhed altid havde stødt mig, naar Herrer tillode sig det imod mig, benyttede han sig ikke af. Efter Frokosten satte vi os Alle ned, og nu oplæste Heiberg sin Vaudeville "Aprilsnarrene" for os. Med den mest spændte Opmærksomhed og med en usigelig Glæde hørte jeg til, som om jeg vilde sluges hvert Ord, hver Stavelse. Vi have ofte i senere Aar leet ad denne Scene, hvor han da efterbede mig, siddende med opspilet Mund og stirrende Øine.

"APRILSNARRENE".

Den 22de April 1826 gik "Aprilsnarrene" første Gang. Paa den første Prøve af Stykket brast Personalet og Orchestret i Skoggerlatter ved at høre de parodiske Repliker, som ere lagte Trine i Munden. Jeg erindrer tydeligt, hvor ulykkelig jeg blev over denne Latter, thi min første Tanke var, at jeg var til Spot; Et og Andet tydede jo paa det Modsatte, men rolig i mit Sind var jeg ingenlunde. Rosenkilde, alle Damerne og Herrerne, som spillede i Stykket, vare venlige og gode imod mig; men med Angest undgik jeg Ryge, den Eneste ved Theatret, der var mig fjendsk sindet og heller ikke lagde Skjul derpaa. Han forestod dengang Costumevæsenet, et Embede han udøvede med stor Despotisme. Man havde sagt mig, at jeg maatte henvende mig til ham om den Dragt, jeg som Trine ønskede at bære. Beskeden, med Hjertebanken bad jeg ham om, at jeg maatte faa en hvid Kjole - og hvad jeg især havde sat mit Hjerte til - et stribet Silkelivbaand. "En ny Kjole," svarede han barsk, "faar du ikke; her ere gamle nok i Garderoben, som kunne syes om til dig; - og et stribet Livbaand!" udbrød han, idet hans store Øine funkledede; "hvor Satan tror du, Theatret har Raad til det? Det bliver der Intet af." Jeg taug og gik. Sagen var, at Ryge havde fattet et formeligt Nag til mig, som fra Begyndelsen reiste sig af, at naar vi Børn ved Dansen vare med i Skuespillet, da morede det ham, vistnok i al Uskyldighed paa en for ham eiendommelig Maade at give sig af med os. Han vilde altid kysse os og kjæle for os. Da jeg nu paa ingen Maade vilde kysse ham, blev han vred og ansaae det for et utroligt Skaberi af et Barn. Min lystige Søster derimod vandt hans fulde Bifald, og han roste hende altid paa min Bekostning, kaldte hende Thalia og mig Melpomene. Fra min tidligste Barndom har det altid stødt mig, naar saadanne store Mandfolk tillode sig at tage fat paa mig og kysse mig; det saarede mig og berørte mig 46 ubehageligt at være Gjenstand for al den Plumshed. Dette maatte vel de Fleste have følt dunkelt; thi naar jeg undtager Ryge, var jeg aldrig Gjenstand for Sligt, og baade dengang og senere har jeg ofte hørt sige, at der var Noget ved mig, som gjorde, at man ikke prøvede derpaa. I de Barneroller, jeg spillede, lod det ordentligt til at ærgre Ryge, at den lille alvorlige Pige, hvis Væsen han ikke forstod, vakte saa megen Deltagelse hos Tilskuerne. Han forfulgte mig stadigt, mens det morede ham at sætte min Ømfindtlighed paa Prøve, lod mig høre mine Forældres Stilling, hvad de handlede med o. s. v., og krænkede mig, hvor han kunde. Nu var det ham derfor en Glæde at kunne negte mig Opfyldelsen af mine smaa Ønsker til "Aprilsnarrene", ligesom det i det Hele taget ærgrede ham, at Heiberg vilde bruge mig til denne vigtige Rolle og ikke min Søster. Jeg anskaffede mig nu selv for mine egne Penge en lille hvid Kjole og det meget ønskede sribede Baand. Hvorledes Collin, der var en af Directeurerne eller rettere sagt den eneste Directeur, der tog sig af Theatret, fik at vide, at Ryge havde negtet mig denne Ubetydelighed, veed jeg ikke; men nogen Tid efter "Aprilsnarrenes" Opførelse kaldte han mig en Dag til sig og spurgte mig, om det var sandt, at Ryge havde negtet mig, hvad jeg ønskede at have paa som Trine? Da jeg bekræftede det med ja, rystede Collin paa Hovedet, klappede mig paa Kinden og sagde: "Jeg skal tale med Ryge, og hvis dette oftere skulde møde dig, saa kom til mig, saa vil jeg selv være Costumier for dig." Paa Ryge mærkede jeg vel nogen Forlegenhed imod mig, men hjælpe gjorde det ikke; han blev ved at lægge Hindringer i Veien for alle mine smaa Ønsker, og mig kunde det aldrig falde ind

at klage til Nogen. Dersom det ikke klang saa utroligt, da var det, som om denne store Kunstner var skinsyg paa den Lykke, jeg gjorde hos Publikum; og denne Tro blev jeg mere og mere bestyrket i, jo ældre jeg blev. Dog herom senere.

Heiberg havde et eget Blik for, hvad man kunde anmode de forskjellige Talenter om. Han skrev derfor alle Rollerne i "Aprilsnarrene" for bestemte Kunstnere, og heraf fulgte, at Mage til den Udførelse, som blev "Aprilsnarrene" til Del, skal man forgjæves søge om; alle, fra den vigtigste til den ubetydeligste Rolle - jeg taler ikke her om mig selv - bleve udførte til en høi Grad af Fuldkommenhed. Hvad Under da, at Stykket, som hører til hans bedste, blev modtaget med en Jubel, hvortil man sjelden har hørt Mage; den steg til en fuldkommen Bifaldsstorm i Scenerne mellem Hans og Trine. Saa forunderligt det end maa synes, kan jeg dog med Sandhed forsikre, at det intet Øieblik faldt mig ind, jeg havde nogen Del i dette Bifald. Først ved den syvende Forestilling af Stykket var det, ligesom jeg vaktet af min Dvale, idet jeg ved en rungende Applaus for en af mine Repliker tænkte: "Mon dette virkelig gjælder dig?"

47

Med Forundring har jeg ofte tænkt paa, hvorledes jeg var som halvvoxen Pige - paa en Gang saa gammel og saa ung, saa bevidst og saa ubevidst, saa ærekyndig stolt og dog saa ydmyg, saa enfoldig og - om jeg tør sige det - dog saa klog af min Alder. Det var netop i muntre Roller, jeg havde min Styrke, altsaa i Modsætningen til mit sande Væsen i hine sørgelige Barndomsaar. Vel følte jeg ofte, at der dybt i mit Indre var en Kilde, hvoraf Glæden kunde sprudle, men det daglige Tryk standsede den i sit Løb; det var saaledes kun i Kunsten, at Digerne bleve tagne bort for Kildevældet. Hvem der saae mig her i denne Phantasiverden, ansaae mig for et lykkeligt og overgivent Barn, og dog var det maaske netop Tungsindighedens Baggrund, der vakte en halvt ubevidst Interesse hos Tilskuerne. Efter den første Forestilling af "Aprilsnarrene" kom J. L. Heiberg ganske henrykt hen til mig, greb mig om Hovedet med begge Hænder og kyssede mig paa Panden, idet Taarerne stode ham i Øinene. Denne Maade at udtrykke mig sin Tak paa gjorde mig helt forlegen. Og da han nu i Ord, saa smigrende for mig, udtalte sin Roes, da tænkte jeg, at dette dog vist umuligt kunde være ment af ham, og en Frygt for, at han ironiserede, vandt mer og mer Styrke hos mig. Saaledes vidste mit tunge Sind at finde en Braad i Alt, selv i det, som for en Anden vilde have været Gjenstand for en ren Glæde. Rørende var Hermans Glæde, hver Gang jeg fremtraadte med Held. Han pleiede da at sige: "Ja, nu kunne de Alle se dine Evner, men jeg var dog den Første, der saae dem." Han skjænkede mig da ofte smaa Gaver i det Haab at glæde mig. Ogsaa disse modtog jeg med et tungt Sind, thi mig syntes, at jeg ved en saadan Gave blev bunden fastere til ham. Min Søster fik da for det meste en lignende Gave af ham, og her fandt det godmodige Menneske en mere taknemmelig Modtagerinde. Jo stærkere min Tilbageholdenhed imod ham viste sig, des mere antog hans Godhed for mig til min inderlige Sorg Præget af en bedrøvet, fornærmet Elskers Fortvivlelse; og tidt udgød han bitre Taarer over min Kulde, uden at han dog med noget Ord berørte, at hans Forhold til mig var andet end en Vens. Dette trøstede mig vel noget, men ideligt laa jeg dog paa Uvishedens Pinebænk, og ideligt gjorde jeg mig selv det Spørgsmaal: "Hvad mener han dog med alt dette? Er det virkelig hans Mening, at han anser mig som bunden til sig for bestandigt?" Thi det var mig tydeligt, at skjøndt min Søster delte hans Godhed med mig, var der en uhyre Forskjel paa den Maade, han omgikkes hende og mig, uagtet jeg ikke med Ord kan sige, hvori Forskjellen bestod. Hver Gang disse ulykkelige Tanker opstode hos mig, var jeg Fortvivlelsen nær, satte mig hen i en Krog og fældte de bitreste Taarer. Naar min Moder saae dette, og jeg ikke vilde sige hende Grunden til min Sorg, blev hun vred og anklagede mig for Herman, naar han næste Gang indfandt sig.

48

Denne trængte da ind paa mig med Spørgsmaal, uden at det lykkedes ham at faa et Ord af min sammenpressede Mund. Han gik da snart vred, snart bedrøvet bort, skrev mig ofte til og bebreidede mig min Tilbageholdenhed og min Mangel paa Fortrolighed til ham. Herpaa fulgte da et Slags Forsoningsscener; og saaledes gik det Dag ud og Dag ind.

FRU GYLLEMBOURG.

J. L. Heiberg bad mig en Aften paa Theatret, om han næste Dag maatte føre mig til sin Moder, Fru Gyllembourg, der meget længtes efter at gjøre den lille Trines Bekjendtskab. Næste Aften afhentede han mig fra min Bolig; min Søster fulgte paa min Moders Opfordring uden videre med. Jeg havde tænkt mig Heibergs Moder som en høi, slank Dame og blev derfor noget forundret, da jeg saae en lille Kone, der ikke var synderlig større end jeg selv. Hun kom mig venlig og rørt imøde og udtrykte i smigrende Ord den Glæde, hun havde havt ved at se mig som Trine. "Mig, Professor Møhl og et Par Venner, jeg havde med mig i Theatret," sagde hun, "bragte De Taarer i Øinene ved den yndige Maade, hvorpaa De foredrog Sangen: "Der er i Himlen en Dreng saa smuk". - Min Søn," vedblev hun, "er saa lykkelig over Deres Udførelse; jeg bad ham

føre Dem til mig, og nu takker jeg Dem ret, at De vilde komme." Hun havde indbudt et Par halvvoxne Piger, som stode i Stuen. Dette, mærkede hun, mishagede Sønnen, og jeg hørte ham sagte spørge hende, hvorfor hun havde gjort dette? "Min kjære Ludvig," svarede hun, "jeg troede, det vilde fornøje den lille Pige at træffe Andre af hendes Alder her." - "Aa," svarede han, "hun kan godt tale med Voxne; hun er intet Barn." Vi talte nu naturligvis om "Aprilsnarrene", om den Lykke, Stykket havde gjort, om de andre Spillende o. s. v. Og jeg erindrer, at Heiberg og hans Moder bleve meget forundrede ved at høre, at jeg for min Udførelse af Trine fik et Honorar for hver Gang af 9 Skilling, den sædvanlige Betaling for at udføre en Barnerolle i Skuespillet. De fandt det jammerligt ringe, jeg derimod syntes, det var en meget god Betaling. Jeg var usædvanlig oprømt denne Aften i det zirlige Hjem og ved al den Godhed, der vist mig, og følte mig ret glad, naar jeg undtager, at min Søsters Snaksomhed flere Gange satte mig i stor Forlegenhed. Jeg kunde en Del smaa Behændighedskunster; i min glade Stemning gav jeg nu disse tilbedste, hvilket morede de andre Børn og selv Heiberg og hans Moder meget. Med en inderlig Hjertelighed bad hun mig komme til sig, saa ofte jeg vilde, "hvis det kan more Dem," lagde hun til, "at tale med en ældre Kone som mig." Men dette kunde just more mig og kun dette; thi i de Yngres Selskab var jeg 49 altid tilovers. En fornuftig Samtale mellem de Ældre, hvor jeg kunde sidde som Tilhører, dette tørstede jeg formeligt efter.

Siden hin Aften besøgte min Søster og jeg Fru Gyllembourg, saa ofte det lod sig gjøre; og jeg maatte tidt høre af Amalie, at naar jeg bare kunde sidde og tale Gammelt, som hun kaldte det, med Fru Gyllembourg, saa var jeg fornøjet. Og virkelig forstod denne ældre Veninde at løse mit Tungebaand, saa at jeg uforbeholdt ytrede mig i hendes Nær værelse. Ligeledes mindes jeg med Glæde vore Vandrniger, naar vi i de mørke Vinteraftener bleve fulgte hjem af Heiberg, holdende ham hver under sin Arm. Han har ofte senere i Spøg talt om den mærkelige Forskjel i de to unge Pigers Underholdning ved disse Leiligheder. Jeg havde en stor Interesse for Alt i Naturen; især grublede jeg meget over Stjernehimlens utallige Kloder og var uudtømmelig i Spørgsmaal til ham om disse. Paa sin eiendommelige klare Maade tilfredsstillede han nu min Videbegjærighed, og hvad han saaledes lærte mig, var ofte Gjenstand for flere Dages Grubien, naar jeg atter gik ene. Mine Spørgsmaal bleve imidlertid uophørligt afbrudte af min Søsters Snaksomhed, idet hun paa sin Side var uudtømmelig i at fortælle ham om Danseskolens Mærkværdigheder. Dette mærkede jeg nok kjedede ham, og det bedrøvede mig for hendes Skyld, thi jeg holdt af denne eneste af mine Søskende, med hvem jeg levede et søsterligt Liv. De andre kjendte jeg neppe.

Herman saae med en vis Skinsyge paa disse hyppige Besøg hos Fru Gyllembourg, men fandt sig dog i, at de fortsattes. Paa vore Aftenvandring bemærkede jeg hans speidende Nær værelse, idet han snart gik bag efter, snart i Afstand, snart tæt ved, snart paa den ene, snart paa den anden Side af os, altid i en Slags Forklædning, snart sammenbøiet, snart som en lille gammel Mand, snart som en høi i ilfærdig Gang, snart med Stok, snart uden, alt for at jeg ikke skulde gjenkjende ham. Men mit skarpe Blik opdagede ham dog strax, og dette satte mig i en pinlig Uro, saa jeg gik taus og med bankende Hjerter ved Heibergs Side. Ankom vi nu til vor Gadedør, posterede Herman sig lige overfor under en af Gadelygterne, fra hvis Skygge jeg tydeligt saae hans Øine stirre ufravendt paa os for at se, om Alt gik tilbørligt til. Paa samme Maade forfulgte han mig ved andre Leiligheder. Vare vi om Sommeren i Skoven med Andre, saae jeg ham snart bag eet Træ, snart bag et andet, altid skjulende sig for mig i den Tro, at hverken jeg eller Andre saae ham. Saaledes erindrer jeg, at min Glæde blev betydelig nedstemt paa en Skovtur, hvortil jeg var indbudt med Heiberg og hans Moder og et Par andre af deres Venner. Den Dannelse og gode Tone, som herskede i denne Kreds, behagede mig meget, og jeg var aldrig friere og snaksommere end her. Veiret var deiligt, og Alle vare glade og gode imod mig. En lille Episode staar endnu tydelig i min Erindring fra denne Tur.

50

Heiberg og jeg spadserede sammen i Charlottenlund, noget fjærnede fra det øvrige Selskab; tilsidst satte vi os paa den lille Høi, som dengang fandtes ved Indkjørselen til Skoven. Jeg faldt i Tanker ved at se ud over det stille, hvilende Hav. Denne Seen ud over Havet, især naar det var i Ro, frembragte altid hos mig en usigelig Længsel. "Hvad tænker De paa?" sagde Heiberg, "De ser saa alvorlig ud." - "Aa," svarede jeg, "ved at se ud over det store Hav, faar man altid blaa Længsler." - "Blaa Længsler!" udbrød han, "det er et ypperligt Udtryk - hvorfra har De det?" At der var noget Aparte i dette Udtryk, faldt mig slet ikke ind; ved mit ordknappe Væsen og min Mangel paa Læsning havde jeg ikke ret Ordet i min Magt, og derfor opfandt min Phantasi dette og lignende betegnende Udtryk, som de Andre altid fandt characteristiske. Hos mig opstode de uden al Reflexion. Saaledes en Gang, da Heiberg læste et Digtværk for os, og jeg vilde udtrykke, at det var poetisk, men ikke havde dette Ord til min Tjeneste, sagde jeg: "Det er deiligt, det er saa skjult!" Ogsaa dette Udtryk forundrede ham, og han har mange Aar efter omtalt det i en Afhandling i sin "Perseus". At kokettere kaldte jeg at gjøre Stikøine; og saaledes havde vi mange Ord, hvoraf jeg var første Opfinder, og som i senere Aar vare Gjenstand for vor Morskab. Paa samme Tur opdagede Heiberg, at der paa en Rude i Bellevue var indridset: "Søde Hanne Pätges." Heiberg blev saa vred over, at mit Navn saaledes profaneredes ved at staa paa en Rude i et Værtshus, at han øieblikkeligt slog Ruden ud med sin Stok. De Andre af Selskabet vilde absolut vide, hvad der kunde have staaet paa Ruden, der i den Grad kunde fortørne ham, gik udenfor og samlede møisommeligt Stumperne sammen, men til ingen Nytte, Heiberg betalte Værten Ruden uden at røbe dens Inscription. Om Aftenen, da vi kjørte hjem, opdagede mit skarpe og hurtige Blik, at Herman kørte bagefter paa en Kildevogn, han formodentlig havde betalt paa den Betingelse at kjøre bagefter vor. Var jeg hos Fru Gyllembourg eller hos Andre til Middag, og jeg tilfældigvis nærmede mig et Vindue,

kunde jeg være vis paa at se ham fare forbi som af en Hændelse. Denne Følelse at være saaledes bevogtet, selv om man ikke foretager sig Andet, end hvad hele Verden maa vide, har noget høist Pinligt og Uhyggeligt ved sig; den snærede Brystet sammen paa mig, saa at jeg altid var ufri. Denne hans Control med mig blev aldrig omtalt imellem os, og han har vist været af den Mening, at den var mig aldeles ubekjendt. En Gang, da han ytrede sit Mishag over, at jeg saa ofte besøgte Heibergs, bebreidede jeg ham hans Vrede over dette, og at den jo ikke var mindre, naar jeg gik til Nielsen for at blive instrueret, hvilket jeg dog var nødt til, naar han tilbød det. Med Heftighed svarede han: "Nielsen er farlig at være ene med; Heiberg er farlig at være i Selskab med." Jeg har senere tænkt, at denne Bemærkning var fin og sand.

51

MIN FØRSTE LÆSNING.

En Dag bragte Herman mig Goethes "Wilhelm Meister", idet han sagde: "Læs denne Bog; den kan maaske adsprede dig." Jeg havde hidtil saa godt som Intet læst af skjøn Litteratur; men aldrig kan jeg glemme den Virkning, som denne mageløse Bog gjorde paa mig. En hel ny Verden oplødes for mit forundrede Blik, og jeg udbrød ofte ved mig selv: "Hvad er det? Er der Sligt til i Verden?" Hvad der bidrog til min Forbauselse var, at mig syntes, jeg her saae og læste Alt, hvad der bevægede sig dunkelt i mit Indre; jeg læste og læste og vilde knap tro mine egne Øine. At jeg strax gjenfandt mig selv i Mignon, vil man vel finde rimeligt; Skildringen af hendes Ydre, den blege, mørkhaarede Pige med de melancholske Øine, svarede til mit eget, og ikke mindre hendes eiendommeligt indesluttede og dybt bevægede Sjæl. Mit barnlige Sværmeri for Helten Nielsen, hvis Personlighed jeg laante Wilhelm Meister, fuldendte Maleriet. Jeg græd mine modige Taarer over Mignon og Harpespilleren, der vare de to Figurer, jeg interesserede mig mest for, og tidt repeterede jeg hendes Sange i Stilhed for mig selv; og hvor ofte, naar jeg taus stod og pyntedes paa Theatret i de forskjellige Costumer, tonede disse da i mit Indre:

"Schön in Kleidern muss ich kommen;
Aus dem Schrank sind sie genommen,
Weil es heute Festtag ist:
Niemand ahnet, dass von Schmerzen
Herz im Herzen
Grimmig mir zerrissen ist."

Og hvor ofte sad jeg i en Krog i mit uhyggelige Hjem i Tusmørke og gjentog alle hine Digte, idet mine Taarer stille og ubemærkede af Alle trillede ned ad mine Kinder. Ogsaa sildigere i mit Liv, naar jeg med et tungt Hjerte pyntede mig til en Forestilling, mens Theatret var propfuldt for at le over mine lystige Fremstillinger, tonede atter Goethes Strofer i mit Indre:

"Niemand ahnet, dass von Schmerzen
Herz im Herzen
Grimmig mir zerrissen ist."

Det dybe Indtryk, som "Wilhelm Meister" havde gjort paa mig, beholdt jeg imidlertid hos mig selv og berørte det kun løseligt for den, som havde givet 52 mig Digterværket. Det forekom mig, som om jeg røbede mine egne Hemmeligheder og min egen Tilstand ved at omtale Bogens Indhold. Og da jeg nu kort efter ved en Hændelse fik Schillers Tragedie "Jomfruen af Orleans" at læse, syntes mig, at jeg først nu var født og vakt til Liv. Med denne sidste i mine Arme faldt jeg i Søvn, ligesom Børnene sove med deres Dukker. Dette var de to første Bøger, jeg læste; og da Begyndelsen var saa god, maa det vel komme deraf, at jeg hele mit Liv har været meget kræsen med, hvad jeg vilde læse. Af Romaner har jeg til denne Time, jeg nedskriver dette, saa godt som ingen læst. Ved denne Begyndelse var jeg voxet fra dem, og naar jeg undtager enkelte af Walter Scott, har aldrig nogen ret villet smage mig; selv han forekommer mig som en stor Rovfugl, hvis Skrig vel er interessant, men dog for hæst; og jeg har altid trængt til Lærken i den Poesi, jeg ret skulde nyde. Ofte har jeg med Forundring tænkt paa, hvordan jeg paa hin Tid kunde nyde disse to Digterværker af Goethe og Schiller - thi vist er det, at jeg dog egentlig ikke forstod dem, men kun havde en dunkel Følelse af, hvad de indeholdt - det var Duften af dem, en Anelse om deres Tankeindhold - men dybt i min unge Sjæl stode de indprentede og uforglemmelige. En Verden fuld af Mennesker havde jeg lært at kjende af "Wilhelm Meister"; mit Blik aabnede sig for Betragtningen af disse, uden at jeg selv vidste det eller gjorde mig Rede derfor. "Jomfruen af Orleans" hævede mig op til det Ideale, der hidtil kun dunkelt havde foresvævet mig som en Anelse.

Desværre kun altfor ofte vaktes jeg af disse Phantasier for at vende tilbage til den bitre, sørgelige

Virkelighed i mit Hjem, hvor jeg snart pintes af Et, snart af et Andet, der var mit inderste Væsen imod. Saaledes plagede min Moder mig med idelig Anmodning om at gaa til Theaterdirecteuren, Etatsraad Collin, for at bede ham betænke mig med høiere Gage. Disse Besøg hos ham vare mig høist pinlige, jeg aflagde dem kun tvungne af min Moders bestemte Befaling, og de vare virkelig tragicomiske. I en formelig Fortvivlelse og med en Skamfuldhed, jeg ikke kunde betvinge, begav jeg mig til hans Bolig. Efter at have staaet en halv Time, ofte endnu længere, udenfor hans Dør, greb jeg omsider i Klokkestrengen. Hans Forgemak vrimlede for det meste af Ansøgende af alle Klasser og alle Aldre, men vist Ingen af dem stod der med min Forlegenhed og min Ydmyghed. Kom nu omsider Turen til mig at træde ind, paafulgte altid den samme Scene. Efter at han paa sin sædvanlige, hjertelige og venlige Maade havde sagt: "Naa, lille Hanne, hvad har du saa paa dit Hjerte?" - brast jeg i en saa ustandselig Graad, at det ikke var den stakkels Mand muligt at faa et Ord ud af mig. Spurgte han nu omsider: "Er det om at faa høiere Gage, at du kommer?" da fik han undertiden et Ja presset ud af mig, undertiden ikke engang det.

53

Han lovede da, at han nok skulde huske paa mig, og tørrede selv med største Godmodighed mine Taarer af med sit Lommetørklæde, for at de Andre ikke skulde se mig græde, naar jeg gik, medens han klappede og trøstede mig paa bedste Maade.

Denne elskværdige Mand, som i mit øvrige Liv altid var mig en trofast og hengiven Ven, har ofte i senere Aar erindret mig om hine Sammenkomster, som bestode i, at han holdt en Monolog, hvorpaa han intet Svar fik, og om hans megen Uleilighed med at tørre mine Taarer og bringe mit Sind i Ro; og vi have da ret hjerteligt leet ad disse ensformige Scener. Hvor var jeg dog ulykkelig, naar jeg gik denne pinlige Gang til ham! Det forekom mig at være en dyb Ydmygelse at skulle tale om Penge, og denne Følelse har jeg aldrig kunnet overvinde. Da jeg blev en voxen Pige og havde Gage, som hver Maaned skulde hentes paa Theatercontoiret, var dette mig en saadan Plage, at jeg, lige til jeg blev gift, hvor altsaa min Mand hentede den, endog hver Gang betalte min Broder en hel Rigsdaler for at udføre dette Ærinde. Heller ikke i mine ældre Aar kunde jeg komme ud af at begjære mere, end Directionen af sig selv tilstod mig, og aldrig fandt jeg, at dette var for lidt for, hvad jeg præsterede. Da dette var en Følelse, som var temmelig fremmed for de Andre ved Theatret, har jeg derimod ofte nydt Godt af deres Ufor nøielighed og uden Anmodning fra min Side faaet min Gage forhøiet, fordi man fandt det ubilligt, at jeg var ringere stillet end Andre, hvis Tjeneste ikke var af den Vigtighed som min.

MIN FØRSTE INDTRÆDELSE I SELSKABSLIVET.

Mine smaa Declamationsnumre, Udførelsen af Trine og andre Barneroller skaffede mig en Ven, som til sin Død bevarede sit Venskab for mig. Dette var Commandeur Wulff, Chef for Søcadetacademiet, Shakespeares Oversætter. Skuespiller Rosenkilde kom en Dag og sagde, han vilde føre mig ud til en Familie, som meget ønskede at gjøre mit Bekjendtskab. Da mine Forældre hørte, hvem det var, bleve de meget smigrede herover og gave mig Lov til at gaa med. Saa vel Commandeuren som hans Frue og Datter overøste mig med Venlighed og indbøde mig kort efter til et Middagsselskab. Dette var første Gang, jeg kom til en større Dinér. Jeg gøs for at komme til at gjøre noget Upassende og turde ikke foretage mig Noget eller nyde Noget af det rigt besatte Bord, forinden jeg saae, hvorledes Andre af Selskabet bare sig ad dermed. Denne Følelse af Uvidenhed med Hensyn til Selskabslivet og min store Paapasselighed gjorde, at jeg virkelig intet Upassende eller Forkert foretog mig, saa at jeg bagefter hørte mit nette og dannede 54 Væsen rose af Husets Folk og af de Fremmede, der havde været tilstede hin Middag, og som forundrede sig over, at jeg, der jo ikke havde haft Leilighed til at udvikle mig i denne Retning, bar mig ad som en lille Dame. Bevidstheden om min Ukyndighed havde gjort mig forsigtig og varsom, og min naturlige Ydmyghed bødede paa Resten. Denne Familie viste mig i mange Aar den største Kjærlighed og Opmærksomhed, og næsten ved enhver Festlighed i deres elegante Hus var jeg indbudet og endnu oftere i deres mindre Kredse. Ideligt kom smaa Billetter fra Wulff, skrevne som til en kjær Datter. Efter at være kommet der i Huset i flere Aar hændte der sig en Aften en forunderlig Scene. Husets Omgangskreds var af det saakaldte høiere og finere Selskab, egentlig Hofcirkelen fra Frederik den Sjettes Hof. En Aften skulde Wulffs have en af deres store Soiréer! jeg blev indbudet og kom. I den store, oplyste Sal sade alle Damerne, som Brug var, i en Halvkreds, Herrerne gik omkring. Ved min Indtrædelse kom Vært og Værtinde imod mig paa deres sædvanlige venlige Maade, og Fruen anviste mig en Plads i hin Damerække. Jeg kom til at sidde ved Siden af en af Kjøbenhavns bekjendte Damer, bemærket for sit Toilette - om end dette nærmest var, hvad der i et fransk Stykke betegnes som Bomuldsfløil - men tillige bekjendt for at være en taktløs og ingenlunde godmodig Gaas. Denne Dame blev saa ubehagelig berørt ved, at min Ringhed kom hende saa nær, at hun øieblikkeligt reiste sig op og forlod Damerækken, idet hun temmelig klart gav tilkjende, at min Nærhed var Grunden hertil. Jeg med mit ømfindtlige Sind forstod strax, at min Nærværelse i denne fornemme Kreds havde stødt hende. Blodet foer

mig til Hovedet og til Hjertet - men i samme Øieblik kom Værtinden og med hende næsten alle Damerne og Herrerne, der Alle havde bemærket Damens Adfærd, hen til mig og gjorde mig en Kur, som paa den ene Side forhøiede min Forlegenhed, men paa den anden hjalp paa den Ydmygelse, jeg følte. J. L. Heiberg, der ligeledes var indbuden, kom netop ind ad Døren i det Øieblik, da Alle flokkedes omkring mig. Han ytrede nogle Dage efter: "De saae ud forleden hos Wulffs som en ung Fyrstinde, hvem Alle bragte deres Hylding." Ikke da, men en Del Aar efter, fortalte jeg ham Aarsagen til denne Hylding. Inden jeg hin Aften tog bort, bad Fru Wulff mig paa det Indstændigste at komme og spise hos dem næste Middag. Forblommet slog hun paa det Passerede og sluttede med at sige: "Jeg lover Dem, at De aldrig mere skal træffe sammen med denne Dame hos os," og forsikrede mig, at Alle havde takket hende og Wulff, fordi de havde givet dem Leilighed til at gjøre mit Bekjendtskab. Men forunderligt gaar det ofte til i Verden. Samme Dame, der hin Aften stødtes over at være i Selskab med en lille beskeden Pige, har senere ofte gjort sig al Umage for at komme i nærmere Berøring med mig, naturligvis uden Nytte.

55

I dette Hus kom jeg nu ideligt, baade i de smaa og store Selskaber, og det kunde ikke være uden Indflydelse paa min selskabelige Dannelse at komme i Berøring med saa mange og saa forskellige Mennesker, som her forsamledes. Iblandt de mange Fester, som jeg her deltog i, havde man ogsaa, nogle Aar senere, i Julen arrangeret en, hvor vi skulde spille Comedie. Der blev givet Holbergs "Julestue" og et lille fransk Stykke, som Heiberg havde oversat for Theatret, og hvori han her hos Wulffs selv udførte en Hovedrolle. Stykkerne bleve spillede af Husets Omgangsvener, Herrer og Damer. Blandt dem, som deltog deri, var jeg den eneste, hvis Fag det var at udøve Skuespilkunsten; og jeg var - uden al paatagen Beskedenhed - den Sletteste af dem Alle; og det var ikke saa forunderligt. Det er en egen uhyggelig Følelse at lege med det, som man er vant til at betragte med største Alvor. Men for at denne Alvor kan indtræde, maa der først og fornemmelig være en uoverstigelig Kløft imellem Publikum og Skuespilleren; det er den, som Lamperækken tilveiebringer paa et Theater; den adskiller disse to Verdener, den virkelige og den ideale, og det er derfor ret betegnende, at medens den ideale straalere i fuld Belysning, holdes den virkelige i Dunkelhed under Fremstillingen og træder saaledes i Skygge for hin. I den private Comedie ere begge lige meget oplyste, og det Mystiske, som der altid er ved et samlet, ubekjendt Publikum, er tilintetgjort, og hermed er Illusionen forstyrret. Jeg har derfor aldrig kunnet fatte Muligheden af at give løsrevne Scener tilbedste for Venner og Bekjendte; slige private Optrin have altid været mig imod og forekommet mig uværdige - ja, jeg gaar saa vidt at paastaa, at det aldrig vil falde en virkelig Kunstner med Følelse for sin personlige Værdighed ind at nedlade sig til dette Lefleri, der røber baade Mangel paa Blufærdighed og Ringeagt for den Kunst, hvis Udøvelse man har gjort til et alvorligt Studium. Min pinlige Følelse hin Aften var mig derfor en Lærdom, som gjorde, at jeg aldrig oftere deltog i slige Lege.

Contrasten mellem disse Omgangsvener og mit uhyggelige Hjem traadte paa en skærende Maade frem for mig, naar jeg traadte ind i vor Dagligstue, og Overgangen forøgede min Melancholi, der nu var større end nogensinde. De ulyksalige Scener mellem mine Forældre tiltog snarere end aftog. Mit Forhold til Herman trykkede mig mere og mere, jo ældre jeg blev. At jeg kom i Berøring med saa mange Mennesker, gjorde ham mistroisk og skinsyg i altid højere Grad. Han bebreidede mig, at jeg Intet havde tilovers for ham, at jeg aldrig blev glad, naar han kom, og han forlod mig som oftest usigelig bedrøvet. Naar han gik, og jeg da, som engang var Skik, skulde følge ham ud, havde vi her Afskedsscener, som jeg endnu med Gysen gjenkalder i min Erindring. Grædende styrtede han for det meste bort, og grædende gik jeg ind og satte mig i mit triste Hul, hvor jeg hundrede Gange om Dagen 56 ønskede mig Døden. Jeg faldt nu hen i en saadan Sløvhed og Ligegyldighed, at det næsten var umuligt at faa mig til at klæde mig paa; indhyllet i et stort Shawl satte jeg mig hen og grublede over mine ulykkelige Forhold, uden at jeg øinede Muligheden af, at dette nogensinde kunde blive anderledes.

MIN HEMMELIGE VERDEN.

Men hvorledes gik det til, at jeg til Trods for den trykkende Melancholi i Hjemmet kunde fremtræde frisk og løftet i Kunsten? Hvad bevirkede denne Dobbeltthed i disse to Verdener? Det var en tredie for alle andre end mig selv hemmelig Verden, som jeg med min Phantasi, min Romantik, mit Sværmeri havde omgivet mig med. Denne Verdens Befolkning bestod i smaa, deilige, lyshaarede Børn, som jeg kaldte: mine Alfer, og hvis Nærhed Ingen kunde fornemme uden jeg selv. I Skoven, paa Havet, i mit Hjem følte jeg dem Dag og Nat ved min Side. Naar Skyerne paa Himlen sammenhobede sig i Horizonten ved Solens Nedgang, glimrende indfattet af de guldræmmede Kanter af Solens sidste Straaler, da saae jeg mine smaa Alfes Hoveder kige ud af det bløde Skyhav, idet de venligt nikkede til mig. Af dette Sværmeri fødtes mine "blaa Længsler", thi min Længsel var bestandigt stor efter at komme op til dem. Hændte der mig noget Held, fik jeg et stille Ønske opfyldt, da var min første Tanke: dette kan jeg takke mine smaa Veninder for. Og lidt efter lidt levede

jeg mig i den Grad sammen med min hemmelige Verden, at min Tilværelse, mit Liv egentlig bestod heri, medens jeg i det daglige Hverdagsliv gik omkring som en Drømmende. I Kunsten og i Omgang med mine Alfer var jeg først ret i vaagen Tilstand. Kort sagt, jeg var en lille Hedning, der ikke var oplyst om, at der er een sand Gud, vi have at holde os til. Mit Fadervor holdt jeg dog stadig fast ved fra det Øieblik, jeg hin Aften som Barn havde lyttet til min Moders stille Bøn, men ellers var jeg fuld af Overtro og Uklarhed i mine Forestillinger. Vi to Smaapiger, min Søster Amalie og jeg, vare forsømte Børn uden Skolegang, uden Syn paa noget Høiere, vi kunde se op til; hvad Under da, at man selv skaber sig en Verden, hvori Sjælens Trang vugger sig i lysende, skønne Billeder. De førte mig i mine natlige Drømmerier ind i en deilig Alfehave, fuld af Blomster og Frugter, der speilede sig i smaa Vandflader, og imellem hvilke vidunderligt oplyste Gange slyngede sig. Denne Have, denne Belysning, disse Frugter, disse Blomster har jeg hele mit Liv længtes efter at gjense. Den Godhed, som Gud viste mig, tilskrev jeg Alferne, thi disse kjendte jeg dengang bedre end vor Fader i Himlen. Naar jeg var ene i min Stue, talte jeg ofte høit med dem. Havde jeg forlagt Noget, der ikke strax var til at 57 58 alene ofre mig for Skuespillet. Jeg blev meget overrasket ved denne Anmodning, svarede, at jeg skulde tale med mine Forældre derom, og gik mismodig og bedrøvet hjem. Jeg havde stor Interesse for Dans og Ballet og tænkte med Vemod paa rent at skulle undvære denne daglige Beskjæftigelse, der var en Adspredelse, som dog af og til oplivede mit tunge Sind. Mine Forældre og Herman som ogsaa Heiberg vare imidlertid af Collins Mening, og det blev da besluttet, at jeg skulde tage Afsked fra Balletten. Med inderlig Vemod sagde jeg Dansen Farvel. Ingen Personlighed havde jeg der knyttet mig til, ingen Veninde bedrøvedes ved min Bortgang, jeg gik saa fremmed og uforstaaet, som jeg var kommet, fra disse Omgivelser. Alligevel hang jeg paa en vis Maade ved dem alle og bevarede Interesse for dem mit øvrige Liv, ligesom jeg senere har havt mange Beviser paa, at de fulgte mig med Godhed i min nye Stilling. Herfra dannede dog Andrea en Undtagelse; hun saae med Skinsyge, at jeg, der hidtil stod under hende, ligesom løb hende forbi og vakte en Interesse hos Publikum, der var større end den, hun opnaaede ved Dansen. Det øvrige Dansepersonale glædede sig over min Lykke og var ligesom stolt af, at jeg kom fra deres Midte; de syntes bestandigt i senere Aar, at jeg dog hørte dem til, saa at der altid mellem dem og mig, uagtet vore Veie nu vare saa forskellige, har været den bedste Forstaaelse, naar vi senere kom i nogen Berøring med hinanden.

Jeg forlod altsaa Balletten, men det dansede fremdeles indeni mig. Mit Legeme krævede denne Bevægelse, Udøvelsen, Fremstillingen af Plastikens skønne Former var ligesom bleven en Nødvendighed for mig, saa der sjældent gik nogen Dag, hvori jeg ikke glædede mig ved Dans og Plastik, uden at Andre end jeg havde Nydelsen deraf. Det sang i mig, det dansede i mig, og jeg trængte til at boltre det unge, smidige Legeme efter Dansekunstens Regler. Denne Trang, denne Lyst vedligeholdte sig i mange, mange Aar.

Ved denne Tid satte Heiberg sig i Spidsen for en Række Sommerskuespil, hvori Rosenkilde, Foersom, Phister, Carl Winsløw med flere Herrer og Madam Wexschall - senere *Fru* Nielsen -, Ida Wulff, Madam Liebe, Jomfru Jørgensen og jeg deltog. Her opførtes for første Gang Heibergs Vaudeville: "De Uadskillelige", hvori jeg udførte Carolines Rolle.

Et Bevis paa et Publikums Ustadighed og Modesyge saae man atter her; thi uagtet den overordentlige Lykke og Opsigt Vaudevillerne gjorde, behøvede kun en omreisende tysk Skuespillerinde af anden Rang at anmelde tyske Forestillinger, sammensatte af Stumper og Stykker for at vende hele Interessen bort fra de danske Comedier til de tyske; og de danske Forestillinger, som bestode af originale Stykker og gode Skuespil, udførte af Theatrets bedste Kræfter, bleve besøgte saa sparsomt, at Heibergs nye 59 Vaudeville første Gang gik for halvt Hus. "De Uadskillelige" gjorde vel siden stor Lykke, men først da den tyske Dame var borte. Nielsen og Ryge vare meget indtagne af samme Dame og spillede med hende paa Tysk i hendes sammenjaskede Forestillinger. Jeg erindrer, at da jeg en Aften kom gaaende over Theatret under en af hendes Forestillinger, trak Nielsen - der altid havde viist mig særdeles Interesse - mig hen til hende og sagde: "Mamsell Pohlmann! Se paa den lille Pige - Alle her finde, at hun har stor Lighed med Dem." - "Saa?" udbrød hun, saae ned ad mig og lod ingenlunde til at føle sig smigret over Ligheden.

Heiberg og de danske Skuespillere havde ventet sig meget af disse Sommerskuespil; da Haabet nu slog feil, gjorde især Herrerne sig rebelske og sagde, at paa den Maade kunde de komme til at spille for Intet, hvilket de ikke vilde. For at stille dem tilfreds og ikke opgive Foretagendet paa Halvveien, tilbød Heiberg dem en bestemt Betaling for hver Spilleaften, ihvad saa Indtægten blev. Dette hjalp - dem, men Heiberg kun for saa vidt, at Foretagendet fortsattes til Tab for ham, hvilket han imidlertid bar med det gode Humeur og den Ridderlighed, der var ham egen. De samme Stykker, som et lunefuldt Publikum dengang ikke vilde se, have senere i mange Aar holdt sig usvækket paa vor Scene. Der hører Lykke til Alt - dengang havde han den ikke med sig.

Da jeg var i Besiddelse af en lille Syngestemme, blev jeg nu beordret til at melde mig hos Professor Siboni, for at jeg i Forening med Theatrets øvrige Elever kunde frekventere hans Sangundervisning. Denne Mand havde Ord for, at ingen ung Pige kunde komme i hans Nærhed uden at være udsat for hans Efterstræbelser. Da jeg derfor i nogen Tid var gaaet til ham, og dette Rygte kom for min Moders Øren, og man tilføjede, at blot det at gaa til ham, var en Plet paa en ungs Piges Rygte, forbød hun mig det for Fremtiden, uagtet jeg maa lade ham, at jeg aldrig selv har havt mindste Grund til Klage i denne Henseende, hvorimod hans Opførsel mod en anden af Eleverne vel undertiden forekom mig mistænkelig og tvetydig. Da

jeg nu i nogen Tid havde forsømt hans Skole, sendte han en Dag Bud efter mig. "Jeg gaar med dig," sagde min Moder, og vi indfandt os da begge hos ham. Da denne store, smukke Italiener, der var indkaldt for at lære os Danske at synge, men som nu alt var en ældre Mand, stod for os, følte jeg mig meget beklemt for, hvad der nu vilde blive sagt fra hans og fra min Moders Side. Han spurgte nu, af hvilken Grund jeg forsømt hans Undervisning. Herpaa svarede min Moder med sin sædvanlige Uforbeholdenhed rent ud - til min store Forlegenhed -, at han havde Ord for at efterstræbe enhver ung Pige, som gik paa hans Skole, og at hun af den Grund havde forbudt mig oftere at gaa til ham. Italieneren gjorde store Øine til denne Tale. Efter en lille 60 Pause sagde han paa sit gebrokne Sprog: "Min gode Madam! naar jeg efterstræber Nogen, saa er det, fordi de ville efterstræbes - en ærbar og skikkelig Pige som Deres Datter har Intet at frygte af mig." - "Ja, ja," svarede min Moder, "man kan jo forsøge, om De holder Ord." Og han holdt Ord; aldrig foruroligede han mig med mindste Ord eller Mine, uagtet jeg ofte var ganske ene med ham, hvilket jeg især havde hørt skulde være saa farligt. Og mit hele Liv har jeg erfaret, at en ærbar Kvinde formaar at imponere de ryggesløseste Mænd, og at netop disse føle en vis Ærbødighed lige overfor et rent og uskyldigt Gemyt; ligesom ogsaa enhver saadan Kvinde har et medfødt Instinkt, der lærer hende, hvor det er nødvendigt at iagttage en streng Holdning, og hvor dette ikke behøves. Jeg fortsatte altsaa Undervisningstimerne, uden at han gav mig Grund til at angre min Tillid til ham.

I Begyndelsen af næste Saison, i Efteraaret 1827, optraadte jeg i mit 15de Aar som Preciosa. Imod dette Stykke kan vel indvendes en Del, og det er i Grunden et maadeligt Arbeide. Men Duften af Cervantes's deilige Novelle har den tyske Bearbejder med sin bedste Villie ikke formaaet ganske at udslette; og denne spanske Duft i Forening med Webers herlige Musik maa derfor altid gjøre en vis Virkning fra Scenen, naar der er en Skuespillerinde, hvis Personlighed formaar at tilveiebringe Illusionen hos Publikum. Mit brunette, tungsindige Ydre passede godt til at fremstille den sydlandske, sværmeriske Pige. I dette Stykke optraadte jeg nu for første Gang som Elskerinde, og Folk vare som gale af Henrykkelse og Forliebelse i den unge Preciosa. Heiberg, som i høi Grad interesserede sig for mig, skrev paa den Tid Theaterkritiken i sin bekjendte "Flyvende Post". Han havde kort iforveien hørt mig ved en Forestilling af "Macbeth" recitere det Vers, som "det blodige Barn" har at fremsige, og som ingenlunde er let at scandere. Min Recitation heraf og mit naturlige Øre for Verseformen havde frapperet ham. I en Theaterkritik bebreidede han nu Directionen, "at den lod et ungt Talent paa 15 Aar, som røbede saa store Anlæg for Scenen, at hun, rigtig anvendt, vilde kunne blive en Guldmine for Theatret, udføre en Rolle som Preciosa, hvis Affectation kunde ødelægge hende i Bund og Grund". Denne stærkt udtalte Roes for mig bragte forskjellige Gemytter i Bevægelse. Man paastod, at han ved en saa overdreven Roes selv bidrog til at ødelægge mig i Bund og Grund, og han maatte døie meget for sin Enthousiasme. Mig skaffede denne offentlige Ytring af ham en Del Modstandere ved Theatret. Publikum var og blev henrykt og vilde atter og atter se Preciosa. Jeg levede saa stille i mit triste Hjem og havde saa lidt med Blade og Recensioner at gjøre, at alt dette ikke gjorde mindste Virkning paa mig, hverken til det Onde eller det Gode. Jeg hørte fortælle herom som 61 om Noget, der neppe vedkom mig, og forstod kun halvt, hvad den hele Strid gik ud paa.

Jeg fik nu flere og flere Roller, deriblandt for første Gang en Soubretterolle i "Høg over Høg" af en fransk Forfatter. Denne lykkedes mig nu saa godt, at de Fleste fra dette Øieblik af troede at se, at den finere Soubrette var mit egentlige Fag. Rahbek interesserede sig meget for dette gode gamle Stykke og var ikke ret fornøiet med, at man betroede en saa vigtig Rolle i saa unge Hænder. Imidlertid roste selv han, der havde set saa mange tidligere Fremstillinger, mig for min Udførelse og var især glad over det Udtryk, hvormed jeg foredrog en lille Sang, der forekommer i Stykket. "De har rørt mig i Aften ved den Maade, hvorpaa De foredrog Deres Sang," sagde han til mig efter Opførelsen.

Ryge, der altid var mig imod, gjorde som sædvanligt, hvad han kunde, for at drille mig og forbitre mig mit Ophold paa Prøverne til "Høg over Høg". Lindgreen havde instrueret mig i denne Rolle. Da nu Ryge etsteds i Stykket havde at sige til mig: "Du skal synge! Naar man har saa stort Talent som du, maa dette jo være en let Sag" - udhævede han Ordet "stort Talent" paa en for mig saa saarende Maade, at jeg ikke kunde faa begyndt paa min Sang. Lindgreen, som bemærkede dette, troede, at den hele Replik var improviseret af Ryge; Blodet foer ham til Hovedet, og han udbrød høit til Ryge: "Staar det i din Rolle?" Ryge blev nu som en Rasende, greb i Lommen efter Bogen, og idet han kastede den i Hovedet paa Lindgreen, udbrød han: "Se selv ad!" Hvor behagelig en saadan Scene var for mig, kan Enhver selv tænke. Hvorledes disse to Herrer siden forligtes, er mig ubekjendt.

Theatret var i det sidste Aar blevet forøget med to smukke og meget lovende yngre Talenter: Jomfru Lange, siden Madam Larcher, og Jomfru Heger, siden Madam Holst. Den Sidstes ualmindelige, ideale Skjønhed bidrog ikke lidt til den Opsigt hun vakte. Hendes Debut i "Emilie Galotti" fremkaldte Forhaabninger, som heller ikke siden have svigtet. Disse to Damer og jeg vare omtrent i Alder sammen. Man fik nu Lyst til at sætte et Stykke i Scene, hvori vi tre unge Piger kunde optræde paa een Gang. Dertil valgtes det ældre lille Stykke "Ildprøven". Stykket begynder med, at vi alle Tre komme ind sammen, og Collin har siden fortalt mig, at der ved "Ildprøven"s første Forestilling sad en Tysker i Parquettet, som udbrød, idet vi lode os se: "Potz Tausend! Haben Sie viele Solche?" Stykket gjorde i Øieblikket Lykke paa Grund af de tre unge Piger.

LYS OG SKYGGER.

Hos Personalet ved Skuespillet vandt jeg imidlertid mange Velyndere og især Velynderinder mellem de ældre Damer; blandt dem daværende Madam Wexschall (siden Fru Nielsen), hvis Godhed og Venlighed jeg satte stor Pris paa. Hun indbød mig ofte til sig i sit Hjem, hvor flere aandrige Personligheder havde Adgang, som jeg alt havde lært at kjende hos Fru Gyllembourg; ogsaa hun og Sønnen kom i dette Hus, samt flere af deres Omgangsvener som Professor Møhl, Professor v. Schmidten og Dr. David. Da Saisonen var tilende, indbød Madam Wexschall mig til at følge med dem og blive hos dem en Maanedstid i Ermelundshuset, hvor de i Ferien vilde ligge paa Landet. Dette var en stor Lyksalighed for mig, der i høi Grad elskede Skov, Sø og Mark; min Længsel efter at opholde mig i længere Tid midt i en deilig Natur skulde jeg faa stillet for første Gang, og det i hendes Selskab. Hjertet hoppede af Glæde i mig ved Tanken herom. Jeg drog da ud med dem paa den bestemte Dag, og uforglemmelig er mig dette Ophold. Naar jeg her vandrede ene om i Skov og Mark, gjenkjendte jeg neppe mig selv. En Følelse, en ubeskrivelig Følelse af Lykke og Glæde gjennemstrømmede da mit hele Væsen, og idet jeg gik og plukkede de utallige smaa Blomster og Græsarter, som snart bleve bundne i Bouqetter, snart i Kranse, ønskede jeg, at jeg saaledes kunde blive gaaende hele mit Liv - en saadan Fylde laa der for mig i denne Ensomhed - en Fylde, syntes mig, som intet Selskab kunde erstatte. Mange smaa romantiske Sværmerier faldt mig ind; jeg talte til Fuglene, til Blomsterne, til Skyerne og saae Vink af noget Overnaturligt i det, de Fleste vel ikke vilde have ænset. Undertiden gik denne stille Lykke over til et Vemod, der fremkaldte hede, men velgjørende Taarer.

Under dette Ophold hos Wexschalls saae jeg første Gang Digteren Adam Oehlenschläger, der en Dag kom med sin Datter Charlotte for at gjøre et Besøg. Hvilken Betydning denne Mand havde for enhver Dansk var mig dengang næsten ubekjendt, men desuagtet gjorde hans Personlighed et dybt Indtryk paa mig, og jeg erindrer, at jeg stillede mig bag et stort Træ for ubemærket af ham og de Andre at kunne betragte ham. Trægruppen, Belysningen, Bordet, hvorved han sad med Madam Wexschall - Alt ser jeg endnu saa tydeligt, som om det havde været i Gaar. Hans Datter tiltrak sig ogsaa min Opmærksomhed. Hendes Livlighed og Frihed forundrede mig. Jeg ser hende endnu for mine Øine, saaledes som hun om Aftenen i det klare Maaneskin for at fornøie Madam W. havde løsnet sit lange gule Haar, traadte ud af Huset og skred hen imod os, der sade i et Lysthus. Hendes 63 Øine glimrede saa stikkende, at jeg syntes, jeg blev ganske bange for hende, uagtet jeg fandt hende smuk paa sin Maade. Der var noget i hendes Udtryk i dette Øieblik, som jeg fandt upassende uden at kunne gøre mig Rede for, hvad det var, og talte hun til mig, maatte jeg uvilkaarligt slaa mine Øine ned.

Stakkels Lotte Oehlenschläger! Hvem havde kunnet ane, naar man hin Aften saae den kjække, overmodige Pige, at Skjæbnen havde bestemt hende en saadan Række af Ydmygelser og Modgang som den, hendes senere Liv førte med sig, og som upaatvivleligt lagde hende i Graven i den unge Alder. Hun var en Slags Ragnhild, der enten maatte seire eller dø; hun seirede ikke. Oehlenschläger tiltrak sig især min Opmærksomhed ved sit skjønne Hoved. Det blanke, bløde, sorte Haar faldt saa smukt om den høie, ædle Digterpande; de smukke Øine lyste af Ild, og han udbredte en elskværdig Gemytlighed ved sin Tone og hele sit Væsen. Han betragtede mig flere Gange stift og med en vis Nysgjerrighed og sagde mig, førend han gik, nogle forbindtlige Ord om, hvad han alt havde set mig udføre paa Scenen. Da de vare borte, og jeg laa i min Seng, kunde jeg længe ikke falde i Søvn for Tanken om Digteren og hans Datter.

Ogsaa Componisten Kuhlau saae jeg her for første Gang. Han gjorde et godt Indtryk paa mig, da jeg først havde forsonet mig med, at han kun havde eet Øie; men dette ene var saa smukt, at man maatte sørge over, at der ikke var to i det ellers velformede Ansigt. Han var gemytlig, ligefrem og havde et saa godmodigt Præg, at endog jeg indlod mig i Spøg med ham. Han og Wexschall kom i Passiar til langt ud paa Natten. Kuhlau var som bekjendt en Ven af Druesaften, og i Talens Løb sade de og drak og drak saaledes, at da Kuhlau endelig brød op for at gaa, var det kjendeligt, at den gode Musicus havde drukket mere end vel var. Wexschall bemærkede dette og sagde: "Kom, jeg vil følge Dem hjem! Natten er smuk." Han boede nemlig i Lyngby. Med Ængstelse saae jeg efter dem, da de vandrede op ad Veien, som dengang høinede sig temmelig stærkt, og jeg saae, hvor besværligt det faldt Kuhlau at holde Takt med sin Ledsager. De Andre lo heraf, men jeg hade set for meget af Sligt i mit Hjem, til at jeg kunde faa fat paa den comiske Side. Dagen efter kom den geniale Kuhlau atter, og idet han traadte ind i Stuen, gik han hen til Madam Wexschall, kyssede hende paa Haanden og sang:

"Wer niemals einen Rausch gehabt,
Der ist kein braver Mann!"

Hermed opløste Scenen fra forrige Aften sig i Spøg og Latter.

Den Tid, jeg opholdt mig her, gik kun altfor hurtigt; da den endte, begyndte mine gamle Sorger, og nye kom til. Overgangen fra dette yndige Opholdssted til mit ulykkelige Hjem følte jeg kun altfor dybt og tungt.

Jeg havde været tilmode som en Fange, der var sluppen ud i det Frie og nu atter skulde indespærres; jeg havde faaet en Forsmag paa, hvorledes man har det, naar man gaar rolig i Seng og staar rolig op uden Frygt for alle de urolige Aander, der desværre huserede i mine Forældres Bolig. At jeg selv var bleven voxen og havde set noget mere af Livets lysere Sider, maatte jo kun bidrage til at lade mig føle vore ulykkelige Forhold saa meget dybere. Min eneste Trøst var ved denne Tid min gifte Søsters lille Datter; med dette Barn paa mit Skjød - ak! hvor ofte har jeg ikke grædt hende og mig i Søvn i en Krog af Stuen for atter at vaagne til de uhyggelige, huslige Scener, ved hvilke jeg maatte stille tilfreds mellem mine ophidsede Forældre, og hvor jeg baade ønskede og frygtede Hermans Komme, da han var den eneste, hvis Nærværelse bragte Stilhed tilveie. Fra denne Side begyndte der nu imidlertid at melde sig en ny Række Lidelser. Hermans Følelser for mig traadte efterhaanden tydeligere og tydeligere frem. Hans Skinsyge og Sorg over min Kulde tiltog med hver Dag. Hans Lidenskab - thi, som hans Følelse nu viste sig, kan den kun kaldes saaledes - satte min Standhaftighed og Villiekraft paa saa haarde Prøver, som der neppe ofte kræves af en Pige i min Alder. Jeg er fuldt og fast overbevist om, at dette Menneske kunde ofret sit Liv for mig; han satte mig saa høit og nærrede saa stor Ærbødighed for mig, at han ofte udtalte sig om mig, som om jeg var et høiere Væsen - og dog! - - Ak, hvilke Forvildelser og Modsigelser kan et Menneske ikke indvikles i, naar en Lidenskab ret har grebet ham! Men med hvilken Rædsel opfyldes ikke en stakkels Pige, der staar lige overfor en saadan Lidenskab, som hun ikke deler og altsaa ikke kan forstaa! Hvor gyser man tilbage for et Sprog, man ikke ret fatter, men hvori man aner noget Forfærdeligt, som man ikke selv kan gjøre sig Rede for! At undgaa hans heftige Lidenskabelighed, at vogte mig for at være ene med ham, derpaa gik nu alle mine Bestræbelser ud. Dette vilde imidlertid næsten have været en Umulighed i vort Hjem, hvor min Fader og min Moder hver paa sin Side vare beskjæftigede med husligt Arbejde, hvis ikke til min Lykke min Søster ideligt havde været ved min Side. Og dog vidste han paa mange Maader at fjerne hende, og da gjennemgik jeg Øieblikke med ham, som jeg regner til de tungeste i mit Liv. Bleg som Døden, badet i sine Taarer styrtede han efter en saadan Scene ud ad Døren og lod mig forfærdet og skjælvende tilbage. Ene, uden Støtte og Hjælp, især derved at jeg ikke kunde faa Ordene over mine Læber, stod jeg svage Barn der, overladt til min egen Kraft og Styrke. Hvem skulde jeg henvende mig til? Hvad skulde jeg 65 sige? Hvorledes finde Ord for, hvad jeg neppe selv forstod, men som fyldte mig med den dybeste Undseelse. Anklage ham. der fra vi vare smaa havde staaet os bi som en Broder, som en Fader, hvor kunde jeg det? Og til hvem skulde jeg klage min Nød? Der var Ingen, i hvis Favn jeg kunde kaste mig med Tillid og Vished om at blive forstaaet, og som vilde tage varligt og besindigt paa en saa mislig Sag. Jeg taug derfor og gjemte alt hos mig selv. Kun til Gud i Himlen klagede jeg min Nød, bad ham af hele mit ængstede Hjertes Fylde om at staa mig bi og knugede mine Hænder fastere ved de Ord i Bønnen: "Led os ikke i Fristelse, men frels os fra det Onde." Nu havde disse Ord afløst de tidligere: "Giv os i Dag vort daglige Brød."

Min Moder gik aldeles op i sit Arbejde og havde kun Interesse herfor, hendes Utrættelighed i at arbejde var saa stor, at hun ikke alene efterhaanden havde afbetalt sin Gjæld, men endogsaa havde begyndt at lægge Penge op. Lykken var bestandigt med hende i hendes Foretagender - og, som det altid gaar, naar Lykken først har indfundet sig, da mærker man i forskjellige Retninger dens Nærværelse. Min Moder havde den Passion af og til at forsøge sin Lykke i Talloetteriet, og her vandt hun en Gang 700 Rdlr. og en anden Gang 400 Rdlr. Denne Capital forøgede hun efterhaanden ved dagligt at lægge lidt og lidt tilside, af hvad hun ved sit Arbejde erhvervede. For dette Formaal syntes hun mere og mere at leve, saa hun negtede sig Alt, hvad der i nogen Retning kunde forskjønne Livet. Min Fader var jo heri meget forskjellig fra hende, og i en Ordstrid, som opstod af denne Uoverensstemmelse imellem dem, lod han en Gang i sin Hidsighed Ordet "Jøde" undslippe sig. Ved at høre dette sprang jeg forfærdet op fra min Krog, saae paa min Moder og paa ham og skjælvende over hele mit Legeme. Min Moders Udtryk i dette Øieblik kan jeg aldrig glemme. Bleg og med funklende Øine, men tillige skamfuld sagde hun: "Det er første Gang, du har ladet mig dette høre!" Jeg vilde ikke tro mine egne Øine, thi virkelig havde vi Børn ikke mindste Anelse om, at vor Moder var født Jøde. Hun havde fra sin Barndom været skilt fra alle Sine og stod ikke i mindste Berøring med den jødiske Menighed her i Byen; jeg havde saa ofte hørt hende udtale sin Ringeagt for Jøder, at Sligt aldrig var kommen i mine Tanker. For mig var denne Opdagelse Kilden til stor Sorg. En dyb Skam betog mig, og jeg tilstaar, at jeg aldrig senere blev fuldstændig Herre over denne Følelse.

Mange, mange Aar efter denne Scene erfarede jeg følgende. I de første Aar af deres Ægteskab havde det ligget min Fader overordentligt paa Hjerte, at hans Hustru som han skulde blive Katholik, og hun var med Glæde gaaet ind derpaa. Han henvendte sig da til den katholske Præst her i Landet og bad ham forberede hende dertil. Præstens Indøvelse til 66 Christendommen med hende havde alt varet nogen Tid, men nu vilde Ulykken, at samme Præst fandt min Moder smuk, som hun ogsaa efter Alles Sigende, der havde kjendt hende i hendes Ungdom, skal have været. Og nu misbrugte denne Mand sin Stilling ved hyppigere og hyppigere i deres ensomme Læretimer at overfalde hende med en Kur, der antog en saadan Character, at hun følte Nødvendigheden af at fortælle min Fader om hans Opførsel og erklære, at hun ikke mere turde indfinde sig til Læretimerne. Herover blev min Fader aldeles rasende, foer hen til Præsten, og den Scene, som nu forefaldt iraellem dem, endte med, at min Fader pryglede ham saaledes igjennem, at Præsten tilkaldte Politiet, og min Fader blev arresteret. Der udspandt sig en Retssag om det Passerede, som dog endte uden synderlig Ulempe for min Fader, da man ønskede saa meget som muligt at neddysse den hele Sag. Men saaledes gik min Moder glip af, hvad der havde været hendes høieste Ønske, at blive døbt og optaget i det christne Samfund. I hendes Hjerte maa denne Undervisning i den christne Tro dog have slaaet

Rod, thi af faa Mennesker har jeg saa ofte hørt Christi Navn nævnet som af hende lige indtil hendes sidste Dage. Og i Samtalens Løb med os Børn mindede hun os ofte om Herrens Gang paa Jorden, hvorimod der udtalte sig hos hende en formelig Afsky for alle Jøder. I de allersidste af hendes Leveaar mærkede jeg stundom i hendes forblommede Tale, at noget Vigtigt trykkede hendes Sind, og det gik da op for mig, at hun af en vis Undseelse ikke turde udtale, hvad dette var, men at Sukket gjaldt, at hun ikke ved sin Død kunde komme i christen Jord. Jeg talte derfor hemmeligt med en af vore Præster, som jeg stod i Venskabsforhold til, om det ikke endnu kunde lade sig gjøre at forberede hende til Daaben. Han raadede mig til min Sorg at opgive dette. Han sagde: "Deres Moder er over 80 Aar, kan ikke læse eller skrive; tro mig, det er nu for silde." Aldrig er jeg gaaet bort mere bedrøvet efter nogen Samtale end efter denne.

CONFIRMATIONEN.

Nielsen havde ytret det Ønske, at man vilde tildele mig Julies Rolle i Shakespeares "Romeo og Julie". Han selv spillede Romeo. Der var Andre, som ogsaa gjorde Fordring paa denne Rolle, hvem veed jeg ikke, og det lod til at være forbunden med nogen Vanskelighed for ham at sætte sit Ønske igjennem. Rollen blev imidlertid tildelt mig, og Stykket var bestemt til at gaa strax i Begyndelsen af næste Saison.

Jeg var nu 15½ Aar, og der skulde tænkes paa min og min Søsters Confirmation. For ikke at blive for meget forstyrret af Theatertjenesten 67 valgtes Sommeren til at gaa til Præsten. Vi bleve da meldte til Præsten i vort Sogn. Var der Nogen, der trængte til et fornuftigt christeligt Ord, da var det tilvisse os stakkels Børn, der vare saa uvidende om denne trøstelige, guddommelige Lære, som det vel var muligt for Børn, der leve i et christent Land. Desværre rammede det Uheld os, at den geistlige Mand, der var sat til dette Hverv, havde en saa anstødelig Maade at bibringe os dette paa, at denne saa vigtige Akt næsten gik spørløst hen for os og kun blev betragtet som en Ceremoni, der skulde og maatte foretages. Hvad der ogsaa distraherede mig i den Tid, jeg gik til Præsten, var, at jeg paa samme Tid indstuderede Julies Rolle, som jeg udførte tre Uger inden min Confirmation. Herimod gjorde vel Præsten nogen Indvending, men fandt sig dog deri, gik selv hen for at se min Julie og var fuld af Lovtaler over den. Det Bifald, jeg i denne Rolle vandt, skyldtes vel især min Ungdom, thi en sextenaarig Pige kan umuligt løse denne Opgave. Imidlertid rostes jeg i Bladene for min fine Tænksomhed - en Roes, der gjorde mig meget forlegen, thi denne fine Tænksomhed var aldrig kommen indenfor mine Tanker. Imidlertid gav denne Fremstilling af Julie paa dette Tidspunkt, i Forening med min i senere Aar givne Fremstilling af samme Rolle, Anledning til Kierkegaards Artikel i "Fædrelandet": "Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv," (som jeg senere kommer tilbage til). Jeg spillede dengang Julie som et Barn, der synger en deilig Sang uden at kjende til Noder. Jeg følte en barnlig Glæde over at udsige de deilige Tanker og gav mig hen, ikke anende Vanskelighederne ved Opgaven. Jeg bares af min Phantasi, min Følelse, og man lagde i mit Spil, hvad mig ubevidst maaske laa deri, men som jeg ikke havde gjort mig Rede for. Nielsen, der spillede Romeo, sagde, at han var meget henrykt over at spille med sin unge Julie.

Jeg vilde virkelig i høi Grad have været modtagelig for Evangeliets Lærdomme, dersom de vare blevne mig meddelte med Kraft og Alvor; men desværre - dette var ingenlunde Tilfældet. Flau Spøg og upassende Bemærkninger blandedes ofte ind i Undervisningen, saa at jeg, der fandt dette stødende, endog følte mig beføiet til at give min Utilfredshed hermed tilkjende, saaledes at Præsten gjorde mig den Ære, da vi en Dag vare ene, at gjøre Undskyldninger for sin Methode. "Men," lagde han til, "lidt Spøg er man nødt til at blande ind med, ellers falde alle Ungerne i Søvn." Da Tiden, hvori vi bleve forberedte, var omme, skulde der bestemmes, i hvilken Orden vi skulde staa paa Kirkegulvet. Da kaldte han mig en af de sidste Gange ind til sig og sagde, at nu skulde han og jeg i Forening bestemme, i hvilken Orden vi skulde staa paa Kirkegulvet. Ja, det lyder utroligt, men det er sandt. Dette behagede mig ingenlunde, thi jeg havde Takt nok til at finde det meget upassende, at jeg her kom paa Raad med; og jeg var ganske 68 undselig for de andre Børn, der imidlertid i et andet Værelse ventede deres Dom og godt havde gennemskuet, i hvilken Hensigt han og jeg vare ene sammen, hvorfor de ogsaa flokkedes om mig, da jeg atter kom ud fra ham, for af mig at faa deres Skjæbne at vide. I vor Samtale spurgte han mig, om jeg vilde staa øverst paa Kirkegulvet. Med en oprigtig Ydmyghed svarede jeg, at dertil var jeg dog altfor uværdig. Jeg blev da efter hans Yillie den Tredie i Rækken. Dagen kom, og vi aflagde vort Løfte for Gud - et Løfte, hvis Betydning han ikke havde formaaet at gøre os klar. En naturlig høitidelig Stemning og en ærbødig Anelse om Vigtigheden af dette Øieblik fulgte mig til og fra Kirken; men noget tydeligt Begreb om hele denne Handling havde jeg ikke. Om Aftenen kom efter Skik og Brug flere Bekjendte og Venner for at lykønske os. Ogsaa Heiberg og hans Moder kom og bragte os Gaver i Anledning af Dagen. Heiberg forærede mig et meget smukt Guldkors med lilla Amethyst og min Søster Amalie en Ring med Granater. Min Gave var saa paafaldende bedre end hendes, at den godmodige Pige siden kom til mig og sagde: "Du veed, at jeg aldrig misunder dig Noget, men denne Forskjel har rigtignok bedrøvet mig." Og virkelig var det et rørende Træk hos hende, at hun ellers aldrig følte nogen Smerte over, at jeg blev foretrukket, men glædede sig oprigtigt over, hvad Godt der mødte mig. Hvorfor hun just denne

Gang følte Smerte, har jeg aldrig ret kunnet forstaa. Heiberg og hans Moders Besøg i vort ringe Hjem hin Aften satte mig i stor Forlegenhed, og jeg var bogstaveligt i Feber, til de atter vare borte. Jeg har ondt ved at sige, hvori egentlig denne Forlegenhed bestod. Det var vel, fordi jeg skammede mig ved Alt i dette Hjem, hvilket i Grunden var stygt og ukjærligt af mig. Ogsaa Hermans Nærværelse hin Aften bidrog ikke lidet hertil; især da ogsaa han lagde sin Forlegenhed i saa høi Grad for Dagen, at han kort efter gik og først kom tilbage, da han kunde formode, de vare borte.

Jeg var altsaa nu en voksen, confirmeret Pige. Da min Søster Amalie og jeg havde kjærligt givet hinanden det sidste Kys til Godnat, begyndte mine Tanker at begive sig hid og did paa deres usalige Veie. Hvad vil nu ske? tænkte jeg med Skræk. Vil Herman nu bryde sin Taushed og formelig begjære min Haand? Jeg vil det ikke, - men hvorfra hente Mod til dette Afslag - og hvad vil følge herpaa? Jeg bad nu inderligt til Gud, at han vilde hjælpe mig stakkels Barn, jeg bad, indtil den milde, velgjørende Søvn lukkede mine trætte Øine og bragte mit bankende Hjerter til Ro:

Det Barn, der synes mest forladt,
Gud Fader selv vil bevare:
Han sender i den stille Nat
Til Jorden sin Engleskare.

69

De sprede deres Vinger ud,
Naar alle Øine sig lukke.
Selv vaager hele Verdens Gud
Ved Skabningens store Vugge.
Ingemann.

"ELVERHØI".

Frederik den Sjettes Datter Vilhelmines Formæling var bestemt til November Maaned (1828). Heiberg var anmodet om at skrive et Stykke, som i den Anledning skulde gives i det kongelige Theater, og han skrev sin "Elverhøi". Heri skulde jeg udføre Agnete. Da det var en versificeret Rolle, bad Nielsen mig komme til sig, for at han kunde vejlede mig heri. Saa snart Herman hørte dette, blev han rent ude af sig selv og forbød mig paa det Strengeste at indfinde mig hos Nielsen, hverken med denne eller nogen anden Rolle. Hvad skulde jeg nu gjøre? Det vilde have været en uhørt Dristighed at sige til Nielsen, at jeg ikke ønskede den Hjælp, han af Godhed tilbød mig. Ogsaa min gamle Lærer, Lindgreen, vidste jeg, vilde tage det meget ilde op, om jeg gik til Nielsen og ikke til ham med Rollen. Jeg opsatte derfor at gaa til Nielsen fra Dag til Dag, indtil han en Aften kom til mig paa Theatret og spurgte mig: "Hvad det skulde betyde, at jeg ikke kom til ham? - Kom nu i Morgen Formiddag, inden Prøven paa Stykket", tilføjede han, "det er den høie Tid." Jeg gik da næste Morgen til ham med et tungt Sind. Da jeg gik fra ham for at begive mig til Prøven af Stykket, faldt Veien gennem Lille Kongensgade. Her stod Herman med Et for mig. Bleg, med zitrende Læber kunde han knap tvinge disse Ord frem: "Hvor kommer du fra?" - "Fra Nielsen," svarede jeg frimodig men ængstelig, thi jeg saae, i hvilken Tilstand han var. "Farvel," udrød han, "mig ser du aldrig mere!" og han forsvandt hurtigt bag det første Hjørne. Med hvilket Sind og i hvilken Stemning jeg prøvede hin Dag, veed kun Gud. Jeg troede virkelig, at han var gaaet lige fra mig for at berøve sig Livet. Paa Prøven kom Lindgreen hen til mig og var vred og spydig, fordi jeg ikke havde været hos ham med Rollen, men tyede til Andres Hjælp. Ogsaa Heiberg spurgte mig, hvorfor jeg var gaaet til Nielsen med denne Rolle: "Han har lært Dem at declamere den", sagde han, "havde De fulgt Deres egen Følelse, var det blevet meget bedre." Saaledes havde jeg gjort Alle imod ved dette Skridt. Næste Dag fik jeg et Brev fra Herman, der var mere besindigt end hans Opførsel paa Gaden. Han kom om Aftenen saa bleg og bedrøvet, at han atter forskrækkede mig, og nu paafulgte en af disse Forsoningssscener, 70 som jeg desværre havde altfor mange af. Jeg maatte nu høitideligt love ikke oftere at gaa til Nielsen med nogen Rolle. Herman havde vel mærket min ungdommelige Interesse for Nielsen, og derfor frygtede han denne Mand fremfor Alle.

"Elverhøi" gjorde en overordentlig Virkning fra Scenen. Det romantiske Stof i Forening med de skønne, nordiske Sange greb Nationalfølelsen. Denne Følelse førtes nu over paa den sidste patriarkalske Konge af den oldenborgske Stamme, den elskelige Frederik den Sjette. Jeg ser endnu for mine Øine den gamle Konge med det snehvide Haar, som han ved den første Forestilling af Stykket sad i sin Loge, dybt rørt over de Allusioner, der findes i Skuespillet til ham og hans Slægt, og som Publikum greb med stormende Jubel. Det sørgelige Resultat af denne kongelige Formæling, hvortil der knyttedes saa mange og store Forhaabninger, kjender Enhver. Det skønne nationale Skuespil blev saaledes det eneste reelle Udbytte af denne Pagt. At

Stykket gjorde saa stor Lykke og Opsigt, vakte atter Heibergs Misundere af deres Dvale. Man paastod, at Stykket var Intet, men at det var Kuhlaus Musik, som ene og alene havde gjort dets Lykke. Kuhlaus Musik! Massen er saa uvidende - og det har den Lov til at være - men at Critici høre til Massen, heri ligger det Sørgelige. Mængden tror i Almindelighed, at denne Art af Skuespil med Sang i bliver til paa følgende Maade: Digteren skriver Stykket, og Componisten sørger for Musiken. Dette gjælder vel om Operaen, men ingenlunde om den Art af Skuespil som "Elverhøi". Heibergs musikalske Sans og Kundskab hjalp ham til at vælge de rette Melodier, som alle paa een nær vare gamle danske og svenske Folkemelodier. Kuhlau havde saa lidt hermed at gjøre, at han ikke havde Anelse om, hvilke Melodier Heiberg vilde benytte, før denne bragte ham Text og Musik. I Valget af Melodierne, og hvorledes Texterne slutte sig til disse, deri ligger jo Hovedvirkningen; og hvorledes denne skal opnaas i sin Forbindelse med Stykkets Toneart, kan jo alene bestemmes af Digteren, for hvis Phantasi Stykket staar i sin Helhed. Man hørte ofte Folk sige: "Hvad var dette Stykke uden Sangene?" Men det faldt Faa ind at vende Spørgsmaalet om og sige: "Hvad vare disse Sange uden Stykket?" Begge hørte sammen ligesom Belysningen til et Maleri! tag denne bort, og Maleriet er et Andet. At den geniale Kuhlau opfattede det Givne i sin Helhed og med et aabent og trofast Digtersind, har han viist ved at behandle det, der blev ham overleveret, med Omhu, Indsigt og Genialitet; og at han selv var grebet af Stykkets Trylleri, lyder ud af den Stemning, der gaar igjennem Ouverturen og den første Introduction, som begynder Stykket. Men hvo vakte Stemningen? Iblandt de Stykker, Heiberg skrev for Theatret, er der maaske Intet, der viser hans Mesterskab som dramatisk Forfatter i den Grad som "Elverhøi", 71 og jeg vover at paastaa, at unge Forfattere burde studere dette Stykkes Anlæg, Udførelse og Form for ret at gjøre sig klart, hvori en dramatisk Behandling af et Stof bestaar. Man lægge blot Mærke til den hele Række af Begivenheder, der ere foregaaede, forinden Stykket begynder, og som lidt efter lidt simpelt og naturligt komme til Tilskuerens Kundskab, uden at dette sker paa den trættende Maade, som saa mange Forfattere ty til, idet den ene Fortælling afløser den anden for at bibringe En Kundskab om det, som man maa vide til Handlingens Forstaaelse. Det er Kjendetegnet paa det dramatiske Geni, at man som ved et Trylleslag strax ved Teppets Opgang er inde i Illusionen, og dette er i høi Grad Tilfældet med "Elverhøi". Dernæst er Sagnet om Elverfolket paa den skønneste Maade indvævet i de virkelige Personers Handling og Liv. Overgangen fra hint til disse er saa fin og gjennemsigtig, saa naturlig, saa fri for al Svulst og Sentimentalitet, at selv den mest prosaiske Tilskuer tror paa hine Væsners Virkning og Nærværelse. Hvor poetisk skjønt er ikke begge disse Konger, Elverkongen og Dannerkongen, stillede ved Siden af hinanden! Hvilken Illusion frembringes ikke i Elverkrattet i fjerde Akt! Agnetes Drøm bliver til Virkelighed, og Virkeligheden antager Drømmens lette, mystiske Skjær. Med hvilken Kunst er ikke Alt i Handlingen lagt tilrette, saa at Stykkets femte Akt ganske kan optages af Festen hos Walkendorff, og hvilken Virkning gjør ikke Kong Christians Komme i den glimrende Sal for med faa Ord at løse Gaadens Knude! Hvor afrundet, hvor harmonisk er den hele Opløsning af dette romantiske, fædrelandske Stof!

Jeg har ofte i senere Aar disputeret med Folk, selv saadanne, som gave sig ud for at være Critici af Profession, om dette Arbeides Værd og Betydning. Tilstaa maatte de, at Virkningen var stor, men de begreb ikke, hvorved denne Virkning tilveiebragtes. Sagen er, at naar Noget er fuldendt, da mærkes ikke Kunsten og dens Vanskeligheder, det Hele ser saa let, saa simpelt ud, at Enhver tror at kunne gjøre det efter. Det er kun det Mangelfulde, der røber Vanskelighederne; om dette sige Alle: "Hvor det dog maa være svært", medens de om det Fuldendte tro, at Kunsten er ringe. Hvor Mange have ikke havt den Følelse ved at læse Goethes smaa, lyriske Digte: "et saadant Digt kunde Du ogsaa skrive", men prøv derpaa, og det vil vise sig, om et saadant lille, som det synes, ubetydeligt Digt lader sig eftergjøre. Heiberg skrev dette Drama med al den Kjærlighed, han følte for Frederik den Sjette, og med al den Danskhed i Sindet, hvoraf han var gjennemtrængt. Han hang ved denne Konge med en tro Undersaats Ærbødighed og Hengivenhed. Og hvo maatte ikke elske denne aabne, hjertelige, menneskelige Natur, naar man blot een Gang havde havt Leilighed til at se ind i dette lyse, trofaste Øie? En Konge, der ikke gav sig ud for mere, end han var, der ikke pralede og 72 leflede med Egenskaber, han i sin Beskedenhed følte, at han ikke besad, der førte sit Scepter mildt, og hvis Hjerte og sande Menneskelighed lærte ham at lytte til og føle for Andres Sorger og Smerter - Sorger, som han blot kunde kjende gennem sit varme Hjertes Følelse -, hvis Øre stod aabent for Alle, der bekymrede og sørgmodige henvendte sig til ham om Hjælp og Trøst. Hvo af hans Undersaatter vidste ikke, at der var En, man kunde ty til i Nød og Modgang, som faderlig vilde hjælpe, hvis Hjælp var mulig? Hvor følte man ikke efter hans Død, at Pladsen var tom, og at det nu hed: Hjælp dig selv! Ogsaa jeg havde fra Lille af havt stor Kjærlighed til Frederik den Sjette. Og, underligt nok! Fra Barn af have mine Drømme ideligt dreiet sig om ham og hans Hus. I Drømme hørte jeg bestandigt til hans nærmeste Omgivelse, har i Søvnne drukket The med ham, Dronningen, Prinser og Prinsesser; siddet og ført lange, fortrolige Samtaler med ham til langt ud paa Natten, taget tilsidst mit Lys, sagt ham Godnat og gaet til mit Værelse i Slottet. Og alt dette uden mindste Forundring, thi det syntes mig at være ganske i sin Orden. Ved denne idelige Leven med Kongen i Drømme forekom han mig ogsaa vaagen saa bekjendt, at da jeg, nogle Aar efter at jeg var blevet voksen, i Virkeligheden talte med ham, var det mig kun som en Fortsættelse af vore tidligere Samtaler, og som om jeg stod lige overfor en fortrolig, gammel Ven. Dette gjorde mig saa frimodig og dristig i hans Nærhed, at jeg havde Ordet til min Raadighed, og vi skiltes hjerteligt fra hinanden.

Ogsaa min Fremstilling af Agnete behagede Publikum, uagtet mine Kunstfæller havde meget at indvende imod den. En Kjendsgerning er det imidlertid, at af de mange senere Fremstillere i Rollen har Ingen formaaget at opfatte den romantisk lyriske Agnete saaledes, at hun som i hin Tid blev Hovedrollen i Stykket,

der vakte Alles Interesse, og dette er dog altid Noget. Jeg udførte denne Rolle i 27 Aar, indtil jeg i 1855 overtog Elisabeths i samme Stykke. Strax efter Stykkets første Opførelse bragte Heiberg mig et Exemplar af samme, i hvilket han foran havde skrevet:

"Forleden sendte jeg Dig Duefjer *,
Idag jeg selv min Elverhøi Dig bringer;
Til hine trænger ingen Digter meer,
Naar Du vil hæve ham paa Dine Duevinger."

Man tror maaske, at jeg følte mig meget smigret ved denne Gave fra Digterens Haand, - men jeg modtog alt Sligt uden at tænke synderligt over, hvad Betydning der laa deri.

*

73

KAMPE FOR FRIHEDEN.

Herman gjorde mine Forældre begribeligt, at de maatte flytte hen til et Sted, hvor jeg kunde indstudere de mange Roller, jeg nu ideligt havde at læse paa. De flyttede da fra Pilestræde til Vingaardsstræde, hvor et lille Kammer blev mig indrømmet til eget Brug. Herman besørgede de faa Meubler, den lille Stue kunde rumme, og hans elskværdige Søster, som han havde gjort mig bekendt med, var saa god at forsyne Stuen med en broderet Kakkellovnsskjærm og en Claverstol, Gaver fra hin Tid, jeg bestandigt har bevaret og endnu den Dag i Dag er i Besiddelse af. Dette Gode, at have mit eget Værelse, var mig paa een Gang kjært og ukjært; thi jeg ønskede ikke at være ene med Herman, og dette var nu uundgaaeligt. I det lille Rum sad jeg ofte og fældede bitre Taarer, paa samme Tid som jeg indstuderede den ene lystige Rolle efter den anden. Kom nu Herman, forøgedes min Fortvivlelse snart over hans Venlighed, snart over hans Bebrejdelser for Mangel for Godhed for ham. De lyse Øieblikke i min Tilværelse vare, naar jeg sad i den Heibergske Kreds hos hans Moder eller var indbudet i Wexschalls muntre og livlige Hus, hvor alle Interesser dreiede sig om Theatret, hvor alle Samtaler gik ud paa den Kunst, der holdt min forkuede Sjæl oppe. saa jeg ikke gik tilgrunde i mine for min Alder unaturlige Forhold. Alle i denne Kreds viste mig en Opmærksomhed, som jeg endnu tænker paa med Taknemmelighed; og sjelden var der nogen Fest i dette Hus, hvori jeg ikke deltog. Desuagtet plagedes jeg ofte af Tvivl, om jeg ogsaa var ret velkommen, og om man ikke taalte mig af Medlidenhed. Saaledes erindrer jeg en mig uforglemmelig Juleaften. Min ældre Kunstsøster havde indbudet mig til Julefest; jeg var henrykt derover, thi jeg kjendte kun et Juletræ af Andres Fortælling. I vort triste Hjem havde aldrig Julestjernen glimret i Toppen af noget Træ. Da jeg var indbudet uden min Søster, havde jeg ikke haft Mod til at underrette min Moder derom, men opsat at omtale denne Sag til det sidste Øieblik. Jeg stod nu om Eftermiddagen i Begreb med at bede om Tilladelse til at gaa, da min gifte Søster i samme Øieblik traadte ind ad Døren med sin lille Pige og sagde: "Jeg vil blive hos Jer i Aften." Nu vidste jeg, at en Bøn om at gaa ud, naar hun en enkelt Gang kom i Besøg, vilde blive afslaaet. Og jeg taug. Dog, imedens jeg sad og talte med min Søster, tænkte jeg paa Julefesten i det Wexschallske Hus, hvortil jeg havde glædet mig saa meget, og det var mig ikke længer muligt at tilbageholde mine barnlige Taarer. "Hvad græder du for?" udbrød hun forundret. Da vi i dette Øieblik vare ene i Stuen, betroede jeg hende den Glæde, som jeg var paa det Nærmeste ved at gaa glip af. "Din Nar!" svarede hun, "hvorfor 74 sagde du ikke dette strax? Jeg skal nu bede Moder om at lade dig gaa derhen." Hun gik derpaa ud i Køkkenet til min Moder, der med et noget fortrædeligt Ansigt kom ind og sagde: "Ja, saa gaa da!" Min godmodige Søster hjalp mig nu i min Stads, og sjæleglad begav jeg mig til det Wexschallske Hus, der laa i Nærheden af vort. Men aldrig saa snart var jeg ene paa Gaden, før de sædvanlige sygelige Skrupler opstode hos mig. Jeg forestillede mig nu, at Madam Wexschall af Medlidenhed havde indbudet mig, at hun og det øvrige Selskab maaske gjerne saae, at jeg blev borte o. s. v. Under disse Reflexioner naaede jeg til hendes Port i Laxegade. Jeg saae op ad Huset. Alle Værelser vare oplyste, og mit Hjerter begyndte at banke af Frygt og Glæde. Jeg gik op ad Trapperne og stod nu udenfor hendes Dør; jeg hørte Lystigheden indenfor, kjendte mange af Stemmerne, men havde ikke Mod til at trække i Klokkestrengen - jeg ligesom gøs ved Tanken om den Alarm, Klokken vilde gjøre. Den Undseelse, der saaledes overfaldt mig i Forening med min Frygt for ikke at være velkommen, gjorde, at det tilsidst var mig umuligt at trække i denne Streng, hvis Lyd vilde have aabnet mig Døren til al denne Herlighed. Og jeg stod - og stod - indtil jeg endelig besluttede at vende om og gaa hjem igjen. Og virkelig gik jeg atter hjem, hvor min Indtrædelse i Stuen ikke vakte liden Forundring. Jeg sagde nu, at jeg havde betænkt mig og vilde hellere blive hjemme hos dem. "Du er dog en underlig En", svarede min Søster, "hvad skulde det nu til?" Imidlertid vare mine Tanker hele Aftenen hos Wexschalls. Næste Dag bebrejdede Madam Wexschall mig min Udeblivelse. "Vi ventede paa dig til det Yderste, og Flere, som havde glædet sig til at se dig, vare ganske vrantne over din Udeblivelse." - "Ja", tænkte jeg i mit stille Sind, "hvem der havde været

ganske sikker herpaa!"

Jeg var nu 16 Aar og behøver vel ikke at fortælle, at en ung Pige i min Stilling havde mange Tilbedere, saa vel imellem dem, der kjendte mig personligt, som imellem dem, af hvem jeg kun var kjendt fra Scenen - især blandt disse Sidste, for hvem mit tilbageholdne Væsen var ukjendt, og af hvilke jeg blev efterstræbt paa en mer eller mindre heftig Maade. Men hverken hine eller disse kom nogen Vei, hvor stor en Umage de end gjorde sig. De ubekjendte Herrers Efterstræbelser optog jeg altid som en Fornærmelse mod mig og min Stand, og dybt saaret saae jeg heri kun et Tegn paa den Mening, de havde om min Ærbarhed. Iblandt disse var en ung for sin Skjønhed bekjendt Militair, hvis Kur gjorde mig en Del Bryderier. Paa hundrede Maader vidste han at faa Vers og Breve praktiserede til mig. Disse Breve indeholdt bestandigt Forsikringen om de bedste og reneste Hensigter. Jo mere Modstand han mødte, des heftigere bleve hans Forsikringer, og han tilbød mig nu skriftligt ligefrem sin Haand og sit Hjerte. Hans ivrigste Bøn 75 gik altid ud paa blot een Gang at turde tale med mig, hvilket han imidlertid aldrig opnaaede. Han havde med megen Umage vundet en af mine Brødre for sig, og denne Broder troede fuldt og fast paa Ærligheden af hans Ord og Tilbud. "Du kan jo dog gjerne tale en eneste Gang med ham," sagde min Broder, "han er saa smuk og mener dig det oprigtigt." Min Moder havde ofte givet hans Bud Brevene uaabnede tilbage; men Intet hjalp, han blev ved. En Dag sendte han mig en elegant Æske med udmærkede Smykker af en besynderlig Form; Alt var formet som Blomster; Stenenes forskellige Farver vare benyttede som Blomsterblade. Nu blev min Moder for Alvor vred, tog Æsken, gik hjem til hans Moder, overleverede hende den og bad hende formaa sin Søn til at lade mig i Fred. Dette hjalp. Hvad der siden blev af disse Smykker og deres Giver, skal jeg længer hen fortælle. Jeg vil ikke trætte med at omtale, hvor ofte jeg var Gjenstand for Efterstræbelser af lignende Art, dog har man vist neppe nogen Forestilling om, i hvilken Grad en ung Pige, som ret har Publikum for sig, fristes fra alle Kanter. Gamle og Unge kappes om at komme i Bekjendtskab med en saadan ung Skuespillerinde, især naar hun er af ringe Stand og ikke har et Hjem, der indgyder dem Respect. Mig fristede alt dette intet Øieblik. Min dybe Tungsindighed - som disse Herrer ikke havde Anelse om - i Forening med en høi Grad af Æresfølelse gjorde, at jeg uskyldig og uberørt gennemgik alle disse Fristelser, for hvilket jeg aldrig nok kan takke Gud. Med Sandhed kan jeg i min ældre Alder sige, at jeg ikke har det Mindste i denne Retning at bebreide mig, medens jeg ofte med Forbauselse maa tænke tilbage paa den Kraft og Bestemthed, jeg i saa ung en Alder lagde for Dagen. Intet Raisonnement laa til Grund herfor, men kun en umiddelbar Takt og Pligtfølelse. Det faldt mig aldrig ind, at det kunde være anderledes; og derfor vandrede jeg den rette Vei ved Guds Hjælp uden at se til høire eller venstre. Naar man kun kjender to Moralbegreber: Ret og Uret, og troskyldig handler derefter, saa slipper man let forbi alle Skjær. Hvor Raisonnementet er mere udviklet, hvor man saa at sige kan plaidere for og imod, hvor man kommer ind paa alle disse Veltalenhedsgrunde, der undskyldte vore Forvildelser, der bliver det vanskeligere at undgaa Fristelser og Overtrædelser, som man tidligt eller sent vil angre. Jeg var, Gud være lovet, for uudviklet og havde et eget Talent til at være uvidende og ikke se og høre, hvad der foregik rundt om mig. Jeg saae og hørte vel, men jeg gjorde mig ikke rigtig Rede for, hvad jeg saae og hørte, og blev derfor uskyldig og beskeden i Tanke og Gjerning. Med dyb Taknemmelighed har jeg ret følt i mit senere Liv, at ikke mig tilkommer Æren for alt dette; jeg tror paa - og føler mig lykkelig ved denne Tro - at et kjærligt Forsyn sætter en Engel ved vor Side og siger til denne: "Viis hende Vei, hun er forladt og trænger til en Fører."

76

Ved Theatret fulgte Lykken mig i den ene Rolle efter den anden. Publikum var nu engang forgabet i mig. Mine Venner, Heiberg og hans Moder, deres Venner, Wulffs, Wexschalls, alle kappedes om at vise mig Opmærksomhed og Velvillie, men ingen i høiere Grad end Herman. Min Fødselsdag stod for Døren, og jeg ængstedes for, hvilken Gave jeg skulde modtage af hans Haand.

Om Morgenen den 22de November sendte han mig et meget smukt Sybord. I Laaget var anbragt et Speil. Ved nøiere at betragte Bordet opdagede jeg en lille Fjeder under Speilet, jeg trykkede paa den, Speilet sprang tilside og - hans Portrait var indfattet i en lille Fordybning, der skjultes af Speilet, naar dette var lukket. Min Søster Amalie og mine Forældre udbrøde: "Nei, hvor det ligner ham! Det var da deiligt! Er du ikke glad for denne Overraskelse?" Ved dette Bords Komme var jeg strax blevet noget beklemt om Hjertet; ved derpaa saa uventet at se hans Billede - og især ved at høre de Andres Opfordring til at ytre min Glæde derover, var det mig ikke længere muligt at tilbageholde mine Taarer. Alle saae forundrede paa mig. Min Moder skjendte og sagde: "Du maa skamme dig! Det Menneske gjør Alt for at glæde dig, og du lønner ham kun med Utaknemmelighed!" Ak! havde jeg dog kunnet tale og forklare hende min Sorg! Men Undseelsen, Frygten for en voldsom Scene, for at blive misforstaaet, Umuligheden for mig at udtale mine Tanker i denne Sag, alt holdt mig tilbage og lukkede min Mund. Om Eftermiddagen kom Bordets Giver, og nu blev - til min store Sorg - min fjantede Opførsel, som de kaldte det, fortalt ham med alle Omstændigheder. Han kastede et bedrøvet og bebreidende Blik paa mig, og med Taarer i Øinene spurgte han, om det i den Grad var mig imod at modtage Noget af hans Haand, da skulde han ikke oftere plage mig dermed. Jeg taug. "Jeg havde haabet," vedblev han, "at denne Gave ret vilde have glædet dig." Aftenen sneg sig hen, imedens jeg ideligt maatte skjule min Fortvivlelse. Dette Bord voldte mig uafsladelig Kummer og Angest. Hver Gang nogen Fremmed betragtede det, gøs det i mig af Frygt for, at de skulde opdage Fjedren, trykke paa den, og hans Billed derved komme tilsyne. Hvorledes mine Forældre betragtede dette Forhold, kunde jeg aldrig ret komme efter. løvrigt moraliserede min Moder ideligt for mig og sagde, at en ung Piges Ærbarhed og gode Rygte var

hendes bedste Klenodie; at hun var som "en nyvasket hvid Kjole - en Plet - og hele Skjønheden er borte." Dette var et af hendes mange Ordsprog, som hun sagde, at hun havde fra sin Moder. Og naar en Fremmed nu og da kom med det Rygte: at jeg var og alt i lang Tid havde været forlovet, hørte jeg hende nu svare: "Aa Snak! Hun er for ung til at tænke paa Sligt; han kunde jo være hendes Fader." Paa den anden Side lagde hun ikke mindste Hindring iveien 77 for, at det fortrolige Forhold, som fra min Barndom af havde fundet Sted imellem ham og mig, vedblev. Jeg antog altsaa, at hendes Svar til fremmede Folks Tale var en List. Undertiden var det vel, som om hun ugjerne saa, at Herman kom, og hun udbrød endogsaa uvillig: "Naa, er han nu der igjen!" Men blev han borte i et Par Dage, var hun vred paa mig og sagde, det var mit mutte Væsen, min uvenlige Opførsel, der stødte ham bort. Jeg vidste saaledes hverken ud eller ind.

Heiberg havde strax efter "Elverhøi"s Opførelse faaet fast Ansættelse som Theaterdigter og -oversætter. Der var altsaa ikke mere Tale om at vende tilbage til Kiel. En Dag sad jeg ene i min lille Stue i Vingaardsstræde, trykket paa Sjæl og Legeme, i mine stadige Grublerier, hvad dog Enden vilde blive paa dette Forhold til Herman, der pinte mig i høiere og høiere Grad; jeg ønskede, at han vilde udtale sig bestemt herom, thi da haabede jeg at faa Mod til at sige ham, at det aldrig havde været mit Ønske at betragte dette Barndomsforhold som bindende for min Fremtid. Men aldrig kom et Ord over hans Læber, som kunde give mig Leilighed til denne Protest. Som jeg nu sad her, kom et Brev til mig fra Heiberg. Med Forundring og Forbauselse læste jeg, at denne udmærkede Mand tilbød mig sin Haand. Han skrev, at jeg vel havde gjættet, at den Ansættelse ved Theatret, som havde ligget ham saa meget paa Hjerte, kun havde været ham vigtig, fordi han derved var bundet til samme Virksomhed som jeg, og at det ene og alene var for min Skyld, han havde ønsket denne lidet interessante Post; da han aldrig vilde fordre, at jeg for hans Skyld skulde forlade en Kunst, hvortil Forsynet saa øiensynligt havde bestemt mig. Rørt og vemodig læste jeg disse kjærlige Ord. Det var i min Beskedenhed aldrig faldet mig ind, at denne Mands Godhed for mig havde en saa alvorlig Character. Jeg havde i de unge Aar en formelig Skræk for Ægteskabet. I mit Hjem havde jeg været Vidne til, i hvilken frygtelig Skikkelse dette Forhold kunde udvikle sig. Iblandt vore Bekjendte havde jeg set lignende ulykkelige Ægteskaber, saa jeg troede fuldt og fast, at af alle Ulykker var Ægteskabet den allerstørste. Hvem i Verden, som i dette Tidspunkt havde tilbudt mig sin Haand, kunde derfor været vis paa et Afslag. Hertil kom, at jeg jo ikke vidste, hvorledes Herman betragtede sit Forhold til mig, og om jeg ikke havde Ret i min Frygt for, at jeg efter hans Mening ikke mere raadede over den Haand, der blev begjæret. Da tænkte jeg: her har jeg en Leilighed til at faa Hermans Tanker at vide og tillige give ham tilkjende, at jeg anser mig for ubunden. Jeg vil betro ham, men ogsaa kun ham, dette Tilbud fra Heiberg, og bede ham raade mig i denne Sag. Hvis han da siger, at han antager mig som bunden til sig, da vil jeg tale frit og uforbeholdent med ham. Hele Dagen pinte jeg mig med Tanken om den Scene, jeg gik imøde, 78 naar Herman mod Aften som sædvanligt indfandt sig. Jeg forberedte mig paa, hvad jeg da vilde sige til mit Forsvar og til Anklage mod ham og mine Forældre, der havde ledet et stakkels Barn ind i et Forhold, hvis Betydning det ikke kjendte, og som vilde gjøre mig høist ulykkelig, hvis det skulde være bindende for mit øvrige Liv. Aftenen kom og med den Herman. Da vi vare ene, sagde jeg skjælvende til ham: "Jeg vil bede dig raade mig i en Sag. Læs dette Brev og sig mig, hvad du synes, jeg bør svare herpaa." Han læste Brevet, idet mine Øine ufravendt og i største Spænding vare heftede paa ham. Under Læsningen syntes jeg at bemærke, at han skiftede Farve. Forventningsfuld stod jeg med bankende Hjerte og ventede paa, hvad der nu vilde komme. Efter at have læst det lagde han det sammen, rakte mig det tilbage og sagde koldt: "Heri kan ingen raade dig uden du selv. Holder du af ham, saa sig ja." Han greb derpaa sin Hat og gik hurtigt bort; og jeg arme Pige var lige nær. Dagen efter kom han som sædvanligt, omtalte ikke Brevet med et Ord og var, som om Intet var passeret. Heibergs Brev havde ret inderligt bedrøvet mig. Jeg var undselig ved at give denne Mand et Afslag; jeg kunde ikke undvære hans og hans Moders Venskab, og dette, frygtede jeg, blev mig berøvet, naar jeg skuffede den Godhed og Tillid, han viste mig ved at ville knytte sin Skjæbne til mig simple, ubetydelige Pige, der i Alt stod under ham. Og dog var det mig umuligt i dette Øieblik, hvor min Sjæl sukkede efter Frihed, egenraadig at knytte et nyt Baand, om hvis Mulighed jeg i min Ydmyghed ikke havde drømt. Jeg skrev derfor i al Taknemmelighed et Svar til Heiberg, hvori jeg sagde, at dette Tilbud var mig saa uventet, at jeg ikke saae mig istand til at svare herpaa; at jeg følte mig for ung og umyndig til at foretage et for hele Livet saa afgjørende Skridt. Usigelig forlegen afsendte jeg dette Brev til min hengivne Ven. Den første Gang jeg atter saae ham efter dette Brev, kom han mig paa sin ridderlige Maade venlig og utvungen imøde, omtalte ikke med et Ord det Passerede, men lod mig paa en fin Maade mærke, at jeg fremdeles i ham vilde have en trofast og hengiven Ven. Og en tung Sten faldt herved fra mit Bryst.

Ofte i senere Aar ytrede Heiberg sin Forundring over, at det var muligt, at hans hele Væsen og Opmærksomhed ikke ideligt havde sagt mig, hvilke Følelser han nærrede for mig. Hvorledes alle Elskerscenerne i "Elverhøi" indirekte havde været Elskovserklæringer til mig, idet han i disse havde givet tilkjende, hvorledes han opfattede mit hele Væsen; det var ham derfor ubegribeligt, hvorledes hans endelige Henvendelse til mig kunde komme mig uventet. Hvor nær mit Afslag var gaaet ham til Hjerte, sagde han, kunde jeg se af de lyriske Digte, som han lagde i Lauras Mund, da han kort efter skrev "Prindsesse Isabella".

TORDENSKYERNE BLIVE TÆTTERE OG TÆTTERE.

Herman kom i den senere Tid. sjeldnere til os end forhen, og naar han kom, var hans Sindsstemning nedslaaet og forvirret; han sad ofte i dybe Tanker og var for det meste saa aandsfraværende, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde tro eller tænke derom. Hans Opførsel mod mig havde antaget en aldeles forandret Character. Han var mild og sagtmodig imod mig, uden at denne Mildhed bar Præget af en Elskers Væsen. Kom han, slog han sig kun et Øieblik til Ro, sprang med Et urolig op og gik hurtigt bort. Undertiden kom han efter faa Minutter atter tilbage og var som i Feber. Det var tydeligt, at noget Alvorligt tyngede paa hans Sind. Af hans Tone og Opførsel mod mig var det lige saa tydeligt, at ingen Vrede paa mig var Aarsag hertil. Ofte betragtede jeg bekymret hans blege og bedrøvede Ansigt, uden at jeg ret havde Mod til at spørge ham om Grunden til hans forandrede Sindsstemning. Han kom nu ofte tidligt paa Eftermiddagen, gik strax ind i min lille Stue, satte sig i Krogen af Sofaen og skjulte sit Ansigt i sine Hænder. Naar han atter tog dem bort, kunde jeg se, at der var Mærker af Taarer paa hans Kinder. Det ene Suk afløste det andet, uden at han sagde et Ord. Talte jeg til ham, svarede han adspredt. Det var mig mere og mere tydeligt, at noget Usædvanligt, Noget, jeg ingen Del havde i, laa ham paa Hjerte. Hans dybe Sorg og den Følelse, at jeg ikke var Aarsag i den, gjorde mig mere aaben og venlig imod ham, og den Tilbageholdenhed, jeg i de senere Aar havde iagttaget lige overfor ham, forsvandt fra Dag til Dag, alt som hans Sorg antog en alvorligere og ængsteligere Character. En Eftermiddag, da han atter sad i Sofaen i sin sørgmodige og tause Stilling, med Hænderne for Øinene, tog jeg Mod til mig, gik venlig hen til ham og spurgte kjærligt, hvad der laa ham paa Hjerte? "O," svarede han, "det er Intet," og blev siddende i en for mig martrende Taushed. Kom nogen af de Andre ind i Stuen, greb han hurtigt sin Hat og foer bort. Dette forundrede især min Moder, og hun spurgte ofte: "Hvad gaar der da af ham?" - "Jeg veed det ikke," lød mit sanddru Svar, thi jeg havde ingen Anelse om, hvad det kunde være. Dagen efter gjentog den samme Scene sig til min store Kval, og med hver Dag var han mer og mer bedrøvet og ude af sig selv. Endelig udeblev han nogle Dage, kom saa atter og kastede sig som sædvanligt i Hjørnet af Sofaen og brast i en saa lydelig Graad, at jeg forfærdedes derover. Grædende bad jeg ham nu med de kjærligste Ord om at lette sit Hjerte for mig. Da udraabte han med en Strøm af Taarer: "Jeg kan ikke holde Livet ud! Med Vanære kan jeg ikke leve." - "Hvem siger," udbrød jeg, "at du er vanæret?" - "Jo," svarede han, "man tror, at jeg har gjort 80 mig skyldig i Bedrageri paa Contoiret, og med denne Mistanke kan jeg ikke leve." Og nu brast han atter i den heftigste Graad. Han og en anden Embedsmand vare nemlig ansatte ved et kongeligt Etablissement, og man havde fattet Mistanke om, at Alt her var i største Uorden, og at et betydeligt Underslæb havde fundet Sted, hvorfor det nu skulde underkastes en streng Undersøgelse, og indtil Sagen var ordnet, vare de Begge suspenderede. For første Gang siden min tidligste Barndom ydede jeg ham nu frimodige, søsterlige Kjærtegn og sagde Alt, hvad jeg i min Uvidenhed troede kunde trøste ham. Han vedblev at græde, og jeg græd troligt med, uden at jeg ret forstod Betydningen af hans og mine Taarer. Næste Dag gjentog dette sørgelige Optrin sig atter. Saaledes tilbragte jeg næsten tre Uger, ene bærende paa den Vægt, han havde kastet paa min unge Sjæl.

Min trofaste Ven Collin, der var mere inde i mine og Hermans forviklede Forhold, end jeg dengang havde nogen Anelse om, kom en Aften til mig paa Theatret og spurgte mig, om jeg ikke kunde have Lyst til at tage i Huset hos Madam Wexschall. "Directionen", vedblev han, "er villig til at betale dit aarlige Ophold der i Huset, og Madam Wexschall, med hvem jeg har talt derom, vil med Glæde modtage dig." Længere hen paa Aftenen kom Madam Wexschall og tilbød mig sit Hus, ifald jeg selv ønskede det. Jeg kyssede og omfavnede hende til Tak, men sagde, at jeg jo ikke kunde svare noget herpaa, før jeg havde erholdt mine Forældres Tilladelse. I en af disse sørgelige Timer, jeg i denne Tid tilbragte med Herman, tog jeg Mod til mig og fortalte ham om det Tilbud, jeg havde modtaget af Directionen og Madam Wexschall. Han taug stille i nogen Tid og saae ned for sig; endelig sagde han: "Ja, det er bedst, du tager derimod. Dette Hjem her passer ikke for dig, og det vil være mig en Beroligelse, at jeg veed dig et sikkert Sted; jeg skal gjøre dine Forældre begribeligt, at de ikke bør sætte sig derimod." Enhver, som har fulgt mig i min Angest over dette unaturlige Forhold til Herman, kan let begribe den Virkning, disse Ord, udtalte i Venlighed, gjorde paa mig. Det var, som om et Bjerg, en Verden fuld af Sorg var faldet fra mit beklemt Bryst. Af dette hans Svar saae jeg nu, at jeg var fri - fri for, hvad der med Centnervægt havde tynget mig i saa mange Aar. Dagen efter kom han atter i samme sørgelige Tilstand. Ved hans Indtrædelse forfærdedes jeg over hans blege Udseende, og da jeg ytrede dette, sagde han: "Jeg har heller ikke været i Seng i Nat." Da jeg spurgte ham om Grunden hertil, satte han sig atter i stor Sindsbevægelse paa Sofaen, tog et stort Brev op af Lommen og sagde: "Hør, hvormed jeg har tilbragt Natten, og til hvem og hvad jeg har skrevet." Siddende paa en Skammel ved hans Fødder ventede jeg spændt paa, hvad nu vilde komme. Og nu læste han et Brev for mig, han i denne Nat havde skrevet til Kong Frederik den Sjette. Grædende læste han, og grædende hørte jeg til. Brevet gik ud paa, at han bad Kongen være barmhjertig og ikke forlade hans hjælpeløse Moder og Søster, hvis de skulde komme til at staa ene i Verden. I rørende Udtryk skildrede han i Brevet sin Moders og Søsters elskværdige Egenskaber og Trofasthed imod ham og bad Kongen være en Fader for de Forladte. Uagtet dette Brevs Oplæsning for mig faldt det mig ufornuftige Barn ikke ind, at det havde anden Betydning, end at det skulde ligge til Kongen, naar Herman engang var død; men at det skjulte et forfærdeligt Forsæt, fattede jeg ikke. Han holdt sit Løfte og udvirkede hos mine Forældre, at jeg maatte tage i Huset hos Wexschalls - et Samtykke, der ingenlunde

var let at opnaa. Deres Forfængelighed var saaret ved, at jeg skulde forlade deres Hus, og ingen uden Herman, der nu engang var bleven en Autoritet for dem, havde formaaet at udvirke deres Samtykke hertil.

Den 1ste Januar 1829 var Aftalen, at jeg skulde forandre Opholdssted, hvortil nu Alt blev forberedt. Min Moder var vred og bedrøvet over denne Beslutning; min Fader tog det roligere. Mig bedrøvede det kun for min stakkels syge Søster, der nu mistede sin Støtte og den, hendes Hjerter mest hang ved. "Jeg er rigtignok bedrøvet", sagde den godmodige Pige, "men", tilføiede hun ganske rørende, "naar du kan faa det godt, saa vil jeg finde mig deri, og - ikke sandt - du vil tidt komme og besøge mig, thi du er dog den Eneste, der holder af mig?" Herman havde i de sidste fjorten Dage været roligere, og jeg haabede, at Alt, hvad han havde sørget over, atter var i Orden. Han sagde mig stille og rolig Farvel og ønskede, at jeg maatte føle mig tilfreds, hvor jeg kom hen. I de sidste Par Dage, jeg var hjemme, kom han ikke til os; men da jeg en af disse Aftener gik fra Theatret til mit gamle Hjem, stod han paa Hjørnet af Vingaardsstræde, hvor vi boede, under en Lygte, hvor han saa tidt tidligere havde staaet. Han standsede mig, da jeg vilde gaa forbi; jeg blev lidt angst, da jeg saa pludseligt saae ham, uden at jeg ret vidste hvorfor. Han tog mig rolig og venlig i Haanden og sagde: "Jeg vil dog endnu en Gang sige dig Farvel." Hans Udseende frapperede mig - der var noget Forstenet i dette Udtryk - og de matte, af al Glans forladte Øine, hvormed han betragtede mig, kan jeg aldrig glemme. "Lev vel!" gjentog han, "gid du maa blive lykkelig!" Og med disse Ord fjernede han sig hurtigt; det var de sidste, jeg hørte af hans Mund. Med bankende Hjerter gik jeg ind ad vor Gadedør, vendte mig endnu en Gang om for at se efter ham, men han var ikke mere til at se.

Der er Taarer, Ingen kan beskrive,
Taarer, Ingen gjerne taler om.
Graad, der maa en Hemmelighed blive
Mellem os og Gud, fra hvem den kom.

82

Jeg kan sige, jeg har grædt af Smerte,
Sige, jeg har grædt af Trang og Nød; -
Ak, men overstrømmer dette Hjerter,
Gjør Erindringen mig varm og blød:
Taarerne, der da fra Øiet bryde,
Sagte, tause, hemmelige flyde.

MIN FADERS SIDSTE AAR.

Da jeg forlod mit gamle Hjem, var det mig en Beroligelse at vide, at det Forhold, som mere end noget Andet havde formørket min Barndom, var ved at forandre sig paa en glædelig Maade. Min stakkels Faders Kraft var brudt, og hans Stemning var nu som oftest en stille Melancholi. Han hjalp nu min Moder, saa godt han kunde, ved hendes strenge Arbeide og rørte mig ofte ved den Resignation, hvormed han taalte og lød hendes Villie. For min Fader som streng Katholik var det en stor Sorg, at Børnene af et blandet Ægteskab i et protestantisk Land dengang ved Loven vare forpligtede til at blive Protestanter. Naar han om Søndagen kom hjem fra den katholske Gudstjeneste, tilbragte han den øvrige Del af Dagen med at gaa op og ned i vor store Sal og med sin veltonende Stemme synge latinske Psalmer. Jeg lyttede ofte med Glæde til disse dybe, høitidelige Toner. Det laa ham meget paa Hjerter at faa mig til den katholske Gudstjeneste, og ideligt lokkede han for mig for at faa mig til at følge sig og overvære den. Rørende var den nu blege, magre Skikkelse, naar han med en bønlig Mine og indsmigrende Ord kom hen til mig og sagde: "I Morgen er der en stor Fest i vor Kirke; Musik med Pauker og Trompeter - følger du ikke nok med?" Ofte fulgte jeg ham da og tænkte: "Gud vil vist høre min Bøn lige saa godt her som i min egen Kirke." Imidlertid var det mig imod at bestænke mig med Vievandet, og det sagde jeg ham, at dette vilde jeg ikke. "Ja, som du vil," svarede han da ganske sagtmødig, "følg blot med." Men aldrig saa snart traadte vi ind i Capellet, før han paa den behændigste Maade vidste at bibringe mig et Par Stænk paa Pande og Bryst. Jeg lod, som om jeg ikke mærkede dette, satte mig stille ved hans Side i mine egne Tanker, bad til Gud om det, der laa mig paa Hjerter, og gik ofte lettet, beroliget og styrket fra Capellet. Naar han kom hjem, gik han ofte venlig hen og rakte min Moder Haanden; men faa ham til at tage Del i hendes Arbeide paa en Søndag, det formaaede hun ikke. Desmere ufortrøden udførte han de andre Dage alt, hvad hun ønskede hans Hjælp til, og arbeidede ofte til langt ud paa 83 Natten. Naar han da sad der, den høie, blege Mand, blev jeg tidt vemodig ved at betragte det svækkede Legeme og de sørgmodige Træk. Og saaledes henrandt hans sidste Aar, Gud være lovet, mer og mer forberedende ham til et bedre Liv, indtil han i 1834 stille hensov af en Brystbetændelse.

MIT NYE HJEM.

Uudsletteligt er det Indtryk, som denne Overgang frembragte paa mig. Den var saa stor, at den næsten var mig selv ubegribelig. Hvidt og Sort ere ikke større Modsætninger, end som *jeg havde været*, og som *jeg nu var*. Jeg følte mig, som om jeg havde faaet Vinger paa Sjæl og Legeme - jeg var ung for første Gang. Ifald man har lagt Mærke til, hvorledes en Hund, der er vant til at staa i Lænke, bærer sig ad, naar man pludselig slipper den løs, hvorledes den da farer om fra høire til venstre, frem og tilbage og hviner i sin Glæde, da har man nogenlunde et Billede af mig i denne min nye Tilværelse. Jeg kunde ikke staa eller sidde stille et Øieblik; jeg lo, sprang, dansede og løb omkring, omfavnede og kyssede Madam Wexschall og hendes Veninde, Jomfru Liunge, som var der i Huset; jeg legede paa alle Fire med Madam Wexschalls lille Datter Thora, gjorde det ene Hop efter det andet og sang dertil i vilden Sky; jeg syntes, jeg var kommen lige ind i Himmerige. Jeg kunde ikke sove om Natten af Glæde; i den tidligste Morgenstund vaagnede jeg og kunde ikke lade Jomfru Liunge - med hvem jeg delte Sovekammer - i Ro, saaledes længtes jeg efter Dagens Komme, til hvilken jeg tidligere i mit Hjem var opvaagnet med Angest og Smerte. Naar da endelig Timen kom til at staa op, sprang jeg ud af Sengen, dansede paa Hosesokker hen ad Gulvet, vendte og dreiede Alt, hvad jeg eiede af Kjoler, Kraver, Baand osv., thi Intet syntes mig godt nok. Mit Ydre, der hidtil havde været mig temmelig ligegyldigt, fik nu paa een Gang Interesse for mig, og det laa mig nu i høi Grad paa Hjerte at være saa smuk som muligt; og da det er udenfor al Tvivl, at Glæden forskjønner, fik mit Ydre virkelig Dag for Dag et friskere, livligere og mere blomstrende Udseende.

Det Wexschallske Hus var som alt sagt et Samlingssted for mange begavede og talentfulde Mænd. Hele Dagen modtog man Besøg af disse, og de skjænkede den unge fra Theatret bekjendte Pige ikke liden Opmærksomhed. Her var Ro, Orden, Glæde, i det mindste forekom det mig saaledes i Modsætning til mit forrige Hjem. Hvad Under da, at jeg følte mig som gjenfødt til et nyt Liv og her for første Gang forstod, hvad det vilde sige: at være ung paa Sjæl og Legeme, fuld af Forhaabninger for Fremtiden og befriet for et uhyre Tryk - det, som mit Forhold til Herman havde været 84 mig. Alt dette havde jeg rystet af mig, som Vandringsmanden ryster Støvet af sine Fødder. Jeg skuede nu kjækt og muntert ind i Livet, jeg følte for første Gang det ungdommelige Overmaal af Kræfter, der gjorde mig let som en Fjer. Fra en stille, melancholsk, gammelklog Pige paa 16 Aar var jeg med eet bleven en munter, overgiven og noget kaad Pige paa 12 Aar. Det eneste Tryk, som endnu var tilbage, var min Frygt for at møde Herman, naar jeg gik paa Gaden. Jeg vidste ikke ret, hvorledes jeg da skulde forholde mig lige overfor ham. Min Taushed om mine Forhold og mine egne Anliggender bevarede jeg imidlertid ligesom tidligere, og aldrig omtalte jeg med et Ord til Madam Wexschall eller Nogen, hvad jeg havde lidt og gennemgaaet i Hjemmet. Denne Mangel paa Fortrolighed fraregnet, var Forholdet imellem min ældre og kjære Veninde Madam Wexschall og mig saa smukt som muligt. Med moderlig Velvillie omgikkes hun den unge Pige, og med Kjærlighed sluttede jeg mig til hende. Min overgivne Spøg morede hende, og hun fandt det rørende at se min barnlige Glæde. Efter Middagsbordet lagde hun sig gjerne til Hvile paa Sofaen, idet hun sagde: "Naa, Hanne, dans nu for mig! Det fornøier mig saa meget at se dig danse." Da opfriskede jeg alle mine tidligere erhvervede Færdigheder og dansede og sang af Hjertens Lyst. Ofte udartede denne Dans til en vild Lystighed og varede saa længe, indtil jeg udmattet kastede mig paa Knæ foran hendes Leie paa Sofaen og med Hovedet paa hendes Bryst, halvt sovende, halvt spørgende og vrøvlende om al Slags Daarskab faldt i Søvn ved Siden af min sovende Veninde. Denne min Dans efter Bordet var ligesom bleven hende en Nødvendighed, saa stort Behag fandt hun i at se den overgivne Leg. For mig var det ligesom en Trang. Det var, som om det elastiske Legeme, der saa længe var holdt i Baand, behøvede dette Afløb for Overmaalet af sine Kræfter. Jeg brast ofte i Latter, allerbedst som jeg sad, og naar da Madam W. spurgte mig: "Hvad ler du af?" svarede jeg: "Aa, det veed jeg ikke" - og jeg vidste det virkelig ikke; jeg trængte til at le, og jeg lo af Hjertens Grund. Kort, jeg var lykkelig - med al ungdommelig Kraft lykkelig!

Wexschall havde ikke noget godt Rygte med Hensyn til sin Opførsel mod unge Piger; men jeg havde lige saa lidt nu som tidligere under lignende Forhold Noget at beklage mig over. Han var som Alle i dette Hus venlig og god imod mig. Han var i Besiddelse af en medfødt Comik, som morede mig og alle Andre. Hans Sanddruhed maatte man ikke tage det for nøie med, men der var i hans smaa forfængelige Løgne en vis Uskyldighed, de vare næsten altid morsomme og sjelden til Nogens Skade. Han var ansat i det kongelige Capel og spillede henrivende smukt paa Violin. Naar han gik op og ned i sin Stue og phantaserede paa sit Instrument, kunde jeg i hele Timer lytte dertil med største Glæde. Hans comiske Lune gik jo rigtignok 85 af og til videre end tilladt var. Saaledes erindrer jeg, at Oehlschläger en Aften havde meldt sig for at læse en af sine Tragedier høit for Madam W. Disse Oplæsninger kjedede Wexschall, og han blev temmelig utilfreds, naar de tilbødes, men vilde dog ikke have Ord for, at denne Underholdning ikke interesserede ham. Han fandt da paa alle Slags Puds for at bøde paa den Kjedsommelighed, han følte under Læsningen. Han havde en stor, prægtig Hund, som hed Murat. Denne var dresseret til at gjø og tie paa det mindste Vink af dens Herre. Da vi nu alle havde taget Plads om det runde Bord, og Oehlschläger var i fuld Begeistring over sit Værk, begyndte Murat ubarmhjertig at gjø og hyle paa det Frygteligste. Wexschall sprang da forbitret op og gav sig - tilsyneladende opbragt - til at skjende paa det stakkels Dyr, der kun havde adlydt sin Herres Vink;

han gjorde da tusinde Undskyldninger for Oehlenschläger og forsikrede ham, at dette ikke oftere vilde ske, og bad ham derfor blive ved. Oehlenschläger var meget ubehagelig berørt ved denne Afbrydelse, hvilket han havde Møie med at skjule, læste imidlertid dog videre, indtil den ubarmhjertige Wexschall fandt et nyt Moment i Læsningen, hvor han mente, at Hundens Gjøen vilde gjøre sin Virkning; og nu gjentoges de samme Undskyldninger, de samme Forsikringer til den fornærmede Digter. Vi Andre, der godt vidste, hvorledes dette hang sammen, havde den største Møie med at skjule vor Latter, uagtet vi naturligvis misbilligede Wexschalls Opførsel. Da Oehlenschläger var gaaet bort, og Madam W. bebreidede sin Mand det Passerede, svarede han: "Jeg vil dog se, om jeg ikke kan vænne ham af med denne evige Oplæsen; den er forbandet kjedsommelig."

Slige Oplæsninger og litteraire Underholdninger interesserede mig i høi Grad. Alt Sligt var mig nyt og gjorde et stort Indtryk paa min videbegjærlige Sjæl, og jeg var lykkelig, over al Maade lykkelig. Mit Ophold i dette Hus var mit egentlige Foraar: Foraar i Livet, Foraar i Kunsten. Jeg spillede og gjorde bestandigt Lykke hos Publikum. Jeg var i Dilettantismens lykkelige Periode, hvor man i ingen Opgave ser Vanskelighederne, fordi man endnu intet Ideal har sat sig at stræbe efter og derfor i sin Uvidenhed tror, at man alt har grebet det, hvorom man endnu ingen Forestilling har. Det var en Leg med Kunsten uden Kamp, uden Smerte, uden feilslagne Forhaabninger, men ogsaa uden den høiere Glæde, som kun den forstaar, der gjennem Smerte og Angest har set den "fødes af sin Sjæls Beklemthed".

Nielsen, som ogsaa tidt kom i det Wexschallske Hus, havde i nogen Tid gjort mig en lidenskabelig Kur, som vel kunde blevet farlig for mig, da jeg ikke havde saa Lidt tilovers for ham. Men min medfødte Takt og min Følelse for det Sømmelige hjalp mig ud herover. Efterhaanden antog denne Kur imidlertid en saa heftig og udelicat Form, at jeg i høi Grad stødtes tilbage.

86

Han lagde den saa aabenlyst for Dagen, at det næsten lod, som om han ønskede, den skulde bemærkes af Alle, og dette satte mig i stor Forlegenhed. Han var en gift Mand med flere Børn - hvad maatte Folk tro om en saadan Kur, der traadte saa lidenskabelig, saa ungdommelig frem? Og det undrer mig slet ikke, om Mange virkelig stode i den Formening, at der mellem os var et utilladeligt Forhold. Denne Mangel paa Finhed nedsatte ham i mine Øine. Og da han nu en Aften i den høieste Lidenskab talte om at skille sig fra sin Kone*, og hvorledes vor Forening da om nogle Aar kunde realiseres, da var min barnlige Fortryllelse borte, og en Indignation mod ham traadte i Stedet, som i et Nu gjorde ham uskadelig for mig for stedse. Jeg fandt ham comisk i disse Udbrud; jeg havde nu faaet et helt andet Syn paa ham, og han, som før stod i et idealt Lys for mig, stod nu i et latterligt - den visse Død for al Kjærlighed. Dette lod jeg ham nu i mit ungdommelige og glade Overmod føle, hvilket satte ham i et formeligt Raseri, som Madam Wexschall maatte dæmpe - mine smaa, kaade Drillerier gik vel ogsaa stundom videre, end de burde. Han var derfor snart rasende paa mig, snart kjærligt stemt, og saaledes holdt vi det gaaende Dag ud og Dag ind. Den Kur, der paa denne Tid bragtes mig af ham og Andre, gjorde mig kun overmodig uden at fængsle mig. Jeg var som et ungt Kid, der sprang hid og did, men ikke lod sig gribe eller fastholde af Nogen. Ofte, naar jeg efter en overgiven Dag om Aftenen kom ind i mit Sovekammer, hvis Vinduer vendte ud mod Gaarden, fandt jeg Kjærlighedsbreve og rørende Vers, som vare kastede ind ad Vinduet af hin Militair, jeg alt tidligere har omtalt. Disse læste jeg nu høit for min Sovekammerat, Jomfru Liunge, og gjorde dem i min Overgivenhed til Gjenstand for Latter og Parodi. En Morgen, da jeg vilde gaa ned ad Trapperne for at begive mig til Theatret, standsede jeg pludselig ved at se en Mængde smaa Guldstumper og brogede Stene. Jeg tog nogle af dem op og gjenkendte til min Forundring hint Smykke, som samme Herre engang havde sendt mig, og som min Moder havde tilbageleveret til hans Moder. Det Hele var sønderbrudt og traadt i tusinde Stykker. Gule Topaser, lilla Amethyst, blaa Turquiser laa spredte ned ad Trapperne, udrevne af deres Indfatning. Jeg blev lidt skamfuld over dette Syn. Jeg havde ofte tænkt, Gud maa vide, hvilken anden stakkels ung Pige han nu har fristet med de Smykker, jeg ikke vilde modtage. Jeg havde altsaa gjort ham Uret i mine Tanker. Jeg tog en af disse Stene til Erindring om Godhed for mig, som dog maaske havde været større og ærligere ment, end jeg havde troet. Resten tog en Tjenestekarl i Huset. Den unge Officer forlod nogen Tid efter* 87 Byen og reiste til Kiel, hvor man fortalte, han var falden i en Duel. Jeg havde aldrig vexlet et Ord med denne Mand, men jeg tilstaar, efter denne hans sidste Gjerning, hvoraf jeg fik Vished om, at disse Smykker ene vare bestemte til mig, og til Ingen uden til mig, fik jeg nogen Interesse for ham. Der er noget Stygt ved den overmodige Ungdom. Den spotter ofte ubarmhjertigt over slige Følelser, fordi den endnu ikke har erfaret, hvilken Magt en uovervindelig Lidenskab kan udøve over et Menneske. Længere hen i Livet lære vi, hvad det vil sige, naar vore egne, bedste og inderste Følelser blive haanede, saaledes som jeg overmodige Pige hin Dag haanligt sendte Smykket tilbage til den af min Kulde saarede Mand.

Den Wexschallske Omgangskreds blev større og større, og næsten daglig kom der nye Venner til. Det var meget let at faa Adgang i dette Hus, hvor et flygtigt Bekjendtskab med Wexschall var tilstrækkeligt til at aabne Døren. Madam W., for hvis Skyld man især ønskede at komme, var Gjenstand for Alles Opmærksomhed, hvilket ikke var underligt, thi hun var meget elskværdig i hine Aar, og hun holdt over, at Tonen i Huset var god og dannet. Alle fandt, at Wexschall ikke var værdig til at have en saadan Kone, og man havde en Fornemmelse af, at hun selv dybt følte dette; desmere beundrede man hendes Holdning lige overfor denne Mand, der stod saa langt under hende. Imidlertid var hans Stilling ingenlunde misundelsesværdig; thi denne Holdning lige overfor ham bestod i en isnende Kulde, der hos mig ofte opvakte en Medlidenhedsfølelse for ham. Han satte hende overordentlig høit og underkastede sig hendes

Villie, idet han med Stolthed saae op til hende. At hun imidlertid ikke kunde nære den Agtelse for ham, uden hvilken intet sandt Ægteskab kan bestaa, indsaae jeg tilfulde. Var Forholdet mellem ham og hende saaledes ikke det bedste, da var Forholdet mellem hende og mig des smukkere, og det geraader hende til megen Ære, at jeg aldrig mærkede mindste Skygge af Uvillie over al den Opmærksomhed, der i hine Aar vistest den yngre Kunstsøster, hverken i Livet eller paa Theatret, hvorfor jeg ogsaa hang ved hende med Taknemmelighed og Kjærlighed. Hun var i stor Yndest hos Publikum, og jeg glædede mig over hendes Lykke som over min egen. Jeg kjærtegnede hende som en elsket Moder, og hun mig som en Datter. Mange Aar efter talte hun ofte med Glæde med mig om vort Samliv i Laxegade.

Henvend tre Maaneder havde jeg omtrent været i denne for mig hidtil ukjendte Lyksaligheds Tilværelse, da hun en Eftermiddag i Marts Maaned kom ind til mig, satte sig kjærligt ved min Side og sagde: "Min kjære Hanne, jeg har et bedrøveligt Budskab at bringe dig; lad mig se, at du med Fatning vil tage derimod." Jeg studsede og spurgte: "Hvad er det?" - "Herman er pludselig død," lød hendes Svar. "Hvoraf?" udbrød jeg; thi en Anelse foer for første Gang igjennem mig. "Han har berøvet sig selv Livet; man har 88 fundet ham med en Pistol i Haanden; Politiet har været paa Spor efter ham i flere Dage paa Grund af et Underslæb ved den Institution, ved hvilken han var ansat, og da han vidste, at man i Dag vilde gribe ham, har han berøvet sig selv Livet." Forfærdet brast jeg i den heftigste Graad uden at kunne føre et Ord over mine Læber. Hun trøstede mig nu, saa godt hun kunde, uagtet det var vanskeligt for hende; thi hun kjendte intet Nøjere til vort tidligere Forhold, undtagen hvad Rygtet forvansket havde bragt hende som Andre. Jeg selv havde aldrig med et Ord omtalt ham for hende eller noget andet Menneske paa Jorden; 26 Aar maatte der til for at overvinde min Sky herfor; da først kunde jeg bringe dette Navn over mine Læber til min ulykkelige Vens Søster, som jeg vel nogle Gange havde set i min Barndom men ikke senere, men som jeg nu opsøgte og tilbød mit Venskab, idet vi blandede vore Taarer. Selv Heiberg har først lært denne Episode af mit Barndomsliv at kjende ved at læse, hvad jeg her har nedskrevet. Madam Wexschall sad længe hos mig i denne min Bedrøvelse. Med Hovedet lænet mod hendes Bryst græd jeg heftigt og længe, men da hun ikke kunde faa mig til at tale, sagde hun: "Jeg vil lade dig være ene, for at du kan lette dit Hjerte." Hun gik og lod mig ene med min Graad og med de Tusinder af Tanker, som gennemkrydsede mit Hoved. Og nu kommer Noget, som jeg skammer mig ved at nedskrive, men vil dog gjøre det, fordi det bedst kan vise, i hvor høi Grad dette Forhold havde pint mig. Da jeg var bleven ene, overladt til mig selv, vexlede mine Følelser, idet jeg snart kastede mig grædende paa Sofaen, snart sprang op, drog min Aande lettet og udbrød: "Gud! saa er jeg da nu ganske fri for denne Vægt, der har hvilet paa mig saa godt som hele mit Liv!" Og en Følelse af Glæde gennemstrømmede mig. Thi under ingen Betingelser, under intet Forhold i Livet vilde jeg kunnet føle mig fuldkommen rolig eller lykkelig, saa længe jeg noget Øieblik havde kunnet vente at møde ham paa min Vei. Denne Glæde afløstes da atter af Forfærdelse over, hvad der var sket, og mine Taarer brøde paany frem. Nu først forstod jeg Brevet til Kong Frederik den Sjette og forundrede mig over min tidligere Blindhed. Jeg gennemgik nu i Tankerne Alt, hvad han havde gjort mig af Godt, men kunde heller ikke lade være at tænke paa, til hvilket Fald hans Lidenskab kunde have bragt mig, ifald jeg ikke havde haft Kraft til at staa imod med. Og atter drog jeg Aanden let og følte mig lykkelig ved nu fuldstændigt at være befriet for stedse - jeg ligesom græd og lo paa een Gang, indtil jeg overvældet af Træthed, halvt sovende, halvt vaagen i flere Timer laa henstrakt paa Sofaen i den mørke Stue. I denne Tilstand forblev jeg til henimod Aften, da Husets Omgangsvenner som sædvanligt samledes. Sorgen og Glæden over Befrielsen havde imidlertid uafbrudt vexlet i min Sjæl. Da kom Madam W. ind til mig og sagde: "Du ønsker vel ikke at komme ind til de Andre?"

89

Professor Møhl, David og Flere ere derinde, og de spørge Alle efter dig." Efter et Øiebliks Betænkning svarede jeg: "Jo, jeg skal komme." Den Tanke, at Nogen skulde tro, at Herman havde været min Kjæreste, og at jeg derfor nu ikke kunde lade mig se, var mig utaalelig og fyldte mig med Skam; mig syntes, at det ligesom var at give det gamle Rygte Medhold. Jeg havde derfor Selvbeherskelse nok til at gaa ind og være som sædvanligt. At jeg kunde overvinde mig hertil, har jeg i senere Aar selv ikke ret kunnet forstaa. Hvad maatte Madam W. og de Andre tro om mig, at jeg efter en saadan Efterretning kunde være som sædvanligt! De havde jo maattet tro, at jeg var kold som Is; de vidste jo ikke, hvilken Byrde der var væltet fra min Tilværelse. Men aldrig har jeg dog kunnet forklare min moderlige Veninde eller nogen Anden, hvorledes dette var at forstaa. Da jeg kom ind til de Andre, mærkede jeg nok, at Alles Blik hvilte speidende og nysgjerrige paa mig; men ved at se mig tilsyneladende rolig kom Alt snart i Ligevægt, og Stemningen var utvungen og munter som sædvanligt. Da jeg om Aftenen gik til Ro, omtalte jeg heller ikke Dagens Begivenhed til min Sovekammerat; jeg gik strax i Seng og lod, som om jeg sov, uagtet mine Tanker længe dvælede ved min ulykkelige Vens Skjæbne. Man fandt en lille Guldkapsel med mit Haar paa den døde Hermans Bryst - en Gave, jeg som halvvoxen Pige skjænkede ham paa hans Begjæring. Denne Kapsel har jeg efter 26 Aars Forløb modtaget af hans Søsters Haand. I Samtalen med hende fik jeg en Oplysning, som i høi Grad forundrede mig. Jeg spurgte hende, hvor gammel hendes Broder var, da han døde. Hans Alder havde altid været mig ubekjendt, men vi antog Alle, at han maatte være mellem 30 og 40 Aar. Og Andre maa have troet det Samme, thi deraf kom den Tale, at jeg var forlovet med en gammel Mand. Nu svarede hun mig til min Forundring, at min stakkels Ven var 29 Aar, da han den 21de Marts 1829 berøvede sig Livet og derved bragte en Moder og Søster til Fortvivlelse. Herman var altsaa kun godt 20 Aar, da han i Brogaden løftede mig ned af Billardet. At han var saa ung, var umuligt for Nogen at tro. Hans alvorlige Væsen bidrog vel især hertil. I Samtalen med hans Søster erfarede jeg ogsaa, at det ingen Illusion var, da jeg havde

antaget, at jeg unge Barn havde været hans eneste Fortrolige i hans Fortvivlelses Periode; thi hans Moder og Søster, skjøndt begge vare milde og kjærlige og hang ved ham med deres hele Sjæl, havde ikke erfaret det Mindste om hans Stilling og Beslutning. Denne Søster blev mig fra nu af en fortrolig Veninde. Jo ældre jeg blev, des mere er Erindringen om denne Mand rykket mig nærmere, og jo større blev min Taknemmelighed imod ham. Og mangan en Bøn har jeg i Aarenes Løb bedet til Gud for ham og hans Salighed. Morgenen efter at jeg havde erfaret hans Død, stod jeg op, tung i Hovedet af min urolige Søvn, men vilde ikke, at Nogen maatte mærke, hvad der foregik i mig, 90 og var derfor som sædvanligt. Det Samme gjentog sig paa Theatret, da jeg første Gang skulde spille. I ethvert Blik af de Andre laa en Forespørgsel til mit Befindende - og nu at træde frem for et helt Publikum, som jeg vidste gjorde mig til Gjenstand for Sladder i alle Retninger! Imidlertid spillede jeg i det Ydre som sædvanligt, men da det var en lystig Rolle, jeg skulde udføre, var Prøven haard, og jeg erindrer, at jeg et Sted i denne maatte vende mig om for at aftørre en Taare, der paa ingen Maade vilde holde sig indenfor sine Skranker. Bagefter hørte jeg, at jeg, om muligt, havde spillet lystigere end nogensinde og "at jeg dog vist var en kold Natur, eftersom dette havde været mig muligt". - Ak! Verden dømmes som en Kortsynet, efter hvad den ser; den tror, at hvad dens Blik ikke kan opdage, er slet ikke tilstede.

Jeg var i dette Tidspunkt kun noget over 16 Aar, og det unge Gemyt kom hurtigt over dette Indtryk. Jeg var i glade Omgivelser, min Sjæl, der saa længe havde vaandet sig i Sorg og Smerte, længtes efter Glæden, og jeg greb den med begge Hænder, hvor den tilbødes mig; og den tilbødes mig dagligt i mit nuværende Hjem, hvor intet Savn, intet Tryk knugede mig, men hvor Alt smilte mig imøde, saa min muntre, ja overgivne Stemning hurtigt atter indfandt sig. Alle kappedes om at vise mig Velvillie og Godhed, jeg var træt af at sørge og vilde være glad - og var det virkelig til Trods for et og andet Suk, som nu og da stjal sig frem og for et Øieblik fordunklede mit Aasyn.

MIN ANDEN KUNSTREISE.

Madam Wexschall, hendes Mand, Nielsen og et Par Kunstnere til agtede i Sommerferien at foretage en Kunstreise til Christiania, og hun sagde mig, de gjorde Regning paa, at jeg reiste med for at deltage i deres Forestillinger. Dette satte mig i den syvende Himmel. Jeg havde altid haft en brændende Lyst til at reise, og min Længsel efter at se et Bjergland skulde jeg nu endelig faa tilfredsstillet og det ved min Venindes Side. Fru Gyllembourg og Heiberg havde aldrig syntes om, at jeg tog i Huset hos Wexschalls, uagtet de selv hørte med til hendes Omgangskreds, og Begge havde stor Godhed for Madam Wexschall. Fru Gyllembourg paastod, at dette Opholdssted fordærvede mig, at jeg var forandret fra det Øieblik, jeg var kommen der i Huset; at jeg var bleven koket og ikke mere mig selv. Dengang fandt jeg, hun havde Uret, nu tror jeg næsten, hun havde Ret, hvis man ellers kan være koket uden nogen som helst Beregning. Heiberg og hans Moder vare meget imod Reisen til Norge, og han sagde: "Hvad skal De reise op til de Nordmænd for og spille for dem - lad dem komme herved, naar de ville se Dem." Var jeg 91 end forandret i Et og Andet, havde jeg dog beholdt min Ydmyghed og Beskedenhed og fandt derfor, at det var en høist forunderlig Tale af ham.

Mit private glade og overgivne Liv opfyldte mig i denne Periode saa ganske, at Theatret næsten stod i Skygge derfor, og man fandt ogsaa, at jeg i den sidste Tid var i Tilbagegang eller i al Fald ingen rigtige Fremskridt havde gjort. Trine Rar havde jeg ophørt at spille, da baade Heiberg og jeg selv fandt, at denne Rolle burde udføres af et Barn og ikke af En, der nu som jeg alt spillede voxne Elskerinderoller. Imidlertid bad Jomfru Lange (senere Madam Larcher), om hun maatte forsøge sig i Trines Rolle, uagtet det samme gjaldt for hendes Vedkommende, at hun var for gammel til den, og Directionen tillod hende det. Med Vemod sad jeg i Elevlogen (der dengang var i anden Pladsloge) og saae Jomfru Lange udføre Trines Rolle. En tyk Madamme sad ved min Side og henvendte af og til sin Tale til mig. "Jomfru Pätges spiller dog nydeligt i Aften," sagde hun med Et til mig. Jeg tænkte, finder hun virkelig, at Jomfru Lange spiller godt, saa lad hende ogsaa faa Æren derfor. Jeg svarede da: "Det er ikke Jomfru Pätges, men Jomfru Lange, som spiller Trine." Hun saae nedladende ned til mig og vedblev: "Jeg kjender nok Jomfru Pätges, min Gode! Det er ikke første Gang, at jeg er paa Comedie." Jeg lod hende da blive i Troen og fandt det overflødigt at give mig tilkjende for hende.

I Wexschalls Hus var Alt uforandret. Nielsens Kur til mig fortsattes, ligesom mine Drillerier. Græd han, saa lo jeg, og de latterligste Scener fulgte ofte heraf. Madam Wexschall maatte ofte trøste og berolige ham, naar jeg ved min Kulde havde gjort ham rasende. Jeg havde ikke saa stor Uret i dette Drilleri, som det maaske kan synes, thi hans Opførsel imod mig i Andres Nærværelse gik aabenbart ud paa, at disse skulde tro, der var et hemmeligt og meget intimt Forhold imellem ham og mig; og dette oprørte mig og gjorde mig noget grusom i min Maade at tilbagevise ham paa. Een Dyd havde jeg imidlertid, som just ikke er saa almindelig hos unge, feterede Piger, nemlig: at det aldrig faldt mig ind, at nogen Mand mente Andet med sin

Kur end en overfladisk Selskabscourtoisi. At Nogen elskede mig saa alvorligt, at de tænkte paa en Forbindelse med mig for Livet, faldt mig aldrig ind, før jeg fik Troen i Hænderne. Jeg selv ønskede mindst af Alt at binde mig; ja, jeg havde endogsaa en formelig Skræk derfor. Ofte sagde Andre til mig: "Den eller Den har alvorlige Hensigter med Dem." Da blev jeg meget forundret og svarede: "Hvor kan De tro Sligt? Det er der jo ikke mindste Grund til at tænke." Man lo da ad mig og min Kortsynethed. En Aften vare en hel Del af Husets Venner samlede, deriblandt Professor Dr. Møhl. Jeg følte denne Aften et lille Ildebefindende, og Møhl tilbød sig at skrive mig en Recept derfor. Han begyndte nu herpaa, men var saa distrahit, at den ene Recept efter 92 den anden blev revet istykker som ubrugelig, indtil endelig een blev mig leveret. Alle de Tilstedeværende lo ad den stakkels Doctor, uden at jeg ret forstod, hvad der egentlig opvakte deres Latter. Da Alle vare borte, sagde Madam Wexschall: "Den stakkels Doctor havde nær aldrig faaet din Recept istand; ja, det er ikke godt at være forelsket, naar man skal skrive Recepter." - "Forelsket!" udbrød jeg nysgjerrig, "i hvem er han forelsket?" Og nu husker jeg saa tydeligt, som om det var for faa Minutter siden, hvorledes Madam Wexschall satte sig hos mig paa Sofaen, saae mig ind i Øinene og smilte, saa begge hendes Smilehuller bleve dobbelt saa dybe, og sagde, idet de blaa Øine antog et skjælmsk Udtryk: "I dig." - "I mig!" udbrød jeg ganske forskrækket, "o, hvor kan De tro - -" "Jo," svarede hun, "det kan jeg godt tro; og det tro Alle med mig." - "Da er det aldrig faldet mig ind," gjentog jeg, "og det tror jeg heller ikke." - "Ja, ja, nu faa vi at se," vedblev hun, kyssede mig, sagde mig Godnat og gik.

Kort efter denne Samtale kom Madam Wexschall en Dag til mig med Smil i Øiet og om Munden og sagde: "Jeg har et Brev til dig; jeg har lovet Møhl at levere dig det og at tale hans Sag hos dig; han har havt den Tillid at lade mig læse det, derfor bringer jeg dig det uforseglet." Jeg læste da til min Forundring, at han gennem min ældre Veninde bad om min Haand og mit Hjerte; gjorde jeg ham saa lykkelig at skjænke ham disse, da tvang hans Stilling ham til at bede mig forlade Theatret, og han vilde da opbyde Alt for at give mig Erstatning for dette Offer. Forskrækket leverede jeg Madam W. Brevet tilbage og sagde barnagtigt: "O, kan De ikke sige, at jeg ikke vil binde mig, og mindst naar min Afgang fra Theatret er Betingelsen." Jeg faldt hende om Halsen og vedblev: "Søde, rare Madam Wexschall! Tal med ham, tal venligt med den fortræffelige, gode Møhl! Trøst ham og bed ham opgive dette. Hvor kan jeg forlade Theatret, som jeg er fastgroet til, og det for at opnaa ydre Fordele? Det var jo uværdigt." Saaledes vedblev jeg, idet jeg kyssede og klappede min Veninde. Hun lovede mig da at tale med ham saa kjærligt og godt som muligt; og da det var sket, blev der aldrig senere vexlet et Ord mellem ham og mig om denne for mig saa pinlige Sag. Da jeg atter saae ham, var han venlig og god som sædvanligt, og jeg veed ikke engang, om han erfarede, at jeg havde læst hans Brev, eller ikke; den hele Sag var mig saa smertelig, at jeg helst undgik at berøre den. Hvis nogen af de Mange, der havde den Lykke at kjende denne udmærkede, begavede Mand, endnu lever, naar dette læses, da veed jeg vist, at det blotte Navn af denne fine, eiendommelige Natur vil røre dem og fremkalde mangan Erindring om hans aandrige Tale, hans ridderlige, trofaste Natur, og den Glæde Alle følte ved at turde kalde sig hans Venner. Heiberg og hans Moder regnede ham til deres aller kjæreste Omgangsvener, og jeg selv bar stor Godhed for ham og blev 93 altid glad ved hans Komme; men selv om en Konge havde tilbudt mig at dele Tronen med sig paa det Vilkaar, at Norgesreisen maatte opgives, uden at tale om min Bortgang fra Theatret, da havde jeg intet Øieblik betænkt mig paa Afslaget.

Jeg talte nu Dagene til den forestaaende Reise. Om Foraaret indtræffer her altid i Kjøbenhavn en Mængde Svenske og Norske, og ved Wexschalls Gjæstfrihed kom ikke faa af disse i hans Hus. Tvende norske Herrer: Skielderup, en Søn af den bekjendte Læge, Professor Skielderup i Christiania, og Hansson, en lidenskabelig Beundrer af Heibergs Musa, hvorfor han ogsaa ganske havde vundet Fru Gyllebourgs Hjerte, vare saaledes vore daglige Gjæster, og jeg vandt især den Førstes Venskab. I 30 Aar har denne Mands Hengivenhed været uforandret, og han besøgte aldrig Kjøbenhavn, som næsten skete hvert Aar, uden tillige at besøge mig og forsikre mig om sit uforandrede Venskab. Begge disse Herrer reiste til Christiania en Maanedstid inden vor Afreise dertil og glædede sig i Haabet om vor snarlige Ankomst til deres Hjem og til de danske Forestillinger, vi der agtede at opføre; thi de vare Begge lidenskabelige Beundrere af Skuespilkunst.

Dagen kom, den længselsfuldt ventede Dag! Da jeg havde omtalt min Frygt for Søsye til Heiberg, sagde han, at det bedste Middel der imod var at lægge et Ark Postpapir paa Hjertekulen. Den Morgen, vi skulde reise, sendte han mig derfor et Ark Papir til dette Brug, hvorpaa han havde skrevet et Digt: "Præservativ mod Søsye", hvilket siden er trykt mellem hans lyriske Digte. Da det var skrevet paa saa smukt Papir og saa zirligt, nænnede jeg ikke at krølle det ved at lægge det paa den bestemte Plads, hvoraf ogsaa fulgte, at Søsye indfandt sig; men senere har jeg virkelig gjort den Erfaring, at Midlet er probat. Af Heibergs Digt havde jeg den Nytte, at medens Søsye syntes at nærme sig, opmuntrede jeg mig i Stilhed med at recitere de skønne Rhytmer og derved forsøde mig de ubehagelige Øieblikke, som denne latterlige Syge frembringer.

I det deiligste Foraarsveir af Verden vare vi gaaede ombord først i Juni Maaned 1829. Jeg havde imidlertid Aftenen i Forveien og i Morgenstunden været meget beklemt om Hjertet ved at tage Afsked med Forældre og Søskende og mine øvrige Venner. Da Dampskibet passerede Bellevue, lød der 3 Kanonsalutter derfra, hvilke bleve besvarede af Capitainen paa vort Skib. "Hvem er det fra?" raabte nu Alle ombord. Da fortalte Wexschall, som var indviet i Hemmeligheden, at det var Heiberg og Chr. Winther, der bragte os denne Afskedshilsen. Da Skibet kom længere frem, og den danske Kyst svandt mere og mere ud af Syne, satte jeg mig stille hen i Forstavnen, saae ud over den blanke Havflade og hengav mig til mine blaa

Længsler. Idet jeg her sad taus og hensunken i mig selv, blev jeg vækket af Nielsen, der, uden at jeg 94 havde set ham, stod ved min Side. I en bitter og heftig Tone udbrød han: "Gud bevares! Sidder De her og græder? Er det Professor Heiberg, disse Taarer gjælde?" Jeg blev stødt og svarede trodsigt: "Ja det er." Nu styrtede han bort, foer hen til Madam W., sagde at han øieblikkeligt vilde sættes i Land; han kunde og vilde ikke reise med mig, da han umuligt kunde taale min uforskammede Opførsel imod sig. Efter at hun havde anvendt nogen Tid for atter at bringe ham til Ro og faa ham til at opgive sin Flugt fra Skibet, kom hun hen til mig og sagde: "Men Hanne, hvad er dog alt dette? Nielsen siger, du har været saa uforskammet imod ham - kan du dog ikke holde Fred med ham?" Jeg fortalte hende nu vor korte Samtale Ord til andet. Hun rystede paa Hovedet og gik. Fra dette Øieblik af var Handsken kastet mellem Nielsen og mig; og nu indtraadte et Fjendskab fra hans Side, der har bragt mig ikke faa Ubehageligheder.

Vi ankom lykkeligt til Christiania, hvor vi med Længsel ventedes af alle Theatervenner. Nielsen hævnedes sig nu paa mig ved at omtale mig paa den ufordelagtigste Maade for Alle i denne fremmede By. Han havde et eget Talent til at bagtale og kunde gjøre dette med saa meget mere Klem, som det ingenlunde kom ham an paa Sandheden, naar han kun opnaaede, hvad han vilde. Denne slette Egenskab betegnede Professor David engang i et Brev til mig flere Aar efter paa følgende characteristiske Maade: "Niensens guul-grøn-sort-spillende-ædderboblende-bagvaskelsesrullende Hads-Kilde". Hvad der nu forøgede hans Had og Forbitrelse imod mig under vort Ophold her, var, at de fleste Stykker, man her agtede at opføre, vare beregnede paa hans Bravourroller. Men nu vilde Ulykken, at "Preciosa" blev opført, og da de gode unge Nordmænd først havde set dette Stykke, betoges de af en saadan Enthousiasme, at de saa godt som udelukkende kun vilde se dette. Den Opmærksomhed, jeg herved tiltrak mig, gjorde ham nu rent utaalelig, saa den stakkels Madam Wexschall havde sin Hyre med at stille ham tilfreds. Mig talte han slet ikke mere til siden hin Scene paa Skibet. Vi havde fornyet Bekjendtskabet med Skielderup og Hansson, og disse Herrers Opmærksomhed mod mig forøgede end mere hans Vrede. "Kunne I da ikke se, at hun gjør Nar af Eder?" prædikede han for dem; "vogt Eder! Hun er kold som Oehenschlägers Skulda". Saaledes talte en gift Mand, der havde fem Børn, om en ung Pige, fordi hun ikke vilde laane Øre til hans Elskovstale.

Fra Fru Gyllembourg fik jeg af og til de kjærligste Breve, hvoraf jeg her vil meddele et Par. Sønnen var og blev fortrydelig over min norske Reise.

Christianshavn d. 28. Junii 1829.

Min kjære lille Hanne! Vi talte engang om hvad vi ansaae for de gode Ting, som mødte os i Livet, og jeg erindrer at jeg sagde: at noget af det jeg 95 regnede blandt de høieste Nydelser, var at vandre en skøn Sommeraften Arm i Arm med en kjær og trofast Ven eller Veninde og fortrolig udøse sit Hjerte for denne. Erindrer du denne Samtale? Jeg kommer til at tænke derpaa i dette Øieblik fordi jeg nyder en vel langt ringere, men dog lignende Fornøielse. Jeg sidder nemlig i Haven, paa den Bænk, hvor jeg nogle Gange ifjor sad hos dig og vil nyde denne skønne Sommeraften ved at skrive til dig, min lille Yndling, og indbilde mig at jeg saaledes er dig nærmere,

"thi Bark og Træ er ei mere nær
end Tvende, der have hinanden kjær,"

staaer der i et Vers af Grundtvig, og jeg vil indtil videre smigre mig med, at du har mig lidt kjær og at disse Linier ikke ville være dig ganske uvelkomne. Den gode Dr. Møhl bragte mig en meget kjærkommen Afskedshilsen fra dig, hvorfor jeg takker dig. Ludvigs og Winthers hjemmælede Afskedshilsen fra Bellevue var en lykkelig Idee af dem. Jeg vilde gjerne været tilstæde og seet dig i Kikkerten ligesom de. - Vi tale hver Dag om dig og dersom du ikke med næste Dampskib faaer det belovede Digt er Skylden ikke min og maaskee heller ikke Ludvigs*. Dog lad ham selv fremføre sine Undskyldninger, eller hvad bedre er sit Digt! Tænke paa det gjør han, men om hans Tanke ikke bliver til Ord, saa kommer det vist blot af, at han vilde sende dig et Digt som han ret vilde skulde behage baade dig og det norske Publicum og til en saadan Frembringelse er den gode Villie vel ikke nok. - Igaar mødte jeg paa Østergade din smukke Søster Madame Kett. Med sin medfødte smilende Godmodighed kom hun hen til mig, der gaaer paa Gaden som en Muldvarp uden at see noget Menneske. Hun var saa god at hilse mig fra dig og fortælle mig om din Reise og dit Befindende, og uagtet jeg i Forveien vidste hvad hun kunde sige mig, da Ludvig havde været baade hos hende og hos dine Forældre for at faae Efterretninger fra dig, saa glædede det mig dog saameget at see hende og høre fra dig, at jeg har sat mig for at besøge hende en Dag med det første for at tale om dig med hende.

Idag læste jeg i Kjøbenhavnsposten en vidtløftig Beretning om Eders Aftenunderholdning derovre. - Jeg kunde slaae de Nordmænd paa Øret! De tager mod Wexschalls med Applaus! Det er meget ret og billigt! og det kan jeg finde mig i. De ere gamle Bekjendtere for Nordmændene. - Men Nielsen hilser de paa samme Maade da han har sagt sin Prolog og applauderer stærkt de daarlige Digte af Castelli, hvormed han siden tracterer dem, * 96 baade paa tydsk og paa dansk, og derimod taler Kjøbenhavnsposten intet om at de med nogen Slags Varme har modtaget Winthers nydelige Sauvegarden, fremsagt med al den Forstand og uimodstaaelige Gratie, hvormed du vist har sagt den i Christiania, som i Kjøbenhavn. Dersom der nu ikke i næste Efterretning fra Eder staaer, at Publicum har modtaget dig med Applaus, da du anden Gang kom frem, saa skal jeg da aldrig tilgive Nordmændene, men hade dem Allesammen, ligetil Hansen med, hvor

svært, ja næsten umuligt det vilde være for mig ikke at holde ret hjertelig af denne unge Mand, som jeg imidlertid beder dig hilse fra mig. - Jomfru Ljunges norske Reise, bør virkelig betaales af Kjøbenhavnsposten, thi den er mange Penge værd for dette berømmelige Blad, i det mindste griber jeg efter det med usædvanlig Begjærlighed for at see norske Nyheder i denne Tid. - Har du hørt al den Triumf som er bleven Oehlenschlägers til Deel i Sverrig? Det er meget smukt og maa glæde enhver Dansk og enhver Digter især. Men hvad der maa bedrøve enhver Dansk er at læse de svenske Digte i denne Anledning der ere saa skønne, især Tegners deilige Digt, og Oehlenschlägers "Til mine svenske Venner", der tager sig ud ved Siden af de svenske som en Landsbye-Degn ved Siden af Dr. Mynster, eller en anden saadan Biskop der med Værdighed og fiin Dannelse staaer i sit fulde Ornat.

Jeg ønsker, jeg havde noget interessant at fortælle dig fra Hjemmet, men jeg sidder her i min lille Hule som et andet stille, eensomt Kreatur og hverken hører eller seer andet end det daglige eet og samme. Man bør sige Gud skee Lov! naar Livet gaaer eensformigt hen, thi Forandringer ere næsten oftere Uroligheder end Fornøielser. Alting hos mig er ved det Gamle, baade omkring mig og i mig selv. Georg hilser dig kjærligt og ærbødigt. Paa Onsdag er det hans Fødselsdag. Erindrer du den Dag ifjor? - Den skønne Sommer gjør mig saa lykkelig. Naar Solen skinner varmt, Træer og Planter blomstre og Aftenen er saa stille og saa balsamisk, saa behøver man ingen synderlig anden Lykke end dette Sommerliv. Udvortes Lykke, at sige, thi det indvortes Menneske er ikke saa nøisomt. Dog selv de indvortes Lidelser, Savn, Længsel o s v. lindrer den milde Natur. De Fraværende synes mig altid langt nærmere om Sommeren end naar den fæle Iis og de mørke Nætter ligge imellem os. Forleden kom en venlig Vind ind ad Vinduet ved Volden og bevægede den deilige Blomsterguirlande som du har givet mig til Klokkestreng. Det forekom mig som om Blomsterne vinkede af mig og hilsede fra dig. - Men jeg frygter for at kjede dig i dette mit allerførste Brev. - Lev vel min Hanne! Camilla Buntzen har bedet mig hilse dig. Ludvig vil selv skrive. Jeg beder dig bringe Madame Wexschall min hjerteligste Hilsen. Jeg ønsker baade dig og hende al den Lykke og Ære som jeg ikke tvivler paa maa blive Eder begge til Deel.

97

I Haab om at du holder dit Løfte og snart skriver til mig venter jeg med Længsel et lille Brev fra dig, og omfavner dig i Tankerne.

Din hengivne Th. Gyllembourg.

Jeg vil ønske du maa kunne læse dette Brev, som Papiret, Blækket og min slemme Vane at skrive for hurtigt, have forenet sig om at gjøre ulæseligt.

d. 4de Julii. I dette Øieblik fik jeg dit Brev min kjære, bedste Hanne! og takker dig af mit inderste Hjerte. Du seer, jeg er gaaet dig imøde, ligesom de norske Venner. Du troer ikke hvor dit Brev har glædet mig. Det er saa ganske Gjenskinnet af dit eget elskelige Væsen. Tiden forbyder mig at svare paa det som jeg vilde, men du skal med det allerførste faae Brev fra mig igjen. Imidlertid lev vel, kjære Hanne! Du kan troe, jeg længes ogsaa efter dig. -

Christianshavn, d. 16de Julii 1829.

Min kjære lille Hanne!

Du kan ikke forestille dig hvor stor Fornøielse du har gjort mig med det Brev jeg har faaet fra dig og som jeg sidst jeg skrev, ikke fik Tid til nærmere at besvare. Jeg synes det er eet af de yndigste Breve jeg nogensinde i mit Liv har læst, og den gode Hansen (Han er *god* for mig og *kjær* ovenikjøbet, fordi han holder saameget af min Søn, uden at tale om hans personlige Elskværdighed) - Den gode Hansen, vilde jeg sige, kan ikke være mere fornøiet over Ludvigs Brev, end jeg er over dit, og jeg har hver Dag villet skrive til dig, men her er altid saa mange Forhindringer og i denne Tid har det været endnu værre dermed, baade med gode og onde. Til de gode regner jeg at nogle af min Falsterske og Jydske Familie er kommet her til Byen i Besøg, og at vi i den Anledning har været indbudne, i Forgaars til Prof. Petersens (fra hvem jeg skal hilse dig paa det kjærligste) og i Aften til min anden Søsterdatter, Frue Winge (som ogsaa brænder af Begjærlighed efter at gjøre dit Bekjendtskab). En lille Falstersk Søsterdatter 13 Aar gammel der seer ud som et Miniaturmaleri af en høiselig Prindsesse fra Kong Christian den fjerdes Tider, saa sneehvid, spinkel, alvorlig og from er hendes hele Person og Væsen, venter jeg her til Middag og maa derfor skynde mig med at skrive, hvilket er meget mod min Villie. - Men for at komme til de onde Forhindringer jeg har havt at stride med, saa har Buntzen været meget syg og er endnu ikke frisk. Jeg troer ikke der er, eller har været nogen egentlig Fare. Jeg troer det ikke, da Møhl siger, at der intet er at befrygte og alt hvad Møhl siger er et Evangelium for mig, men Buntzen selv anseer sig som en Candidat til Døden, hans Humeur er reent 98 nedslagen, og den stakkels Camilla er skrækkelig bedrøvet, saa vi alle har havt en urolig og bedrøvelig Tid. - Denne Sommer forekommer mig i det Hele ret melankolsk, og du kan troe, min kjære lille Veninde, at din Fraværelse bidrager meget dertil. Forrige Sommer saae jeg dig oftere end før eller siden den Tid. Du forstaaer saa ganske, den sjeldne Kunst (den bedste af alle Kunster) at forskjønne dine Venners Liv, baade med din livfulde Omgang og med tusinde smaae Opmærksomheder. Saa ofte hændte det ifjor at jeg en Morgen stod op, af en eller anden Grund i et forstemt Lune. Lidt efter bankede det paa Døren og et Bud fra dig stod der med en Kurv deilige Blomster og en venlig Hilsen fra dig, undertiden med det Løfte at du selv kom samme

Dag, og alle mørke Skyer vare forsvundne fra min Himmel. Jeg syntes at føle at jeg altid var i din Erindring som du i min, og dette Gode troer jeg ikke mere at kunne leve foruden. I Aar har jeg enten ingen Blomster, eller de staaer og seer saa triste ud, eller jeg bryder mig ikke om dem. Det regner og blæser hveranden Dag i det mindste, og du er langt borte. - Jeg skal sige dig een Ting, som du - Gud skee Lov! - endnu ikke kan have følt. Naar man er bleven saa gammel som jeg og har været saa - jeg veed ikke om jeg skal sige saa lykkelig, at bevare en vis indre Ungdommelighed, saa elsker man den skønne Ungdom, men man er selv for gammel til at finde Behag i det som er blot til Lyst; man foragter det ganske gehaltløse Pjæt, som udgjør de fleeste unge Personers Samtale og Omgang, medens man paa den anden Side føler sig frastødt ved den Døsigthed, den Mangel paa Interesse for alt Skjønt, som udmærker de Ældre, af hvilke enhver kun tænker paa sit Eget. Naar man derfor møder et saadant Væsen som med Ungdommens varme Følelse og dens Yndighed, forener de ældre Aars Forstand og Alvor, saa føler man sig besynderlig oplivet og tiltrukken. Jeg har altid elsket Orangetræet, som paa eengang bærer Blomst og Frugt, men det har aldrig villet lykkes mig at eie det. - Jeg troer, jeg er unøisom, det er vanskeligt for mig at fatte virkelig Hengivenhed for noget Menneske, men Den jeg eengang *virkelig* har havt kjær, Den bliver mig aldrig ligegyldig; og du kan være overbeviist om at der aldrig i Verden kunde komme saadanne Omstændigheder at du kunde blive mit Hjerte fremmed, selv om vi bleve Uvenner, jeg maatte dog interessere mig for dig, jeg maatte opsøge dig ifald du var ulykkelig og trængte til en kærlig Ven. - Men du gode Gud! jeg kommer jo af de Hundrede i de Tusinde som man siger.

Naar Kjøbenhavnsposten kommer, sidst paa Ugen, seer jeg altid efter om der er Efterretninger fra Norge, og naar jeg seer, du har udført noget smukt, som f. Eks. Balkonscenen af Romeo og Julie, glæder jeg mig derover. - Undertiden er jeg ganske bedrøvet ved at tænke mig dig i det fremmede 99 Land, ved Siden af denne Nielsen som maaskee mangen Gang, tiltager sig en Slags faderlig Myndighed over dig. Wexschall burde være din Beskytter, men jeg er bange Nielsen tager Herredømmet fra ham. Mit Haab staaer ganske til Mad. Wexschall. Jeg synes at hvor from hun end er, kan hun dog vise Fasthed og Kraft, og jeg haaber hun vil være et Skjold for sin unge Veninde. Jeg troer vist at du har ordentlig Hjemvee min bedste Pige! Det har jeg ogsaa følt og kjender det godt, det er en gruelig Tilstand. Jeg forstaaer godt alt hvad du siger, jeg kan ganske sætte mig i dit Sted og ønsker ofte jeg havde Vinger saa fløi jeg til Norge en Aften silde, greb dig i mine Arme, fløi tilbage med dig, kjælede for dig, lagde dig i min egen Seng, gjorde dig tilgode med alt hvad jeg kunde, talte med dig den halve Nat og naar det gryede ad Dag, fløi jeg tilbage til Norge og bragte dig til dit Kammer, inden de Andre stod op. - Men jeg troer jeg vrøvler fælt idag. - Lad os nu see at tale fornuftigt og ordentligt.

Jeg har skjændt meget paa Ludvig for det Digt han ikke kan faae istand. Jeg vilde ogsaa gjerne straffe ham naar jeg kun vidste hvorledes. Jeg havde betænkt at jeg i en heel Uge vilde give ham Velling og sød Suppe til Middagsmad, men saa er jeg bange han reent skal ophøre at komme herud. Jeg vil overlade hans Straf til dig. - Dog det kan mit moderlige Hjerte ikke nænne, det vilde være for haardt imod ham. Jeg vil heller gaae i Forbøn for ham og sige: Lad Naade gaae for Ret! Jeg vil betroe dig at han i sit nye Stykke til Dronningens Fødselsdag skriver en deilig Rolle for dig og ogsaa en dito til Mad. W. - Naar jeg nu har hilset fra alle de af dine Tilbedere, som jeg kjender (Møhl og Schmitten have udtrykkelig bedet mig hilse dig) og lagt den yngste af dine Tilbedere, din bestandig med blaae Længsler sværmende Georg for dine Fødder, vil jeg for denne Gang ikke optage mere Plads i dette Brev, men overlade det Lidet der er tilbage til den Tilbeder som i det mindste har tilbedet dig længst. Nu lev vel min kjæreste Hanne! Jeg glæder mig til at vi snart skal see dig her igjen. Tænk undertiden paa

din inderlig hengivne

Th. Gyllembourg .

Mange Hilsener til Madame Wexschall.

Kjære Hanne! Hvis Papiret var større, og Tiden længere, vilde jeg have meget at sige Dem. For denne Gang indskrænker jeg mig til et Par Ord. Jeg beder Dem hilse Hr. Foersom, og takke ham, fordi han har anmodet Konsul Duborgh fra Christiania om at besøge mig, og tage Bud med til min Fader. Samme Mand viste mig Deres Comedie-Placat fra i Mandags: Axel og Valborg. Den Dag har jo De havt Ferier. Indstillingen fra Directionen 100 til Kongen om at gjøre Dem til Skuespillerinde er i disse Dage afgaaet. De er indstillet til 300 Rbdlr. aarlig. Men ikke mine Ord igen! Vogt Dem for at ride paa norske Heste og med norske Ryttere. Lev forresten saa vel, som det ønskes Dem af

Deres hengivne

J. L. H.

De Norske gjorde Alt, hvad der stod i deres Magt, for at gjøre os vort Ophold hos dem saa behageligt som muligt, ideligt vare vi indbudne til Gilder og Fester, som gjordes til Ære for de danske Kunstnere. Her omtalte Nielsen mig bestandigt for de norske Damer som en koket Pige, der kun var glad i Herreselskab, og mere Saadant, saa at adskillige af disse Damer saae til mig med skjæve Øine. Det bedrøvede mig dybt at blive saaledes omtalt iblandt Fremmede, der jo ikke kjendte noget Nærmere til mig, og - til min Ulykke - endnu mindre til Nielsens Mangel paa Sanddruhed. Blandt de norske Familier var der imidlertid een, jeg altid siden har bevaret i taknemmelig Erindring, nemlig Juristen Lasson og hans elskværdige Kone. I dette hyggelige,

musikalske Hus hentede jeg ofte Trøst og Opmuntring for mine smaa Gjenvordigheder, og den milde, kjærlige Fru Lasson hævede ofte ved sin Venlighed mit sunkne Mod. De Huse, hvor Nielsen især havde Indpas, blev jeg derfor helst borte fra, naar jeg kunde faa Lov af Madam W. til at undskyldte mig, thi jeg vidste, at man her saae paa mig med Nielsens Øine og talte om mig med hans Tunge.

En Gang maatte jeg imidlertid bøde haardt, fordi jeg havde undskyldt mig for at komme i et af hine Selskaber. Paa min indstændige Begjæring havde jeg faaet Lov til at blive hjemme. Alle stærke Naturudbrud, Lynild, Storm, Regn have altid gjort en forunderlig Virkning paa mig. Mens jeg nu sad ene i vort Hjem, brød en saadan Tordenregn ud, at jeg aldrig mindes at have oplevet noget Lignende. Et saadant Regnskyl findes kun i Bjergegnene. Aldrig glemmer jeg, hvad jeg i denne min Ensomhed led under dette Regnskyl. Betagen af den grueligste Angest sad jeg rystende over mit hele Legeme og var Fortvivlelsen nær, og jeg syntes, hvis dette skulde vare længe, maatte jeg dø. Jeg sad i et Værelse ud til Gaarden, og de eneste levende Væsener, jeg saae, vare en Del Høns, der havde trængt sig sammen i deres Hus. Havde jeg blot haft Mod til at ty over i dette Selskab, da havde jeg en Følelse af, at jeg vilde være beroliget; men det forekom mig, at hvis jeg blot gjorde et eneste Skridt, maatte jeg falde om. Jeg var ellers aldeles ikke nerveus eller bange af mig, kun Oprør i Naturen frembragte denne Tilstand. Endelig sagtnedes Regnen, og med Glæde saae jeg omsider de Andre vende hjem, hvor de fandt mig saa afkræftet paa Sjæl og Legeme, at de forundrede 101 spurgte mig om Grunden hertil. Da jeg nu aabenhjertig sagde dem, at Grunden dertil var den stærke Regn, brast de Alle i Latter og troede, jeg var gal. Men endnu den Dag i Dag kan et stærkt Regnskyl frembringe - om ikke en Angest som dengang - saa dog en høist uhyggelig Tilstand, som jeg imidlertid nu bedre formaar at beherske end hin Dag ved Høsegaarden. Man beskjæftigede sig i det dengang lille Christiania meget med min lille Person. Man lagde Mærke til ethvert af mine Skridt og mine Handlinger, forlovede mig snart med En og snart med en Anden, ofte med Mænd, jeg neppe vidste, jeg havde set eller kjendte af Navn. Al denne Sladder tog jeg mig imidlertid barnagtigt nær. En Dag beklagede jeg mig derover til en norsk Dame og spurgte, hvoraf det kunde komme, da jeg syntes, at jeg slet ingen Anledning gav dertil. Hun svarede: "De er en ung, forgudet Pige og ovenikjøbet en ung dansk Pige - nu veed De maaske ikke, at vore unge Nordmænd have en særegen Forkjærlighed for danske Damer og begaa tidt det Forræderi at reise ned til Danmark for at hente sig en Kone, imedens vore Ungmøer sidde ugifte heroppe; derfor ere vore gode Mødre bange for, at De skal berøve dem een af de Forhaabninger for deres Døtre, som de have sat deres Hjerter til. Se, her har De Grunden." Overmodig og stolt svarede jeg: "Det kunne de være rolige for; thi jeg vil hverken have den ene eller den anden af deres Forhaabninger." En Dag vare vi indbudne til en Fest paa et Landsted tæt udenfor Byen. Efter Bordet spadserede Alle omkring i Haven. Idet jeg gik her og tænkte paa Ingenting, som man siger, kom Madam Wexschall hen til mig. "Hvad er det, Alle her fortælle?" sagde hun; "er det sandt, at du har forlovet dig med Hr. Skielderup?" Jeg var endnu i den Alder, hvor Taarerne strax ere paa rede Haand, forsikrede hende derfor grædende, at det var usandt, og at jeg ikke begreb, hvad der havde givet Anledning til dette Rygte. For at skjule min Graad gik jeg hen til et af de lukkede Lysthuse, der fandtes i Haven; her græd jeg mig nu ud, men tog mig ikke iagt for, at man fra Havegangen kunde se ind. Hr. Skielderup, der udefra saae mig staa her, kom bekymret og forundret ind til mig og spurgte mig om Grunden. Forfærdet over, at netop han og jeg skulde blive bemærkede ene her, bad jeg ham bønligt om at forlade mig. Da han ikke strax vilde efterkomme denne min Bøn, løb jeg selv i en Hast ud af Lysthuset og løb lige i Armene paa en af hine Mødre, der med et spydigt Smil og et Blik ind i Lysthuset fortsatte sin Gang. Jeg vidste nu, hvad der vilde følge paa, og det udeblev heller ikke. Historien om mit Rendez-vous med Skielderup i Lysthuset var efter faa Minutter i Gang og antog en mere og mere forbedret Skikkelse. I denne naaede det omsider ogsaa Hr. S.s Øren saa forandret, at han ikke anede, at han selv var den vigtigste Person i denne piquante Historie. Da samme Hr. S. virkelig havde megen Godhed og 102 Interesse for mig, saa kom han Dagen efter og bad mig være forsigtig i min Opførsel, da Alle lagde Mærke til, hvad jeg foretog mig. "I Dag," sagde han, "taler man i Byen om et Stævnemøde, De har haft i Gaar med en Herre i Haven. Sig mig, hvem denne Herre er, thi det er vist et Lapseri fra hans Side, som har givet Anledning til den hele Sladder; og i saa Fald havde jeg nok Lyst til at tale lidt med den samme Fyr!" Nu kunde jeg næsten ikke bare mig for at le og udbrød ærgerlig: "Min Gud, det er jo Dem selv! Og Rendez-vous'et er vor korte Samtale i Lysthuset, hvor De saae, at jeg græd, og derfor kom ind for at spørge mig om Grunden." - "Nu har jeg Pinedød aldrig hørt saa galt!" udbrød han. "Ere de Alle tossede!" Jeg vil ikke trætte med at fortælle lignende latterlige Historier, men der var nok af dem.

Alle disse smaa Vrøvlerier gjorde, at jeg atter inderligt længtes efter at vende hjem til Kjøbenhavn. Flere Breve, som jeg modtog fra Hjemmet, fra Heiberg, hans Moder, Christian Winther, Commandeur Wulffs Damer og Flere, bidroge ikke lidet hertil. Jeg tænkte: Man har det dog bedst i sit Hjem, naar man har saa mange hengivne Venner, der ikke miskjende En. Der kjende de mig og vide, hvad de skulle dømme om mig og mit Væsen. Her føler jeg mig dog fremmed mellem disse Fremmede.

Heiberg skrev til mig under mit Ophold her, at jeg var udnævnt til kongelig Skuespillerinde. Hidtil havde jeg kun været Elev. Nu var det altsaa for Livstid og gav mig Ret til Pension, hvis jeg forlod Theatret.

En uforglemmelig Glæde havde jeg inden vor Bortreise fra Norge: vi gjorde nemlig en Udflugt til Krogkleven - en Naturskjønhed, hvis Erindring forekommer mig som en deilig Drøm, der aldrig vil kunne udslettes. Om Aftenen kom vi til Krogkleven, efter at vi hele Dagen havde været fortryllede af den vidunderligt herlige Vei hertil. Vi overnattede i det lille Hus, som dengang stod paa Toppen af Bjerget, og

næste Morgen ganske tidligt førtes vi til den mageløse Udsigt, som os uafvidende kun var faa Skridt fra Huset. Da jeg her saae, hvad ikke kan beskrives, og befandt mig mellem de to lodrette Bjerger, gjennem hvilke man ser den fjerne Dal, dukkede alle mine Barndomsphantasier op i mit Indre. Jeg listede mig bort fra de Andre og overlod mig til min Glæde og Henrykkelse og til den milde Vemod, som altid indfinder sig hos mig, naar jeg ene vandrer om i en smuk Natur. Jeg hengav mig nu til min Yndlingsbeskæftigelse og plukkede Markblomster; jeg samlede et stort Blad fuldt af Markjordbær, som i Mængde groede op ad Fjeldenes Sider, og hvis aromatiske Duft og Smag vi Slettebeboere ikke have nogen Forestilling om. Jeg kan aldrig udslette af min Phantasi den Virkning, det gjorde paa mig, da jeg, stigende høiere og høiere op ad Bjerget, pludselig befandt mig staaende i en Sky, der dækkede hele 103 Udsigten til Dalen. At kunne komme til at staa i Skyerne havde fra min tidligste Barndom været et af mine brændende Ønsker, et Ønske, jeg aldrig troede kunde komme til at gaa i Opfyldelse, saa længe jeg vandrede her paa Jorden, og nu var Ønsket opfyldt, jeg stod virkelig i Skyer, der dækkede mig fra Top til Taa, og Alt omkring mig var forsvundet. Halvt henrevet og halvt ængstelig kunde jeg ikke lade være at raabe med høi Røst - uden at beregne, at Ingen vilde kunne høre mig: "Se I, se I, jeg staar i Skyerne! saa kom jeg dog endelig op i dem!" De Engle, som min barnlige Phantasi havde fortalt mig om i Skyerne, saae jeg desværre Intet til, men dog syntes mig, at jeg følte deres Nærværelse; jeg blev længe staaende saaledes, og Gud maa vide, hvor længe jeg var bleven staaende her, ifald ikke en kold, fugtig Zitren havde gjennemisnet mig. "Heroppe ere vist Væsener, der ikke kunne lide, at jeg kommer dem saa nær", tænkte jeg og sagde Farvel til den dalende Sky, idet jeg vikledede mig ud af dens bløde Folder. Vandrende ned ad Bjerget lød mit gamle Suk: "Ak! hvem der saaledes kunde vandre i en deilig Natur sit hele Liv! Da kunde jeg blive god; da vilde Gud holde af mig!" Da jeg en Stund havde vandret ene om, lyttende til de rislende Bække, hvis Vand i disse Bjergegne ser ud som rindende Sølv, blev jeg fundet af En af vort Reiseselskab og atter ført tilbage til de Øvrige, der drillede mig, fordi jeg havde stjaalet mig bort paa egen Haand. "De maa vogte Dem," sagde en af de Norske, "i vort Land findes mange forborgne Ting, og unge Piger ere ofte lokkede ind i Bjerget for aldrig mere at vende tilbage." Det gøs i mig ved denne spøgende Tale, thi jeg var kun altfor tilbøielig til at lytte til slige Sagn og altfor villig til at tro paa dem.

Vore Forestillinger vare stærkt besøgte lige til den sidste. Bifald og Fremkaldelser hørte til Dagens Orden. Vi forlode endelig Christiania efter et Ophold af henvendte to Maaneder, efterladende os ikke faa Venner. Den for sine vittige Indfald bekjendte gamle Professor Skielderup hørte mellem mine specielle Venner. Vi kom oftere i hans Familiekreds. Han stammede stærkt, men denne Naturfeil gav ofte hans pudsige Indfald noget eiendommeligt Piquant. "Naar De har lovet at komme til os", sagde den gamle, snurrige Mand en Gang til mig, "saa har jeg ingen Ro, men gaar ned ad Veien for at opdage Dem itide. - Madam Wexschall kan jeg ikke saa godt lide." Da jeg trængte ind paa ham angaaende Grunden hertil, svarede han med sit sarkastiske Smil: "Hun gaar altid med saadanne stygge Perler om Halsen." Det morede Alle at se, hvor ungdommelig han kunde inlade sig i den unge Piges Spøg.

Ved vor Afreise fulgte Mange os ombord, og et Par af mine mest hengivne Beundrere seilede endog et Stykke med, til stor Ærgrelse for Nielsen. Jeg har siden hint Ophold i Christiania bevaret Interesse for Norge og de 104 Norske og stedse med Glæde modtaget deres Besøg, naar de gjæstede Kjøbenhavn, baade dengang og i senere Aar. Ofte have de i Hjemmet ladet mig høre min Yndest for Nordmændene: "Glæd dig, Hannel!" udbrød Heiberg i slig Anledning, "her er en Nordmand, som vil aflægge dig Visit." Nordmændene have i det Hele altid behaget mig. Der er noget Saltvandsagtigt ved disse Mænd, hvorimod de Danske mere have noget Ferskvandsagtigt ved sig. Sprogets Djærvhed og Kraft behager mig ogsaa i deres Mund, derimod har det ofte stødt mig at høre de dybe djærve Toner hos Kvinden.

EN UBESINDIGHED.

Søreisen gik heldigt, og glad hilsede jeg atter det kjære Kjøbenhavn. Jeg drog atter ind i det hyggelige, selskabelige Hus, omgivet af de gamle Omgangsvener. Jeg hilsede Alt, Gader, Torve, Mennesker med Glæde og følte et Overmaal af legemlig Kraft i Forening med Ungdom og Lykke i Alt, hvad jeg foretog mig. Dette udartede hos mig hidtil betænksomme Pige til en Letsindighed og Tankeløshed, som jeg desværre snart maatte bøde haardt for. I Slutningen af den sidste Theatersaison var en ung, smuk Candidat bleven antaget ved Theatret. Han gjorde Lykke hos Publikum, Alle roste ham som Menneske og virkelig var han en god, dannet og forstandig ung Mand. Han havde fra det første Øieblik af udmærket mig fremfor Alle og kastede desværre sin Godhed paa mig i den Grad, at det var tydeligt for Alle, hvad hans Tanker vare, og hvor alvorlig en Interesse han havde for mig. Den megen Omtale, jeg i Norge havde været udsat for, begyndte nu ogsaa i Hjemmet, idet man snart forlovede mig med En, snart med en Anden. Snart hed det, at En havde berøvet sig Livet for min Skyld, snart at jeg havde bragt den og den til Fortvivlelse. At manges en forrykt Tilbeder gjorde sig til Latter ved sin Opførsel og bar sin tilsyneladende Fortvivlelse til Skue, var det ikke muligt for mig at hindre, og Bysnakken gjorde en Myg til en Elefant.

Madam W. og andre af mine Venner ytrede ofte, at det vilde være godt, om jeg snart gjorde et Valg, saa fik al den Sladder en Ende. "Vælg en Skuespiller," ytrede hun da ofte, "thi det er det eneste rigtige Valg for en Skuespillerinde." (Nu veed jeg, at det er det daarligste Valg.) "Den Opmærksomhed, som nu hviler paa ethvert af dine Skridt, falder bort, naar du har en Mand ved din Side til dit Forsvar." Jeg var selv træt af alt dette og ønskede at kunne gaa nogenlunde i Fred. Jeg modtog derfor hin Skuespillers Kur og tænkte: "Ja, maaske har hun Ret." Saaledes bidrage ofte smaa, flauue Begivenheder til at bestemme os til Skridt, som kunne have Indflydelse paa vort hele Liv. Samme Skuespiller kom oftere i det Wexschallske Hus. Alle, der bemærkede hans Hensigter, sloge ideligt paa, at han netop var en Mand for mig, og at jeg trængte til en Støtte. Madam W. gjentog ofte sin Mening: at kun ved at gifte sig med En, der udøvede samme Kunst, kunde man blive lykkelig; og hun lod ret til at synes om den Mand, som Alle saae var paa Vei til at tilbyde mig sin Haand. Jeg hang ved denne moderlige Veninde med mit hele Hjerte, og uden i mindste Maade at ville vælte Skylden over paa hende for det Skridt, jeg gjorde, tror jeg dog, at den Tanke: at behage hende ved dette Valg, var min fornemste om end barnagtige Grund - saafremt jeg da virkelig havde Grunde for, hvad jeg gjorde.

En Dag, da hin Skuespiller og jeg vare ene i Stuen, anholdt han om min Haand. Jeg svarede hverken Ja eller Nei. Han tænkte: "Hvo som tier, samtykker," og tog denne Taushed for et Ja. Og da de Andre i samme Øieblik kom til, erklærede han henrykt for dem, at vi vare forlovede. I samme Øieblik foer det som et Lyn igjennem mig, og en Rædsel betog mig, der tydeligt sagde mig, at jeg her havde begaaet en Daarskab. Men at udbryde i dette Øieblik, da jeg saae hans Henrykkelse og de Andres Glæde og Tilfredshed: "Nei, jeg vil og kan ikke!" - dertil havde jeg ikke Mod. Og jeg var bunden. Da jeg om Aftenen var ene i mit Sovekammer, overvældedes jeg af en Smerte, blandet med Forundring over min ubesindige Handling, der gjorde, at jeg det Meste af Natten ikke fik Søvn i mine Øine. "Er det dig," udbrod jeg ideligt for mig selv - "du, som har været saa angst og havt saa mange Skrupler ved Tanken om at binde dig til en Mand - er det dig, der her saa letsindig har indgaaet en Forbindelse af saa stor Vigtighed? Og det for hele Livet?" Jeg vendte og dreiede mig paa mit Leie den hele Nat, og da jeg stod op den næste Morgen, spurgte jeg mig selv: "Er dette en Drøm?" Jeg havde vel ikke Noget imod denne Mand - ja, jeg kunde endogsaa godt lide ham; men da han nu tillod sig en Nærmelse af fortroligere Art, da vidste jeg med Bestemthed, at jeg havde begaaet et Feilgreb. Det gjør altid stor Opsigt, naar en Pige efter en Ottedages-Forlovelse hæver Forbindelsen; og dog er dette saa naturligt, ja, det eneste Rigtige, naar et Misgreb har fundet Sted. Sagen er, at der er et saa uhyre Spring fra at omgaaes med en Mand i selskabelige Forhold og til denne fortroligere personlige Tilnærmelse, at jeg tror, enhver ung Pige først i det Øieblik, da en saadan finder Sted, veed, om hun har været i en Illusion eller ikke. Har hun nu ikke i dette Øieblik Mod til at udbryde: "Nei, dette kan jeg ikke taale!" da er det rette Øieblik gaaet tabt. Jeg havde ikke Mod dertil.

I denne min Nød var atter min indesluttede Natur min Ulykke; thi til Ingen kunde jeg faa min nye, selvforvoldte Sorg over mine Læber. Har du nogensinde, du, som læser dette, set en Sommerfugl, der flyver om og boltrer sig glad i Solskinnet, pludselig blive nappet af en Spurv, der ubarmhertig river dens ene Vinge af, medens den lille Stakkel uafadeligt bevæger den tiloversblevne Vinge til Flugt uden at kunne hæve sig en Tomme fra Jorden, da har du et Billede af mig, som jeg nu følte mig. Jeg følte mig tung som Bly og anstrengte mig forgjæves til Flugt; og om jeg end ikke aldeles forfaldt til min gamle Tungsindighed, saa var dog mit glade, livsfriske Sind borte, uagtet jeg bestræbte mig for, at Ingen skulde mærke det - undtagen maaske den Mand, der havde valgt mig - thi unegteligt blev han sat paa smal Kost, og han skal i det mindste ikke bebreide mig, at jeg hyklede Elskov for ham, da jeg var mere kold og tilbageholdende imod ham end nogensinde før. Han var desuagtet god og from og var glad, naar han kun fik Lov til at sidde ved min Side og betragte mig. Og vore Sammenkomster bestode i Grunden kun heri, thi saa snart han traadte ind ad Døren, overfaldt der mig en Flid, som om jeg syede for det daglige Brød. Da han nu ikke var synderlig conversabel, og jeg Intet havde at sige ham, gik al Samtale strax istaa. Denne Taushed sammensnørede mit Bryst og gjorde disse Timer til de tungeste i Døgnet. Min eneste Trøst var, at der kom saa mange Besøg hos Wexschalls, at det, at være ene med ham, derved blev forhindret. En Dag om Ugen var jeg hos hans Moder, hvis eneste Søn han var. Denne lille, cholericke Kone, der var svensk af Fødsel, mishagede mig i høi Grad, og jeg vist ikke mindre hende. Tænkte jeg da stundom paa at skulle henleve Livet med disse To, da var jeg Fortvivlelsen nær. Det kunde ikke slaa feil, at Alle i det Wexschallske Hus bemærkede min Forstemthed ved hans Indtrædelse i Stuen, og naar han gik bort, forvandlede denne Forstemthed sig til en feberagtig Lystighed, som maatte være paafaldende for Alle. Desuagtet nærmede ingen kjærlig og fortrolig Sjæl sig til mig for at løse min Tunge og faa mig til at lette mit Bryst ved at udtale, hvad Alle godt saae: at dette Valg var ulykkeligt for mig, ulykkeligt for ham.

Heiberg og hans Moder vare forundrede og bedrøvede over denne Forbindelse. Uagtet de Intet ytrede til mig derom, vidste jeg det gjennem Andre. De vare begge vrede paa Madam Wexschall, da de troede, det var efter hendes Tilskyndelse, dette var sket. Til min Fødselsdag i Novembar sendte den trofaste Heiberg mig som sædvanligt en Gave, denne Gang et Guldfingerbøl med følgende lille Vers:

"I Aar den lille Gud med Vinger
Har bundet Deres Haand til Haanden af en Ven,
Men hvis tilovers er blot Spidsen af en Finger,
Min Gave sig udbeder den."

Denne Gave og dette lille Vers bragte mig Taarer i Øinene, og jeg tænkte: Ak, hvilken Forskjel! Mange Mennesker have vist erfaret med mig, at der 107 gives Øieblikke i vort Liv, hvor vi med dyb Skamfuldhed maa erkjende, at vi have været utro mod vort eget høiere Jeg, utro mod det Ideal, der hviler paa Bunden af vor Sjæl, og som nu raaber til os: "Hvor kunde du? hvor kunde du saaledes forglemme dig?" Hvilken ond Magt gjorde, at jeg i dette Øieblik kunde glemme, hvilken Mand der for kort Tid siden havde tilbudt mig sin Haand, og som alt længe havde givet mig saa store Prøver paa, i hvilken Grad han var gaaet og fremdeles gik op i mit hele Væsen, og i hvis blotte Nærværelse jeg jo havde følt mig stillet høit over det Maal, hvortil mine dristigste Ønsker higede. Var jeg nu bleven ligesom den Mand, der havde fundet en kostbar Skat af ædle Perler paa sin Vei, og som solgte disse for Kampestenene, hvorpaa han slæbte sig ihjel? Ak, skamme maatte jeg mig, og skamme mig gjorde jeg, og saa ofte jeg satte min ædle Vens lille Gave paa min Finger, følte jeg en stikkende Smerte i mit Bryst, og atter og atter lød der en Stemme fra mit Indre: "Hvor kunde du? hvor kunde du?" - Og dog, maaske var det en Nødvendighed for min letsindige og overmodige Sjæl, at den maatte gjenemgaa den Skærsild, jeg nu selv havde beredt mig, for at jeg med hele min Sjæls Kraft kunde gribe, forstaa og vurdere den høiere Tilværelse, som fulgte ovenpaa min Fornedrelse i Øieblikket. Vi tugtes ofte af en usigelig Kjærlighed!

BOURNONVILLE.

Solodanser Bournonville var efter et fleraarigt Ophold i Paris vendt tilbage til sit Fædreland. Han optraadte først som Gjæst og blev siden engageret paa fordelagtige Vilkaar med Forpligtelse til at sætte Balletter i Scene. Med ham kom der nyt Liv i Balletpersonalet. Han besad et eget Talent til at benytte de faa Kræfter, der endnu fandtes ved Balletten, og den døde, næsten foragtede Dansekunst blev atter indsat i sine Rettigheder. Den første Ballet, han satte i Scene, var den yndige franske Composition "Søvngjængersken". Den stive, gamle Galeottiske Pantomime blev her afløst af et naturligt og sjælfult Minespil og Dans, og den gjorde formelig Furore hos vort Publikum. Aldrig kan jeg glemme det Indtryk, som denne Forestilling gjorde paa mig. Min gamle Skolekammerat, Andrea, udførte Søvngjængersken med en Ynde, Uskyld og Inderlighed, som var aldeles bedaarende. Men især henrev mig Bournonville ved sin fuldendte Dans og sit forunderligt gribende Minespil. Det Sted i sidste Akt, hvor han bedrøvet og nedsunken i Tanker pludselig ser op paa Tilberedelserne til sit - nu opgivne - Bryllup og brister i Graad, hører til det Skjønneste og mest Gribende jeg har set af Mimik paa vor Scene. Jeg har en medfødt Sans for Formskjønhed, og det Plastiske har altid 108 havt en stor Tilløkkelse for mig. Hjertet hoppede i Livet paa mig ved disse Fremstillinger, og jeg sukkede over min Bortgang fra Balletten, da det nu var mig forbudt at tage Del i disse Præstationer. At blive hjemme en Aften, naar der blev givet en Ballet, var mig næsten en Umulighed; og jeg blev ofte drillet derfor af Madam Wexschall, der ikke ret kunde gaa ind paa min Enthousiasme. Bournonville, for hvem jeg udtalte min Henrykkelse, sagde, at han med Bedrøvelse havde hørt i Paris, at jeg havde forladt Balletten i et Øieblik, hvor der netop havde været saa meget for mig at udrette ved den. "Ak!" udbrød jeg, "Gid jeg endnu kunde gaa tilbage!" De fleste Skuespillere, men især Nielsen, vare ligefrem forbitrede over den Lykke, som Bournonville gjorde hos Publikum. Han var udtømmelig i at haane den hele Genre, og mangen en spydig Bemærkning maatte jeg taale, fordi jeg af alle Enthousiasterne maaske var den mest enthousiastiske. Balletten er ingenlunde, som en Del antage, kun en Øienforlystelse, den er tvertimod af stor Nytte ved et Theater, hvor alle Genrer repræsenteres. Den udvikler Sansen for den rene Plastik hos alle de Yngre, de høre nu til Skuespillet eller Operaen; især i denne sidste kan Sansen for det Plastiske ikke undværes, thi det plastiske Talent træder ofte her i Stedet for det dramatiske. Hvor mange Operasangere eller -sangerinder havde ikke i Publikum faaet Ord for Skuespillertalent ved Siden af deres Sang, blot fordi de formaaede at ledsage Sangen med plastisk skønne Bevægelser. Men disse maa læres, maa indøves i en Kunstskole, og hvor der ingen Ballet findes, der findes heller ingen Skole i den Retning, og dog maa Øiet have Leilighed til ofte at se Plastik for at kunne tilegne sig den. Den theatralske Kunst er sammensat af mange Elementer, og Plastiken hører til en af de vigtigste. En stor Forvirring røber sig ofte i de Udtalelser, man hører med Hensyn til Plastiken. Mange tro, at den kun bestaar i at sætte sig i theatralske Stillinger, og hvad skulle vi med dem i Skuespillet, det er jo alt Affectation og Unatur, siger man. Men heri feiler man saare. Plastiken kan og skal gjøre sig gjældende i Alt, i Gangen, i de tilsyneladende ubetydeligste Bevægelser, i Haandens og Armens Udstrækning, i Kroppens almindelige Bøininger, i en Hilsen, i at sætte og reise sig, i et hurtigt Løb over Scenen, i en Indtrædelse og i en Bortgang; Alt dette hviler derpaa, at man har Legemet i sin Magt, men dette kan kun opnaas correct igjennem Danseskolens plastiske Regler. Ved Fremstillingen skal naturligvis ikke Skolen bemærkes, men Kunstneren maa have Reglerne inde, ligesom man har lært at stave, forinden man lærte at læse. Nu gives der Enkelte, som have en medfødt Evne for det Plastiske, og disse kunne da til Nød undvære Skolen, men da disses Tal altid vil være saare ringe, er en Balletskole ved et Theater uundværlig.

Til Frederik den Sjettes Gemalinde, Dronning Maries Fødselsdag skulde 109 der som sædvanligt gives en Festforestilling. Man anmodede Heiberg om at skrive et Stykke til denne Leilighed, og han skrev sit Lystspiel

"Prindsesse Isabella". Hovedrollen, Prinsessen, var skrevet for mig.

Bournonville, hans Dans og Balletter vare altsaa i høi Grad i Mode saa vel hos Publikum som hos Hoffet. En Festforestilling uden ham og hans Dans kunde man næsten ikke tænke sig, og den vilde især have mishaget Hoffet. Nu var Bournonville i den senere Tid jevnlige optraadt ved Aftenunderholdninger og Sommerskuespil som Sanger og Skuespiller og havde vundet Bifald heri. Da faldt det Heiberg ind, at man maaske kunde motivere Dansen i Stykket, der ellers ofte kommer til at staa saa isoleret, ved at indrette en af Rollerne saaledes, at hans Dans kom naturligt og uden at faa Skin af Noget, som var indlagt. Han gjorde Bournonville bekjendt med sin Plan, og denne var villig til at udføre Rollen med dens Text, Sang og Dans. Skuespilpersonalet med Nielsen i Spidsen kom nu i det heftigste Oprør. Man sagde atter her, at Balletterne vare en Fordærv for Smagen, at Theatret gik tilgrunde ved dem, at det var en uværdig Kunst o. s. v. Da det nu rygtedes blandt Skuespillerne, at Heiberg agtede at sætte Balletmesteren *talende* ind i et Skuespil, blev der kaldt til Vaaben, Alarmtrommen gik, og en formelig Revolution brød ud i lys Lue. Nielsen, der siden den norske Reise var kommen mere og mere i Madam Wexschalls Gunst (en Gunst jeg ofte saae paa med Ængstelse og Bedrøvelse, da den forekom mig at antage en foruroligende Character), kom nu hyppigere i hendes Hus end nogensinde før. I den sidste Tid mærkede jeg vel, at noget Usædvanligt var i Gjære, thi flere Gange om Dagen kom han og gik og kom atter, og hver Gang blev Madam W. kaldt ind i et Sidekabinet; man læste Noget høit, der blev talt frem og tilbage, og jeg mærkede tydeligt, at Gemytterne vare forbitrede og ophidsede. Endelig fik jeg som Alle at vide, hvad det gjaldt om; Sagen var hverken mere eller mindre end et Klageskrift til Frederik den Sjette over, at Heiberg vovede at sætte en Danser ind i et Skuespil, hvorved den høie og ædle Skuespilkunst blev krænket og vanhelliget. Det var en Fornærmelse mod hele Standen, mente man, som denne ikke vilde og ikke kunde taale; man bad derfor om Retfærdighed hos Kongen. Og nu fulgte en Mængde Underskrifter, mellem hvilke ogsaa Madam Wexschalls fandtes. Frederik den Sjette, der underhaanden var bleven forberedt paa, at et saadant Klageskrift vilde indkomme, kaldte Heiberg til sig. Kongen spurgte ham, hvad han mente herved var at gjøre. Heiberg svarede, at Kongen selv vidste, hvor kort Tid der var ham givet til dette Arbeide, at Stykket nu var færdigt, og at det var ham en Umulighed at gjøre nogen Forandring heri, da Rollen, som Bournonville skulde udføre, var indvævet i hele Intrigen, og at det aldrig var faldet ham ind, at der, naar han havde Bournonvilles og Directionens Samtykke, kunde reise sig mindste 110 Anstød paa dette Punkt; det Hele forekom ham saa latterligt, at han ikke kunde tro, denne overilede Plan vilde komme til Udførelse. "Ja, ja, nu faa vi se," svarede Kongen, "men De veed, det er et vanskeligt Folkefærd." Heiberg gik, og faa Dage efter hørte han, at Klageskriftet virkelig var indleveret. Heiberg fortalte mig nogen. Tid efter, at Noget af det Første, Kongen havde spurgt om, var: "Veed De, om Jomfru Pätges har været med at underskrive?" Heiberg svarede, at han ikke vidste det, men at han ikke troede det. "Det glæder mig," sagde Kongen.

Der blev nu snakket frem og tilbage, medens Skuespilpersonalet i Lidenskab bølgede uroligt om som et stormfuldt Hav, og man ventede paa Kongens Beslutning, som om det gjaldt Liv eller Død. Frederik den Sjette, som holdt meget af i Alt at gaa en Middelvei, besluttede endelig, at alle *Replikkerne* skulde udelades af Bournonvilles Rolle, hvorimod han skulde have Lov til at *syng* og naturligvis danse. Enhver kan begribe, hvilken Virkning det maatte gjøre i et fint sammensat Intrigestykke at slette en vigtig Persons Repliker ud helt igjennem et Stykke, og hvor akavet nu den ved Replikkerne motiverede Sang og Dans maatte komme. Til alle disse Demonstrationer havde Skuespillerne nu benyttet den knappe Tid, i Stedet for at instudere deres store og vanskelige Roller. Nielsen, der altid havde været berømt for ikke at kunne sine Roller, og i hvis Haand Hovedrollen, Fernando, var betroet, kunde bogstaveligt kun en Del af *første* Akt, og Stykket havde tre. Ved alle disse Intriger og Spektakler kom Stykket frem paa den uheldigste og sørgeligste Maade og meget uværdigt for den Kunst, som alle Vedkommende havde en saa stor Begeistring for, at de ikke vilde tillade et udmærket Talent at optræde i deres Midte, blot fordi hans Kunst hørte til en anden Art end deres. En Del Aar efter dette Udbrud af Foragt for Balletten og Balletmesteren optraadte Madam Wexschall som Nielsens Kone i en Hovedrolle i en af Bournonvilles Balletter. Ja, man har ofte Leilighed i Theaterverdenen til at udbryde med Holbergs Vægelsindede: "Ja, det var den Gang." "Prindsesse Isabella" er forøvrigt et af de Arbeider, Heiberg selv altid har sat stor Pris paa. Det gjorde naturligvis ingen Lykke i den forvanskede Skabelon, hvori det hin Aften præsenterede sig.

Heiberg var tilfreds med min Udførelse af Prinsesse Isabellas Rolle - om af personlig Godhed eller med Rette, skal jeg lade være usagt. I Stykket giver Prinsessen i en af Akterne en Hofkur i hele Hoffets Nærværelse, og Heiberg fortalte mig, at en af Directeurerne, Manthey, der i den Tid beklædte et høit Hofembede, havde sagt til ham: "Hvor kan dog Jomfru Pätges have set en saadan Kur, siden hun formaar at vise sig derved som en virkelig kongelig Person?"

Heiberg havde lige siden sin Ankomst fra Kiel til Kjøbenhavn betragtet 111 sig som en af Madam Wexschalls mest hengivne Venner og kom bestandigt i hendes Hus, ligesom hun ofte besøgte ham og hans Moder. Det smertede ham derfor, at hun vilde lade sig bruge som Redskab i Nielsens Haand til at fortrædige en hende hengiven Omgangsven ved at give sit Navn til et Klageskrift over ham til Kongen, uden med et Ord at have talt til ham angaaende denne Sag, hvilket han syntes, at deres venskabelige Forhold havde gjort til Pligt for hende. Fra dette Theateroprør imod ham forandredes det Venskabsforhold, han indtil da havde staaet i til hende, saa at han ikke oftere kom i hendes Hus. Det smertede ham; thi han havde virkelig nærret en sand Hengivenhed og Beundring for hende; dog omtalte han hende aldrig for mig paa nogen

fornærmende Maade, hvilket jeg heller ikke godt vilde have taalt, thi jeg havde en uforandret Godhed for hende og var for ung og uerfaren til at kunne dømme de Ældre i denne Sag. Kun een Gang ytrede han: "Det er mærkeligt, at Madam Wexschall nu lader sig anføre af Nielsen, hvem hun ofte tidligere har ytret sig saa ufordelagtigt om og havt et saa klart Syn paa; og hvad ham angaar, da fik han jo Krampe ved en af Prøverne paa "Kong Salomon og Jørgen Hattemager", fordi hun og ikke Madam Andersen skulde udføre Louises Rolle, uagtet jeg gjorde ham begribeligt, at Sangen i Rollen jo gjorde det til en Umulighed." Latterligt er det at tænke paa, at Nielsen i hin Tid var en saa decideret Modstander af Madam W., at man paa Theatret kjender de mest comiske Historier om hans Had til hende. Denne Mand kjendte egentlig kun to Følelser: Had og Kjærlighed - Alt, hvad der laa herimellem, lod til at være ham fremmed.

MIT TREDIE HJEM.

I det Wexschallske Hus var Himlen ikke saa lys og klar som tidligere. Nielsen kom hyppigere og hyppigere, han saae bestandigt skjævt til mig, og jeg gjengjældte det med Ligegyldighed. Trykket af min Forlovelse hvilede tungt paa mig og havde berøvet mig min tidligere Munterhed. Ogsaa Madam Wexschall forekom mig forandret - ikke mod mig, vi havde det altid kjærligt og godt sammen -, men det forekom mig ellers mod alle Andre paa Nielsen nær. Vore mange Omgangsvener blev hende med Et ligegyldige, og naar jeg om Aftenen glædede mig til deres Komme, sagde hun ddt: "Jeg vilde ønske, at her slet Ingen kom." Hun sad nu om Aftenen, naar hun ikke spillede paa Theatret, og lagde Patience, en Beskjæftigelse, hun kunde sidde ved flere Timer ad Gangen, hvilket kjedede mig umaadeligt, da hun ikke kunde tale under denne Leg. Kom der Nogen, blev hun ganske fortrædelig over at blive afbrudt i dette sit Spil og greb til den Udvei at spørge den 112 Ankomne, om han kunde spille Patience? Lød Svaret benegtende, tilbød hun sin Undervisning heri, og Spillet fortsattes da til min Fortvivlelse. Vennerne havde en Følelse af, at de ikke mere vare saa velkomne og kom derfor sjeldnere og sjeldnere. En Del af dem stødtes over Nielsens hyppige Nærværelse og det Byrdefulde, der altid ligger i slige forfængelige Menneskers Conversation; og han viste ogsaa altid sin Fortrydelse over Enhvers Komme. Nogle kjedede det ogsaa at se min tause Forlovede sidde der; og saaledes blev der efterhaanden mere og mere tomt i den før saa livlige Kreds.

Henimod Foraaret underrettede Madam W. mig i al Kjærlighed om, at jeg maatte se mig om efter et andet Opholdssted, da hun agtede at flytte og da neppe vilde faa Plads til mig. Forbauset og usigelig bedrøvet modtog jeg denne Efterretning. Jeg følte mig nu dobbelt ulykkelig ved min Forlovelse; thi kun Opholdet i dette Hus, hvor saa mange Andre kunde adsprede mig, gjorde, at jeg nogenlunde kunde bære de trykkende Timer, som hans Nærværelse - det være nu hans eller min Feil - var for mig. Hvor skulde jeg nu hen? Atter tage hjem til mine Forældre, med hvem jeg naturligvis hele Tiden under mit Ophold her havde været i god Forstaaelse, syntes mig dog en Umulighed. Tage til min Forlovedes Moder vilde jeg ikke for Alt i Verden. En Aften, da han og jeg vare i Besøg hos Fru Gyllembourg og hendes Søn - hvis rørende Godhed for mig var uforandret, i hvad saa Skjæbnen og Tiden bragte - meddelte jeg dem min Forlegenhed i denne Sag. Da tilbød den gode Heiberg mig, at han vilde spørge Commandeur Wulffs, om de ikke vilde aabne deres Hus for mig. Wulff, der virkelig havde en stor Godhed for mig, svarede: At hvad ham angik, da vidste Heiberg vel, hvor stor en Glæde det vilde være ham at modtage mig; men der var Forhold som gjorde det umuligt. "Det gaar ikke an," vedblev han, "at have hende her i Huset, hvor de mange Cadetter ere. Det er galt nok, naar de vide, hun er her i Besøg, saa staa de paa Trapperne for at passe paa, naar hun atter gaar bort - hvad vilde det da ikke blive til, naar hun boede her i Huset! Det gaar aldeles ikke an." Heiberg maatte give ham Ret heri, fortalte mig Samtalens Udfald, og jeg var lige nær. Da kom jeg en Dag ud til Fru Gyllembourg, og hun tilbød mig nu, at ifald jeg intet Bedre kunde finde, og hvis jeg vilde tage tiltakke med hendes Hus, da stod det mig aabent. "Da min Søn ikke bor hos mig," vedblev hun, "saa kan det vel ikke give Anledning til nogen Art af Sladder, at vi To bo sammen." Det blev da bestemt, at jeg indtil videre skulde bo hos hende, hvilket lod til ikke at være min Forlovede imod.

Dagen til min Afsked fra det Wexschallske Hus kom. Jeg var draget ind i dette Hus med løste Vinger; nu drog jeg ud deraf som en stakkels fangen Fugl. Med et tungt Hjerte og mange Taarer, Kys og Omfavnelser skiltes jeg fra Madam Wexschall og hendes Veninde, Jomfru Liunge. Denne Sidste havde 113 under mit hele Ophold i dette Hus viist mig saa stor Godhed, at jeg bestandigt indtil denne Dag er hende taknemmelig derfor. Jeg skiltes saaledes fra Alle i Venskab - et Venskab, som holdt ud i 23 Aar.

Da jeg om Eftermiddagen den 28de April 1830 indfandt mig forgrædt og modløs hos Fru Gyllembourg, modtog hun mig med saa stor Kjærlighed og med saa gode og venlige Ord, at jeg atter fattede lidt Haab for Fremtiden. Jeg mærkede vel, det gjorde hende ondt, at jeg saae saa forgrædt og bedrøvet ud. "Ja," sagde hun, "min stakkels Hanne! Det er et daarligt Bytte, du gjør: at skulle leve hos mig her, i Stedet for i Wexschalls muntre Hjem." - "Ak!" svarede jeg, "bliv ikke vred over, at jeg ikke kan tilbageholde mine Taarer;

men det er jo saa naturligt: jeg har havt saa mange glade Timer i dette Hus - egentlig de første, hvori jeg med et let og befriet Sind var modtagelig for Glæden. Vær derfor ikke forundret over, at jeg ved Afskeden har grædt saartelige Taarer." - "Nei, min Hanne," svarede hun paa sin venlige og hjertelige Maade, "det finder jeg saare naturligt. Kom nu og lad mig føre dig ind i dit Kammer. Gid du maa være tilfreds med mit lille Arrangement!" Og nu førte hun mig ind i mit Kammer, hvor hun havde indrettet Alt saa bekvemt og zirligt, at det var en af hendes egne Skildringer i Novellerne værdigt. Friske Blomster stode i en Skaal paa Bordet; en lille Kasse med Caffé, The og Sukker havde hun anskaffet, for, som hun sagde, hvis jeg om Morgenens ikke vilde vente paa hende, jeg da kunde nyde min første Drik hos mig selv; og mange saadanne smaa Bekvemmeligheder og Opmærksomheder, som forskjønne vor Tilværelse i det daglige Liv, havde hun med Omhu og Takt indrettet til min Behagelighed. Jeg blev naturligvis rørt og taknemmelig over al den Godhed imod mig. Om Aftenen kom min trofast hengivne Ven, Heiberg, og ønskede mig velkommen i hans Moders Hus; han tog strax efter atter bort. Uagtet alt dette lagde jeg mig usigelig beklemt om Hjertet til Ro og sov grædende ind i min nye Bolig. Men et Forsyn veed bedre end vi selv, hvad der tjener til vor Lykke. Og nu føler jeg med dyb Taknemmelighed, at en kjærlig Styre afbrød mit Ophold i det Wexschallske Hus i rette Tid, og hvad jeg dengang fældede saa mange Taarer over, var til min Fremtids Lykke.

Et Par Dage efter at jeg havde forladt Wexschalls, modtog jeg et Brev fra Jomfru Liunge, hvori hun kjærligt udtalte det Savn, hun og de Alle følte efter min Bortgang: hvor tomt og øde vort fælles Sovekammer nu forekom hende, hvorledes hun nu slet ikke kunde sove om Natten, og andet Mere. "Madam Wexschall," skrev hun fremdeles, "sender dig de venligste Hilsener og beder dig endelig snart at besøge os. Ogsaa Husets øvrige Venner sende tusinde Hilsener. Gaar du i Theatret i Aften, saa kom først op til os - hvis ikke, vente vi dig en af de første Dage, thi vi længes mægtigt."

114

Med Vemod læste jeg dette venlige Brev, og faa Dage efter besøgte jeg dem og blev af Alle modtaget paa det Hjerteligste. Jeg har nydt for mange Glæder i dette Hus, til at det eller dets Beboere nogensinde kunne blive mig ligegyldige.

Dog, tænker jeg i dette Øieblik, da jeg nedskriver mine Erindringer fra hin Periode, paa det Offer, Heiberg og hans Moder dengang bragte mig, bevæges jeg dybt. De modtog den Pige, til hvem de Begge havde knyttet saa mange Forhaabninger i Fremtiden, de modtog hende, uagtet hun nu var bunden til en Fremmed, hvem de jo ogsaa maatte aabne deres Hus. Heiberg saae denne Anden gaa ene ind til den, hans eget Hjerte fra det Øieblik af, han saae hende, hang ved med saa stor Trofasthed og Udholdenhed - i Sandhed, dette var næsten for meget! Og tænker jeg nu derpaa, da gribes jeg af en Hengivenhed og Inderlighed i min Følelse for ham, der aldrig i mit Liv vil kunne svækkes. Paa hint Tidspunkt stod alt dette ikke saa klart for mig, heller ikke var det mig ret bevidst, at hans Hjerte i den Grad var knyttet til mig taabelige Pige - jeg kunde altsaa dengang ikke fuldtud vurdere Offeret.

Jeg var nu kommet i et Hus, saa forskjelligt fra Wexschalls, som det vel var muligt. Faa men udsøgte Venner samledes her nu og da, iblandt disse nogle af dem jeg satte mest Pris paa fra det Wexschallske Hus, saasom Dr. Møhl, Professor v. Schmidten og Flere. Men en saa livlig Selskabelighed fra Morgen til Aften som hist kjendte man Intet til i dette rolige og zirlige Hjem. Dagene gik ensformigt hen i stille Ro og Hyggelighed, og dette Gode maatte jeg nu først lidt efter lidt dannes til at nyde og vænnes til at sætte Pris paa. Lige saa rundhaandet man hist havde været med at aabne Døren for Alle, der attraaede at komme indenfor, lige saa kritisk var man her; det var ingenlunde let at faa Adgang til denne lille, men udsøgte Kreds, hvor den fineste Tone herskede, og hvor Alle følte, at de, idet de traadte ind til Fru Gyllembourg og hendes Søn, maatte tage Søndagsklæder paa og give det Bedste af, hvad Aand og Dannelse havde erhvervet. Det Meste af Dagen var jeg henvist til mit eget lille Værelse og til mine egne Tanker, der ingenlunde vare lyse. Min ulykkelige Forbindelse trykkede mig mere end nogensinde, og i denne min Ensomhed havde jeg ret Leilighed til at ruge derover og overlade mig til min Anger over det overilede og ubesindige Skridt. Fru Gyllembourg boede dengang paa Christianshavn, i Overgaden over Vandet, i den store Gaard med Altan paa, som ligger for Enden af den lange Gade, der fører ned til Langebro. I mit lille Hjørneværelse vendte det ene Vindue ud til Christianshavns Vold, det andet ud til Gaden; herfra kunde man se lige ned til Langebro. Stuen var saa lille, at Heiberg paa Grund deraf og de to skraas for hinanden liggende Vinduer, havde givet den Navn 115 af "Lygten". Naar jeg nu sad her ene, og den Tid nærmede sig, da min Forlovede pleiede at aflægge sit Besøg, betoges jeg af en saadan Uro og Ængstelse, alt som Tiden rykkede nærmere, at det ikke var mig muligt at foretage mig Noget som helst; jeg stod kun og stirrede feberagtigt ned mod Langebro, hvorfra jeg vidste, han vilde komme. Enhver, som havde set den unge forlovede Pige staa her ved Vinduet, uafbrudt stirrende ned ad den lange Gade i hele Timer, havde vist faaet ud deraf, at en elskovsfuld Længsel var Motivet hertil. Hos mig var det Uro og Angest for den Kjedsomhed, der nu ventede mig. Jeg syntes, at naar jeg saae ham komme langtfra, da kunde jeg, inden han naaede Huset, bedre forberede mig til at modtage ham, nogenlunde som jeg burde. Mit skarpe Syn kunde alt opdage ham ved Langebro. Ved Synet af ham trak jeg Vejret dybt den ene Gang efter den anden, og disse Minutter, hvor hvert Skridt bragte ham nærmere, vare de mest kvalfulde. I disse besluttede jeg at modtage ham venligt og ikke altfor dybt at lade ham føle min Kulde, der voldte det gode Menneske saa megen Sorg. Neppe var han imidlertid traadt ind ad Døren, før alle mine gode Forsætter vare kuldcastede, og jeg begriber virkelig ikke, hvor det stakkels Menneske holdt dette Forhold ud, der, som mig syntes, maatte være ham til største Pine.

Hver Middag kom Heiberg og spiste hos sin Moder. Hvilken Virkning hans livlige og aandrige Samtale da gjorde paa min fra om Formiddagen forpinte Sjæl, kan Enhver let forestille sig. Undertiden bad Fru Gyllembourg min Forlovede at blive og spise med os, og da var det mig næsten umuligt at skjule min Misfornøjelse herover. Da slæbte Samtalen sig atter tungt og trykkende hen. Min ulykkelige Taushed om Alt, hvad der angik mine inderste Smertes og Sorger, gjorde, at der ikke var et Væsen paa den hele Jord, for hvem min Tunge kunde udtale dem. Ordene døde paa mine Læber, hver Gang jeg vilde udføre den Beslutning at bede Andre om Raad og Hjælp. Og jeg er vis paa, at jeg havde aldrig selv overvundet dette, men var blevet ved at lide Aar efter Aar af dette Forhold og var tilsidst med Fortvivlelse i Hjertet gaaet ind paa en Forening, som vilde have gjort baade ham og mig høist ulykkelige. Men Hjælpen kom. En Formiddag, da han sildigere end ellers havde forladt mig, fordi jeg denne Dag ikke havde formaaet at skjule, hvor ulykkelig jeg følte mig, og han derfor var trængt ind paa mig med Spørgsmaal paa Spørgsmaal uden at have faaet andet Svar end mine ustandselige Taarer, gik han omsider lige saa bedrøvet som jeg, idet jeg maatte forpligte mig til med det Første aabent og sanddru at sige ham Alt, hvad der laa mig paa Hjerte. - Hvor mærkeligt, at han ikke kunde vide det uden at behøve mine Ord! - Jeg var i en Tilstand, saa jeg ikke kunde gaa til Middagsbordet, og undskyldte mig derfor med Upasselighed.

116

Jeg blev paa mit Værelse hele Dagen og Aftenen - et Bytte for Sorg, Taarer, Bebreidelser mod mig selv og alle dem, der i Tide burde have ledet mig fra i Stedet for at tilskynde mig til at indgaa en Forbindelse, som Alle jo maatte vidst aldrig kunde føre til noget Godt. Hele Natten tilbragte jeg saaledes uden at have Kraft til at fatte en Beslutning. Næste Morgen sagde Fru Gyllembourg til mig: "Hør, min kjære Hanne! Jeg har hørt, hvorledes du i Nat har ligget og sukset. Du føler dig ulykkelig i denne Forlovelse? Er det saa, da bryd den, og gør ikke dig og ham ulykkelige." Jeg taug. "Er det ikke saa?" vedblev hun. Intet Ord var det mig muligt at presse frem. Nu forestillede hun mig kjærligt og mildt min Uret i at fortsætte et Forhold, der vilde føre til hans og min Elendighed. "Det er slemt," vedblev hun, "at dette er sket; men tro mig, jeg veed af Erfaring, at et Samliv uden gjensidig Sympati kan føre til uberegnelige Ulykker for os stakkels Kvinder. Dette har jeg anset for min Pligt at sige dig: du har Forstand nok til selv at tage en Beslutning og maa alvorligt raadføre dig med dit eget Indre." Efter denne Samtale, hvori jeg imidlertid intet Ord havde sagt, var min Beslutning taget, uden at jeg dog meddelte hende, hvilken Virkning hendes Ord havde haft paa mig. Vanskeligheden bestod nu i aabent at udtale denne Beslutning for ham, men jeg gøs tilbage ved Tanken om hans Fortvivlelse. Forsættets Udførelse blev derfor opsat fra Dag til Dag. En lille Begivenhed, som faldt i denne Tid, bidrog yderligere til at forhale en endelig Afgjørelse. Den udmærkede Skuespillerinde Madam Liebe blev nemlig paa Grund af Sygdom nødt til at forlade Theatret, uagtet hun var i Besiddelse af sit hele Lune, sin Lyst og Begeistring for sin Kunst. Hun ønskede en Afskedsforestilling i Helsingør til egen Indtægt og vilde til denne give "Aprilsnarrene". "Men hvad er "Aprilsnarrene", sagde hun til mig, "naar jeg ikke kan spille med min egen lille Trine?" Hun bad mig derfor følge med til Helsingør for at deltage i denne Forestilling. Jeg kunde ikke afslaa denne ældre Kunstnerinde hendes Bøn, uagtet jeg alt i flere Aar ikke mere havde spillet Trine, da jeg nu var altfor stor til at spille en halvvoxen Pige. Jeg reiste altsaa i Selskab med hende, min Forlovede og de øvrige Medspillende til Helsingør paa den bestemte Dag - en Tur, der i høi Grad mishagede Heiberg, som fandt det upassende for mig at reise ned til den lille By for der at spille Comedie. Han var formelig vred herover og ikke til at stille tilfreds, sagde, at jeg ikke forstod min egen Stilling, at jeg ikke vidste, i hvor høi Grad mine Venner vilde finde en slig Reise under min Værdighed, at hvad de andre Skuespillere kunde gjøre, gjaldt ikke for mig, og meget Saadant, der paa een Gang indeholdt Dadel og viste, hvor høit han selv satte mig. For at forsone ham lod jeg den Dag, jeg var borte, bringe Østers og Porter tilligemed et uhyre stort Porterglas ud til hans og 117 hans Moders Middagsbord. Spøgen var god, han blev rørt over den og meget taknemmelig over min Opmærksomhed. Det store Glas har han i mange Aar efter holdt høit i Ære.

Det glædede mig ret endnu en Gang at udføre Trines Rolle og at spille med Madam Liebe, der var en uovertræffelig Fru Bittermandel. Alle vare i den gladeste Stemning, og mit let bevægelige Sind lod mig glemme alle Tryk, saa at jeg med ungdommelig Lystighed deltog i de Andres Munterhed.

To Aar efter denne Tur drømte Madam Liebe en Nat, at hun atter spillede med mig i "Aprilsnarrene", og denne Drøm var Anledning til, at hun paa min Fødselsdag den 22de November sendte mig følgende Digt, hvis Tanker hun havde faaet en Anden til at sætte i Form. Hermed fulgte et Broderi fra den gamle Fru Bittermandel. Digtet lød saaledes:

"Med stille Fryd jeg kalder tidt tilbage
I min Erindring den blandt glade Dage,
Som sidst med dig i Helsingør jeg nød.
Dit Lune selv bag Dækket vakte Latter,
Og ved dit Vid, Thalias sjeldne Datter!
Jeg glemte, at et tungt Farvel jeg bød.
Du henrev Alle som den skjelmske Trine
Kun Glædens Ven Du narred ei April,
Du bragte Liv i Alvors kolde Mine,
Og tvang Frue Bittermandel selv til Smiil!

Jeg drømmer selv om disse Øieblikke
Som jeg med Fryd saa ofte tænker paa,
Og derfor undrer det mig heller ikke
At jeg forgangen Nat har drømt som saa:
Vi til berørte Stykke skulde klæde
Os i det samme Kammer begge To,
Og fra et rygløst, skindbetrukket Sæde
Jeg reiste mig iført et nyt Par Skoe.
Ak Gud! - En Gysen foer mig gennem Sjælen,
For kort det Halve var af min Person,
Om jeg det Manglende gav til paa Hælen
Saa viser dog sligt Tillæg Subtraction!
"Hvad!" raabte jeg til Dig, "mig Herren skabte -
Om ikke skjøen, saa dog egal; men nu -"
Og af Forundring Mælet reent jeg tabte,
Thi ei som Barn, men skjøen og rank stod Du, -
118 Jeg saae, at hvad jeg tabte halvt ved Tiden,
Det havde Du ved Tiden vundet heelt.
At Du var bleven stor, mens jeg blev liden,
Og at fra nu vor Fremtids Vei var deelt.
Du iled' frem, jeg vanked taus tilbage,
Dig mødte Glæden, Smerten fulgte mig.
Du skued i det Fjerne glade Dage,
Jeg for at mindes svundne skued Dig!
Jeg vaagned i min Smerte - og jeg fandt -
Hvad jeg alt længe havde vidst var sandt! -
Du aldrig vil af min Erindring svinde,
Thi for din Kunst og Aand jeg elsker Dig;
Og egennyttig sender jeg et Minde,
At derved Du kan stundom mindes mig.
D. 22. Novbr. 1832.
Ane Dorothea Liebe.

Jeg sendte hende kort efter en lille Gave til Tak, og som Svar paa hendes Digt sendte Heiberg hende følgende Digt i mit Navn:

Til Madame Liebe.

"Livet er en Drøm", saa har man sagt.
Ogsaa jeg maa denne Lære hylde,
Da jeg seer, at jeg en Drøm maa skylde
Hvad din Haand saa venlig har mig bragt.
Uforglemmelige, kjaere Minde,
Dobbelt skjønt i Digtekunstens Glands!
Danmarks Scenes hædrede Præstinde
Hædrer yngre Søster, som Veninde,
Med et Laurbær af sin egen Krands.

Ogsaa jeg, endskjøndt i Livets Vaar,
Drømmer tidt om de forsvundne Dage;
Ogsaa jeg seer mangen Gang tilbage,
For at fatte, hvorhen Veien gaaer.
Fremtid ruger taaget for mit Øie;
Hvad den bringer, er i Skjæbnens Haand;
Men som Feepallads paa lyse Høie,
Smilende med solbestraalte Fløie,
Viser sig det Svundne for min Aand.

Dig jeg møder, hvorhen Tanken seer;
Evig ung Du mig imøde træder,
Skjænker mig i Drømme tabte Glæder,
Som jeg vaagen aldrig finder meer.
Drømmende jeg seer den tætte Klynge,
Truffen af dit Lunes gyldne Pii,
Stormende, lig Havets Bølger, gyngende,
Og Erkjendtlighedens Krands slynge
Om din Isse med begejstret Smil.

Mon jeg selv, tiltrods for Tidens Magt,
Som vil grum vor Undergang forvolde,
Skal, som Du, uvisnelig beholde
Lunets evig unge, gyldne Pragt? -
Drømmen er forbi, mit Syn forsvinder,
Fremtid ligger skjult for hver en Sands;
Men Din Gave - hvad end Tiden spinder -
Vorde Baandet, som for stedse binder
Min Erindring, min Forhaabnings Krands.

den 25. Novbr. 1832.

Dette Digt af Heiberg rørte den ældre Kunstnerinde til Taarer. "At faa et Digt fra Heibergs Haand! Ak, min søde, kjære Hanne", udbrød hun, "det bliver vist en af mine sidste Glæder her i Livet!" Til sin Død bevarede hun Godhed og Interesse for mig og min Virksomhed ved Theatret, idet hun altid vedblev at kalde mig "sin lille Trine".

Ak, hvor mange Minder stige ikke op i min Sjæl ved at nedskrive disse halvforglemte Digte! Hvad er det dog for en ubeskrivelig vemodig Følelse, hvormed man ser tilbage paa en Ungdomsperiode af sit Liv. Den er oplevet, tilbagelagt. Veien fra denne Periode til nu forekommer En saa uendelig lang, og dog rykker den os i et saadant Øieblik saa nær, som om det var foregaaet i Gaar. Ungdommen og den modne Alder nydes saaledes paa een Gang.

"DEN STUMME I PORTICI".

Vi vare nu ved Slutningen af Saisonen 1829-1830. Digteren Hertz havde skrevet sit anonyme Lystspil: "Amors Geniestreger", og i Lottes overgivne Rolle fik jeg nu Leilighed til at sætte mig fast i Publikums Gunst. Det yndige Lystspil med sine lette Rhytmer gjorde stor Opsigt og vandt udelt 120 Bifald hos Publikum. Man gættede og gættede, hvem den ubekjendte Digter kunde være, der i den Grad havde Sproget i sin Magt - Alt forgjæves; Forfatteren forblev skjult. Den overgivne Lotte passede vel kun lidet til min daværende Stemning, men Digteren øvede en saadan Magt over mig, at jeg spillede denne Rolle, som om jeg besad hele det Ungdommens Mod, al den Lystighed, der for eet Aar siden virkelig fyldte mig.

"Den Stumme i Portici" skulde imidlertid ende Saisonen, og man var blevet enige om, at jeg skulde udføre Fenellas Rolle i den Opera. Man lod mig vide, at jeg om fjorten Dage maatte være færdig med Indstuderingen heraf - en Tid, man vel indsaae var meget kort, men da det var en mimisk Rolle, kunde jeg faa Hjælp af Balletmester Bournonville for at lette mig Arbeidet. Dette Løfte gjorde, at jeg paatog mig i den korte Tid at indstudere samme. Jeg henvendte mig da til Bournonville med Bøn om, at han vilde yde mig den af Directionen lovede Hjælp; men Bournonville erklærede nu paa det Bestemteste, at han aldeles Intet vilde have hermed at gjøre, da han ansaae det for en Fornærmelse mod hans Danserinder, at ikke een af dem var anmodet om at udføre dette Parti, som overalt i Udlandet udførtes af den første Danserinde ved Balletten. Mismodig forlod jeg ham og lod Directionen vide, at jeg ikke troede mig istand til at indstudere denne vanskelige Rolle, som jo formelig krævede en mimisk Composition, især i saa kort Tid, som var mig indrømmet dertil. Jeg fik nu til Svar, at jeg maatte paatage mig denne Rolle, saa godt jeg kunde, da Saisonens heldige Slutning beroede herpaa. Man sendte mig nu et umaadeligt tykt Partitur, for at jeg kunde gjøre mig bekjendt med Musiken. Jeg gøs ved at se denne Masse af mig ubekjendte Noder, som jeg jo maatte lære udenad for derefter at afpasse min Mimik. Denne Opera var ikke tidligere opført i Kjøbenhavn, og altsaa aldeles fremmed for mig. Jeg bad nu, om man vilde sende mig en Repetiteur, der kunde spille Musiken for mig, for at jeg hurtigt kunde blive bekjendt med den hele Composition, men - saa utroligt alt dette lyder - der blev svaret mig, at en saadan Hjælp kunde jeg ikke erholde, men maatte selv sørge for, paa hvad Maade jeg kunde, at lære Musiken at kjende. Havde nu ikke en Slægtning af Fru Gyllembourg, nuværende

Høiesteretsadvokat Edouard Buntzen, forbarmet sig over mig og dagligt spillet Musiken saa længe for mig, til den nogenlunde blev mig bekendt, veed jeg virkelig ikke, hvad jeg skulde grebet til. Jeg har altid haft en udmærket Hukommelse, især for Musik, og dette kom mig nu her tilgode. Dagligt gjentog han Musiken for mig paa Claveret, medens jeg betænkte, hvorledes disse Toner vare at forstaa, hvad Componisten havde villet udtrykke med dem, hvorledes min Mimik bedst vilde smelte sammen hermed, og hvilke Gestus bedst kunde udtrykke Fenellas Sindsbevægelser. Opfyldt Dag og Nat af 121 122 lig havde taget saaledes paa mig, at jeg, som man siger: neppe kunde hænge sammen - med en særlig Belønning. Conferentsraad Manthey, der nu var enig i, at min Udførelse var lykkedes særdeles godt, ja endogsaa gik ind paa Publikums Mening, at netop det, at man ingen Balletmester sporede i min Fremstilling, gav den sin egentlige Ynde og Tiltrækning, meddelte mig Directionens Godhed ved denne særlige Belønning, som han bad mig komme for at afhente hos sig. Heiberg og jeg selv fandt, at dette var en stødende Form at yde mig den paa; han bad mig derfor om ikke at indfinde mig hos denne Herre for at modtage, hvad han saa nedladende havde at byde mig. Fra Dag til Dag opsatte jeg derfor at gaa til ham. Forundret over min Udebliven gjentog han sin Opfordring saa længe, at jeg tilsidst i min Forlegenhed ikke vidste, hvilken Grund jeg skulde finde paa i den Anledning, og gik omsider til ham. Han overrakte mig nu med vigtig og nedladende Mine 30 Rdl., idet han paany udtømte sig i Roes over, hvad jeg ved denne Leilighed havde præsteret. Denne Belønning, givet mig paa denne Maade, tilstaar jeg, saarede mig ikke lidt. Ved min Hjemkomst bebreidede Heiberg mig, at jeg havde taget imod denne latterlige Gave. Jeg for mit Vedkommende vedblev at sætte større Pris paa den Anerkjendelse, som ydedes mig af Tilskuerne. Og blandt dem, som saaledes følte sig stærkt grebne af "Den Stumme", var ogsaa Kongen, Frederik den Sjette. Paa min Fødselsdag i November, Saisonen efter, da "Den Stumme" atter gjentagne Gange blev opført, sendte han mig et stort, smukt Taffeluhr, hvorpaa var anbragt to Figurer, en Fisker og en Fiskerpige i italiensk Costume. Uhret er endnu i min Besiddelse. Ved min Bortkjørsel fra Theatret den følgende Aften, da "Den Stumme" var bleven opført, havde Skuespiller Stage decoreret min Vogn indvendigt med de skønneste Blomster.*

Aaret efter "Den Stummes" Opførelse paa vort Theater, sendte Directionen for det Stockholmske Theater en Danserinde til mig med Bøn om at indstudere Fenellas Rolle med hende. Balletmester Bournonville vedblev imidlertid at være utilfreds med min Opfattelse af den og forsikrede, at han, hvis han engang kunde faae Leilighed til at indstudere Rollen med en af sine Danserinder, da skulde vise, hvad der kunde gøres ud af den. Da jeg derfor mange Aar efter paa min indstændige Bøn om at maatte afgive dette for mig anstrengende Parti første Gang skulde se Rollen udført af en Danserinde, der havde indstuderet den under Bournonvilles Veiledning, var jeg spændt paa, hvad han nu havde bragt ud af den. Men jeg saae til min Forundring, * 123 at min hele Opfattelse af Rollen var bibeholdt Træk for Træk, Stilling for Stilling, og den hele Forskjel bestod i, at hvad jeg havde udført paa venstre Side af Theatret, nu blev udført paa høire - og desuagtet gik Rollen over Scenen uden mindste Virkning paa Publikum. Med et lille Smil forlod jeg Theatret. Sagen var den, at det var ikke denne eller hin Stilling, dette eller hint mimiske Udtryk, der havde grebet Publikum ved min Udførelse, men at jeg havde formaaet at paatrykke Rollen en Personlighed, der fængslede ved Simpelt og Sandhed. Dette formaar kun en Skuespillerinde, aldrig en Danserinde af første Rang; thi det Rørende falder netop bort ved det, der er hendes Fortrin, nemlig: Virtuositeten. Maaske lader det sig gjøre for en mimisk Kunstnerinde, ifald hun ved Udførelsen formaar at skjule Danseskolen. Dog herom kan være forskellige Meninger. Men lige til den Dag i Dag, da flere Danserinder have forsøgt sig i Rollen, anser jeg den hele Opfattelse og Composition af Fenellas Rolle for min. De, der endnu leve fra hin Tid, og som ved Siden af den senere Udførelse have set min, haaber jeg, ville vidne, at hvad jeg her paastaar er Sandhed.

DET LYSER MERE OG MERE OP.

Denne for mig trykkende og triste Saison var nu tilende. Ved Begyndelsen af den var min Forlovelse sket; i Midten min Bortflytning fra Wexschalls Hus, og Slutningen var optagen af Arbeide, min Angst og Anstrengelse med at indstudere "Den Stumme i Portici". Sommerferien var nu indtraadt, og jeg derved i tre Maaneder udenfor det offentlige Liv. Jeg besluttede nu at tage Mod til mig og gjøre Ende paa dette Forhold, og Øieblikket kom, da min Forlovede en Dag skrev til mig og opfordrede mig til at være sanddru imod ham og sige ham, om jeg følte mig ulykkelig ved vor Forbindelse, og om denne var Skyld i det Mismod, den Sorg, der saa ofte lyste ud af mine Øine og gennem mit hele Væsen; isaafald bad han mig om, at jeg aabenhjertigt vilde udtale dette for ham. Dagen efter dette Brev, da han indfandt sig hos mig, brød jeg min Taushed. Ordet, der saa længe havde svigtet mig, lød nu roligt og klart fra mine Læber. Med fuldkommen Ærlighed sagde jeg ham nu Alt, hvad der saa længe havde trykket mit Sind, og bad ham tilgive mig min Letsindighed at binde mig, inden jeg kjendte mine egne Følelser. Stille og rolig hørte han paa mig, og idet vi hævede vor Forbindelse, skiltes vi som Venner.

Dagen efter skrev jeg til ham, bad ham endnu en Gang om Forladelse og takkede ham for det broderlige

Venskab, han i Fremtiden havde lovet mig. Han svarede mig samme Dag paa mit Brev, og Overskriften paa dette var:

"Min inderlig elskede Søster!"

Han tilgav mig af sit fulde Hjerte - bad om at maatte beholde de smaa Gaver, han havde modtaget af min Haand, og at ogsaa jeg til Erindring om hans Venskab vilde gemme, hvad han i Kjærlighed havde skjenket mig, - forsikrede mig, at han vilde følge alle mine Veie og glæde sig over min Fremtids Lykke o. s.v. Brevet var underskrevet:

"din trofaste Broder".

Saa venligt og kjærligt skiltes vi ad. Jeg var nu for anden Gang i mit Liv befriet for et Forhold, under hvis Tryk jeg havde gennemgaaet tunge Lidelser. Jeg var blevet ældre end første Gang, og derfor efterlod dette Brud et varigt og smerteligt Indtryk paa mig. Ikke jublende i Ungdomsovermod som første Gang, men stille og bebreidende mig selv min Overilelse var jeg falden tilbage i mit oprindelige Tungsind. Dog følte jeg mig usigelig let om Hjertet; men denne Gang var der en Følelse af Anger i min Befrielse.

Paa samme Tid, som denne for mig vigtige Begivenhed indtraf, hørte jeg en Dag til min store Forundring, at Madam Wexschall skulde skilles fra sin Mand, at hun alt var flyttet bort fra ham og taget til nogle Venner, der boede flere Mile fra Byen. Nu begreb jeg, hvorfor jeg ikke længere kunde blive i hendes Hus, da Planen til dette Skridt formodentligt alt dengang var besluttet. At noget Saadant forestod, derom havde jeg ikke haft fjerneste Anelse. Jeg hørte studsende paa Alt, hvad herom blev berettet. Dunkelt anede jeg nu, hvad der stod i Forbindelse dermed, og det smertede mig dybt for hendes Skyld; thi at dette ikke vilde føre til hendes Lykke, det følte jeg mig overbevist om. En Lidenskab havde grebet hende for den Mand, jeg alt længe havde gennemskuet, og som jeg fandt ikke var hende værdig. Sørgeligt er det i de unge Aar at gjøre et Feilgreh, men bitrere i de ældre; og at hun i Tiden vilde komme til at smage denne Bitterhed i al sin Kraft, vidste jeg var uundgaaeligt. Da hun hele Sommeren blev paa Landet, saa jeg hende ikke. Hun havde hidtil været i stor Yndest hos Publikum, ja, man havde set op til hende som til et Ideal. Man havde beundret hendes Holdning lige overfor en Mand, som Alle vare enige om stod under hende. Man hørte ofte Folk sige: "Det er Skade, at hun har den Mand! Bare hun ikke havde den Mand!" Da nu Rygtet udbredte sig, at hun vilde skilles fra samme Mand, vendte det Hele sig om. Man anklagede hende haardt og ubarmhjertigt, og Publikum - og hvad der var værre - ikke faa af hendes Venner svigtede hende i et Øieblik, hvor hun netop trængte mere end 125 nogensinde til Begge. Og da Nielsen kort efter ogsaa skilte sig fra sin Kone, vakte dette en saadan Forargelse, at den Yndest, hun hidtil havde staaet i, var som blæst bort; og man viste sig kold og skaanselløs imod hende, da hun atter betraadte Scenen. Denne Stemning forøgedes, da hun tre Aar efter giftede sig med Nielsen, og flere Aar hengik, inden hun atter indtog sin gamle Plads i Publikums Gunst.

Jeg henlevede denne Sommer stille hos Fru Gyllembourg og glædede mig fra Morgenstunden af til, at Heiberg skulde komme og spise til Middag med os. Det usigeligt Behagelige, Livlige og Interessante i Heibergs Omgang, som Enhver, der har kjendt ham nøiere, har følt, virkede velgjørende paa mig. At kjede sig i hans Selskab var en Umulighed. Hans ungdommelige, livsglade, ja næsten barnlige Sind i Forening med hans Vid, Kløgt og fine, ridderlige Tone havde en Tilløkkelse for Alle, der stode ham nær. Dag for Dag vandt disse Egenskaber en saadan Tiltrækning for mig, at hans Omgang efterhaanden forekom mig uundværlig. I det stille Hus fik jeg min første egentlige litteraire Dannelse. Heiberg læste ofte høit om Aftenen af forskjellige Digtere, hvis Tilværelse hidtil havde været mig ubekjendt. Og jeg var en opmærksom og taknemmelig Tilhører, der havde en brændende Tørst efter at kjende Alt, og da jeg til Dato saa godt som Intet kjendte, saa var Alt nyt og belærende for mig. Disse tidligste Aftener i Selskab med ham, hans Moder og deres Venner tænker jeg endnu paa med inderlig Glæde.

Det meste af Dagen var jeg forøvrigt overladt til mig selv, og her lærte jeg, hvor tiltalende Ensomheden kan være. Her fik jeg Smag for denne stille Trækken sig tilbage i sig selv, hvor vore Tanker fødes, modnes og befæstes. Efter at jeg her fik Begreb om, hvor velgjørende Ensomheden kan være, blev denne mig en Nødvendighed mit øvrige Liv, og jeg er maaske stundom gaaet for vidt i Nydelsen af den. Af og til gjorde dog min ungdommelige Natur sig gjældende, og der overfaldt mig da rigtignok en utaalmodig Higen efter en friere Tumlen, en raskere Bevægelse, end dette stille Hjem frembød, uden at jeg ret vidste, hvori dette skulde bestaa. Men min Omgangskreds, der stod saa høit over mig, erstattede mig da hine Savn, og jeg blev efterhaanden igjen mere mig selv, som jeg var i min Barndom, hvor Trangen til at omgaas Mennesker, der stode over mig, var saa levende.

Fru Gyllembourg havde en Pleiesøn, dengang omtrent 15 Aar gammel, en Søn af hendes Fætter, Grosserer Buntzen, en livlig, smuk og opvakt Dreng. Denne Dreng havde kastet sin særdeles Godhed paa mig og ytrede ofte i bamagtig Alvor til Fru Gyllembourg, at naar han ret var flittig og ilede med at blive Student, da saa han Intet til Hinder for, at jeg kunde blive hans Kone. Naar hun da foreholdt ham ganske godmodigt, at jeg jo var ældre end han, og at Sligt var Børnestreger, da udbrod han heftig: "Hvad 126 gjør det? Hvor mange ere ikke gifte med en Kone, som er ældre end de selv, og Hanne er jo kun 3 Aar ældre end jeg." Denne barnagtige Følelse hos den livlige Dreng udviklede en heftig Skinsyge over den Opmærksomhed, som Heiberg lagde for Dagen imod mig. Han forhindrede saa meget som det stod i hans Magt, at vi nogensinde vare ene i Stuen, af Frygt for at noget hemmeligt Ord skulde blive vexlet imellem os. Naar Fru

Gyllembourg ikke var hos os, da satte han sig med en barnagtig Trods i en Krog uden at blande sig i Samtalen, men veg ikke fra sin Plads. Naar saa Heiberg blev kjed af dette Hængereri og spurgte ham: "Har du slet Intet at læse paa til Skolen i Morgen?" da styrtede han heftig ud ad Døren, og Fru Gyllembourg, hvis Kjæledægge han var, fandt ham ofte grædende paa hans Kammer over at blive behandlet som Skoledreng i min Nærværelse, hvilket jo heller ikke var behageligt for en Elsker at finde sig i. Ja, undertiden fandt hun ham ligge grædende paa Gulvet i formeligt Raseri og havde da stor Møje med atter at stille ham tilfreds. Han elskede forresten Heiberg høit; de legede tidt sammen, som om de havde været af samme Alder; og ethvert pudsigt Indfald af Heiberg fremkaldte hans skingrende Latter, saa man kunde høre ham over hele Huset. Ofte ytrede hans Skinsyge sig paa modsat Maade, idet han sagde: "Ludvig holder vist mere af Hanne end af mig, og det kan jeg ikke taale."

Ved Fru Gyllembourgs Bolig var en lille Have, som vi havde Adgang til, og som hun havde ladet sætte smukt istand. Denne lille Plet udgjorde min og Alles Glæde i denne Sommer. Under et stort, skyggefuldt Træ drak hun og jeg hver Morgen Caffé, medens jeg morede mig med at lokke Spurvenerne til mig ved at kaste Brødkrummer til dem. Hele Formiddagen sad vi to her og syede. Hun manglede aldrig Stof til Samtale og havde et eget Talent til ogsaa at faa Andre til at tale. Jeg havde, hvad man kalder en heldig Haand til Plantning og Saaning, saa jeg var ikke uden Nytte for vor lille Have. Hele Timer kunde jeg gaa her i travl Virksomhed, og jeg var aldrig lykkeligere, end naar jeg ene gik ved disse Beskjæftigelser; da var mit Sind let og befriet. Om Middagen kom Heiberg. Hans Moder, der hang ved denne Søn, hendes eneste Barn, var af en meget ængstelig Natur. Nærmede Tiden sig, og han ikke kom, da opstode hundrede Ængstelser hos hende, om hvad der vel kunde være hædet ham af Ulykker. Hun kunde da staa hele Timer og stirre ud ad Vinduet i en dødelig Uro. Kom han endelig, da sagde hun ikke et Ord, og han slog sin Udeblivelse hen i Skjæmt og Spøg. Efter Bordet drak vi Caffé i Haven og tilbragte mangan en herlig Time der, idet Heiberg ofte læste høit for os: en Nydelse i Forening med kvindeligt Haandarbejde, jeg sætter over Alt. En Eftermiddag, da han saaledes læste for os, sad jeg ved hans Side, og det morede mig at se med i 127 Bogen, hvori han læste, uden at det faldt mig ind, at det var en stor Gunst, at dette blev taalt. Siden efter ytrede Fru Gyllembourg: "Det maa jeg sige, Du har en høi Stjerne hos Ludvig; thi dette havde han ikke taalt af nogen Anden end af dig." Og virkelig omfattede han mig med en Hengivenhed, der grænsede til Tilbedelse; og idet han satte mig saa høit, vilde han, at alle Andre skulde gjøre ligesaa. Hans fine, ridderlige Væsen imod mig var det, jeg mest af Alt satte Pris paa - thi, skjøndt jeg var opvoxet i et Hjem, hvor Tonen i Omgang var af den ringeste Slags, saa havde netop jeg, som man skulde tro ingenlunde var forvænt heri, en stor Afsky for Alt, hvad der var raat og plumpt i Formen, og mine Fordringer i den Henseende var det kun givet Faa at kunne tilfredsstille; jeg syntes, at Alverden var plump, undtagen Heiberg. Var Veiret smukt, kom han undertiden om Eftermiddagen med en Vogn, paa hvilken han selv var Kusk, og da Heste hørte til mine Passioner, satte jeg mig hos ham paa Kuskesædet for at glæde mig ved Synet af de smukke Dyr, idet jeg tillige lyttede til hans livlige Tale. Jeg følte mig ved alt dette saa stille glad, at jeg ofte havde en Fornemmelse af, at jeg mellem disse Mennesker først nu havde fundet mit rette Hjem og min rette Plads. Umiskjendelig var ogsaa den Glæde, mit Selskab skjænkede Heiberg, uden at han med Ord, der vilde have stødt mig tilbage og berøvet mig min Frihed, ligefrem udtalte det for mig. Han beskyldte mig ofte for altfor stor Ydmyghed og sagde: "Kunde jeg dog blot bibringe Dem mere Stolthed og Selvtillid." Hans Moder bebrejdede ham da denne Tale og sagde: "Tag dog ikke det Bedste fra hende." Enhver Formfeil af Andre imod mig opbragte ham, da han holdt saa strengt paa min Honneur, som om jeg var en lille Fyrstinde. Han selv omgikkes mig virkelig som en saadan og fordrede, at Alle skulde gjøre ligesaa.

JOHAN LUDVIG HEIBERG.

Efteraaret nærmede sig og med det mine Beskjæftigelser paa Theatret. Sommeren var gaet hen i Stilhed og Fred i det hyggelige Hjem.

Heiberg havde i denne Sommer bearbejdet det Töpferske lille Lystspil: "Seer jer i Speil". Fruen deri var en af mine første nye Roller i Saisonen 1830-31. Saadanne lette Lystspilsroller, hvor Elegance i Dictionen forenedes med Lune og Gratie, vare ligesom en Leg for mig; thi Alt, hvad hertil udfordredes, tør jeg vel sige, at jeg var i Besiddelse af. Den lille Spøg gjorde overordentlig Lykke og anvendtes som Trækplaster atter og atter i ikke faa Aar. Min kjære, uforglemmelige Kunstsøster og ældre Veninde, den dannede, elskværdige Jomfru Jørgensen - som jeg haaber endnu lever 128 i Manges Erindring ved hendes ypperlige Fremstillinger i forskjellige Rollefag - kom dette Efteraar netop hjem fra en Pariserreise og saae mig udføre denne nye Rolle. Efter Forestillingen kom hun ganske henrykt ind til mig paa mit Paaklædningsværelse, tog mig om Hovedet, kyssede mig og sagde: "Ak, min lille Amour," - saaledes pleiede hun at kalde mig - "hvor har du dog lært denne Maade at spille Conversationsroller paa? Nu kommer jeg lige fra Paris, men ved at se dit Spil i Aften maatte jeg tro, du var en Skuespillerinde fra Théâtre français, der havde været saa artig at lære Dansk for at

spille for os. Du har i høi Grad forundret mig i Aften." Jeg blev meget glad ved denne ældre Kunstnerindes Roes.

Jeg fik nu flere og flere Roller, og disse i Forening med de ældre, der ideligt og ideligt spilledes, gjorde, at jeg alt havde et stort Repertoire. Mit lille Kammer laa uheldigvis lige ved Siden af Fru Gyllembourgs Dagligstue, og det pinte mig, at jeg ikke her kunde læse mine Roller høit, uden at hun skulde plages med at høre derpaa. Hun var derfor saa god at skaffe mig et Værelse i den samme Etage, men i den modsatte Ende af Huset. Til dette mit nye Kammer maatte jeg passere gennem en meget stor Sal, der ofte indgød mig en Gysen, især om Aftenen, naar jeg forlod de Andre for at gaa i Seng. Dette mit nye Værelse havde Fru G. med sit sædvanlige Talent indrettet paa det Netteste til mig. Sofaen var en Sovesofa, der om Aftenen blev indrettet til Seng. Over denne hang et stort Brystbillede af Heibergs Fader, P. A. Heiberg, malet af Juel og af en overordentlig levende Virkning. Det kloge Ansigt med den ironiske Mund og de stikkende skarpe Øine var gjengivet med et Liv og et Udtryk, saa jeg altid havde en Følelse af, at der var en levende Mand i min Stue. Ja, Illusionen var saa stor for mig, at jeg ofte, naar jeg stod ved mit Toilette, uvilkaarlig dreiede mig om for at se, om han betragtede mig. Disse Blik gjorde mig da ofte saa forlegen, som om det havde været et levende Menneskes Øine, der fulgte mine Bevægelser. Og naar jeg om Aftenen lagde mig til Ro, saa forvirrede disse Øine mig ofte ved at stirre ned paa mig i den Grad, at jeg tidt blev ganske bange, og det syntes mig, at det ironiske Smil om Munden blev stærkere og stærkere, saa at jeg ofte hurtigt i Angest og Forlegenhed slukkede Lyset for at blive disse Øine kvit. Jeg kunde let være blevet af med Billedet, naar jeg havde bedet derom, men jeg skammede mig over min Barnagtighed.

En Pige blev nu antaget til min personlige Opvartning, Dorothea var hendes Navn. Det var en af disse fromme, nøisomme, opofrende Sjæle, der Intet ønske uden det at underkaste sig Andres Ønsker, et af disse rørende Mennesker, for hvem vi Andre burde skamme os, hvis vi ikke vare saa egoistiske, at vi synes, det er i sin Orden, at de lyde, og vi befale. Uvant med al Hjælp fra min Barndom af, har jeg aldrig i mit Liv udviklet det Talent 129 at lade mig pleie og opvarte af Andre. Hendes største Sorg var derfor, at jeg ikke vilde benytte hendes Hjælp mere, end jeg gjorde, og ideligt klagede hun og sørgede over, at hun havde saa lidt at udrette for mig. Fru Gyllembourg kom ofte og sagde: "Herre Gud! Dorothea er saa bedrøvet over, at du benytter hende saa lidt; den stakkels Pige vil saa gjerne være dig til Behag." Jeg forsikrede, at hun var mig meget til Behag, men at jeg behøvede saa lidt Hjælp for min Person, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde hitte paa for at beskæftige hende. Om Aftenen, naar jeg begav mig til Ro i dette afsides Kammer, vilde hun absolut følge med for at klæde mig af, som hun sagde. Denne Hjælp havde jeg aldrig været vant til, og den pinte mig; jeg bad hende derfor ideligt om ikke at sidde oppe til langt ud paa Natten for at vente, til jeg gik i Seng. Men da saae hun paa mig med saa bedrøvede Øine og bad mig saa rørende om, at hun maatte yde mig denne Hjælp, at jeg ikke nænnede at gjentage det oftere.

Jeg havde efterhaanden faaet den stygge Vane at læse i Sengen, inden jeg faldt i Søvn. Denne Vane dadlede Heiberg med Rette hos mig. Jeg bad ham nu om, at han i Stedet for at skjende vilde bringe mig en dansk Roman, af hvilke jeg hidindtil ingen havde læst, for at jeg kunde bruge den som Sengelecture. "Det vil jeg ikke," svarede han, "men for at De hurtigt kan falde i Søvn, saa tilbyder jeg mig at skrive en Roman og hver Aften at lægge et lille Afsnit af denne i Bordskuffen ovre i Deres Kammer - at sige, naar det maa være mig tilladt at gaa over i dette og skrive den ved Deres eget Bord med Deres egen Pen og Blæk." Jeg tog ham paa Ordet, idet jeg da lovede ikke at læse Andet, end hvad han for denne Aften havde skrevet. Han udførte virkelig denne Spøg og sneg sig hemmeligt hver Aften, uden at hans Moder mærkede det, over i mit Kammer, inden han forlod os, og lagde i min Bordskuffe, hvad han havde skrevet. Da jeg første Aften efter dette hans Løfte med Begjærlighed aabnede Skuffen for at se, om han virkelig havde holdt sit Ord, laa her det første Blad, saaledes lydende:

Stjernen, paa Jorden,
eller:
De blaae Længsler.
En romantisk Roman,
helliget
Kgl. Skuespillerinde Jfr. Johanna Louise
i dybeste Ærbødighed
af
Forfatteren Johan Ludvig.

Du har af mig en dansk Roman begjært;
Men da jeg ingen har ved Haanden,
Jeg selv den skrive vil, om ei det er for svært,
Og om jeg Bistand faaer af Digter-Aanden.
Du har forlangt den, for at kunne sove
Ved sildig Læsning, som er net og fiin;
Velan, Elskværdigste! det tør jeg love,
At Du skal sove deiligt efter min.
Du seer, Romanen har en prægtig Titel,
Som høist interessante Ting Dig spaaer.
Hver Dag jeg skrive vil et nyt Capitel,
Saa tænker jeg, den vare kan et Aar.
Det maa den gjerne, thi fra Nytaar ville
De gode Flyveposter sove hen;
Og noget skal et Menneske bestille,
Nu vel, saa lad mig skrive den.
Med Høiagtelse og allerærbødigst
Forfatteren.

Første Capitel.

Det var en deilig, klar Vinteraften. Sneen hvilede som et kridhvidt Teppe over Jorden, og Maanen og Stjernerne straaled ned derpaa, og forhøiede den hvide Glands; med eet Ord, det var et Veir ligesom i Aften. Nattergalen fløitede sine søde, sværmeriske Triller; - nei, stop! den fløitede ikke, men den aad Meelorme i Buret, hvori den hang paa Væggen hos Skovrider Christoffer Hennegau, den vældigste Jæger i hele Thüringer-Skoven. Forbi hans Bolig løb en stor Flod, som nu var tildækket med den speilklare Iis, over hvilken han pleiede at løbe paa Skøiter, bevæbnet med sin Riffel, og han skød da, i den hurtigste Fart, de Fugle, som næsten usynlige droge i umaalt Afstand over hans Hoved, og som kun Maanens svage Belysning betegnede for hans øvede Jægerøie. Idet han nu fortsatte sit Løb langs med Floden, bragte dennes Krumninger ham ud paa en stor Sø, hvori den havde sit Udløb, og som ligeledes var bedækket med Iis. Langt borte, paa den modsatte Bred af Søen, glimtede et rødt Lys, der stak besynderligt af imod Maanens og Stjernernes blaalige Skjær; men det var tydeligt at dette røde Lys var en Stjerne for den unge Jæger, thi han styrede sin Cours derefter; og virkelig varede det heller ikke længe, før det røde Lys viste sig som en 131 Lampe, der skinnede ud af Vinduet paa et ved Søbredden eensomt liggende Huus. Den raske Skøiteløber stod nu allerede paa Landjorden udenfor Huset, spændte sine Skøiter af, og bankede paa Døren. "Hvem der?" lød det inde i Stuen. "Din Ven, din Elsker," var Svaret. Strax aabnedes Døren. "Min Kathinga!" udraabte Jægeren, idet han traadte ind i Stuen og trykkede den deiligste Pige op til sit Hjerte. "Du er vist sulten?" spurgte hun. "Det er vel, Du husker mig derpaa," svarede han, og tog ud af sin Jagttaske to store Vildgjæs, som han havde skudt paa Veien. Kathinga roste Gjæssene for deres Fedme, og ilte med at tilberede dem til Aftensmaaltidet.

Ved dette første Capitel af Heibergs Roman tænker jeg, det er bedst at lade det forblive. De andre Capitler, som jeg om Aftenen fandt i min Bordskuffe, vare i samme Stil. Alligevel kan Enhver begribe, hvor begjærlig jeg var hver Aften for at læse, hvad Bordskuffen indeholdt. Det var mig derfor en Plage, at den gode, kjærlige Pige Dorothea ikke var til at formaa at lade mig gaa ene til Sengs. Og naar jeg nu gjentagne Gange havde bedet hende: "Gaa nu, min kjære Dorothea! Nu har jeg virkelig intet Mere, hvortil jeg behøver Deres Hjælp," da svarede hun: "Nei, lille Jomfru, først maa De være i Seng, for at jeg kan stoppe Teppet rigtig godt om Dem, for at De ikke skal forkjøle Dem." Hun var ubøielig; her var altsaa intet Andet for end at finde sig deri. Jeg lagde mig da i Sengen, og hun rullede med sin kjærlige Haand Teppet saa fast om mig, at jeg lignede et Svøbelsebarn. Naar dette var besørget, fandt hun sig endelig i at gaa, idet hun dog først gjentagne Gange spurgte mig, om der nu virkelig Intet var, jeg endnu ønskede. Og først paa min gjentagne Forsikring, at der aldeles Intet var, sagde hun mig kjærligt Godnat og gik. Neppe var hun ude ad Døren, før jeg løste hele min Indpakning, sprang ud af Sengen og gik til min Bordskuffe for at tømme dens Indhold og læse Fortsættelsen af Romanen. At mangt et betydningsfuldt Ord, mangen en Hentydning til hans Følelser for mig, mangt et smigrende Ord efterhaanden smuglede sig ind i denne Romanlæsning, følger af sig selv, dog for det Meste i Spøgens og Ironiens Form. At jeg just ved denne Læsning faldt hurtigere i Søvn, som han havde lovet, vil jeg ikke paastaa. Var Himlen klar og stjernefuld, kastede jeg ofte et Shawl om mig og stillede mig i Vinduet ud til Haven og saae op paa de skjønne, glimrende Kloder og tabte mig i Gisninger om dem og om mig selv. Den Opmærksomhed, Heiberg viste mig, blev mere og mere farlig for mig, thi netop den Finhed og Tilbageholdenhed, hvormed han viste den, var efter min Smag. Mere og mere længtes jeg nu dagligt efter

Middagen, der skulde bringe ham; hans Moder og jeg kappedes nu om at stirre ud ad den Kant, hvorfra han kom. Og vi fik god Øvelse i Taalmodighed, thi præcis 132 kom han næsten aldrig. For det Meste blev han modtaget af mig med en lille Bebreidelse, som han da svarede saa morsomt paa, at han altid gik af med Seieren, og vi maatte endda være glade, om han lod Sagen falde og ikke udspandt den til et Drilleri, som kunde give ham Stof for lang Tid, og hvori vi atter trak det korteste Straa.

Ene hver Formiddag drak hans Moder og jeg Caffé sammen, og ved hendes Conversationstalent kunde denne Caffédrikken udspinde sig til flere Timer. En Formiddag, den 4de November 1830, sad hun og jeg som sædvanligt saaledes sammen, da Døren gik op og hendes Pleiesøn Georg Buntzen traadte ind, saa bleg og forstyrret, at vi begge paa een Gang udbrøde: "Hvad er der paa færde?" - "Vide I det?" spurgte han. - "Hvilket?" - "Vide I, at Møhl er død?" - "Død!" udbrød Fru Gyllembourg, rystende over hele Legemet, "hvem siger det?" - "I Skolen fortalte Krarup mig det og bad mig gaa hjem og underrette Eder derom." (Dr. Krarup, Forstander for Borgerdydskolen paa Christianshavn, var en Svoger af Møhl.) Vi bleve begge usigeligt forfærdede og bedrøvede, og den stakkels Georg satte sig hulkende i en Krog af Stuen og lod sine Taarer frit Løb. Vi længtes ubeskriveligt efter Heiberg den Dag for af ham at høre noget Nærmere om dette pludselige Dødsfald. Heiberg kom ogsaa tidligere end ellers, bleg og dybt rystet ved denne sin Vens Død. Heiberg fortalte, at han ved Efterretningen herom var gaaet til Møhls Bolig og havde der selv set den kjære Afdøde og indhentet detailleret Underretning af Professor David, der boede sammen med ham. Denne havde da fortalt, at Møhl hele den foregaaende Dag havde været stille og eftertænksom, men fuldkommen rask. Men da David sildigt om Aftenen tilfældigvis var gaaet ind til ham, havde han ligget i bevidstløs Tilstand i sin Seng, og kort efter opgav den ædle, af saa Mange elskede Mand sin Aand. Lægen mente, at Opium havde pludselig gjort Ende paa et Liv, der var Mange saa dyrebart. Alt i nogen Tid havde Møhls Venner med Sorg bemærket, at en dyb Melancholi havde grebet ham. Han troede sig overset af Alle og ytrede ofte for Heiberg og hans Moder i sygelig Beskedenhed, at han ikke var værdig til at have Venner som dem, og at det var af Godhed og Medlidenhed, de viste ham saa megen Opmærksomhed. Nu bebreidede vi os Alle, at vi ikke oftere og kraftigere havde viist ham, hvad han var for os og vor lille Kreds. Ak! havde han fra sin Grav kunnet se den dybe Sorg, som vi og Alle, der kjendte den begavede Mand, følte ved hans bratte Bortgang, da havde han set, at han ikke havde levet forgjæves. Efter Bordet sad Heiberg hensunken i den ene Krog af Sofaen længe taus og stille med Haanden for Øinene. Jeg var selv saa bedrøvet og vilde ikke forstyrre ham i hans Sorg. Da han imidlertid blev siddende saaledes i hele Timer uden at tale, følte jeg Trang til om muligt at sige ham 133 et trøstende Ord. Jeg gik derfor hen til ham og saae, at hans Taarer trillede ned ad Kinden under den Haand, han holdt for Øinene. Jeg tog venligt hans Haand til Side og tørrede hans Øine med det Lommetørklæde, der alt var vaadt af mine egne Taarer. Og nu brøde hans Taarer frem med en saadan Heftighed, at jeg forfærdedes derover. At se en Mand græde har altid noget forunderligt Rørende, - men at se denne Mand, hvis kraftige Sjæl ikke saa let bøiedes, i denne Tilstand, gjorde et overvældende Indtryk paa mig. Og for første Gang kjærtegnede jeg ham nu med al Uforbeholdenhed som en elsket Broder. Taknemmelig herover kyssede han mine Hænder med Inderlighed, imedens hans Graad ustandseligt flød. Og i dette Øjeblik, ved vor fælles Vens Bortgang, følte jeg, at jeg var bunden for bestandigt til hans sørgende Ven, som her sad og fældede saa bitre og trofaste Taarer. Mod Aften befandt Heiberg sig ikke vel, og hans bekymrede Moder foreslog, at vi Begge skulde kjøre ham hjem til hans Bolig. Vi sade alle Tre tause i Vognen, medens hans bløde og fine Haand, stille og inderligt, ubemærket hvilede i min. Møhl var den Heibergske Muses mest trofaste og hengivne Ven. Alt hvad Heiberg havde skrevet, meddelte han Møhl. Hos ham havde han altid fundet aabent Øre og Sind, og Heiberg havde stor Tillid til hans Dom og Bemærkninger. Hvor sjelden en saadan Ven findes, der forener Møhls Egenskaber, mærker man først ret i Aarens Løb, idet man forgjæves søger at faa et saadant Tab erstattet.

Med Heibergs sædvanlige fine og ridderlige Takt kom han mig efter denne Dag imøde - ikke som en dristig Elsker, men som en glad, beskeden og taknemmelig Ven, der med Varsomhed modtog, hvad min Imødekommen nu havde givet ham Vished om. Og hemmeligt for Alle udspandt sig vort Samliv i kjærlig Fortrolighed. Ikke hans Moder, ikke noget Menneske meddelte vi vor hemmelige Forstaaelse. Ingen af os havde Lyst til at fremtræde som Forlovede. Romanen i Bordskuffen blev nu pludselig afbrudt og ombyttet med smaa, fortrolige, kjærlige Sedler, hvori hans Forhaabninger, hans Frygt for atter at miste mig, hans Planer for Fremtiden, hans Lykke over at eie mig udtalte sig dybt og sandt og rørende. Skriftligt besvarede jeg hans smaa Billetter og lagde mine Svar i samme Bordskuffe, hvor han hentede dem og lagde nye fra sig selv deri til mig. Naar jeg spillede om Aftenen, havde han bedet om Tilladelse til at benytte mit Kammer, og ofte sad han nu ensomt her under Paaskud af at skrive, hvad han for Øieblikket havde under Arbeide; og virkelig arbejdede han ogsaa ofte her for ikke at behøve at gaa den lange Vei hjem og om Aftenen atter gaa tilbage ud til os - thi han kunde ikke godt undvære at sige mig Godnat. Var han selv paa Comedie, som naturligvis ofte var Tilfældet, naar jeg spillede, da fulgte han mig undertiden hjem, en Gunst, han satte stor Pris paa. Han var da ofte 134 henrykt over mit Spil og sagde: "Naar jeg staar dernede mellem Publikum og ser paa dig og da tænker: Hun er min, hun tilhører mig! da svimler det formelig for mine Øine, og jeg har en Følelse, som om et Lyn gik igjennem mig uden at saare." Disse kjærlige Ord har jeg beholdt i taknemmelig Erindring. Det pinte ham imidlertid, at vi saa sjelden vare ene med hinanden, og han fandt nu paa det Fif at foreslaa at lære mig Fransk, og under dette Paaskud gik vi da om Eftermiddagen over i min Stue for at være flittige med at indøve det fremmede Sprog. Hans Moder, der var et af de troskyldigste Mennesker, jeg har kjendt, gik

virkelig i Begyndelsen ind paa dette lille Bedrag, men Georg Buntzen, min unge, skinsyge Tilbeder, var ikke saa let at narre, og han drillede os med at forstyrre os, saa ofte det lod sig gjøre. Naar jeg skulde i Selskab, selv i saadanne Huse, hvor Heiberg kom, da pinte det ham stærkt, og Grunden hertil var især, at intet Selskab syntes ham godt nok for mig. Da lød ofte hans Klager i de smaa Sedler i Bordskuffen. I disse rykkede han nu efterhaanden lempeligt frem med sit Ønske om en nærmere Forening med mig. Han sagde, at han med Taalmodighed i Aaringer havde ventet paa at faa dette sit høieste Ønske opfyldt, men denne Taalmodighed var nu forbi. Han klagede bittert over de spildte Aar og bad mig ikke at forøge deres Antal. Jeg fandt derimod, at nu var vort Samliv saa skjønt, at en Forandring heri let kunde blive farlig. Ogsaa løb der tusinde Tanker om i mit Hoved, som ikke lidet foruroligede mig. Imellem disse tyngede ogsaa den Tanke paa min Sjæl, hvorledes mine Forældre vilde kunne passe ind i disse nye Forhold, hvortil deres Dannelse saa lidet svarede. Jeg vidste, det vilde smerte mig, om de tydeligt skulde føle, at de vare udelukkede af mit Selskab i mit Hjem; og bleve de det ikke, da vilde det ogsaa smerte mig at se dem spille en Rolle, der var ydmygende for dem. Jeg var bange for, at Heiberg i sin Kjærlighedsrus nu syntes, at han kunde finde sig i Alt, men at han med Tiden vilde føle dette Tryk, og at dette vilde forstyrre hans Glæde i hans eget Hjem. Heiberg havde mærket, at mange Betænkeligheder fra min Side forhalede mit Svar, at bestemme en Tid til vor Forening; han bad mig indstændigt meddele sig disse, men en Undseelse for at berøre saa personlige Forhold bandt min Tunge. I en af mine smaa Sedler i Bordskuffen udtalte jeg mig skriftligt derom, thi dette var mig lettere end saaledes Ansigt til Ansigt, Øie til Øie at komme frem med mine Skrupler. Jeg bad ham derfor overveie disse Forhold, der vare for hele Livet, bad ham betænke, om han i Tidens Længde troede at kunne bære et Familiesamliv, der umuligt kunde have nogen Interesse for ham, men hvortil jeg var knyttet med hellige Baand - og andet Mere, som Forholdene bragte med sig. Paa dette Brev læste jeg følgende Svar fra ham, da jeg om Aftenen undersøgte Bordskuffens Indhold: 135

"Tak, min egen Hanne, for Din yndige lille Seddel, for Din Fortrolighed, og især for Dit Løfte i Slutningen, at ville opskrive alle Dine Tanker, for at jeg dog kan faae dem at vide. Ja visselig ønsker jeg intet mere end at kjende Dine Tanker. Du har stedse været saa tilbageholden, jeg har ligesom maattet erobre ethvert nok saa lille Beviis paa Din Fortrolighed; og det har ofte bedrøvet, ja ængstet mig, saa meget mere, som jeg godt kan mærke, at Du ved Din Tilbageholdenhed ofte giver Anledning til smaa Misforstaaelser, som kunde været hævede ved Aabenhjertighed fra Din Side. Endnu i Aften, da Du et Øieblik lod til at ville blive tilbage her i Kammeret og lade mig gaae iforveien, har Du vist tænkt paa at tilintetgjøre Din Seddel, for at jeg Intet skulde erfare af hvad Du havde skrevet. Jeg gyser ordentlig ved Tanken om, at dette kunde være skeet, og at Du kunde have vedblevet at skjule Dine Følelser i endnu længere Tid. For Alting, da Du ikke holder af at tale, saa vedbliv ifølge Dit Løfte, at meddele mig skriftligt Dine Tanker om alle de Gjenstande, hvorom jeg endnu ikke kjender dem; thi efter saa lang Tids nøiere Bekjendtskab med Dig, er Du mig dog endnu bestandig i mange Henseender en Gaade. Saa Meget i Dit Væsen og Dine Tanker er skjult for mig, og jeg kan godt mærke, at just hvad Du skjuler, er Noget af det Bedste, som jeg allerhelst vilde kjende. Hvad den omtalte Sag angaaer, da takker jeg Dig for Din Oprigtighed, men tilstaaer, at jeg ikke kan see nogen betydelig Anstødssteen i hvad Du fremsætter til min Overveielse. Troe ikke, at jeg anseer Tingen for en Bagatel; tvertimod; men jeg mener kun, at den kan indrettes paa en ganske simpel Maade til Din og Alles Tilfredshed. Jeg vil med al Oprigtighed tilstaae, at jeg for min Part vel ikke har nogen særdeles Interesse for Din Familie, men jeg har det dog for saa vidt, som det er Din Familie. Allerede fra gammel Tid af er jeg vant til at tænke paa Dig, hvergang jeg seer Nogen af dem eller hører dem nævne. Synet af Enhver af dem har allerede i flere Aar, blot ved Erindringen om Dig, faaet mit Hjerte til at banke. Og skulde jeg være saa indskrænket at fordre, at Du ikke skulde omgaaes Dine Forældre og Søskende? De Forhold, hvori Naturen har sat Dig, ere alt for hellige, til at Du skulde krænke dem, omendskjøndt Du ved Dit Genie og ved Din hele Uddannelse er kommen til at staae høit over dem. At Du er en god Datter og en god Søster er en Dyd, som jeg ikke vilde have, at Du skulde undvære, ligesaa lidt som nogen anden af de Dyder, som Du besidder; thi jeg elsker Dig i alle Dine Fuldkommenheder, og i denne ikke mindre end i de andre. Min Mening er derfor, at vi, efter den Forening, jeg ønsker, ogsaa maatte omgaaes Din Familie mere end hidtil, og dette kunde jo meget vel skee, uden at vi derfor behøvede at indskrænke vor øvrige Frihed til at see, hvem vi ønske. Du maa betænke, at naar Du først er Frue i Huset, 136 bliver det tildeels Dig, som kommer til at raade for alt Sligt; og det vil neppe blive Dig med Din fine Tact for alt det Skjønne vanskeligt at træffe de rette Grændser saavel beri, som i alt Andet. - - - Men ogsaa om andre Ting ønsker jeg at kjende dine Tanker. Jeg har forstaaet Slutningen af Dit Brev saaledes, som om Du vilde lade mig gjøre et og andet dybt Blik ind i Dit Indre. Hold endelig Ord! jeg ønsker intet høiere end at kjende enhver Fold og enhver Krog i Din dybsindige Character. God Nat! Tænk venlig paa
Din Broder ."

Denne Underskrift, "Broder", har Hentydning til, at fra det Øieblik, jeg kom i Heibergs Moders Hus, spørgtes der med, at vi vare sammenbragte Børn. Han kaldte mig altid Søster og jeg ham Broder. Det ængstede mig ofte, at Heiberg satte mig saa høit og havde saa store Tanker om min Character. Jeg havde alt i mit unge Liv erfaret, hvor bittert det er at vækkes af slige Illusioner. Ogsaa denne Frygt meddelte jeg ham skriftligt, ikke paa Skrømt, men af mit fulde Hjerte. Jeg gøs ved Tanken om, at han engang maatte sige sig selv, at han dog havde taget feil af mig.

Saaledes fortsatte vi nu Resten af Vinteren denne hemmelighedsfulde Correspondance i Bordskuffen, der snart indeholdt Spøg, snart Alvor, men alle hans Sedler kom ind paa, at jeg dog vilde bestemme, naar

vor Forening skulde finde Sted.

HERTZ OG SCRIBE.

En Middag kom Heiberg sildigere end sædvanligt og undskyldte sig med, at han var staaet saa sildigt op og dog ikke kunde gaa ud, før hans Forretninger vare tilendebragte. Han havde saa godt som slet ikke sovet om Natten. "Da jeg kom herfra i Aftes," vedblev han, "som I vide, var meget sildigt, laa der en anonym Bog paa mit Bord." - "Den duede vel ikke noget?" sagde hans Moder. "Det var ogsaa min første Tanke," vedblev han, "jeg gik i Seng og tænkte: det er vist tidsnok at læse den i Morgen. Inden jeg slukkede Lyset, vilde jeg kige lidt paa Begyndelsen, og nu læste og læste jeg videre og vilde neppe tro mine egne Øine." - "Var den da god?" spurgte vi. Med et bevæget, vibrerende Træk om Munden, som altid indfandt sig, naar Heiberg blev henrevet af Noget, svarede han: "Ja, over al Forventning god; jeg er endnu ganske opfyldt af denne mærkelige Bog. Jeg har den her og glæder mig til at læse den for Eder i Aften." Da Lampen var tændt, Gardinerne trukne for Vinduerne, og Heibergs Moder og jeg sad ved Bordet hver med sit Haandarbeide, læste Heiberg "Gjenganger-Breve eller poetiske 137 Epistler fra Paradis" for os. Har Du, som læser, hvad jeg her har nedskrevet, ikke læst denne Bog, saa skynd Dig at læse den, og Du vil da bedst forstaa vor Glæde, vor Forundring ved denne Aftens Nydelse. Og har Du læst den, da læs den om igjen, og forlyst Dig ved disse Rhytmers Dans, ved denne Leg af Muser og Gratier. Faa Bøger have gjort en saadan Opsigt som "Gjenganger-Brevene". Der blev i lang Tid ikke talt og skrevet om Andet end denne mærkelige Nyhed i Litteraturen. Man udtømte sig i Gisninger om, hvem der vel hos os var istand til at skrive et Digt, hvis Rimfylde og Pragt man kun tiltroede Baggesen selv, i hvis Navn Rimbrevene ere skrevne fra Paradiset. Man gjettede og gjettede, men Forfatteren var og forblev skjult. "Gjenganger-Brevenes" Anledning var den Kamp, der var opstaaet imellem Oehlenschläger og Heiberg ved en Kritik, som Heiberg havde skrevet i sin "Flyvende Post" over Oehlenschlägers Tragedie "Væringerne i Miklagaard". I Begyndelsen førtes denne Strid i en Tone, der var begge Digterne værdig. Da fremstod tre af det lille soranske Academis Professorer som Oehlenschlägers Riddere med en Voldsomhed og Bitterhed mod Heiberg, som æggede ham til at fortsætte Kampen, der nu mere og mere bredte sig om Oehlenschläger som Digter i det Hele. Den talentfuldeste af Heibergs Modstandere i Sorø var vel Wilster, den uheldigste, især paa Grund af en fremfusende, lidenskabelig, holdningsløs Tone, Hauch; hvorfor ogsaa Heiberg gik skarpest til Værks mod denne Sidste. Hele denne Strid blev fulgt af Publikum med en Iver, en Interesse, en Lidenskabelighed, som man maa have oplevet for ret at kunne faa en Forestilling om. Paa den litteraire Kampplads stod Slag paa Slag. Heiberg paa den ene Side og alle disse soranske Kæmpere paa den anden, uden at tale om en Hær af udisciplinerede Dagbladstroppe, der huggede løs paa Heiberg uden at give sig Tid til at sigte og altsaa uden at ramme. Deres Heftighed mødte han med Satirens Svøbe og fik derved Latteren paa sin Side. Enhver ung Grønskolling, enhver halvskimlet Litteratus følte sig opfordret til at tiltale Heiberg, snart med Tilrettevisning som til en Skoledreng, snart belærende, snart med høje Raab over hans Dumhed. Hvor ere de nu henne, alle disse smaa Ravne, der saa modige til alle Tider sætte sig paa den levende Stridshingsts Ryg i Stedet for som andre skikkelige Ravne at holde sig til det døde Aadsel? Striden var i Grunden en Fortsættelse af den berømte Strid mellem Baggesen og Oehlenschläger. Heiberg havde opfyldt Baggesens Spaadom, da denne 1814 skrev til den unge Digter:

"Den Digter, der saa sindrig, som beskeden,
Halv Yngling end, med spæde Vingeskud,
Lig dem paa Skuldrene af Amors Brud,
Qvad Digterinden denne Sang hernelen,
138 Vil engang stor, som nu alt elskelig,
Paa mægtige fuldvoxne gyldne Vinger,
Til Sangens Top, hvor *Evalds* Aand sig svinger,
Fra vore Toners Kampplads svinge sig -
Og Fremtids Genius i Upartiskhed lig,
Naar, *Psyche*, Dit os her alt rakte Bæger
Bag Gravens stille Lethe vederqvæger,
Sangdømme den i Live førte Krig
Imellem *Baggesen* og *Oehlenschläger*."

Som stridende med Pen i Haanden havde Heiberg staaet ene i denne Kamp uden dog at savne Opmuntring fra andre Sider. Da kom, som falden fra Himlen, denne ubekjendte Dommerrøst og lod sit Lod falde i Vægtskaalen til Gunst for Heiberg, og dette satte da en Del i Raseri og en anden Del i Glæde og Begeistring; men Alle vare enige om, at "Gjenganger-Brevene" var en mærkelig, fuldendt Bog. Man var ikke langt fra at tro, at Baggesen virkelig gik igjen og endnu engang besøgte Jorden med sine Rimbreve. Som det

altid gaar, kom der nu en Mængde Efterabere af disse Rimbrev; man tænkte: "So ein Ding will ich auch machen," men det viste sig snart, at "so ein Ding" ikke lader sig saa let "machen", som man smigrede sig med. Alle disse Fuserier ere forlængst glemte og bortskyllede i Tidens Elv, medens "Gjenganger-Brevene" staa og vil staa, saa længe der er dansk Litteratur til. At det henrykkede Heiberg at faa en saadan Medkæmper ved sin Side, var naturligt. Han udtalte sin Taknemmelighed til den ubekjendte Forfatter i et Rimbrev, som blev indrykket i hans "Flyvende Post". Af dette Digt, hvori han udtaler sin Sorg over, at Møhl ikke oplevede "GjengangerBrevene", vil jeg her blot anføre de Linier, der handle om denne:

"Af dem iblandt os, som til fælleds Gavn
Befordre Smagens Værk, jeg kunde nævne flere;
Dog - tie vil jeg, thi det Navn,
Som helst jeg nævnte, staaer der ikke mere.

Men Du, o Sanger, i dit Paradiis,
Hils Christian Møhl, som gik hvorhen vi stræbe!
Ei nogen Genius er mere værd den Priis,
At hilses af en ædel Digterlæbe.
Og troe kun ei, at han Din Uven var,
Fordi han fordum lod, i Ungdoms Hede,
139 Sig til en *Tolvtedeel* * forlede
Af hvad derefter heelt han angret har.
Den "Sandhed", han i Aand og Ord erkjendte,
Gik heller ikke her hans Blik forbi;
Den i hans Barm Begeistrings Flamme tændte
For Dine Sanges danske Melodie.
Ak! Dine paradisiske skjønne Breve,
Som hilste mig med hiin bekjendte Klang,
Midt i den Glæde, som de vakte, bleve
Mig ofte til en dyb elegisk Sang,
Fordi min tabte Ven, med et poetisk Øre
For Tact i Livet, Tact i Poesie,
Ei skulde Paradisets Toner høre
Paa denne Jord, saa arm paa Harmonie.
O bring min Hilsen hist i Aanders Bolig
Til Musers uerstattelige Ven,
Som med min Strengelig var saa fortrolig,
At allerhelst for ham jeg rørte den!
I dette Veemods-Aar, hvis Timer nu forsvinde
Hvor fra sin bedste Ven min Musa skiltes ad,
Hun helliger hans elskte Minde
De sidste Toner af det sidste Qvad.

Det Tab, vor lille Kreds havde lidt ved Møhls Død, forøgedes ved et andet, ikke mindre føleligt. Den udmærkede Mathematiker, Professor v. Schmidten - en mangeaarig Ven af Heiberg og hans Moder - havde i nogen Tid følt sit Bryst angrebet, og dette Onde greb saa hurtigt om sig, at Lægerne paalagde ham at gjøre en Reise i længere Tid til et sydligt Klmia for om muligt at standse Sygdommen. Han reiste nu i det tidlige Foraar til Vestindien. En af de sidste Dage inden hans Afreise tilbragte han en Middag hos os. En sørgelig Middag, thi Ingen af os troede paa nogensinde at se ham mere. Da han sagde os sit sidste Farvel, sagde han sagte til sin inderlig bedrøvede og hengivne Veninde, Fru Gyllembourg, idet han pegede hen paa Heiberg og mig: "Jeg vil reise med det Haab, at disses Forening ikke er fjern." Han naaede netop sit Bestemmelsessted for at dø. I ham tabte Videnskaben en udmærket Dyrker, hans Moder og Søster en kjærlig Beskytter og hans faa Venner en trofast og interessant Ven. Han havde en* 140 saa mærkelig Lighed med Napoleon den 1ste, at, naar han besøgte Paris - hvilket han ofte gjorde, da han der havde Venner, hans hele Hjerter hang ved - studsede Franskmændene ofte, idet de gik ham forbi. Naar vi tre, Heiberg, hans Moder og jeg, om Aftenen sad sammen, hvor ofte gjentog da ikke Fru Gyllembourg: "Ak! hvor jeg dog savner den rare, fortræffelige Schmidten og den gode Møhl!" Og de vare vel værd at savne, thi et mere velgjørende Selskab end disse Mænds skal man have ondt ved at finde.

Theatersaisonen var nu atter sluttet, men fri for Theatertjeneste var jeg endnu ikke, thi en Del af de ældre Skuespillere havde faaet Tilladelse til at give Forestillinger til egen Indtægt, og man bad mig nu om at assistere herved, hvilket jeg ikke godt kunde afslaa, uden at de vilde tage mig det ilde op. Hele Juni Maaned gik saaledes hen med, at jeg snart maatte spille for En af Skuespillerne, snart for en Anden.

Til disse Sommerskuespil oversatte Heiberg nu Scribes fortræffelige lille Lystspil "Den første Kjærlighed", et Stykke, som enhver ung dramatisk Forfatter skulde studere for at lære, hvorledes et Stykkes Bygning bør være. Dette lille Lystspil, et af de første franske Stykker af denne Art, der gik over vor Scene, gjorde en overordentlig Lykke. Den fortrinlige Besætning af alle Rollerne bidrog naturligvis meget dertil. Faderen i

Stykket blev givet af vor udmærkede Comiker Frydendahl, Elskeren af Stage, Fætteren af Phister, den unge Pige af mig. Man kunde vel ikke sige, at Stage var noget eminent Talent, men han havde megen Anstand, hans Ydre var af Virkning paa Scenen, og han havde en eiendommelig Ironi, der aldrig forfeilede sin Virkning, og som kom ham ypperlig tilgode i denne Rolle. Phister og jeg vare unge Talenter, hvis Vinger ikke vare ganske udfoldede, men netop derfor af saa meget større Tilløkkelse for Publikum; og Frydendahl med sit mageløse Physiognomi, sit Lune og sin Gratie var den, der bandt det Hele sammen til en Bouquet. Dette lille Stykke gik over Scenen med en saadan Lystighed, en saadan Afrundethed i S sammenspillet, at Huset rungede af Latter og Bifald. Og dette gjentog sig, saa ofte det gik over Scenen, uagtet Publikum tilsidst kunde næsten hver Replik udenad, indtil Frydendahls Sygdom 1835. Frydendahl var et af disse fødte comiske Talenter, der virke ved deres Umiddelbarhed. Noget egentligt Studium var her ikke at tale om. Men han var saa gjennemtrængt af Lune og Gratie, at det saa at sige var ham umuligt at være ugratieus. Alt klædte ham, hvad han end foretog sig, og han tillod sig ofte Gestus af saa burlesk Natur, at Ingen uden han ustraffet vilde have kunnet vove det. Hans Ydre var smukt og imponerende, og i det virkelige Liv saae han mere ud som en Minister fra et gammelt Hof end som en Skuespiller. Dette vidste han og havde derfor den Svaghed at være yderst fornem i sit Væsen mod Alle, især mod de yngre Talenter ved Theatret, der neppe 141 vovede at nærme sig ham, endsige tale med ham. Denne Svaghed hos ham grænsede ofte til Latterlighed, ja desværre til Raahed og Uforskommethed. Til Trods for disse Egenskaber havde han kastet sin særdeles Kjærlighed paa mig, saa jeg til min Forundring for Alle, Gamle og Unge, havde, som man siger, aldeles Frisprog med den gamle Herre. Han legede ofte med mig som med et Barn, og han kaldte sig selv, og alle Andre med ham: min gamle Mand, en Spøg, der var opkommet ved, at han i "Ringene Nr. 2" absolut vilde have, at jeg skulde spille hans Kone. Naar vi spillede sammen, var han fuld af alle Slags Løier og var utrættelig i at caressere mig. Den gamle Mands Lystighed morede mig og Alle. Ideligt foreslog han mig, at vi skulde drikke Dus, og naar han var ret overgiven, sagde han altid Du til mig. I hvert Stykke, hvori han spillede, vilde han ogsaa have, at jeg skulde spille, enten der var en Rolle for mig eller ikke. Jeg havde det Held i ikke faa Aar at beholde denne Medspiller ved min Side. Desværre fik han i sin sidste Tid en indvendig Svaghed, der i Løbet af et Par Aar berøvede ham hans legemlige Kraft, uden at den var istand til at faa Bugt med hans guddommelige Lune. Jeg erindrer endnu, hvor svag han var de sidste Gange, vi spillede sammen i "Den første Kjærlighed". Naar jeg som hans Datter heri stod paa Scenen og kjælede for ham, da løb Taarerne ned ad hans Kinder, saa nerveus var den kraftige Mand bleven; og medens Publikum skoggerlo af ham, stod han der grædende som et Barn. Ved hans Død blev givet en Sørgefest paa Theatret, hvortil Heiberg havde skrevet Digtet "Muserne". Jeg græd mine bitre Taarer ved at have mistet ham, som ved sit udtømmelige Lune saa ofte havde baaret mig under vort Samspil. Hans Rolle i "Den første Kjærlighed" gik nu over i andre Hænder, men Kjæden var brudt, Fortryllelsen var borte.

Det Liv, som Heibergs Stykker og nu de Scribeske Lystspil tilligemed Digteren Hertz's Arbejder bragte i Theatret, var saa heldigt som muligt for min Udvikling som Skuespillerinde. Thi kun nye Digterfrembringelser kunne give et Theater nyt Liv. At komme just i en saadan Periode hører til en Skuespillers største Held, og dette Held havde jeg, uden at jeg dengang rigtig forstod min Lykke eller vidste, hvor stor den var. Jeg gik endnu saa smaat omkring i Taaget, og alt det Bifald, den Hyldning og Beundring, man viste mig, var mig endnu ikke ret bevidst, til Trods for hvad Alle gjorde for at vække min Bevidsthed i denne Retning. Min Skuespillerreflexion var endnu ikke vakt af den Søvn, som Sjælen hvilede i. Som en Fugl bruger sine Vinger uden at tænke over, hvormed den flyver, saaledes brugte jeg instinktmæssigt, hvad Naturen havde lagt i mig, og just herved fløi jeg sikkert. Er først den kunstneriske Reflexion vakt, kommer det Øieblik, hvor man begynder at spørge sig selv, om Grunden hvorfor og Maaden hvorpaa 142 man flyver, da er vor Flugt ikke nær saa sikker. Men dette farlige Øieblik maa og skal komme, og da gjælder det, om man skal gaa frem eller tilbage.

I denne Sommer kom ogsaa Scribes "Qvækeren og Dandserinden" frem. Dette Stykke gjorde ligeledes en stor Opsigt og Lykke. Danserindens Rolle skal bringe Folk baade til at le og græde; det Sidste troede Mange, jeg vilde strande paa; men Udfaldet viste, at de havde taget fejl. I Fortællingen, hvor Danserinden meddeler Qvækeren sit Livs Historie, tjente min egen Barndom mig som Baggrund, og dette bidrog maaske væsentligt til at give min Følelse et Udtryk af Sandhed, som greb og rørte Publikum ligesom mig selv, uden at nogen kjendte eller vidste, hvad der satte mit Indre i Bevægelse. Den Hurtighed, hvormed man i de franske Conversationsstykker maa lade Smilet spille i Taarerne og Taarerne atter i Smilet, i den bestaar egentlig Evnen til at udføre denne Art af Comedier, ifald Spillet ikke skal blive tørt. Har man blot Smilet, da bliver Fremstillingen flad, har man blot Taarerne, da bliver den tung og monoton. Det er Foreningen af begge, der frembringer et levende Billede. Jeg mener, at jeg var i Besiddelse af begge disse Egenskaber; og enten man vil tillægge denne nye Genre Roes eller Dadel, saa var det mig, der gjorde, at den fandt Indgang hos det danske Publikum, idet jeg for mine Medspillende angav den Tone, hvori disse Stykker skulde frembæres, og derved udviklede Talenter blandt det øvrige Personale til med Held at virke i disse Arbejder, som af Nogle sættes for høit, af Andre for lavt. Man maa sige om dem, hvad man vil, de have banet Veien for Simplicitet i Udtrykket og have aabnet Øinene for Characterer, hentede ud af det virkelige Liv. Disse Fortrin vil jeg haabe skal blive til Nytte for en ny, en dybere Genre af Comedier end de, hvortil disse franske Lystspil hidindtil have hævet sig. Vore Skuespillere vare ikke vante til at spille i denne lette Genre. De havde ondt ved at lade Ordene løbe saa hurtigt over Læberne og dog i denne Hurtighed nuancere skarpt, klart og bestemt. De vare ikke øvede i denne Henkasten af piquante Repliker; deres Conversationstone havde endnu

Slæb og Paryk paa fra de gamle tyske Comediers Tid, og jeg bilder mig som sagt ind, at jeg mere og mere i Aarenes Løb heri hjalp dem paa Gled ved mine Fremstillinger. Og hvem kunde jeg takke for dette mit Fortrin i Conversationstone? Atter Heiberg, thi ved at høre ham selv og hans hele Kreds lærte mit Øre at opfange den Maade, aandfulde Mennesker conversere paa, og som hjalp mig lidt efter lidt til selv at komme i Besiddelse af Dannelsens Præg i Ord og Tale, som netop er nødvendigt i hine Skuespil. Den Skuespiller eller Skuespillerinde, som ikke i Livet er i Besiddelse af Conversationstone, vil aldrig paa Scenen kunne frembringe Illusion af Dannelse og Aandrigthed, hvilket netop disse 143 franske Comedier i høi Grad kræve af Kunstneren. Denne Leg med piquante Ord og Vendinger maa ikke lyde som Noget, der koster Umage, men som Noget, Læberne synes at være vante til at øve til daglig Brug, og et fint Øre mærker strax, om Ordet falder tillært eller naturligt for Kunstneren. Og dog er ogsaa her Noget, der - da Talen er om Kunst - maa indøves, og som man maa vide Besked om. Mangen Skuespiller faar aldrig tillært sig Conversationstone, fordi han ikke itide øver sig i at tale med Læberne i Stedet for med Brystet. Brysttonerne høre Tragedien til. I Conversationsstykket maa Lyden frembringes med Læberne, thi kun med disse kan Talen blive let, hurtig og flydende. Den tilspidsede Replik kan kun saaledes komme til sin Ret. Jeg har i Paris set Samson spille Ministeren i "Statsmand og Borger". Samson var en ikke høi, tyk, tung Mand, der i det Ydre sandelig Intet havde af, hvad man pleier at kalde Fornemt; men naar man hørte det elegante franske Sprog let og dannet lyde fra hans Læber, da vil jeg se den Tilskuer, der vilde klage over, at han ikke var fornem nok til Rollen.

Det gode Forhold, hvori jeg stod til saa godt som hele Personalet, gjorde at jeg i al Venlighed og uden at faa Skin af Anmasselse ofte ved mine Raad og Bemærkninger bidrog til Afrundethed i Fremstillingerne. Det er ogsaa vist, at disse franske Stykker bidroge overordentligt til at vænne saa vel Skuespillerne som Nationen til at udtale vort Modersmaal smukkere og correctere, og dette er maaske deres væsentligste Fortjeneste. Som ved enhver ny Kunststart, som ved Vaudevillerne, som ved Balletterne, blev der atter løftet et Ramaskrig mod disse Comedier. Det hed atter her, at Smagen gik tilgrunde ved dem, at de vilde bringe Theatret i Forfald o. s. v. Først i Aarenes Løb, da disse franske Arbejder virkelig bleve fade, sentimentale Fabrikarbejder, forgudede man dem og satte dem som det eneste, der var værd at se og værd at spille; og i denne Forvildelse fulgtes Skuespillerne og Publikum ad i skjøn Enighed. Dog herom mere længere hen.

VORT EGET HJEM.

Ogsaa Sommerskuespillene vare nu ved Juni Maanedes Slutning 1831 forbi. Heiberg, der i saa mange Aar med Trofasthed havde hængt ved mig, vilde nu ikke give Tid længer, men skyndte med Utaalmodighed paa vor Forening. Det blev derfor besluttet, at den skulde finde Sted i al Hemmelighed i Slutningen af Juli. Hans Moder, mine Forældre og gamle Heiberg i Paris bleve nu indviede i vor Beslutning, men heller ingen Andre. Fru Gyllembourg blev meget glad ved Efterretningen og sagde, at hun her fik et længe næret Ønske 144 opfyldt. Heiberg foreslog hende nu at leve med sin Pleiesøn som hidtil, og at vi To, han og jeg, skulde flytte ind i en ny Bolig. Dette Forslag tog hun sig overordentlig nær og gjorde mig til Dommer med en Mine, som om Liv og Død var afhængig af mit Svar. Dette satte mig i stor Forlegenhed. Det var min faste Overbevisning, at det Heldigste for alle Parter var, at hun fortsatte sit eget Hus, og jeg begyndte mit nye paa egen Haand. Hun havde i saa mange Aar været vant til at bestyre et Hus, at Tabet af denne Beskjæftigelse vilde være hende smerteligt. Hertil kom, at hun ikke var ene, men at hendes Pleiesøn, der om kort Tid var voksen, og et forkjælet Barn, ikke let vilde finde sig i at staa under et andet Huses Love. Mit Ønske var, naar jeg fik et Hus, da ogsaa at opfylde de Pligter, som hvile paa Husmoderen, og dette følte jeg strax vilde blive en vanskelig, for ikke at sige en umulig Opgave, naar Alt blev i den gamle Form, og naar Alle skulde blive tilfredse. Men at faa hende til at indse dette, vidste jeg vilde blive en Umulighed, og jeg svarede derfor - jeg tilstaar, ikke uden Frygt - at hvad Moder og Søn bleve enige om, dermed var jeg tilfreds. Og hvad skal, hvad kan en ung Pige svare, naar et saadant Spørgsmaal rettes til hende? Dette betænkes ikke altid tilstrækkeligt af Forældrene. Jeg var hende virkelig inderligt hengiven, men et saadant Forhold er vanskeligt for den Unge, vanskeligt for den Gamle. Heiberg, der vel ogsaa følte dette, var for lykkelig til, at han i sin Glæde kunde nænne at bedrøve sin kjærlige Moder, og det blev altsaa derved.

Heiberg og jeg ønskede begge at være fri for den gabende Folkemasse, som altid indfinder sig i Kirkerne ved et Bryllup, især naar Brudeparret er offentlige og bekjendte Personer. Vi besluttede derfor i al Hemmelighed at reise til Slangstrup, hvor Heibergs Ungdomslærer, Hansen, var Præst, for at lade os vie af ham. Heiberg red da til Slangstrup for at underrette Præsten om, at han vilde føre sin Brud til ham, for at Vielsen kunde ske af ham og i hans Kirke. Den gamle Mand blev inderlig rørt over dette Bevis paa Heibergs Venskab, og efter at vi havde indviet mine Forældre i vor Plan, blev Dagen bestemt til den 31te Juli (1831). Jeg var henved 19 Aar, og Heiberg havde fyldt sit 39te, men denne Forskjel i Alder foruroligede mig intet Øieblik. Han var mere end ung nok til mig; ja, man kan gjerne sige, han var yngre end jeg. Hans lette, barnlige Sind, hans Munterhed og Livlighed i Omgang, hans Livsglæde og hans store Ligevægt i Sjælen, alle

disse Egenskaber gjorde ham saa ung, at der ikke i det Væsentlige var ringeste Forskjel i vor Alder. Han kunde være overgivet som et Barn, saa hans Moder ofte sagde: "Herre Gud, hvad Ludvig dog er barnagtig! Det er rigtig en Lykke for ham, at han faar en fornuftig Kone." Naar vi talte om at købe ind til vort Hus, da syntes han, at dette jo altid kunde ske bagefter, og at det ikke var værd at opsætte Brylluppet een Dag derfor. Tidt maatte jeg le ad ham, naar han da, 145 og mange Aar efter vor Forening, bebreidede mig, at saa megen Tid var spildt, og at hvad nu skulde ske, kunde være sket flere Aar tidligere, og at dette jo var et Tab, som aldrig kunde erstattes. Hans Moder paatog sig nu, naar vi vare reiste, at gjøre Indkjøb af det Fornødne til vort Hus. Heiberg havde leiet et lille enligtliggende Sted i Lyngby; der skulde han og jeg tage hen efter Brylluppet og tilbringe den første Maaned af vort Ægteskab i Ensomhed.

Dagen nærmede sig til vor Afreise. Da jeg den sidste Aften i min ugifte Stand gik ind i mit afsides Sovekammer, sukkede min trofaste Dorothea over at denne Aften var den sidste, da hun fik Lov at klæde mig af; thi hun skulde ikke blive hos mig som gift Kone, da hun var nødt til at tage hjem til Jylland til sine Forældre paa Grund af en Benskade, hun i længere Tid havde været plaget af. Da hun som sædvanligt havde pakket mig ind og svøbt Teppet godt om mig, sagde hun mig rørt Godnat. Jeg var lige saa bevæget som hun og takkede hende for al hendes Omhu for mig, i den Tid hun havde været i min Tjeneste. "Ak!" sukkede hun, "saa godt som her faar jeg det aldrig," og gik stille grædende bort. Da hun var gaaet, reiste jeg mig som sædvanligt ud af min Indpakning og gik til min Bordskuffe, som jeg vel vidste i Aften gjemte Ord til mig, der ikke vare mig ligegyldige. Med bevæget Sind læste jeg, hvad Heiberg i sin Glæde, sin Taknemmelighed her udtalte, kastede mig knælende for Gud og bad ham inderligt og længe om ikke at forlade mig, men følge mig som hidindtil og hjælpe og styrke mig, saa at jeg maatte kunne gjøre den Mand lykkelig, der satte saa stor Pris paa mig. Jeg aabnede Vinduet i den skønne Sommernat og saae op til mine Yndlingsstjernebilleder. Der var overordentligt stille i denne Udkant af Christianshavn, kun Hornets Tuden fra Laboratoriet og Taarnuhrets dumpe Slag fra vor Frelzers Kirketaarn afbrøde nu og da den dybe Stilhed rundt omkring mig. Jeg stod her og tænkte paa mit tilbagelagte, saa unge og dog saa indholdsrige Liv. Mange Billeder, lyse og mørke, fremstillede sig for min Sjæl. Her endte et Afsnit af mit Liv, et nyt begyndte fra i Morgen af. Hvad vilde dette nye bringe?

Næste Morgen Kl. 8 var vor Reise til Slangerup bestemt. Jeg havde Dagen iforveien skrevet til mine Venner paa Søcadetacademiet, Commandeur Wulffs, at jeg den næste Morgen reiste til Slangerup for at vies til Professor Heiberg. Vor Morgencaffe nøde vi i Haven, hvor Heiberg snart indfandt sig. Klokken slog 8, men endnu saae vi intet til Vognen, der skulde befordre os. Utaalmodig gik Heiberg hvert Øieblik ud for at se ned ad Gaden, om den ikke var til at øine, men vendte mere og mere utaalmodig tilbage. Endelig lod den sig tilsyne, og han kom for at underrette mig derom og bede mig om at gjøre mig færdig. Heibergs Moder tog en moderlig og kjærlig Afsked 146 med mig og sin elskede Søn. Ogsaa min unge Tilbeder Georg, der nu af Kjærlighed til Heiberg havde bragt sit Sind i Ro, sagde mig et venligt og høitideligt Farvel. Da Heiberg og jeg befandt os ene i den lukkede Vogn, der nu i rask Trav rullede ned ad Gaden, greb han min Haand og kysede den inderligt; og saaledes siddende ene ved hinandens Side havde vi nu Tid til at udtale mangt et Ord, mangan en Beslutning; og vi overgave os til skønne Forhaabninger for Fremtiden.

Det var en Aftale, at Heibergs Moder, saa snart vi vare borte, skulde gaa hjem til mine Forældre og bringe dem vor sidste Hilsen og berolige dem, fordi vi saaledes ene tog bort, hvilket de just ikke havde syntes saa meget godt om. Dette Ærinde udførte hun med al den Kjærlighed og Samvittighedsfuldhed, der var hende egen. Det trøstede dem, at heller ikke hun var med ved Brylluppet, og at det altsaa ikke var en Tilsidesættelse mod dem, at de ikke vare indbudne til at ledsage os.

Omsider naaede vi Præstegaarden i Slangerup. Noget undselig traadte jeg ind til disse mig ubekjendte Præstefolk. Men den gamle venlige Mands og Kones Modtagelse forjog snart denne Følelse. Efter at have nydt en Frokost bad Præsten mig om at iføre mig min Brudestads, for at vi kunde begive os til Kirken. Præstekonen anviste mig nu et Kammer, hvori jeg kunde klæde mig om, og sagde, at hendes Datter alt var derinde for at være mig behjælpelig.

Jeg havde snart iført mig min Brudepynt. En simpel, hvid Linons Kjole og en Myrthekrans, som Heibergs Moder havde bundet til mig, var det Hele. Vi gik nu til den smukke, lyse Landsbykirke, der laa lige ved den landlige Præstegaard. I Kirken havde nogle faa Bønderfolk samlet sig, og dette var ganske, som Heiberg og jeg ønskede det. Kirken havde Præstens Familie smykket med Blomster og Lys, saa den ret havde et festligt Udseende. Her blev nu Vielsen foretaget med al den Simpelhed og Hjertelighed, der bedst er skikket til at røre og tiltale et allerede forud bevæget Sind. Præsten, en forunderlig naiv og uskyldig Personlighed, var saa bevæget og forvirret over den Ære - som han kaldte det - at skulle vie Heiberg og mig, at han, da vi skulde forlade Kirken efter Vielsen for at begive os til Præstegaarden, bød mig Armen og førte saaledes Bruden hjem, imedens Heiberg meget beskedent fulgte bagefter. Da Præstekonen, der stod i Husets Dør for at modtage Brudeparret, saae mig og hendes kjære Halvdel nok saa pænt komme spadserende sammen, slog hun Hænderne sammen og udbrød: "Men, min Gud, Hansen! Fører Du Bruden hjem? Det skal jo Brudgommen gjøre!" Heiberg, der saae noget slukøret ud ved at staa saa forladt, svarede: "Ja, det forekom mig ogsaa underligt, men da jeg aldrig har haft Bryllup før, saa fandt jeg mig deri og tænkte, at Præsten vel maatte være mere inde i 147 Bryllupsceremonierne end jeg; men fra dette Øieblik, min kjære Hansen, haaber jeg, at du ikke oftere vil trænge dig ind i mine Rettigheder." Den elskværdige gamle Mand rødmede

ordentligt og blev meget forlegen og gjorde mange Undskyldninger for sin Distraction. Vi spiste nu til Middag hos Præstens, hvortil nogle faa af deres Venner i Egnen vare indbudne. Tonen ved Bordet var gemytlig og hjertelig, og Alle i den gladeste Stemning. Mod Aften satte Heiberg og jeg os atter i Vognen og toge til Frederikssund, hvor Heiberg i Forveien havde bestilt et Par Værelser paa Kroen.

Vi bleve her et Par Dage og vandrede omkring i den deilige Egn ved Jægerspris, der ligger i fuldkommen Ensomhed, kun omgivet af Skov, Mark og Sø. Herfra kjørte vi lige til Lyngby, til vort lille Hus, der stod færdigt til at modtage os. I dette, hvor Ingen uden vi boede, tilbragte vi nu en skøn og lykkelig Maaned. Heiberg var som et Barn af Glæde, morede sig over at have et Hus, hvis Gadedør han hver Aften skulde laase og lukke, og levede her med mig alene uden at bryde sig om hele den øvrige Verden. Han havde ladet sin Ridehest bringe ud til Lyngby, og til mig leiede han en anden af Postmesteren; det var rigtignok kun et Plovøg, men jeg vil ønske enhver Dame, der sidder paa Ryggen af en Fuldblodshest, at hun maa føle sig saa let, saa ungdomsglad, som jeg følte mig, naar jeg foer afsted ved Heibergs Side paa mit Plovøg. Saaledes gjorde vi lange Ture omkring i den skønne Egn. Vi undgik alle Indbydelser for ikke at faa vor korte Ferie forstyrret ved Selskabslivets Trivialiteter. Om Aftenen læste Heiberg høit for mig, og saaledes gik den skønne August kun altfor hurtigt hen. En Afbrydelse i vor Glæde var det, at Heiberg en Gang om Ugen maatte ride ind til Byen for at holde Forelæsninger paa den militaire Høiskole, hvor han var ansat som Lærer i Æsthetik og Philosophi. Ærgerlig satte han sig hver Gang paa sin Hest for at ride til Byen. Fra en Høi i Haven kunde jeg se langt ned ad Veien, og her sad jeg nu og ventede med Utaalmodighed paa, at han atter skulde vende tilbage. Nu var han præcis, og paa Minuttet kunde jeg vide, naar han atter kom farende hen ad Landevejen. Da viftede jeg i lang Afstand med mit Lommetørklæde, og han svingede med sin Hat, og Hesten kom i stærkere og stærkere Galop, alt som han kom Haven nærmere, hvor jeg sad.

Hans Moder og Georg besøgte os her hver Søndag, ogsaa andre af vore intime Venner, deriblandt den kjære Collin, som det ret glædede os at se i vort lille Hus. En Dag kom Professor David og aflagde os Besøg. Da Heiberg fulgte ham ud, sagde David til ham: "Du er lykkelig! Nu vil jeg virkelig ogsaa gifte mig saa snart som muligt!" Og han holdt Ord. De sidste Dage af August maatte vi desværre flytte til Byen, da man med Utaalmodighed ventede paa mig til Prøver paa nye Stykker, der skulde opføres i Begyndelsen 148 af den nye Saison, og 1ste September skulde Forestillingerne som sædvanligt begynde. Der var altsaa intet Andet for end at forlade vor Skovensomhed og begive os ind til Byen. Med et Suk tog jeg Afsked fra vort lille Hus, fra Postmesterens Have og fra mit Plovøg, der saa ofte havde baaret mig paa sin Ryg med saa fromt og godt et Sind. Ogsaa gjorde det mig ondt at skilles fra en net lille Pige, der havde været til vor Opvartning, og som ved sin Venlighed havde bidraget Sit til at gjøre os Opholdet behageligt. Jeg sagde tidt til Heiberg i den sidste Tid: "Gid vi dog kunde altid blive her i dette lille, simple Hus, hvor Alt er saa fredeligt og stille!" Men Livet kaldte os begge til Arbeide og Kamp - og godt er det, at man ikke altid faar sine Ønsker opfyldte, hvor tillukkende de end se ud. Vi kjørte bort med det Forsæt og Haab, at vi ad Aare vilde gjentage et lignende Ophold her.

Jeg var altsaa nu en gift Kone! I Brogaden Nr. 3 paa Christianshavn havde vi ordnet os et hyggeligt Hjem, ganske efter mit Sind, smukt uden noget Tilløb til Pragt. Mærkeligt nok kom jeg til at bo lige overfor det Hus, hvor jeg som Barn havde danset paa Billardet med min stakkels Søster; det Hus, hvor jeg første Gang saae Herman om Aftenen sidde ved det lille Bord. Hvad var der dog ikke sket siden hin Aften? Jeg saae nu dagligt over til disse Værelser, og mangen en smertelig Erindring dukkede derved atter op i min Sjæl, men ogsaa en usigelig Taknemmelighedsfølelse for et kjærligt Forsyns Styrelse.

Først nu fik jeg at vide, at Heiberg kort før vort Bryllup havde betroet Frederik den Sjette - der altid havde viist stor Interesse for ham - at han om faa Dage agtede at gifte sig med mig. Han mærkede strax paa Kongen, at denne Forening mishagede ham, og da Heiberg havde talt ud, sagde Kongen: "Hvad skal det til? Dog i dette maa De raade Dem selv, og det kan vel ikke nytte, hvad jeg siger?" Heiberg svarede spøgende: "Nei, Deres Majestæt, ikke i dette Tilfælde." Frederik den Sjette havde paa dette Tidspunkt aldrig talt med mig personligt. Nogle Aar efter, da jeg havde en Audiens hos ham, ytrede han efter denne til Heiberg: "Nu har jeg talt med Deres Kone, hun har jo et Væsen som en Hofdame." Dette syntes den gode gamle Konge at være en høi Roes. Heller ikke den for sine Friheds- og Lighedsprinciper forviste Mand, Heibergs Fader, syntes om, at hans Søn ægtede en Skuespillerinde. Han skrev fra Paris til Sønnen sine Betænkeligheder over dette Valg, der i Forveien var blevet ham meddelt. "En Skuespillerinde," skrev han, "er som en Hofdame, begge ere et Slags Tyende, hin hos et Publikum, denne hos sit høie Herskab."

P. A. Heiberg havde, medens Sønnen var hos ham i Paris, havt den Plan at formaa ham til at indgaa Ægteskab med en ung, dansk Pige, der 149 ligeledes opholdt sig foreløbigt i Paris; men Sønnen ønskede ikke at indlade sig paa et saadant Arrangement, hvorover hans Fader var meget vred, og Johans Ludvigs Moder maatte opbyde al sin Veltalenhed igjennem Breve for at formilde hans Mishag.

Da han nu 1831 blev underrettet om, at hans Søn agtede at gifte sig med en Pige af ringe Stand og dertil Skuespillerinde, mishagede det ham i høi Grad. Og atter maatte Ludvigs Moder gjennem Breve stille ham tilfreds. Mange Aar efter hendes Død fandt jeg medfølgende Brev fra hende til P. A. Heiberg. Stod hun levende for mig, da vilde jeg sige de samme Ord til hende, som hun ender dette Brev med: "Jeg takker Dig af et rørt Hjerter for alt det Forbindtliche og Smigrende, Du er saa god at sige mig. Jeg vilde blive stolt deraf,

dersom jeg ikke følte, hvor langt jeg desværre! er fra at fortjene dine Ytringer."

Her er hendes Brev.

Christiansh. d. 26de Sept. 1831.

Kjære Heiberg!

Det er meget længe siden jeg havde den Fornøielse at skrive dig til. Jeg vil ikke kjede dig med at opregne de Forhindringer som have afholdt mig derfra, men blot forsikre dig at mine Tanker daglig omsvæve dig og tage den inderligste Deel i alt hvad der angaaer dig. Megen Anledning har jeg ogsaa havt til at tænke paa dig i den seenere Tid, deels ved *dine Erindringer*, hvorfor jeg ret hjertelig takker dig for at have betænkt mig med et Exemplar af denne høist interessante Bog, som jeg med stor Fornøielse har læst og endnu ofte læser i; deels kan du nok tænke, at jeg meget har tænkt paa dig, i Anledning af vor Søns Giftermaal; og om denne Sag er det især at jeg idag ønsker at tale fortroligt med dig, og sige frit min Meening til Svar paa to Breve, Ludvig har modtaget fra dig, og af hvilke han fik det sidste for en Time siden:

Du veed selv kjære Heiberg! at der gives Forhold, som man umulig kan gjøre sig ret tydelige uden at have seet dem med egne Øine; Mennesker om hvis Væsen man umulig kan gjøre sig en klar Forestilling uden at man personlig kjender dem. Disse Sætninger troer jeg med Sandhed at kunde anvende paa vores Svigerdatter og paa hendes Forhold til Publicum, til Theater-Directionen, til sin Mand og til sit Huus. - Hvor megen Sandhed der end kan være i de Bemærkninger du i dit Brev af 17de Sept. har gjort din Søn; saa maa jeg dog oprigtig tilstaae at jeg vover at bestride dem med den eeneste Indvending: At for det *Overordentlige* gjælder ingen Regler; og ikke blot jeg, men Enhver der kjender min Hanne, anseer hende for noget overordentligt, noget af det som Naturen synes at frembringe i sit bedste Lune. Vor afdøde Ven Møhl, kaldte hende et Mirakkel og Etatsraad 150 Ørsted sagde til mig for kort siden: "Man behøver kun een Gang at see hende for at see den ædle Natur som imponerer Enhver." - Gud give gode Heiberg! at du maatte lære hende at kjende, hun vilde ganske indtage dig, og du vilde som jeg, takke Gud for den Lykke som han har skjænket Ludvig ved at lade ham vinde en saadan Piges Kjærlighed. Hun hedder Johanne Louise, ligesom han, og jeg holder mig overbeviist om, at Ingen i Verden kunde passe for ham som hun. Troe ikke at jeg paa mine gamle Dage er overspændt og forblindet i hende. I mange Aar har jeg kjendt hende, siden hun var et Barn, og i to Aar har jeg levet Dag og Nat hos hende. Den Enthousiasme, som udholder denne Prøve er ikke af den falske Slags. Hendes Personlighed lader efter mine Tanker, intet tilbage at ønske, og hvad nu hendes Forhold til Theatret angaaer, saa synes mig virkelig at det var meget urigtigt af Ludvig om han tog hende derfra: For at møde dine Indvendinger begynder jeg med en Sætning jeg har hørt af dig selv og endnu erindrer: Du sagde nemlig engang: "Intet som man gjør *godt* kan vanære Den der gjør det." - Hvor fortræffelig Hanne er som Skuespillerinde, behøver jeg ikke at sige dig. Bedre Dommere end jeg vil vist have sagt dig dette. Den Kunst man til en saadan Fuldkommenhed udøver, maa jo naturligviis være kjær og hellig for Den som udøver den. Vilde det ikke være grusomt at rive den fra hende og hende fra den? Var dette ikke en lignende Grumhed som den, at skjære Tungen af Nattergalen?

Hvad det nu angaaer at hun er afhængig af en Direction ja endogsaa af Publicum, saa synes mig at det er en Skjæbne hun deler ikke blot med alle Embedsmænd (og jo høiere i Rang jo mere er de udsat derfor) men ogsaa med mange Fruentimmer. Hofdamer, f. Ex. ere i langt større Tvang langt mere udsat for uværdig og uretfærdig Behandling end hun. Fyrstelige Fruentimmer ere ogsaa afhængige af den Uslestes Luner. Og her er dog den Fordeel paa Skuespillerindens Side, at Directionen kan endnu mindre undvære hende end hun den, og at Publicum om det ogsaa undertiden er en Magt man maa frygte, dog ogsaa paa den anden Side, er den bedste Støtte og Beskytter. Hanne nyder en saadan Agtelse, saavel hos Publicum som hos Directionen og mellem Personalet, at neppe nogen vilde vove at fornærme hende; og i det Tilfælde, som du anfører at en Skuespiller vilde fordriste sig til at behandle hende med Udelicatesse, er jeg vis paa, at den Sjælsreenhed der fremlyser af hvert hendes Ord og Bevægelse vilde være saa godt et Skjold at hun ikke trængte til noget andet Forsvar. Desuden, kjære Heiberg! Er ikke ethvert ungt Fruentimmer udsat for at kunne møde slige Fornærmelser? Jeg selv kunde fortælle dig Exempler af denne Natur som maaskee vilde forundre dig. Det vilde, efter min Meening see galt ud for den qvindelige Værdighed om den ved slige Leiligheder behøvede anden Beskyttelse end sin 151 egen. - Hvad det angaaer at en Skuespillerinde ikke kan leve for sin Mand og sit Huus, saa svarer jeg dig og Enhver: "See min Hanne! See hvorledes hun faaer Tid til alting! hvilken Veninde, hvilken yndig Elskerinde hun er for sin Mand, hvilken klog og indtagende lille Huusmoder for sit Huus, hvilken elskværdig Datter for mig; og hvilken søsterlig ja moderlig Veninde for min unge Pleiesøn, Buntzens faderløse Søn som vi have i Huset. Kunde du dog see alt dette kjære Heiberg! da vilde du for hendes Skyld tilgive Ludvig hvad Uret han kan have i Henseende til det Parti du engang foreslog ham; thi jeg troer at han allerede den Gang elskede sin nuværende Kone. - Betænk nu paa den anden Side, hvor urigtigt det vilde være om Ludvig berøvede sin Kone og sig selv en Indtægt som bestandig vil tiltage. Hun er selvstændig i alle paakommende Tilfælde, som intet Menneske kan forudsee. Tænk hvor behageligt dette er for hende! hvor mange Ægteskaber der vilde være lykkelige, som nu ere det modsatte, ifald Konen i denne Henseende var mindre afhængig af sin Mand. Desuden vil Ludvigs Financevæsen ikke tillade en saadan Opofrelse. Kun ved en fornuftig Oeconomie er det os muligt at leve sammen, i al Stilhed og Beskedenhed.

At jeg ikke var tilstede ved min Ludvigs Brøllup kom sig af den simple Grund at jeg ikke kunde nyde denne Glæde og udelukke Hannes Forældre der jo havde samme Ret dertil som jeg. Ogsaa hendes Sødskende ville i saa Fald gjort Fordring paa at være med, og den Stilhed og Eensomhed som Brudeparret ønskede sig, var da gaaet tabt. Jeg bragte da frivillig dette lille Offer, der virkelig heller ikke syntes mig stort.

Give Gud gode Heiberg! at disse mine velmeente Ord maa berolige dit faderlige Hjerter, at jeg ikke maa have trættet din Taalmodighed eller dine Øine, hvis svagelige Tilstand inderlig bedrøver mig. Jeg vil spare en lille Plads paa Papiret til Ludvig og ende dette lange Brev, med de kjærligste Hilsener fra alle mine og især fra

Din hengivne *Thomasine* .

Jeg bør ikke slutte dette Brev uden at takke dig af et rørt Hjerter, for alt det Forbindtlige og smigrende, du er saa god at sige mig. Jeg vilde blive stolt deraf, dersom jeg ikke følte hvor langt jeg desværre! er fra at fortjene dine Yttringer.

Længere hen, da Heibergs Fader af danske Reisende, der altid aflagde en Visit hos deres forurettede Landsmand, hørte mig rose, bleve hans Ytringer i Breve om denne Sag venligere og venligere, og han opfordrede nu ofte Sønnen til at komme til Paris med mig, for at han kunde lære mig personlig at kjende.

Heiberg havde nogle Aar før vort Bryllup faaet Titlen af Professor, og 152 - saa latterligt som det i vor Tid kan synes - vakte det, at en Skuespillerinde skulde staa som *Fru* paa Plakaten, megen Snakken i det lille Kjøbenhavn. Man mente, at dette ikke gik an, saa Theaterbestyrelsen var i stor Vaande over, hvorledes den skulde bære sig ad. Til sidst henvendte Theaterchefen sig til Frederik den Sjette for af ham at faae en Ordre om, hvad man skulde sætte paa Plakaten. Kongen svarede kort: "Naturligvis *Fru Heiberg* . En Kone har sin Mands Rang, altsaa ogsaa i dette Tilfælde." Heiberg havde paa ingen Maade fundet sig i det Modsatte - ikke af Rangsyge - men fordi dette vilde have været en Krænkelse mod den Stand, til hvilken hans Hustru hørte.

Jeg havde mange romantiske Ideer om, hvorledes Ægtefolks Samliv burde indrettes for ikke at profaneres. Heibergs medfødte Finhed hjalp mig til at gennemføre mine Ideer herom, og om de end undertiden strøifede noget henimod det Barnagtige, føiede han mig dog deri. Og jeg er endnu af den Mening, at man i dette Forhold ikke kan være varsom nok og ikke bør vise sig for hinanden hverken i aandeligt eller legemligt Negligé; især i det Sidste gjør man vistnok bedst i at blive fremmed for hinanden hele Livet igjennem.

Heibergs Moder tilligemed hendes Pleiesøn Georg boede altsaa nu hos os. Af min Barndoms Historie vil man have set, at jeg i alle boglige Kundskaber var opvoxet som et uvidende Barn. Hvad jeg vidste, havde jeg lært ved at omgaas dannede Mennesker, hvis Samtale lidt efter lidt havde udviklet mig saa meget, at jeg kunde tage Del i de fleste Samtaler uden at støde an. Ifald nu Heiberg og hans Moder havde begaaet den Feil ideligt at ville undervise mig paa Skolemaner, da havde dette vist ikke ført til noget godt Resultat, men dette var langt fra Tilfældet. Hans Moder, der selv havde lært Alt saa grundigt, at kun Faa stode over hende, satte saa liden Pris paa Lærdom hos Kvinden, at hun ofte ytrede, at den Friskhed, hun fandt hos mig i mine Domme, vilde være gaaet tabt, ifald jeg havde gaaet den slagne Skolevei. Og hos Heiberg var der end ikke mindste Spor af at ville være min Læremester. De havde begge saa megen Tillid til min Mening og indhentede begge saa ofte Raad hos mig, den Yngre, i alt Vigtigt, at jeg fra denne Side umuligt kunde føle mindste Tryk i mit Hjem. Med en kraftig Beslutning kastede jeg mig ind i Udøvelsen af en Husmoders Pligter, der maaske ere vigtigere for en Skuespillerinde end for nogen Anden, thi dette bevarer hende frisk i Virkeligheden lige overfor den Illusion, hvori hun ellers færdes; og i Heibergs Moder havde jeg heri en ypperlig Læremesterinde.

Jeg sympathiserede i alt Væsentligt paa en vidunderlig Maade med Heiberg og lyttede med saa stor Glæde til hans Aandfuldhed, der aldrig fremtraadte i en belærende Form, men kun som en underholdende og livlig 153 Conversation. Med den største Taalmodighed og Humanitet taalte han Modsigelser af mig og Alle, der omgikkes ham, og dette gav en Frihed i Samtalen, der var høist velgjørende. Irritabilitet var ham saa aldeles fremmed, at hans Moder og jeg ofte i Spøg kaldte ham "den fromme Ludvig". Denne Egenskab havde Andre, der kun kjendte ham fra hans skarpe og bidende Kritiker, ondt ved at tro ham i Besiddelse af; men Enhver, som kom i daglig Berøring med ham, underskrev strax denne Dom.

Alt dette var nu en Velsignelse for mig. Hvor let havde ikke en Yngre kunnet føle Trykket af de Ældres Overlegenhed. Hvor let kunde ikke den Yngres Overmaal af Ungdoms Kraft ligesom have følt Vingerne sammensnørede, især da jeg unegteligt havde noget Ustyrligt i min Natur. Var jeg i en Have, den maatte være saa stor, som den vilde, da havde jeg ikke Rist eller Ro, før jeg befandt mig udenfor den Skranke, Plankeværket dannede; først udenfor dette trak jeg Veiret frit. Var jeg i en Skov, da maatte jeg se dens Grænse; først naar Lysningen viste sig, der antydede Himlen udenfor, kunde jeg slaa mig til Ro under et Træ; saae jeg ud over Havet, da var det de fjerneste Punkter, hvorpaa Øiet søgte Hvile, og da mit Syn var saa skarpt, var det som oftest Punkter, som ingen Anden kunde se. Og da opstod hine blaa Længsler - efter hvad? Efter et Noget, som vi først paa hin anden Strandbred ville finde Ord for, men som paa denne kun

staar som en Anelse i vor Sjæl. Men lige saa vist som et Speilbillede i Havet kun kan komme af en virkelig Gjenstand - selv om vi ikke kunne se den - lige saa vist haaber og tror jeg, at hint Billede i Sjælen kun kan komme af et tilsvarende hinsides.

Vort huslige Hjem var altsaa nu ordnet til alle Medlemmernes Tilfredshed. Heiberg og hans Moder havde den største Tillid til Alt, hvad jeg besluttede, saa vel i det Ene som i det Andet. "Spørg Hanne," lød det fra Heiberg til hans Moder; "spørg Hanne," lød det fra Moderen til Sønnen, saa snart en eller anden vigtig Beslutning skulde tages. Det var mit eget Ønske, at jeg skulde overtage Husholdningens Styrelse med alle dens Pligter, uagtet jeg vel følte, at denne Opgave var vanskelig for mig ved Siden af mine Forretninger ved Theatret, og at dette krævede Ofre fra min Side, som der vilde høre en ikke ringe Kraft til at bringe, *men jeg havde fast besluttet, at jeg ikke heri vilde staa tilbage for Andre af mit Kjøen*; jeg vidste, at ifald jeg alvorlig vilde, da kunde jeg, thi jeg hørte til de Mennesker, for hvem der var et udmærket Forslag baade i Tid og Penge. Og dog tilstaar jeg, at da Heibergs Moder den første Aften i vort nye Hjem overrakte mig Husholdningsregnskabsbogen med de Ord: "Herved overlader jeg Dig Regimentet og stiger ned af min Throne," blev jeg saa betænkelig, som om man havde sagt til mig: "Herefter skal Du styre og have Ansvar for Land og Rige."

154

Dog "dristig vovet halvt er vundet", min Villie var stærk, og det gik. Heiberg syntes i det mindste, at Alt gik fortræffeligt, og det var jo det Vigtigste. Hans gamle Venner samledes i vort Hus og fandt sig hjemme og tilfredse der, og nye kom til.

VINTEREN 1831-32. SOMMEROPHOLD I HIRSCHHOLM.

En Dag lod en lille Mand med kloge Øine og et fromt, godmodigt Udtryk sig melde hos os. Og til vor Glæde gjorde vi her for første Gang personligt Bekjendtskab med Digteren Henrik Hertz, der navngav sig som Forfatter af "Gjenganger-Brevene" og "Amors Geniestreger". Heiberg og han havde saa mange Berøringspunkter, at Samtalen blev lang og livlig; vi fandt alle Tre stort Behag i den dannede, beskedne Mands Conversation, og vi vare Venner fra hint Øieblik af indtil denne Dag, 25 Aar efter. Han var alt dengang noget tunghør, men desværre har denne Ulykke for ham og hans Venner stadigt taget til. Han kom nu ofte til os, og mangan en uforglemmelig Time staar i vor Erindring fra hine Aar.

Jeg var noget forlegen, da jeg første Gang som gift Kone skulde indfinde mig paa Theatret til en Prøve. Ryge, der paa sin Maner til Heibergs Ærgrelse havde bibeholdt det plumpe "Du" endnu fra den Dag, jeg som Barn sad paa hans Knæ i "Correggio", vilde jeg træffe paa Prøven og frygtede forud, hvad han kunde finde paa at ytre i Anledning af mit Giftermaal. Min Frygt for ham forøgedes, da Heiberg paa denne Dag sagde til mig: "Jeg følger dig i Dag paa Prøven for at høre, om Ryge endnu vil gjentage sit "Du". Gjør han det, agter jeg at erindre ham om, at det vel nu var paa Tiden, at han aflagde denne Tone imod dig." Usigelig beklemt om Hjertet gik jeg paa Prøve af Frygt for, at et Sammenstød imellem dem skulde finde Sted. Til Lykke sagde han "De"; glad blev jeg, og Heiberg gik tilfreds bort.

I Saisonen 1831-32 begyndte jeg altsaa min Theatervirksomhed som gift Kone, og Publikum modtog Fru Heiberg med den samme Varme som tidligere Jomfru Pätges. Jeg spillede i denne Saison ofte mit tidligere Repertoire, og nogle betydelige nye Roller kom til, saasom Prinsesse Eboli i "Don Carlos" og flere. Hvad der interesserede mig, og som det lod ogsaa Publikum mest i denne Saison, var en ny Vaudeville af Heiberg: "Kjøge-Huuskors", der kom til Opførelse første Gang i Slutningen af November. Den var skrevet, som Heiberg en Gang sagde, i hans lykkeligste Tid. Heiberg kunde ikke lide, hvad han kaldte "Familiepoesi" til Hustruer eller Ens Nærmeste, og derfor kan man tælle de yderst faa Digte, han har skrevet til sin nærmeste Omgivelse. Saa godt som alle de Digte, han har skrevet til mig, maa man 155 derfor søge maskerede i hans dramatiske Arbejder. I "Kjøge-Huuskors" findes saaledes en hel Række. Heiberg begik den Feil i denne Vaudeville at lade det musikalske spille en altfor væsentlig Rolle, hvilket gjorde, at man altid har været i Forlegenhed med at besætte Rollerne, thi det store Krav til Sangen udelukkede ikke et lige saa betydeligt til Spillet, og Valget blev derved meget vanskeligt. Imidlertid gjorde dog Stykket Lykke. Phisters Gaardskarl var aldeles fortrinlig; Foersoms Perlekjær, Frydendahls Commerceraad Grønmeier og C. N. Rosenkildes Blase henrev Publikum uimodstaaeligt. En ældre Broder af mig, Anton Pätges, der alt i flere Aar havde været ansat ved Theatret, spillede Mursvendens Rolle med elskværdig Naturtroskab. Jeg spillede Lise og Sangeren Schwartzens Ferdinand. Melodierne, hvoraf mange ere komponerede af Heiberg selv, synes mig saare skønne, og flere af dem bleve meget populaire og lød i sin Tid fra Manges Læber, saa vel i Salonerne som paa Gader og Stræder.

Da Theatersaisonen 31-32 nærmede sig sin Slutning, forberedte Skuespiller Stage en Forestilling for

egen Regning. Han agtede at give Scribes "Et Feiltrin", som nylig var opført i Frankrig og havde gjort en overordentlig Lykke. Da Hovedrollen var af alvorlig, næsten tragisk Character, bad han Madam Wexschall at udføre den, men hun afslog at opfylde dette hans Ønske. Han var nu i stor Forlegenhed, og i denne Nød bad han mig om at hjælpe ham ved at paatage mig Udførelsen af Grevindens Rolle. Jeg havde hidindtil kun udført lette, muntre og lyriske Roller med et svagt Anstrøg af Alvor i enkelte Scener ("Den Stumme" regner jeg ikke, da det var en mimisk og ingen talende Rolle). Man mente derfor, at til denne Art strakte mit Talent til, men at jeg maatte vogte mig for at gaa over til strengt alvorlige Roller, da disse ikke vilde ligge for mig. Fra alle Kanter fraraadede man mig at udføre denne Rolle. "Det er ikke Deres Genre," sagde man. "Ikke hidtil," tænkte jeg, "men kan jeg nu udføre den til Alles Tilfredshed - nu vel - saa er det min Genre herefter; lad mig derfor have Lov til at prøve." Det er en forunderlig Lyst hos Mængden altid at ville afstikke en bestemt Grænse for, hvad et Talent formaar. "Hertil!" sige de, "det ville vi finde os i, men ikke videre." Man maa derfor tilkæmpe sig enhver ny Genre saa godt som med Sværdet i Haanden. Af disse Kampe er mit hele Theaterliv en Række. Jeg indstuderede nu med hele min Sjæl Grevindens Rolle i "Et Feiltrin". Jeg tænkte: "Mængden kjender hidtil kun dit Smil med et vemodigt Anstrøg, men den veed Intet om, hvilken Alvor og Smerte der ligger paa Bunden af din Sjæl. Nu skal den se, at der er Toner i dig, som ikke høre Latteren, men Graaden til." Stykket kom til Opførelse, og jeg vandt en fuldstændig Seier. Huset gjenlød af Bifald og Graad, og det var jo især denne sidste Virkning, man ikke troede mig istand til at frembringe; ja, efter en af Opførelserne 156 blev jeg under stormende Bifald kaldt frem for paany at modtage Publikums Hyldest. Denne Ære synes man nu med Rette i vor Tid ikke er saa stor, men man maa erindre, at i hin Tid skete det saa godt som aldrig herhjemme. Jeg havde altsaa vundet et nyt Terrain i min Kunst, og uagtet man fra flere Sider gjorde Alt for atter at berøve mig det Vundne, hjalp det ikke; man græd, man beundrede den unge Skuespillerinde, der i Udførelsen af denne Rolle lagde en Livserfaring for Dagen, som Mængden ikke begreb, hvorfra hun i den unge Alder havde taget den. Oehlschläger sagde til mig: "Jeg tilstaar, jeg havde ikke troet, De kunde lægge en saadan tragisk Alvor i Udtrykket af Deres Physiognomi og Stemme; ogsaa hos mig har De fremlokket Taarer, og jeg glæder mig til, at De herefter vil kunne virke ogsaa i mine Arbejder."

Indstuderingen af denne Rolle havde taget paa mine Kræfter. Den Spænding jeg havde gaaet i, om dette Arbejde vilde lykkes mig, i Forening med at Udførelsen angreb mig stærkt, gjorde, at jeg nu i høi Grad trængte til Hvile. Vi besluttede derfor at flytte ud paa Landet, saa længe Sommerferien varede, og helst saa langt fra Byen, Theater og Kjøbenhavnerne som muligt. Vi leiede os derfor et lille Hus i Hirschholm, en Egn, der ingenlunde var i Mode, og hvor vi altsaa kunde haabe at nyde Naturen i Stilhed og Ensomhed. Hertz havde ytret, at ogsaa han ønskede at ligge paa Landet, langt fra Byens Tummel; Heiberg tilbød ham nu at bo hos os i Hirschholm, og Hertz tog med Glæde mod Tilbudet. Det lille Hus, vi havde leiet der, som ligger lige overfor Postgaarden, havde adskillige svage Sider; men herved var nu Intet at gjøre, man maatte tage det, som det var, og se at indrette sig saa hyggeligt og godt som muligt. Til Huset hørte en lille Have med et Morbærtræ, hvis tykke Grene dannede en Flade i Toppen, hvorpaa man kunde sidde. Dette Sæde var min Yndlingsplads. Her indstuderede jeg, hvad jeg havde af nye Roller til næste Saison. Heiberg var som sædvanligt fornøiet med Alt; hans Moder derimod fandt ikke Behag i denne Bolig; hendes Værelser, paastod hun, vare fugtige - Solen kom der ikke tilstrækkeligt - Meublerne vare for simple og for faa - Maden som vi fik fra Postmesterens slet - Brødet for lidt bagt - Fløden for tynd - o. s. v. Heiberg havde en velsignet Evne til at gjøre sig lystig over sin Moders smaa Bekymringer, og denne Evne gjorde, at meget opløstes i Latter i Stedet for at antage en alvorligere Character. Jeg var glad som altid, naar jeg var paa Landet; vandrende ene om i det Frie syntes jeg først ret at føle Livet. Jeg var ung, brød mig ikke om Vind og Veir. Regnede det, fandt jeg det behageligt; skinnede Solen, fandt jeg det deiligt; og det kvindrede inden i mig som Fuglekvidren i Toppen af Træerne. Bekvommeligheder satte jeg ingen Pris paa; Maden var mig ligegyldig, og det Savn, som Heibergs Moder følte, mærkede jeg derfor Intet 157 til og vilde slet ikke have vidst, at det var der, hvis jeg ikke var bleven mindet derom af hende. Heibergs og Hertz's glade Stemning virkede stærkt paa mig; dette var et herligt Samliv! I slet Veir morede vi os inden Døre ved Læsning og Sang.

Heiberg havde i mange Aar været en stor Beundrer af den svenske Digter Bellmans henrivende Sange. Mig havde han Vinteren iforveien lært at læse og synge denne i Lune og Gratie enestaaende Digtets Frembringelser, saa jeg kunde en og hver af hans Sange udenad. Disse Sange vare paa den Tid saa godt som ubekjendte i Danmark. Nu sang vi dem for Hertz, der ligeledes her hørte dem for første Gang. Han blev saa henrevet af deres Skjønhed og saa begjærlig efter at kjende dem alle, at han med ustandselig Iver opfordrede mig til atter og atter at synge dem for ham. Disse Sanges Text og Melodi er saa sammengroede, at man ikke faar Begreb om Texten ved at læse den og ikke faar Begreb om Melodien ved at synge den, men at begge Dele først forstaas ved Foreningen. De deilige Melodier og den forunderligt henrivende Text, hvor Alvor og Spøg, Ironi og Kaadhed, Sanselighed og dyb Melancholi, Smerte og Glæde smelte sammen, formaa at tilveiebringe en Stemning, som ingen anden Digtning. Naar jeg nu paa Hertz's Opfordring havde gjentaget og atter gjentaget disse Sange for ham, tog han tilsidst Bogen under Armen og sagde: "Nu skal De have Tak! nu tror jeg nok, at jeg kan synge dem; jeg vil nu gaa ind til mig selv og prøve, om jeg kan." Da gik han, men kom kort efter atter tilbage og sagde paa sin godmodige og halv poliske Maade: "Ak! jeg troede, at jeg kunde dem! Vil De ikke blot synge dem een Gang endnu? Blot een Gang, saa kan jeg dem." Og jeg begyndte da forfra, saa vi med Rette i senere Aar kaldte denne Sommer: Bellmans-Sommeren.

Men vare vi glade og i godt Humeur inde i vort lille Hus, saa lod det derimod til, at Naturen udenfor var

trist og i slet Humeur; thi det regnede ganske utroligt denne Sommer. Fik Solen et Øieblik Magt over de tykke, hængende Skyer, strax trak vi Vandstøvler og Vintertøi paa og spadserede under den skønne Slotshaves mægtige Træer. Her dreiede Samtalen sig da ofte om den stakkels Dronning Mathilde og hendes haardt straffede Lidenskab. Det er forunderligt at gaa paa et saadant Sted, hvor man veed, at et Menneskehjerte har banket, elsket og lidt. Under disse Træer havde hun vandret: "Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt" - og dog! - "Glücklich allein ist die Seele, die liebt!" Egnen var fuld af Sagn herom, og til disse lyttede vi Alle med Opmærksomhed. I Huset ved Siden af vort boede der en fattig Skomagerfamilie, nette og stræbsomme Folk. Konens Bedstemoder, en meget gammel Kone, der altid havde levet i denne Egn, havde i sin Barndom ofte set Dronning Mathilde og Struensee, erindrede endnu mange Smaating 158 fra den Tid, fortalte os om Hoffets Pragt og dets Fester, om den lille Prins Frederik (den Sjette), der her blev opdraget saa strengt. Til denne Kones Fortællinger lyttede vi da, som Børn lytte til Eventyr i en Ammestue, og sagde ligesom de: "Mere! veed De ikke mere?"

Vor Vandring i Slotshaven var for det meste kun af kort Varighed, thi den utrolige evige Regn tvang os som oftest atter til at ty under Tag. Et Parti i Haven, der var benyttet som Theater for de Forestillinger, Hoffet her opførte, interesserede os naturligvis meget. Man saae endnu de tilklippede Hække, der vare brugte som Coulisser, og andre Levninger, der tydelig bare Spor af at have været benyttede ved disse Forestillinger. Foran Theatret en meget stor oval Plads, der havde tjent til Sæde for Tilskuerne, hele det glimrende Hof, og hvem Herskabet indbød af høie Fremmede. Især naar Solen skinnede paa disse klippede Hække og paa det smukke Skovparti, som dannede Baggrunden for Theatret, fik jeg en brændende Lyst til at opføre Skuespil paa dette Terrain. Heraf blev nu Intet. Men hin Lyst, der paa dette Sted paakom mig, har i Grunden aldrig forladt mig. Saa ofte jeg i senere Aar vandrede i vor deilige Dyrehave, hvor der i Tykningen af Skovene findes mange Steder, paa hvilke Naturen har dannet saadanne levende Theatre med Coulisser, Baggrund og Tilskuerplads, da vaagnede min Hirschholmske Lyst atter, og havde jeg nogensinde havt Mod til at bringe denne Lyst til Udførelse, da tror jeg vist, at den skulde have slaaet an og henrevet Mange med mig. Naturligvis maatte det være en egen Art af Digtning, som skulde udgjøre Repertoiret, som f. Ex. saadanne som Oehlschlägers "Sanct Hansaften-Spil", Heibergs "Psyche" og lignende.

Naar den evige Regn som sagt tvang os til at ty ind under Tag, gik Heiberg, Hertz og jeg tidt henimod Aften over i den tomme Postgaard, hvor der fandtes et Billard, som stod og ventede paa Gjæster, men hvor saa godt som ingen uden vi Tre satte dets Baller i Bevægelse. I stor Overgivenhed og Lystighed øvede vi her dette Spil og havde meget ondt ved atter at høre op, naar vi først vare komne i Gang dermed. Naar det nu nærmede sig til Thetid, kom Bud paa Bud fra Heibergs Moder for at kalde os til Thebordet. Naar Budet da kom og sagde: "Maskinen staar paa Bordet" - da maatte vi lystre, hvor haardt det end ofte faldt os at afbryde vor glade Leg. En Aften, da vi havde været mere ulydige end ellers og tvertimod vare vedblevne med vort Spil, standsede Hertz pludselig i Stødet med sin Queue, idet han forskrækket stirrede mod Vinduet og udbrød: "Gud, der er Thomaskinen!" Vi Andre saae hen imod Vinduet, da vi ikke forstode dette Udbrud, og nu saae vi, at det var Heibergs Moders Ansigt, der udenfra viste sig paa Ruden og utaalmodigt bad os dog at ophøre med Spillet. Hun hed jo "Thomasine", og Hertz kaldte hende undertiden i Spørg, naar hun ikke var tilstede, ved hendes Fornavn.

159

Nu, da han saa uventet saae hendes Ansigt paa Ruden, læste han deri en Bebreidelse over vor Ulydighed og blev saa forskrækket, at han i Befippelsen slog Thomasine sammen med Themaskinen og deraf dannede Ordet Thomaskinen. Ved detle uventede Udraab brast vi i Latter, og Benævnelsen Thomaskinen blev nu stadig benyttet som Bussemand, naar vi herefter ligesom denne Aften ikke kunde overvinde os til at ophøre med Spillet i rette Tid. Billardet var stadig vor Trøst paa Regndage. Hele Timer kunde vi forlyste os med denne Færdighed, idet Bellmanske Sange vare Accompanimentet til Ballernes Rullen hen ad det grønne Klæde. Naar vi rigtig vilde mere os dermed, lode vi Vinduesskodderne lukke og Lamperne tænde, lode bringe Vin og Kager, da var vor Fest fuldstændig. Heibergs vittige Indfald, Hertz's godmodige, hyggelige Humor og min ungdommelige Glæde gjorde disse Timer saa underholdende og morsomme, at vi alle Tre i senere Aar ofte have følt os opmuntrede ved Erindringen om Billardspillet paa Postgaarden i Hirschholm.

En Aften, da den meget omtalte Themaskine stod paa Bordet, og vi alle Fire sade omkring det og hørte dens hyggelige Snurren, overraskede Hertz os, idet han udbad sig vor Opmærksomhed, da han ønskede at læse Noget høit for os, som han havde skrevet. Og vi hørte nu til vor store Glæde hans skønne Hirschholmske Sange, skrevne til de deilige, Bellmanske Melodier; disse Digte kunne bedre end Alt, hvad jeg kan skrive, give Læseren et Begreb om vor Hirschholmske Stemning hin Sommer. De findes alle i Hertz's lyriske Digte.* "Diana", som omtales, tilhørte Postmesteren, men det ypperlige Dyr var hurtigt bleven enig med sig selv om, at vort Selskab behagede hende langt mere end Omgangen i Postgaarden, og derfor boede og byggede den Dag og Nat hos os, delte Glæder og Sorger med os. Hun sov hver Nat udenfor Hertz's Seng, hvilket vi Andre vare meget misundelige over. Ogsaa Localiteterne i Digtene ere alle tagne af Virkeligheden. En Høi i Omegnen, hvorfra man havde en henrivende Udsigt over Havet, var min Yndlingsplet, hvorfor Hertz havde givet den Navn af Hannabjerget. Med usigelig Glæde lyttede vi til Læsningen af disse Digte. I Champagnevin drak vi Digterens Skaal til Tak og sade langt ud paa Natten i overgivent Lune.

En Gang om Ugen maatte Heiberg til sin store Ærgrelse ride til Kjøbenhavn for at holde Forelæsninger

paa den militaire Høiskole. Hvad der forøgede Ubehageligheden ved disse Ture til Kjøbenhavn var, at Heiberg havde leiet en Hest af en Berider i Hirschholm. Denne Hest var bleven ødelagt ved. at Berideren en Gang havde redet paa en Vognstang med den; denne Begivenhed kunde den stakkels Hest slet ikke glemme, men havde siden den Tid faaet en saadan Skræk for Vognstænger, at den vendte om for enhver Vogn, * 160 den mødte paa Veien, og det var da med stor Anstrengelse, at Heiberg, uagtet han var en øvet Rytter, atter kunde formaa den til at fortsætte Veien til Byen; ja, undertiden satte den i sin Forskrækkelse over Grøfter og Gjærder, og Heiberg maatte da tvinge den til atter at gjøre Springet tilbage, hvilket den sjelden havde Lyst til. Nu blev en Trompeters Hest i Hirschholm ham anbefalet. Men da han første Gang i Trompeterens Nærværelse satte sig paa dens Ryg, blev Hesten ved at dreie sig rundt som en Top. Da Heiberg spurgte Eieren, hvad dette betød, svarede han, at det arme Dyr var bleven vanvittig af for megen Lærdom. En Berider havde nemlig i altfor kort Tid villet lære Hesten Alt, hvad en Hest i længere Tid kan lære, og dette havde rent forstyrret dens Forstand; dog var den nu i Bedring og kom sig nok med Tiden. Denne naive og opbyggelige Beretning bragte os Alle i Latter. Heiberg gav ham Hesten tilbage, idet han ønskede den god Bedring; og nu blev den gamle Hest atter taget til Naade, thi i dens Galskab var der dog Fremgang, men at dreie sig rundt paa een Plet, dette var altfor afvigende fra Heibergs Maal, at komme frem saa hurtigt som muligt. Han fortsatte nu sine bedrøvelige kjøbenhavnske Ture til sin Moders uhyre Angest. Hun var den ængsteligste Natur, jeg har kjendt. Paa disse Dage foregjøgde hendes Phantasi hende de skrækeligste Begivenheder og Muligheder om Uheld af alle Arter. Paa den Tid om Aftenen, naar han atter ventedes tilbage, gik vi ham for det meste alle Tre imøde. Naar han da med et glad Ansigt og hele Lemmer hilsede os alt i Frastand, hvor mine skarpe Øine strax gjenkjendte ham, da vendte vi lette om Hjertet tilbage til vort Hjem og sade til langt ud paa Natten i de fornøieligste Samtaler, sang Bellmanske Viser, indtil Søvnens overvældede os, og vi gik til Ro med et let Sind og glad Hjerte, og et godt Haab om det smukke Veir, vi skulde faa næste Dag, og de Ture, vi da agtede at foretage os. Det blev ved Haabet; thi Taage, Regn og Kulde vedblev paa en ubarmhjertig Maade at drille os, og da sang vi Verset af et af de Hirschholmske Digte:

"Hist over Slotshavens sjunkne Terrasser
Hviler Nattens Dug som et grædende Hav.
Slottet, man nedrev i uhyre Masser,
Vidner Kirken om, lig et Kors paa en Grav.
Eggen er øde, *Mathilde*, hvor du
Flygtig har redet den flygtige Ganger;
Blot dine Lidelser mindes endnu
Af den tungsindige Sanger."

Den 31te Juli kom, Aarsdagen for vort Bryllup i Slangerup. Da Veiret i de sidste Dage betydeligt havde bedret sig, og det saae ud som om denne 161 Bedring var ærlig ment, besluttede vi at festligholde vor Bryllupsdag paa en Høi i Nærheden af Rungsted, paa hvilken der stod en Gruppe af skønne Grantræer, og hvorfra man havde en henrivende Udsigt ud over Sundet. Vi havde givet denne Høi Navn af Granbjerget. Den var især Hertz's Yndlingsplet. Planen var at pakke vor Middagsmad, Vin, Jordbær, Kage etc. ind i en lille Barnevogn, som tilhørte Postmesteren, og den skulde vi saa skiftes til at trække til Granbjerget for der at tilbringe Dagen. I det deiligste Veir af Verden begyndte vi vor Caravane om Morgen. Det viste sig snart, at jeg af Alle var den bedste Hest til at trække den lille, af Proviant fyldte Vogn; thi Hertz og Heiberg bleve strax trætte deraf og vilde ind paa enhver Kro underveis for at hvile og faa Noget at drikke. De beraabte sig paa Bellmans Autoritet og citerede i Et væk Steder af hans Sange, som godtgjorde, at man ikke med god Samvittighed kunde gaa forbi en Kro uden at unde Kromanden sin Næring. Heiberg paastod, det vilde bringe os Uheld hele Aaret igjennem, hvis vi paa dets første Dag gjorde os skyldige i en saadan Forsømmelse. Men da jeg uden at bryde mig om deres Taler fortsatte at trække den lille Vogn, vare de nødte til at følge efter. Veien til Granbjerget var næsten en halv Mil, saa der var en Stønnen og Pusten uden Ende; og Heibergs Moder fandt, det var ikke til at udholde i denne Hede at gaa saa langt. Kun Hunden Diana, thi denne kjære Gjæst var naturligvis indbuden til vor Fest, fandt, at Veien var for kort, thi den galopperede i store Svingninger frem og tilbage, lugtede til Vognens Indhold, saae op til mig, som om den vilde sige: "Hvor jeg glæder mig til Udpakningen af disse Sager!" og dens glade Gjøn blev næsten til Hvin. Jeg ønskede ofte underveis, at det springende og galopperende Dyr havde kunnet laane Heibergs Moder lidt af sine Bens og sine Lungers Styrke. Omsider naede vi under Spøg og Latter det deilige Granbjerg. Siddende paa Toppen saae vi ud over det himmelblaa Hav, der laa for vor Fod som et Speil. Stille hvilede alle Skibene i Sundet, da der ikke rørte sig mindste Vind, og havde alle de hvide Seil udspændte for at tørres efter de foregaaende Dages Regn; de spillede sig i det stille Hav, medens smaa Fiskerbaade med deres røde Seil laa spredte som Blomster over Vandfladen. Hveens Banker skinnede som Guld, og den lille St. Ibs Kirke syntes at være rykket flere Mil nærmere, saa tydeligt saaes dens hvide Gavl. Fuglene kvadrede overmodigt i Toppen af Træerne og gave ligesom vi deres Glæde tilkjende over den længe savnede Sols varme Straaler. Jeg pakkede nu alle vore Rariteter ud af den lille Vogn og bredte Dugen paa Græsset til Forskrækkelse for Heibergs Moder. "Jeg troede, her var Bord og Bænke," sagde hun. Heiberg svarede leende: "Du troede vist ogsaa, at her var en Sofa, naar Du vil være ærlig?" Da Alt var ordnet, satte vi os ned paa Jorden omkring det rigt besatte Jordbord, drak Skaaler, sang Bellmanske Sange og vare nær aldrig komne fra denne yndige 162 Plet - til Sorg for Heibergs Moder, der frygtede, at Aftenduggen skulde skade vort Helbred og vi Alle blive dødssyge. Jeg bandt Kranse og slyngede dem om de to Digteres Hatte og

pyntede mig selv og Diana med Blomster og Kviste. Timerne fløi som Minutter. Maanen steg frem, og nu begave vi os hjemad. Heiberg foreslog sin Moder, at hun skulde sætte sig i Barnevognen, hvis Indhold nu betydeligt var svundet ind, saa vilde vi skiftes med at trække hende, et Forslag hun dog ikke tog imod, saa haardt det end faldt den Stakkel at gaa den lange Vei hjem. Markerne dampede af Dagens Hede, og Elverfolket dansede over de store Enge. Ingensinde har jeg set de opstigende Taager danne saa tydelige Skikkelser som i Omegnen af Hirschholm. Ved at se dem her kan man ret begribe, hvorledes Sagnet om Elverfolket er blevet til. Taagerne hvirvlede sig i den lette Aftenvind i tykke Svingninger rundt om hinanden langs hen ad Markerne og antog virkelig ligesom menneskelige Skikkelser, der svingede med Arme og Ben i luftig Dans, og Maanen oplyste de lange Taagestriber, der svævede efter Skikkelserne som et fint, luftigt Slør, som Vindpustet snart hævede, snart tvang ned mod Jorden. "Se!" raabte jeg til Heiberg, "ser du dine Elverpigens Dans!" - "Agnete," raabte han, "du er Elverpigen selv, min Elverpige, lad de andre opløse sig i Taager, naar kun du er virkelig." Trætte af Dagens Anstrengelse naaede vi endelig vort lille Hus i Hirschholm. Selv Diana kastede sig hen i en Krog med den skjønne, blegrøde Tunge ud af Munden og alle fire Ben udstrakte, indtil Hertz sagde: "Kom, min Diana! lad os To gaa ind," da sprang den let og gratieust op, kysede begge Damerne paa Haanden og fulgte sin Sovekammerat ind i hans lille Kammer.

Det var, som om Himlen havde været saa god at tage Hensyn til vor Bryllupsdag ved at lade Sol og Maane skinne for os, thi neppe var den 31te Juli forbi, før den atter havde sit triste, melancholske Ansigt paa. Vi maatte derfor ty til vore gamle Adspredelser: Billardspillet og Bellman. Endvidere omgikkes vi et Par kjedsommelige Familier, der ved vor Ankomst til Hirschholm havde opsøgt og indbudt os; men da vi selv vare glade, saa gav deres Kjedsommelighed os kun Stof til Bemærkninger, der frembragte ny Lystighed og Spøg imellem os. I Lyngby boede der en ældre, fornem Herre, der paa sin Vis i længere Tid havde gjort mig sin Kur og var utrættelig i at indbyde os til sit Landsted, uagtet vi alt flere Gange havde afslaaet det. "Jeg veed," sagde han til mig, "at De deler min Passion for smukke Heste - De vil hos mig finde en tilredet Damehest og en Dameridedragt med alt Tilbehør." Vi kunde tilsidst ikke undgaa denne Indbydelse, og Dagen blev bestemt. Heiberg sagde nu til mig: "Jeg kan godt gjennemskue hans Plan; det Hele gaar ud paa at gjøre en Ridetur med dig alene, thi du skal se, at han hverken tilbyder mig Hest eller Dragt for at ledsage Eder - men det skal der 163 ikke blive noget af. Man skal ikke se dig ride om alene med den gamle Nar." Vi leiede nu en Vogn af Postmesteren med to gamle Plovøg for; bag i Vognen lagde Heiberg sin Ridesadel, lo, idet han tildækkede den med et Teppe og sagde: "Han skal ikke strax se den, han skal overraskes." Ved vor Ankomst bleve vi modtagne paa det Artigste af vor gamle Vært. Efter Middagsbordet bad han mig gaa ind i et Sideværelse, hvor jeg vilde finde Alt, hvad der hørte til en Ridedragt, samt Hjælp til at iføre mig denne. Da han efter Forventning Intet sagde til Heiberg om at gjøre sig færdig til Turen, gik Heiberg ganske stille ned til vor Kusk og bad ham lægge Sadelen paa et af Postmesterens Plovøg. Da jeg var færdig med min Paaklædning, bleve de zirlige Heste til mig og Værten trukne frem i Gaarden. "Det gjør mig ondt," sagde vor Vært henvendende sig til Heiberg, "at jeg netop i Dag har alle mine andre Heste i Arbeide, saa at jeg ingen kan tilbyde Dem." - "Jeg beder," sagde Heiberg med sit ironiske Smil, "det har jeg forudset og har derfor min egen Hest parat." Plovøget blev trukket frem, og med et usigeligt Ansigt og Sideblik til mig satte Heiberg sig op; og med et endnu mere usigeligt Ansigt saae vor Vært paa den fattige Hest, for hvis Vugge det ikke var sjunget at skulle rides i saa fornemt Selskab af Mennesker og Heste. Man kunde tydeligt se, at vor Vært skammede sig ved at ride i Selskab med et saadant Dyr, og denne Ærgrelse var næsten større end over, at hans Plan, at ride ene med mig, var strandet. Jeg lo indvendigt paa hele denne Ridetur, og Heiberg og jeg tilkastede hinanden ideligt betydningsfulde Blik og kunde neppe tilbageholde vor Latter over vor Værts fortrædelige Mine, uagtet han gjorde, hvad han kunde, for at skjule sin Ærgrelse. Da Heiberg og jeg om Aftenen havde takket vor Vært for denne behagelige Dag og atter sade paa Vognen for at kjøre hjem til Hirschholm, gave vi vor Latter frit Løb. Ved vor Hjemkomst fortalte vi Hertz det Passerede; han morede sig inderligt over Heibergs rigtige Forudsigelse og Planens heldige Udførelse.

Heiberg og Hertz havde et Træk tilfælles, som er eiendommeligt for alle Digternaturer, naar Forfængeligheden ikke griber forstyrrende ind i deres Gemyt, en Barnlighed, som i det daglige Liv er overordentlig velgjørende. Selv en Ubetydelighed kunne de, ved den Maade hvorpaa de opfatte, aflukke Stof til Underholdning for sig selv og Andre. Den, som ikke har havt Leilighed til at leve sammen med saadanne elskværdige Digtergemytter, kan ikke forestille sig den Friskhed og Fylde, der kan ligge i en saadan Omgang. At der gives Digtere og Kunstnere, som Vorherre maa bevare os fra at omgaa til Dagligbrug, er vist nok - men til disse hørte, Gud være lovet, hverken Heiberg eller vor Ven Hertz.

Ferietiden var desværre snart forbi; vi maatte tænke paa at vende tilbage til Kongens Kjøbenhavn og afbryde vort Samliv med Hertz. Veiret havde 164 endelig taget en behageligere Vending, saa at vi ogsaa af den Grund følte det tungt at løsrive os fra vor landlige Ensomhed. Hver Dag blev der holdt rørende Afskedstaler til Diana, og den saae under disse Taler paa os med Øine, der tydeligere end Ord sagde, at den forstod os. Naar vi udbrøde: "Ak, Diana! hvor vi ville længes efter dig!" saa drog den et Suk saa dybt, som om den vilde sige: "Men jeg da!" En af de sidste Aftener spadserede vi i Rungstedskoven i det deiligste Maaneskin. Paa Hjemvejen kom vi forbi et lille Bondehus, udenfor hvilket der løb fire af de yndigste hvide Kattekillinger, Nogen af os havde set. Jeg havde fra Barn af havt Modbydelighed og Angest for Katte; ja, min Angest for disse Dyr var saa stor, at jeg som voxent Menneske ikke turde gaa op ad en Trappegang, naar der tilfældigvis sad en Kat paa den. Heiberg, som elskede alle Dyr, fangede en af disse yndige Killinger og viste

mig den, og jeg maatte tilstaa, at jeg aldrig havde set noget Nydeligere end denne lille, blændende hvide Killing, hvis Haar vare saa bløde som Silke. "Den ligner virkelig en fortryllet Prinsesse!" udbrød jeg, og nu overfaldt mig pludselig en stor Lyst til at eie denne lille Killing til Erindring om Hirschholm og om vor natlige Vandring. Vi mente Alle, at naar Eieren havde tre foruden Moderen, havde han nok, og at dette smukke Dyr maaske var bestemt til at druknes. Ved Tanken herom puttede jeg Katten i min Sypose og bragte den i god Behold til vort Hus. Diana blev meget forundret ved Synet af dette nye Medlem af Selskabet, men ogsaa for dens Øine vandt den lille fortryllede Prinsesse Naade. Faa Dage efter flyttede vi til Kjøbenhavn med vor lille Tyvekost, efter at vi havde taget Afsked med hver kjær Plet i Egnen, med Mennesker og Dyr. Min lille hvide Prinsesse tiltrak sig i Vinterens Løb Manges Opmærksomhed, dels ved sin Skjønhed, dels ved sit lette, gratieuse Væsen. Paa min tredie Kunstreise, som jeg snart vil have Leilighed til at fortælle om, fik jeg den triste Efterretning, at den kort efter min Bortreise var bleven syg og nu var død. Rørende var Heibergs Moders Sorg over at skulle meddele mig dette Tab. - Opholdet paa Hirschholm gjemte vi alle i kjær Erindring. Ofte talte vi om at gjentage et saadant Samliv med Hertz, men det blev der imidlertid aldrig noget af, og det var vist godt, thi Sligt lader sig aldrig gjentage uden at svækkes og blive noget helt Andet. Vi saa naturligvis Hertz jevnligt i denne Vinter, men tidligt paa Foraaret tiltraadte han sin første Udenlandsreise Syd paa, hvortil han havde erholdt et Stipendium. Henimod Foraaret inden sin Afreise sendte han os nedenstaaende Digt, "Hyacinterne" og "Langt fra ham vare hans Venner".

165

Hyacinterne. Til Prof. Heiberg, hans Kone og Moder.

Naar Vaaren atter paa Mark og Eng
Imellem Planterne Blomster fletter,
Og hist og her den duftende Væng
Er pyntet med Grupper af smaa Bouquetter;
Naar Storken, Bøndernes Skildvagt, staaer
Og strækker sin Hals saa stivt paa Gavlen,
Og Landmanden pløier, planter og saaer,
Og lægger Planer for Efteraars-Avlen:
Da drager jeg, elskede Venner! langt,
Ak, langt fra Eder med Damp og Heste;
Min Postvogn ruller, mit Skib gaaer rankt,
Jeg kjører og seiler, mit Bryst er trangt
Blandt al den Damp og de Heste.

Jeg skal ei gaae i den kølige Lund
Iaar med Eder til Rungstedts Bakker;
Ei see henover det deilige Sund,
Hvor Maagen lavt paa Vandene flakker;
Ei der med Øiet paakiem jeg kan
Den lumre Formiddag liggende drømme,
Mens Solstrimen langs det zittrende Vand
Og Kysten i Eet for Øinene svømme;
Ei skal jeg vækkes af Eder ihast,
Naar I med et Udraab en Seiler bebude,
Og Skibet nu kommer med Vimpel og Mast,
De skinnende Seil som yndig Contrast
Til de himmelblaae Vande derude.

Jeg skal ei gaae med Eder iaar
Til Vallerødshøien ved Hirschholms Banker,
Hvor Hannabjerget som Minde staaer
Om vore gjensidigt skiftede Tanker;
Ei der mig fryde ved Dæmringens Ro,
De lette Taager, der indhulle Dalen,
Og more mig med den taalmodige Ko,
Der vifter Bremserne bort med Halen;
166 Skal ei betragte det eensomme Hveen,

Der kaster til Sjælland tungsindige Blikke,
Den triste Skov, den forbrændte Green,
Og nær ved Stranden den mægtige Steen,
Som Bølgerne skvulpende slikke.

Jeg skal ei atter som tidt ifjor
Med Eder i Slotshavens Gange spadser, og
Og lytte til Spurvenes kviddrende Chor,
I Mangel af Andre, der vil musicere;
i undre mig over den uddøde Pragt,
Det nedrevne Slot, de svundne Cascader,
Og høre, hvad Skomagerkonen har sagt
Om Spoer af Terrasser i Træernes Rader;
Ei tale med Eder om Hoffets Glands,
Ei mindes bedrøvet tidligt og silde
Banquetter paa Slottet og Toure tilvands,
Og Hesten, der foer paa Veien i Dands
Med den muntre Dronning Mathilde.

Ak nei! om syvende Christians Hof
Jeg med Fru Gyllenborg ei skal tale;
Ei med Johan Ludvig om Form og Stof
Og om Poeter, der næsten er' gale.
Ak Gud! og Bellmanns Sange! Ja hvem
Skal synge for mig den deilige Vise
Om "Mor på Tuppen" og hver af dem,
Jeg hørte saa tidt af Johanne Luise.
erefter maa jeg vel synge paa Fransk;
Fra By til By den Reisende render;
Og Luften er lummer, og Damen er spansk,
Og Alting er herligt, men Intet er dansk,
Og langt fra mig mine Venner!

- Da Sommeren væved et Slør ifjor
Af hvide Taager om Hirschholms Nætter,
Da dufted' mit Kammer af mangen en Flor,
Fra Eder, Elskede! sendte Bouquetter.
laar, hvad sender jeg Eder igjen?
167 Jeg reiser med Vaaren, og nu er det Vinter,
I tage tiltakke med det, Eders Ven
Har samlet i Potter: en Flor Hyacinther.
Vel visne de snart; dog er det min Trøst,
De spire vel frem igjen adaare,
Og dufte og hviske med sagtelig Røst:
I mindes af En paa den fjerneste Kyst
Med Hjemvees Længsel og Taare.

D. 5te Marts 1833.

Henrik Hertz.

VORT HJEM OG VORE VENNER.

Saisonen 1832-33 tog nu sin Begyndelse og med den min Travlhed ved Theatret. Alle mine tidligere Roller vare endnu i fuld Yndest hos Publikum og gik ofte over Scenen. Det Held, at Alt, hvori jeg hidtil var optraadt, havde tiltalt baade med Hensyn til Stykket og Udførelsen, gjorde, at jeg i de faa Aar alt havde faaet et temmelig stort Repertoire, og dette blev jevnligt forøget med nye Roller i forskjellige Genres. Af dem, der blev mig tildelt i denne Vinter, vil jeg blot nævne Juliettes Rolle i Heibergs Vaudeville "De Danske i Paris" og Titelrollen i "Dronningen paa 16 Aar". I det første Stykke havde Heiberg givet den unge Phister rig Leilighed til at glimre som den sjællandske Bondekarl Mikkel. Alle vare betagne af hans Udførelse, og ikke mindst Forfatteren. "Dronningen paa 16 Aar" var vel et temmelig maadeligt, fransk Stykke, men gav Ryge og mig,

ham som Axel Oxenstjerne, mig som den unge svenske Dronning Christine, Leilighed til et Sammenspil, der greb Publikum. En Tilskuer sendte mig efter en af Stykkets Opførelser anonymt en Medaille, som Dronning Christina i sin Regeringstid havde ladet slaa til Uddeling til Personer, hun særlig vilde hædre. Paa den ene Side af Medaillen saaes hendes Brystbillede, paa den anden en opgaaende Sol.

Lykken havde "forelsket sig" i mig, saa at Alt, hvad jeg rørte ved, gik heldigt og trængte igjennem. Enhver Modstand af hvilket som helst Motiv strandede paa min Lykkes Medbør. I enhver ny Rolle saae Tilskuerne en ny Udvikling og en ny Side hos mig, som overraskede dem, og disse Overraskelser gjorde, at man fulgte enhver ny Rolles Udførelse af mig med spændt Forventning. Den Interesse, hvormed man i hin Tid fulgte enhver Frembringelse i Litteraturen eller paa Scenen, har man i vor Tid neppe nogen Forestilling om. Litteratur, Kunst og Theater vare de Themaer, hvorom Alt 168 dreiede sig. Vel havde det politiske Liv begyndt at røre sig herhjemme efter Julirevolutionen, men Bevægelsen var ikke trængt ned til det store Publikum, der endnu hang ved sine gamle Interesser. Det politiske Liv laa endnu i Svøbet. Enhver passede Sit, og Ingen troede, at Landets Styrelse hvilede paa ham, eller at nogen Opfordring var stillet til ham udenfor den Opgave - hvilken det nu end var - han havde ofret sig for. I Kunst og Litteratur søgte den dannede Almenhed Hvile, Opmuntring og Belæring. Det var en Fornødenhed, hvis Tilfredsstillelse var lige saa nødvendig som det daglige Brød. Af denne alvorlige Interesse for Kunsten fulgte, at de enkelte Talenter, som ret faldt i Alles Smag, bleve betragtede med Kjærlighed som en Nationaleiendom, hvoraf man var stolt. Et nyt Stykkes Opførelse paa Theatret var en Begivenhed, som interesserede alle Stænder. Hele Hoffet indfandt sig som oftest den første Aften, et saadant gik over Scenen. Theatret havde i en Del Aar, forinden Madam Wexschall og jeg vare fremtraadte, været blottet for kvindelige Talenter af nogen synderlig Betydning. De gamle berømte Navne: Mad. Heger, Mad. Rosing, Mad. Clausen, Mad. Andersen, Mad. Spindler, Jfr. Astrup o. s. v., vare Alle borte. Da kom Jfr. Brenøe (siden Mad. Wexschall - senest Fru Nielsen) - og man hilste atter med Glæde et ungt, friskt Talent. Faa Aar efter optraadte jeg, Jfr. Heger (siden Mad. Holst) og Flere, og man var ikke længer i Forlegenhed med Besættelse af Elskerinden i de forskjellige Fag. Madam Wexschall udfyldte tillige en tom Plads i Operaen.

Med Rette eller Urette valgte Publikum imellem de ikke Faa, som Theatret for Øieblikket var i Besiddelse af, mig som sin særlige Yndling, og denne Yndest gik over til en Art Forgudelse, som ofte ængstede mig selv. Bifald paa Scenen, saa vel som Digte og Blomster, der sendtes til min Bolig (dengang kjendte man endnu ikke noget til den udenlandske Skik, som jeg aldrig har fundet skjøn eller passende: at kaste Blomster op paa Scenen, lige saa lidt som Fremkaldelser) - endvidere anonyme Gaver og halvt forrykte Kjærlighedsbreve hørte til Dagens Orden. Viste jeg mig paa Gader og Stræder, forfulgte man mig for at faa et Glimt af mig at se. Høie og Lave søgte paa alle Maader at komme i Berøring med mig. Man efterabede mig ikke alene paa Theatret, men i Livet. Det Snit, mine Klæder, mit Haar havde, vilde man ogsaa have, og en Sværm af kvindelige Efterabere gjorde sig latterlige ved uden mindste Kritik at efterligne mig i Alt. Man tro ikke, at jeg nu nedskriver dette med nogen som helst Forfængelighedsfølelse - jeg skriver det kun for at minde om, hvorledes et Publikum næsten altid løber løbsk og ikke kan holde Maade, hverken i sin Roes eller i sin Dadel. "Men hvorledes optog du alt dette dengang?" vil man maaske spørge. Nu vel, jeg vil sige det saa ærligt, som jeg formaar: Naar jeg hørte dette Bifald 169 i Theatret, læste min stadige Berømmelse i Bladene, modtog i mit Hjem disse Vers, Blomster, Breve, hvori man sammenlignede mig med et guddommeligt Væsen, da sagde vel et bedre og sundere Jeg i mit Bryst, at alt dette var overdrevet, og af og til følte jeg vel en Skamfuldhed herover, der gjorde, at jeg ikke engang lod mine Nærmeste læse disse febrilske Udgydelser. Men en Forfængeligheds Djævel hviskede ogsaa stundom ved Siden af: at der dog maatte være noget Sandt heri, da Alle fandt det; og et vist Overmod udeblev ikke hos mig - ikke at dette gjorde mig stolt og indbildsk; det forbød min sunde Fornuft mig - men som det unge Føl boltrede jeg mig paa denne frodige, behagelige Græsgang, uden at det faldt mig ind at frygte for Vinterens Komme. Og Gud maa vide, hvad der var blevet af mig, hvis han ikke i sin Godhed havde sat mig ind i en Kreds, der var en ypperlig Regulator for enhver Udskeielse, mit Overmod kunde have ledet mig til. Heiberg bidrog imidlertid ikke synderligt til at standse mig paa denne farlige Vei. Han var selv stolt af mig; ja, jeg fandt det ofte rørende, at han, der for sit eget Vedkommende ikke følte Stolthed over Noget af, hvad han virkede, var stolt af mig og satte mig saa høit, at han ikke var langt fra at synes, at saa godt som Ingen var værdig til min Omgang. Det er naturligt, at Andre ofte opfattede dette som en Skinsyge hos ham; men jeg vidste, at dette var falsk, thi dermed fortrædige han mig saa godt som aldrig; men han fandt, at man ikke nok kunde holde mig i Ære, og at det skulde være en stor Gunst at turde regne sig til mine Omgangsvener. Heller ikke kunde han taale, at jeg deltog i Noget, hvorved jeg kom i Berøring med Massen. Næsten om Alt, hvad jeg kunde have Lyst til at deltage i, sagde han: "Dette skikker sig ikke for dig; det kan være godt nok for de Andre, men du staar høiere og bør holde dig for god dertil." Det var altsaa en Række af Afslag, snart til En, snart til en Anden, som indbød mig. Ved saaledes at værne om mig paadrog han sig ikke faa Uvenner. Og jeg havde dengang ikke Verdensklogskab nok til at finde, at denne hans Anskuelse, at holde mig tilbage fra Sværmen, var den rette. Jeg græd undertiden barnagtige Taarer over, at jeg saaledes gik glip af en eller anden Adspredelse, som jeg følte stor Lyst til at deltage i. Heiberg bidrog saaledes snarere til at forøge end til at formindske min Forfængelighed; anderledes var det derimod med hans Moder, thi hos hende var Kritiken vaagen og ved Haanden. Naar jeg i min barnagtige Glæde læste et eller andet af de hyppige Digte, der bleve mig tilsendte, høit for de Andre, da var en lille satirisk Bemærkning af hende, som næsten aldrig udeblev, nok til at slaa koldt Vand i Blodet. Lidt flau pakkede jeg det da atter sammen og ærgrede mig saa

meget mere over, at dette et Øieblik kunde have forvoldt mig en Glæde, som min naturlige Fornuft da sagde mig, at hun havde Ret i sin Bemærkning. En anden Lykke for mig 170
var, at min altfor udelukkende Interesse for den Kunst, jeg selv satte saa høit, blev delt derved, at der i mit Hjem og i vor Omgang, der for det meste bestod af Folk, der ikke vare ved Theatret eller havde noget dermed at gjøre, ideligt blev ført Samtaler paa Bane, som jeg, enten jeg havde Lyst dertil eller ikke, blev nødt til at lytte til; og denne Tvang gjorde, at jeg lidt efter lidt aabnede mit Øre og Øie for andre Interesser end dem, et Theaterliv fører med sig. I Begyndelsen tilstaar jeg, at det trættede mig, at jeg havde ondt ved at holde Interessen vedlige, ja, jeg begreb ikke ret, at der gaves Mennesker, for hvem Theatertilværelsen var en Biting. Det varede imidlertid ikke længe, før min Horizont udvidede sig, saa at disse Samtaler aabnede min ensidige Forstands Læddiker. Imidlertid kom jeg ikke hertil uden Kamp og Overvindelse. En medfødt Hurtighed, som er Kvinden egen, gjorde, at jeg meget snart ikke sad tilovers ved disse Samtaler, men blandede mig i dem paa en fri og naturlig Maade. Og Heiberg roste mig ofte for mine Bemærkninger, som han fandt eiendommelige og friske; og da disse mine Bemærkninger bleve fremførte med Bevidstheden om, at jeg i denne Kreds var den, der skulde lære, og ikke den, der vilde belære, saa modtog man dem med Godhed og Velvillie. Ofte udbrød Heiberg, især naar Samtalen imellem ham og hans Venner dreiede sig om de forskjellige philosophiske Skoler, som paa den Tid beskjæftigede alle Lærde, og jeg nu i disse Samtaler af og til vovede at give mit Besyv med til Conversationen: "Hvoraf veed du det? Du kjender ligesom af dig selv, hvad vi Andre møisommeligt maa læse os til." Og saadanne Ytringer sporede da min Forfængelighed til at gaa videre, og jeg lyttede da med større og større Opmærksomhed. Den Trang, som jeg fra Barn af havde følt, stedse at søge deres Selskab, som stode over mig i Dannelse og Udvikling, og som aldrig har forladt mig, gjorde nu, at jeg med Begjærlighed lidt efter lidt i høiere og høiere Grad drog Nytte af de lykkelige Forhold, som jeg var sat i. Mit Liv i Hjemmet og dets Interesser blev efterhaanden adskilt fra mit Theaterliv. Hjemmet udviklede min Personlighed, hvilket da ogsaa kom min Kunst til Nytte. Med Glæde hørte jeg ofte Fremmede, baade Udlændinge og Danske, ytre, at man ved at se mig i mit Hjem umuligt kunde tro, at Fruen i Huset var en Skuespillerinde; ja, Udlændinge, der aldrig havde set mig paa Scenen, ytrede ikke sjeldent, at de slet ikke kunde forestille sig mig der. Hertil bidrog især min Virksomhed og Interesse for de huslige Beskjæftigelser, thi jeg besørgede selv Alt, hvad Husmødre pleie at besørge. En medfødt Sans for Hyggelighed og Orden og for at have Alting smukt omkring mig søgte jeg i Stilhed mere og mere at udvikle. Undertiden kneb det vel med de huslige Pligter; naar Hovedet var fuldt af en eller anden ny Rolle, og der da, samme Dag en saadan skulde fremstilles første Gang, skulde tælles til Vask eller hugges Sukker eller gjøres 171

Husholdningsregnskab, tales om Maden i Ugens Løb o. s. v., da kostede dette jo negteligt en Overvindelse, som undertiden ikke var ringe. Jeg vil heller ikke negte, at jo en eller anden Ting af og til kunde blive glemt, og dette blev da paaanket af min Svigermoder, der syntes, at Alt, hvad der hørte til Husets Behagelighed, maatte gaa fremfor alt Andet. Det hører vel altid til Undtagelserne at være saa let at leve med i det daglige Liv som min kjære Heiberg; at være i den Grad hævet over alt Smaat hører kun store, mandige Aander til som hans. Men netop det, at han Intet fordrede, gjorde, at det var mig den største Glæde at forekomme hans Ønsker; taknemmelig som et Barn var han for enhver lille Opmærksomhed, og denne Taknemmelighed fremkaldte et nyt Ønske hos mig om at behage og glæde ham. Det vilde i Sandhed være Uret at sige, at hans Moder ikke ogsaa var taknemmelig for, hvad Godhed man viste hende, tvertimod, men at hendes Opsyn og Rettelser undertiden gjorde mig utaalmodig, vil jeg ikke fragaa. Dog, jeg skulde vel gaa denne Skole igjennem og afslibes ogsaa paa denne Maade af hende, der i Tone og Dannelse stod høit over mig; og det vil jeg med Taknemmelighed erkjende, at jeg skylder hende meget af min Udvikling, og det i mange Henseender. Hendes Dannelse, Humanitet og Hjertensgodhed skylder jeg saaledes, at hun bragte mig til at faa et andet Syn paa mine Forældre og mit Forhold til dem. Jeg omgikkes dem naturligvis stadigt, og der var det venligste Forhold imellem os; men min gamle Følelse af Skamfuldhed over, at de i Cultur stode saa lavt, havde jeg i længere Tid ondt ved at overvinde i Andres Nærværelse. Dette mærkede hun og foreholdt mig kjærligt, at det var Uret af mig. Hun roste dem da for deres Arbeidsomhed, hun fremhævede det Respectable i deres Udholdenhed og Flid. Selv underholdt hun sig med dem paa den venligste Maade og tvang min Moder til at sige "Du" til sig, hvilket naturligvis smigrede og glædede min Moder, saa at hun fik en virkelig Hengivenhed for hende. Kom mine Forældre og besøgte mig, hvilket imidlertid ikke ofte skete, hjalp det paa mig at se hende venlig og forekommende imod dem; der maatte være tilstede, hvem der vilde, hun var den Samme, altid lige venlig og opmærksom. Dette gjorde mig godt, og efterhaanden forsvandt min stygge Forlegenhedsfølelse lige overfor dem. Jeg sagde til mig selv: "Det er dine Forældre, som maaske ved deres Fortrin i Guds Øine staa over dig" - og jeg begik fra den Tid ikke mere den Feil, at rødme over dem. Om Heiberg sagde begge mine Forældre, at de elskede ham lige saa høit som mig, og dette vilde i deres Mund ikke sige saa lidt. De bør ogsaa have den Roes, at de vare yderst beskedne med at komme og aldrig trængte sig paa os eller vore Omgivelser. De besade denne noble Stolthed, som ofte findes hos Folk af de ringere Klasser. Vi maatte indbyde dem med alle Ceremonier, ifald vi vilde være visse paa, at de kom. Men af og til løde dog fra dem 172 Suk og Klager over, at de vare for ringe til vor Omgang - Klager, som jeg da maatte stille tilfreds, saa godt jeg kunde; ved smaa Opmærksomheder søgte jeg da atter at sætte dem i Humeur.

Vi levede temmelig stille denne Vinter og kom, som før bemærket, kun sjeldent ud. Selv gjorde vi ingen Selskaber; men paa de Aftener, da jeg ikke var optagen af Theatret, kom som oftest adskillige af Heibergs gamle Venner, og her ved vort Thebord var Samtalen da livlig, underholdende og belærende. Iblandt disse Venner var ogsaa Poul Møller. Denne geniale og ejendommelige Personlighed interesserede mig meget. Jeg

har aldrig i mit Liv truffet paa Nogen, der i høiere Grad bar Præget af Sandhed i Tale og Væsen. Alt, hvad der blot streifede hen imod Affectation, var ham en Vederstyggelighed, og han havde saa fine Sanser i denne Retning og et saa skarpt Øie herfor, at end ikke den mest skjulte Nuance heraf undgik hans Blik; maaske gik hans Mistænksomhed i denne Retning undertiden for vidt. Han var fuld af skarpe, fine, ironiske Bemærkninger over Menneskenes Daarligheder; disse bleve imidlertid stedse fremførte med saa megen Humor, Godmodighed og Gemytlighed, at det var en sand Forfriskning at belæres af hans psykologiske lagttagelsesevne. Ofte havde jeg en Følelse af, at jeg lige overfor ham stod for en sjælelig Dommer; han ængstede mig næsten, og dog havde hans Omgang og hans fine Tone - der ikke bestod i den, man tænker sig hos en Kammerjunker - ikke dette ydre Slebne, men den Dannelsens Finhed, i hvis Nærhed man er tryk mod alt Raat og Udelicat, en stor Tiltrækning for mig. Hans mangeaarige Venskab og Godhed for Heiberg, hans Hengivenhed for dennes Moder, gjorde ham til en af deres kjæreste Omgangsvener. Mig lod det til, som han først vilde studere, og dette trykkede mig noget i hans Nærværelse, saa jeg ikke formaaede at være ret fri lige overfor ham. Dog tror jeg, at jeg i det Hele taget fandt Naade for hans Øine. Han ytrede sig ofte venligt om mig og satte Pris paa mig som Skuespillerinde. Jeg erindrer endnu en lille forfængelig Glæde, han forskaffede mig en Aften, da han var i Besøg hos os. Jeg gik og syslede med at dække Aftensbordet, medens Heiberg og han sade i Samtale i Sofaen, som stod nær ved Døren til Værelset ved Siden af, hvor jeg havde Et og Andet staaende til Bordets Dækning og derfor ofte maatte gaa ud og ind. Da hørte jeg ham sige til Heiberg, mens jeg stod i den anden Stue: "Det er mærkeligt, saa let som Din Kone gaar; man hører ikke en Lyd, uagtet hun gaar frem og tilbage. Det er smukt; det vilde jeg sætte Pris paa." Saaledes bemærkede han Alt, uagtet det saae ud, som han var distrahit og ikke lagde Mærke til Noget. Samme Aften erindrer jeg, at Heiberg beskyldte ham for Distraction. "Du gjør mig Uret," sagde han, "jeg veed nok, at jeg har Ord derfor, men det er ingenlunde Tilfældet." Og nu fortalte Heiberg en Række 173 af Historier, der vare i Omløb om ham, til hvilke han den ene Gang efter den anden med sin sandru Stemme sagde: "Nei, det er ikke sandt." - "Er det heller ikke sandt," vedblev Heiberg, "at du en Vinteraften ved at hjælpe nogle Baldamer ud af en Karet satte en af dem paa Hovedet i Sneen, i Stedet for at sætte hende paa Benene?" - "Jo, det er sandt," svarede han ganske alvorligt. Vi brast Alle i Latter. "Jeg skal sige dig," vedblev han, idet et ironisk Smil spillede ham om Munden, "jeg stod hin Aften og ventede paa at hjælpe en ung Pige, jeg var forelsket i, ud af Vognen; nu kom den ene Vogn efter den anden, og jeg hjalp det ene Sæt Damer ud efter det andet, uden at Gjenstanden for mine Ønsker indfandt sig. Da kom endelig en Vogn, og ved at aabne Døren hørte jeg hendes Stemme, men nu kom atter her En efter en Anden, som jeg maatte hjælpe ud, og i min Utaalmodighed satte jeg da rigtignok en af dem paa Hovedet i Stedet for paa Benene." Den Sanddrøhed og Naivetet, forenet med et eget Udtryk af Undselighed, hvormed han sagde dette, var paa een Gang rørende og usigelig comisk.

Poul Møller var en ægte dansk Natur. Han gjorde et Indtryk paa mig, som om han hørte til Kæmpevisernes Tid. Han burde været en Borgherre, der hver Aften gav Ordre til at lade Vindebroen trække op. Jeg saae den store bredskuldrede Mand med Sværd ved sin Lænd, uagtet der intet var. Høi, firskaaren og med kraftige Lemmer, burde han været iført et Harnisk og en Hjelm. Det blonde Haar og de blaa, trofaste Øine fuldendte Billedet.

Han kom ofte til os denne Vinter og var bleven varm for den Tanke, at vi af *Nationalkjærlighed* i Sommermaanederne burde reise til Provinserne for der at give danske Comedier, godt udførte. (Dengang havde man endnu ikke de mange smaa Truper, der senere kom istand og reiste Provinserne rundt.) Poul Møller talte da saa længe med Heiberg derom, indtil han, hvem den hele Plan var imod, besluttede at føie ham.

Forinden vor Afreise til Provinserne havde Heiberg en kjær Pligt at opfylde for en af sine Venner. Herhjemme rørte sig alt i flere Aar den almindelige europæiske Frihedsbevægelse. Den ene Personlighed efter den anden traadte op imod den gamle Enevælde og førte, under forskellige Former, Ordet for en friere Styrelse. Den mest fremragende af dem var vor Omgangsvener, daværende Artillericapitain Tscherning. Dette vidunderligt begavede Menneske, i Besiddelse af saa mange Evner, som han paa Grund af vore Forhold ikke kunde faa Leilighed til at bruge, havde kastet sit Had paa den gode, gamle Konge, Frederik den Sjette - et Had fuldt af Paradoxer - og havde ved Skrift og Tale paadraget sig Kongens Uvillie. I tidligere Dage vilde han være bleven landsforvist ligesom P. A. Heiberg - i nærværende Periode gik Sligt ikke længere godt an. Af mange Grunde 174

ønskede Kongen ham imidlertid bort, og der blev tilbudt ham et Reisestipendium, for, som det hed, at han i Udlandet kunde gjøre sig bekjendt med de Fremskridt, Artillerivæsenet havde gjort. Dette Tilbud var kun en Form for i nogen Tid at fjerne ham fra Skuepladsen herhjemme, han selv og Alle ansaae det for en maskeret Landsforvisning; hans Venner viste ham derfor deres Deltagelse, og det ene Gilde blev gjort til hans Ære efter det andet, forinden han tiltraadte sin Reise. Tscherning var den Gang ligesom Heiberg Lærer paa den militaire Høiskole. Ogsaa Heiberg ønskede at se ham ved et Afskedsgilde i vort Hjem. Han og en Del af de unge Høiskoleofficerer (hans og Heibergs Elever) bleve derfor indbudne til os i den Anledning. Blandt disse unge Officerer fandtes ikke faa begavede Mennesker, og flere af dem udmærkede sig i Fremtiden, dels i Videnskaberne, dels i Krigen 1848-50, hvor Nogle af dem faldt paa Ærens Mark. Imellem disse vore unge Gjæster var en Lieutenant Andræ, nuværende Geheimeraad og Finansminister Andræ; dengang 20 Aar. Denne unge, begavede Mand erobrede hin Aften Heibergs, hans Moders og mit Venskab - et Venskab, som har holdt sin Prøve indtil dette Øieblik, da jeg nedskriver dette, 24 Aar efter, og jeg haaber det skal holde ud

vor øvrige Tid. I denne fine, aandrige Natur fandt Heiberg en ung Mand, hvem han ønskede at aabne sit Hus for og binde fast til vor daglige Omgang. Han paa sin Side fandt saa stort Behag i dette, at vort Hus var saa godt som det eneste, hvori han udhvilede sig fra sine Studier. Med Glæde mindes jeg i dette Øieblik de mange Aftener, hvor han og vi Tre til langt ud paa Natten sad i den livligste Underholdning, gjensidigt opmuntrede ved hinandens Selskab. Det var smukt at se Heiberg som den ældre, modne Mand underholde sig med denne yngre som med en Jevnaldrende og igjen at se den unge udtale sine Anskuelser frit og uforbeholdent for den ældre, dog med al den Finhed og Takt, der i den Grad, i hvilken han var i Besiddelse af den, kun kan naas, hvor den er medfødt. Hin Aften, der skaffede os hans Bekjendtskab, fik derved Betydning for os Alle, og han paa sin Side har bevaret de mindste Détails fra den første Indtrædelse i vor Kreds i sin Hukommelse og senere ofte mindet os om den. Han var den Gang en stadig og passioneret Comediegyænger, saa der imellem ham og mig var et stærkt Berøringspunkt. Jeg har alt tidligere fortalt, at Heiberg satte mig saa høit, at han kun fandt meget Faa værdige til min Omgang. Heri havde han nu fundet en mægtig Allieret i Andræ. De vare altid enige desangaaende, saa at jeg nu havde faaet to strenge Herrer i Stedet for en. Naar Heiberg modsatte sig en eller anden ungdommelig Lyst hos mig, og jeg barnagtig bebreidede ham dette, sagde han ofte: "Spørg Andræ, saa skal du høre, at han vil holde med mig." Dette vidste jeg forud og spurgte derfor ikke Andræ, og gjorde jeg det 175 undertiden i Haab om at faa Medhold, fik jeg altid til Svar: "Naturligvis har Professoren Ret; dette er ikke for Dem." Den Gang syntes jeg, de havde begge Uret, nu tror jeg, de have havt Ret - thi den Kvinde, der træder personligt frem for et Publikum, kan ikke forskanse sig stærkt nok bag Privatlivets Mure. Naar de Aftener nærmede sig, paa hvilke vi ventede Andræ, sagde snart den Ene af os, snart den Anden: "*Heute kommt gewiss Honoré*;" en Talemaade, der var gaaet i Arv til os gennem min Svigermoder fra den Tid, de franske Emigranter i Slutningen af forrige Aarhundrede vare i Kjøbenhavn og bleve søgte af Alle. Franskmanden Honoré havde lovet en tysk Hr. Z., at han en Aften vilde besøge ham og hans Familie, hvorover Hr. Z. var meget smigret. Honoré havde enten glemt Løftet eller aldrig tænkt paa at opfylde det. Men hver Gang en ny Dag oprandt, udrød Hr. Z.: "*Heute kommt gewiss Honoré*," og først da Honoré atter reiste til Frankrig, blev Z.s Haab om at se ham opgivet. Man lo ad den stakkels Hr. Z., og hans "*heute kommt gewiss Honoré*" blev til en staaende Talemaade hos Mange i de Kredse. Vi vare heldigere, thi naar En af os sagde: "*Heute kommt gewiss Honoré*", da blev vort Haab sjældent skuffet, og altid bragte han sin fine Tone, sin oplivende Conversation med sig, og Time efter Time gik, indtil Vægterens Raab fra Gaden: "Hov, Vægter! Klokken er slagen I" mindede os om, at dette Klokkesiet var langfra Vægterens Raab: "Hov, Vægter! Klokken er slagen 10. Nu er det paa de Tide, man føier sig til Sengs."

Ved Afskedsgildet for Tscherning herskede meget Liv og Munterhed, og mange smaa Afskedstaler bleve holdte, som forhøiede Stemningen. Jeg mindes endnu med Latter, at da jeg stod og skar en stor Steg for og kun havde Tanken henvendt paa at gjøre dette saa godt og pænt som muligt, blev jeg med Et vakt af min Forskjærerinteresse ved at August Baggesen i en Tale, som alt havde varet noget, uden at jeg troede at behøve at skjænke den særdeles Opmærksomhed, fremhævede disse Ord: "Hvor Kunst og Natur ere saa tæt sammenslyngede o.s.v." - da faldt det mig pludseligt ind: mon dette er til dig? Og det var til mig. Nu stod jeg der med den store Forskjærerkniv i den ene Haand og den store Caffel i den anden og fandt denne Stilling saa comisk for den, der skulde modtage en Hyl ding, at jeg brast i Latter. Dette smittede det øvrige Selskab, og den høitidelige Tale endte med at opløse sig i Latter hos Taleren selv. Heraf kan man lære, at man aldrig i en Tale til Værtinden skal vælge det Øieblik, da hun skjærer en stor Stegfor. En anden Gjenvordighed havde jeg hin Aften. Til Dessert havde jeg valgt Is og Gelée, haabende paa at den ene Halvpart vilde vælge Is, den anden Gelée. Jeg rettede dette an, og Tjeneren bød det om, men til min store Sorg kom han bestandigt tilbage med Geléen og bad om Is. Tilsidst var 176 der ingen Is mere. Ung som Værtinde satte denne feile Beregning mig i den største Forlegenhed. Den praktiske Tscherning, der havde mig til Bords, saae denne min Nød og hjalp mig ud af den ved at sige sagte til mig: "Bryd Dem ikke derom; giv dem Gelée alligevel." En Sten faldt fra mit Hjerte ved dette Raad, og Tjeneren fik Ordre til at gaa med Geléen til dem, som ønskede Is. Men en Husmodergysen foer dog igjennem mig, da jeg saae ham gaa med den usalige Bakke, hvorpaa Geléen bævrede, som om den rystede paa Hovedet af Vrede over at skulle paanødes dem, der ikke forstode at sætte Pris paa dens gode Egenskaber.

Vi holdt alle Tre meget af Tscherning og vare altid glade, naar han kom, da han stedse medbragte Liv, Munterhed og Interesse saa godt som for alt, hvad der rørte sig herhjemme som i Udlandet, hvor han fra sine tidligere Reiser havde mange Forbindelser. Tscherning lod sin Tunge løbe og gjorde sig ofte værre paa mangt et Punkt, end han var. Han havde hos Mange Ord for at være en Prosaist, der ikke brød sig om Kunst og Poesi. Dette var ingenlunde Tilfældet. Han brød sig derom, idet han havde Sans og Øie herfor fremfor mange Andre, men af Princip vilde han ved offentlige Leiligheder tale derimod, som en Modsætning til de Mange, der talte for, og naar han først var kommen i Fart med at opponere, ja, da kjendte han ingen Grænser. Og saa var der intet Menneske fornøieligere at disputere med end Tscherning, thi her var aldrig Tale om den Art af Heftighed, der frembringer Misstemning hos Tilhørerne, eller en Heftighed, der larmer hen i Luften uden at høre paa, hvad Modparten ytrer. Han var en ypperlig Hører, saa hans Svar virkelig var Svar paa, hvad der blev fremført, og det ofte meget piquante, og var Disputen til Ende, da vare Alle lige gode Venner, om ogsaa Kampen var ført nok saa ivrigt og heftigt. Tscherning var desuden et hjertensgodt Menneske og en trofast Ven. Af de faa Indtægter, der stode til hans Raadighed, havde han altid nok til at komme Andre til Hjælp, der havde mindre. Selv var han overordentlig uinteresset.

Faa Dage efter vort lille Gilde reiste Tscherning til Udlandet, hvor han skulde opholde sig paa ubestemt Tid.

MIN TREDIE OG SIDSTE KUNSTREISE.

Det blev da virkelig besluttet, at vi i Juni og Juli, i Forening med en Del af det kongelige Theaters Personale, hvorimellem N. Rosenkilde, Foersom, Sangeren Hansen og Flere, skulde reise til Aarhus, Aalborg og Odense for der at give en Række Forestillinger. Dette var saaledes min tredie og sidste Kunstreise. Vi ville nu se, om den var behageligere end de 177 to foregaaende. Det hører Ungdommen til at glæde sig til alt Nyt og Ukjendt. I Phantasien udpynter man i Forveien det Nye med alle Regnbuens Farver, og jeg glædede mig som et Barn til denne Reise uden at betænke, at mine Fordringer i Meget vare stegne i de senere Aar. Vore Navne vare alt længe kjendte i Provinserne, saa vort Komme blev imødeset med Begjærlighed og Længsel. Vore Forestillinger vare stærkt besøgte, og det manglede ikke paa Bifald for, hvad vi præsterede. Men en Lidelse, jeg ikke havde betænkt, var den Følelse hos mig, at disse Forestillinger i deres Helhed vare middelmaadige. Man maatte hjælpe sig som man kunde med de faa Medlemmer, der stode til vor Raadighed; derved kom mangan en Rolle i Hænderne paa Personer, som ikke vare disse Opgaver voxne, og dette middelmaadige Spil trykkede og pinte mig. Ved et kongeligt Theater er man forvænt med saa meget, som man først føler Betydningen af, naar det maa undværes. Dragter, Decorationer, Requisiter af alle Arter ere her tilstede uden ringeste Uleilighed for de Spillende. Nu at maatte hjælpe sig med saa meget Kludderi stødte min Skønhedssans og gjorde mig det Hele uhyggeligt. Og nu dette nye Publikum! Man er saa tilbøielig til at tro, at et Publikum, der første Gang ser noget Godt, i en langt høiere Grad maa henrives af dette, end de, for hvem det er det daglige og sædvanlige. Dette er en stor Vildfarelse. Man siger sig ikke tidt nok selv, at der hører Forkundskaber, Fordannelse til for at kunne nyde en Kunst, i hvilken Retning det end monne være. Man maa dannes til at se Comedie, til at høre Musik, se Maleri og Seulptur. Det er ved Øvelse, at Øiet og Øret vænnes til at skjelne mellem Godt og Slet; hvor Forkundskaberne mangle, vil det Middelmaadige ideligt forvexles med det Udmærkede, ja, som oftest sættes over dette. Jeg var forvænt med at spille for det dannede kjøbenhavnske Publikum, hvor hver Nuance blev grebet og forstaaet, hvor et lille Ord tidt fremkaldte en stormende Applaus, der viste, at dette Ord, denne Nuance var opfattet af dem som af mig. Ved at spille for et saadant Provinspublikum, der umuligt - især den Gang - kunde staa paa et Kunststandpunkt som det kjøbenhavnske, havde jeg ofte samme Følelse, som man har ved at tale med en Døv. Det groveste i Spillet bliver vel forstaaet, men det finere overhøres, fordunster og bliver dødfødt, og da det især er dette, hvoraf en Kunstner lever, saa er Følelsen af at tale for en saadan Døv smertelig og nedslaaende. Man misforstaa ikke det her Sagte, som om Smerten hidrørte fra, at Bifaldet ikke var larmende nok. Det larmende Bifald var rigeligt og tilstrækkeligt. Men der gives en Sans, som kun Skuespilleren, Taleren, Præsten har udviklet hos sig: den, igjennem Tausheden at kunne føle med usynlige Følehorn, om det Sagte vibrerer og slaar an hos Tilhørerne, om det klinger i deres Indre, om det bærer over den usynlige Bro fra vor Sjæl til deres og fæster Sæde der, eller om Vindene 178 adspredte det underveis, saa at det er borte, inden det naar det Maal, hvortil det var rettet. Denne Følelse af bestandigt at skyde efter et Maal, man aldrig træffer, er i høi Grad trættende. Jeg vil hermed selvfølgelig ikke paastaa, at der ikke et eller andet Sted i Theatret sad en Tilskuer, der modtog det Givne og derved atter gav; men det trættede mig, at dette ikke var tilstrækkeligt til, at jeg kunde fornemme det. Det var mig derfor paa hele denne Reise et anstrengende Arbejde at udføre, hvad jeg nu en Gang havde paataget mig, og som jeg maatte gennemføre med saa godt Humeur som muligt, for at ikke Modet og Lysten skulde svigte de Andre i vort Selskab. For Heiberg udtalte jeg dette mit Mismod og min Skuffelse. "Ja," svarede han, "det vidste jeg i Forveien, at dette ikke vilde tilfredsstille dig, og jeg sagde dig det, men du vilde jo ikke tro mig."

En Aften i Odense blev uforglemmelig for mig. Jeg spillede i Scribes "Et Feiltrin". I anden Akt, hvor Grevinden i Vildelse røber sit Feiltrin, og hvor Lidenskab er paa det høieste, hørtes pludselig fra Tilskuerpladsen et gennemtrængende Skrig. Hele Huset kom i Oprør, saa Teppet maatte falde. Forvirringen blev større, idet en Stemme raabte paa Vand! Vand! og Alle nu troede, at det var Brand! Brand! der raabtes, og hver søgte at redde sig fra den indbildte Fare. Paa Theatret vidste vi endnu ikke, hvad alt dette havde at betyde, da man kom slæbende med en Dame, der var besvimet og blev baaret ind i mit Paaklædningsværelse for at komme tillive igjen. Raabet "Vand!" betød kun Vand til denne Dame, og Publikum blev nu underrettet om, at der ingen Fare var paafærde, hvorefter Alle atter indtog deres Pladser. Tilligemed Flere stod jeg ved den besvime Dame, der nu kom til sig selv igjen. Idet hun slog Øinene op, og de faldt paa mig, udbrød hun med affecteret Stemme: "Ak! det er Deres Skyld! hvor kan man udholde en saa gribende Fremstilling?" Jeg kan ikke beskrive min Indignation i dette Øieblik. Jeg tror ingen Anden end en Skuespillerinde vil kunne forstaa, hvad der foregik i mig. Paa det høieste Punkt af min Lidenskab, hvor jeg selv og Tilskuerne vare i Illusion, havde denne forskruede Dame kaldt os tilbage til Virkeligheden paa en saa kras Maade. Saaledes bør ikke Kunsten gribe os, saa at vi glemme al Idealitet og synke ned til Virkeligheden

og derved fremkalde Latter i Stedet for Graad. Jeg havde nær spurgt hende, om hun ikke havde været istand til at opsætte sin Besvimelse i faa Minutter, thi da havde Akten været ude og Teppet faldet. Ingen, som ikke har prøvet det, kan forestille sig det Smertelige i at blive afbrudt paa en saadan Maade. Man staar pludselig i sine egne og Andres Øine som en Gjøgler, thi al Illusion er jo borte. Det var mig næsten umuligt at fortsætte, og dog blev jeg nødt dertil, da hele Publikum ventede paa, at Teppet atter skulde gaa op og Stykket sluttes. Havde man kunnet se ind i mit Indre, vilde man vist have 179 sagt: "Det er Synd, at hun skal spille mere i Aften." Man saa det ikke, og jeg spillede Stykket tilende. Man viste os forøvrigt megen Opmærksomhed, arrangerede offentlige som private Fester for os og lagde derved for Dagen, at man ansaae os for ualmindelige Gjæster, hvem man maatte hædre paa ualmindelig Maade.

En Glæde havde jeg imidlertid paa denne Reise. Heiberg havde længe ønsket sig en Ridehest, men hidindtil var dette Ønske blevet uopfyldt. En Dag, da jeg var ene i min Stue i vort Hotel, bankede det paa Døren; jeg lukkede op, og en høi, bredskuldret Mand med et sundt, rødmusset Ansigt spurgte: "Skulde De ikke, lille Jomfru, have Lyst til at købe en Ridehest?" Jeg kom til at le over dette uventede Spørgsmaal og svarede: "Hvad skulde jeg med den paa en Reise?" - "Ih," gjentog han, "De kan jo tage den med Dem; den er ung og stærk og lidt kaad af sig; den er kun et Barn endnu, men Jomfruen kan tro, De vil synes godt om den, naar De ser den." Da overfaldt mig pludselig en uimodstaaelig Lyst til at købe Hesten til Heiberg, Dog at gjøre dette paa egen Haand, det vovede jeg ikke. "Jeg er nu ene hjemme," svarede jeg, "kom igjen i Eftermiddag og tag saa Hesten med, saa kan min Mand se den og købe den, hvis den er god og smuk." - "Naa, saa De er gift?" vedblev han, "ja saa skulde De min Sjæl købe den til Deres Mand." Vi sloge endnu en lille Passiar af sammen, og Manden lovede at komme igjen. Heiberg lo over mit Indfald at ville købe en Hest paa en Reise; han mente, det vilde give os for mange Bryderier, hvorimod jeg mente, det vilde forskjønne vor Tur hjemad at have det rare Dyr med, der alt var blevet mig kjært i Tanken. Manden kom rigtigt om Eftermiddagen med Hesten, der indtog os begge ved sin Ungdom og Kaadhed (den var lidt over 3 Aar gammel) som ved sit rare Ansigt og sine kloge Øine. Og vi købte virkelig Hesten. Paa hele Turen hjemad løb den bag vor Vogn, til hvis Bagsmæk den var bunden; og vi underholdt os hele Veien med den, for at den ikke skulde kjede sig. Vi ankom lykkeligt med den til Kjøbenhavn, og dette prægtige Dyr var vort væsentligste Udbytte af denne Kunstreise. Hesten blev efterhaanden større og stærkere og lagde mer og mer en fortræffelig Character for Dagen. Heiberg elskede den høit, og i 14 Aar var den hans stadige Ridehest. Kraftig og sund endnu, uagtet sin Alder, kunde den endnu have gjort Nytte, da Krigen med Holstenerne 1848 brød ud. og Alle opfordredes til at skjænke Heste, for hvilke man var i Trang ved Armeen. Heiberg og jeg vare grebne af Øieblikkets Enthousiasme, der hos Alle var saa stor, at man kappedes om at yde Ofre; vi besluttede da at lade det kjære Dyr ende sit Liv i Fædrelandets Tjeneste. Den gik altsaa i Krigen, hvorfra den lige saa lidt som saa mange andre brave Heste vendte tilbage.

180

Jeg var usigelig glad, da jeg atter efter denne Kunstreise befandt mig indenfor Kjøbenhavns Volde, og tænkte aldrig oftere paa at uddanne Provinsbeboernes Theatersans; thi Offeret forekom mig for stort i Forhold til Udbyttet; og at gjøre Kunstreiser blot for at vinde Penge syntes Heiberg og jeg selv var mig uværdigt, saa jeg lod det blive ved dette ene Forsøg.

WEYSE, JENNY LIND OG LADY TEAZLE.

Imellem Heiberg og Oehlenschläger var der vel paa Grund af Heibergs tidligere polemiske Skrifter nogen Spænding, som gjorde, at han egentlig ikke hørte til vor Omgangskreds, uagtet han dog nu og da besøgte os. Et Baand imellem ham og os var hans tidligere Veninde, Heibergs Moder; hos hende sad han ofte i Theatret, hvor de i Samtaler fornyede mangen en Erindring fra tidligere Aar, da Gyllembourg levede, og Oehlenschläger havde hørt til deres stadige Omgang. Fra denne Gyllembourgske Kreds havde vi ogsaa arvet Weyse. Denne geniale Componist kom ofte, naar vi sad ved Middagsbordet. Naar vi da hørte hans characteristiske Banken paa Døren, som bestod i et kort Slag, da udbrøde vi: Der er Weyse! Weyse var ikke en Musiker som de fleste Andre; inde i al udenlandsk og indenlandsk Litteratur, som han var, manglede man aldrig Stof til Underholdning i hans Selskab. Ved Caffen satte han sig ofte uopfordret (thi paa Opfordring gjorde han det saa godt som aldrig) hen til Claveret og phantaserede, som vist kun han i den hele vide Verden formaade det. Hele Timer kunde han sidde fordybet heri, medens vi med spændt Lytten fulgte dette forunderlige Spil. Han endte gjerne disse Phantasier, idet han med Et huggede begge Hænderne ned i Tasterne og slog den mest skjærende Dissonansaccord an, sprang op og sagde en eller anden Pudsighed, gjennem hvilken hans ironiske Natur ret udtalte sig. Denne Maner, tror jeg, udsprang især fra, at han saaledes vilde undgaa den Tak, der laa saa nær, og som man altid maatte føle Trang til at bringe ham. Han havde den Godhed at sætte stor Pris paa den Maade, hvorpaa jeg sang mine Viser og Romancer paa Theatret. "Ingen," sagde han ofte, "forener Text og Musik som De." Og da som bekjendt Weyse dengang var

saa godt som den eneste af vore Componister, der forstod at læse den Text, hvortil han componerede, saa var dette ham en vigtig Betingelse, ifald han skulde have nogen Nydelse af Sang. Ja, han gik saa vidt, at han ofte vilde overtale mig til at tage Parti i hans Operaer. Naar jeg da sagde: "Men, hvorledes skulde det være muligt med min lille Stemme?" Da udbrød han: "Aa, Stemme! Udtrykket er Hovedsagen!" Af og til havde jeg i vort Hjem sunget forskjellige af hans henrivende Romancer for ham; til 181

Tak dedicerede han mig en Samling Sange til Texter af Goethe. Hvor ofte har jeg ikke ønsket at være i Besiddelse af en mægtig Røst for at kunne synge Weyses Romancer og gjøre dem bekjendte i den hele Verden, thi jeg er overbevist om, at det kun skyldes Manglen af en Sanger, der lige saa inderligt kunde lade Texten komme til sin Ret, som Weyse har gjort det i sine Compositioner, naar disse Romancer dengang kun vare lidet bekjendte i hans Fædreland og slet ikke i Udlandet. Da jeg en Del Aar efter henrykkedes ved at høre Jenny Lind synge Romancer, udbrød jeg: "Ak, hun vilde kunnet skaffe Weyses Romancer Indgang i hele Verden!" Thi hos denne begavede Natur fandtes Alt forenet, hvad der udfordredes dertil. Men desværre havde hun en anden Anskuelse. Naar man har en Stemme forenet med en Personlighed som Jenny Lind, da kan man sige: "Hvem der vil høre mig synge" - og det vilde Alverden - "han skal høre den Musik, som jeg vil have skal høres, og ikke den, Moden kræver." I Stedet derfor fødte hun Øieblikkets Smag og sang de nyere, italienske Operaer: "Norma", "Regimentets Datter", "Lucia" og flere. Og hvad vandt hun derved? At sammenlignes med andre bekjendte Virtuosinder, som ikke Faa mente, hun dog ikke kunde naa. Thi Mængden skjelner ikke mellem en Virtuosinde og en Personlighed som Jenny Lind. Et saadant Talent skulde ikke inklade sig paa at gaa i Andres Fodspor, men selv bane sig en ny Vei. Gud være lovet, at Sproget har forhindret mig i at forsøge, om ikke ogsaa jeg kunde blive europæisk berømt; thi hvo veed, om jeg ellers havde modstaaet at prøve paa at gribe det gyldne Æble og denne berusende Drik. Men vist er det, at jeg aldrig har sørget over, at dette var mig negtet. At blive paa et Sted og der have den Lykke at slaa Rod i Nationen, deri er dog en ganske anden Tilfredsstillelse end i denne rastløse Omflakken, ved hvilken man kommer overalt og dog ingensteds bliver hjemme. Var Jenny Lind forblevet i Sverrig, hvor de forgedede hende som Kunstnerinde og som Menneske, da var hendes Navn vel ikke blevet verdensberømt, og hun havde ikke været den rige Jenny Lind, men i det Sted havde hun vist undgaaet mangen en bitter Kamp, der en Tid truede med at sønderrive hendes Indre. Hos faa Kunstnerinder har jeg set det glædelige Bevis for, hvad Sjælen formaar over Legemet i den Grad som hos Jenny Lind. Forinden hendes første Besøg i Kjøbenhavn havde jeg vel hørt af Andre, at denne svenske Nattergal var intet mindre end smuk, ja, at hun selv ofte sagde: "Jag vet val, att jag ar ful." Jeg var altsaa forberedt herpaa, men desuagtet, da hun første Gang traadte ind til mig, blev jeg overrasket, thi her var alt det Modsatte af, hvad man antager et Ydre maa være i Besiddelse af for at virke paa et Theater. Hvor forundret blev jeg derfor, da hun første Gang traadte ind paa Scenen. Det var hende og dog en ganske Anden. Sjælen skinnede i den Grad gennem Aasyn og Bevægelser, 182 at al Kritik forsvandt, og man satte sig kun til Ro for at nyde i fulde Drag den henrivende Sang og det sjælfulte Spil. Af Alt, hvad jeg har set i Udlandet og herhjemme, er der Intet, jeg har sat over den Nydelse at se og høre Jenny Lind. Dog jeg vil fra denne lille Udflugt vende tilbage til det danske Theaters Virksomhed.

I denne Vinter, 1833-34, udførte jeg første Gang Lady Teazle i Sheridans "Bagtalelsens Skole", men var endnu for meget paavirket af den forrige Fremstillende, hvis Opfattelse var drillende, spydig og koket, til at opfatte Rollen paa en anden Maade, end hun havde gjort. Virkningen var kun ringe, og Stykket blev derfor hurtigt henlagt, da Udførelsen af flere af de øvrige Roller ogsaa var svag. Efter flere Aars Forløb, i Begyndelsen af Aaret 1846, blev Stykket atter optaget i Repertoiret. De Kræfter, som Theatret imidlertid havde erhvervet, gjorde det muligt at besætte alle Roller i dette, af de engelske Lystspil maaske mest udmærkede, paa en værdig Maade. Det blev indstuderet af Alle med Liv og Lyst, og Resultatet var glimrende. Ved Stykkets Gjenoptagelse saae jeg nu med friske Øine paa Lady Teazles Rolle og indsaae klart, at min Forgængerinde og jeg selv, ved at gaa i hendes Forspor, havde forfeilet Opfattelsen af denne kvindelige Character, hensat af Digteren i dette eiendommelige Forhold. Lady Teazle var inden sit Giftermaal med den gamle, fornemme Mand en ung Landsbypige, der levede i knappe Kaar og under snevre Forhold. Hun var en ung, kraftig, godmodig og lystig Natur, hvis Ungdom sukkede efter ret at tumle sig i hele sit Overmod. Hun havde endnu ikke kjendt Kjærlighedens Magt og havde ikke engang Trang til at kjende den. Da kom den rige, fornemme, gamle Mand, hvem hun indtog just ved at være en fuldkommen Contrast til ham selv. Hos hende var Ungdom, hos ham Alderdom, hun var frisk og bevægelig i Sind og Skind, han var allerede afsluttet i sine Vaner og i sin Livsanskuelse; hun ubekjendt med Verden, hidtil levende mellem Høns og Kyllinger, han verdensklog og bitter mod Menneskenes Slethed og Upaalidelighed. Da tænkte den gamle Mand: "Med dette uskyldige Barn vil jeg forbinde mig og derved bringe Ungdom og Friskhed ind i mit Pebersvendeliv, hvis Ensomhed jeg ikke længere kan bære," og han tilbød hende sin Haand. Hun havde faaet ham kjær, som et Barn faar den kjær, der byder det Sukkergodt og ved sin Nærværelse bringer en Afbrydelse tilveie i det triste, ensformige Hjem. Og da han nu sagde til hende: "Vil du følge med mig, saa skal du faa pæne Klæder, Vogn og Heste og se den store Verden?" da svarede hun i sin Uskyldighed: "Ja, mange Tak, det vil jeg gjerne!" I hendes Uerfarenhed faldt det hende ikke ind, at hun var den Givende og han den Modtagende. At hun paa sin Maade holdt af ham, fortæller hun jo selv i al Naivetet i en af deres Scener som gifte Folk, og tillige at hendes Cousiner altid gjorde Nar af 183 ham og kaldte ham en gammel vranten, hæsliig Pebersvend. "Da tog jeg altid Deres Parti," siger hun, "og sagde, at jeg slet ikke fandt Dem hæsliig, og at jeg godt kunde lide en saadan gammel Mand, der ikke vilde negte mig nogen Ting, og det havde De jo lovet." Dette Forsvar viser, at hun paa hans Bag havde udtalt sin

Godhed for ham - at denne Godhed ikke var tilstrækkelig til at skabe et langt Samlivs Lykke, derom havde hun aldeles ingen Anelse. Ved at føres ind i den store Verdens Pragt og Herlighed gik det hende som den, der længe har sultet: hun var umættelig og forspiste sig i sin ungdommelige Graadighed, i hvilken hun som Barnet bestandigt sagde: "Mere! Mere!" Paa dette Punkt, da hun er bleven den fornemme Lady, gjøre vi Bekjendtskab med hende i Stykket. Man havde hidtil opfattet Lady Teazles Rolle som en ung Kokette, der skarpt og bidende gjengjælder sin gamle Mands Misfornøjelse over hendes Opførsel og Ødselhed. Jeg gav nu Rollen som et overgivent Landsbybarn, der af barnlig Kaadhed morer sig med at drille sin gamle, vrantne Ægteherre; hun brister i en hjertelig Latter, naar hans Raseri er paa det Høieste, og møder hans bidende, strenge Bemærkninger med et lystigt, kaad Svar, der netop ved Lystigheden bliver uden Braad for den gamle Herre og viser hende endnu paa et uskyldigt Barns Standpunkt. Intet Spor af Bitterhed, Vrede eller Spydighed maa indblande sig i hendes Drillerier, thi derved bliver hun gammel; og Ungdommen i hendes Sjæl og Legeme maa være hendes Undskyldning for, at hun uerfaren har samtykket i at forene sig med den gamle Mand, hvis Drillerier og Bitterheder imod hende hun tager som en Leg, et Tidsfordriv. Efter en af deres Skjændescener siger Sir Peter i en Monolog: "Det er besynderligt, men jeg finder hende aldrig mere indtagende, end naar hun saaledes driller og piner mig." Kunde han sige dette, naar hun i disse Scener havde det for en Kvinde uskjønneste Udtryk, som Heftigheden og Bitterheden give? Hendes lille Kjærlighedsforhold til Joseph siger hun selv, at hun har, fordi det er Mode hos fornemme Damer, og at hun ikke vil staa tilbage for disse, just fordi hun er en Landsbypige af Fødsel. Den Maade, hvorpaa hun lytter til Forførerens Ord i 4de Akt, og hendes Svar derpaa, ere jo virkelig saa uskyldige, at de blive og maa blive rørende i den uerfarne Kvindes Mund. Hvad den forvorne Mand her udtaler, er hende ganske uforstaaeligt. Der har vel begyndt at røre sig en Trang i hendes Hjerter - en Trang, som da den hidtil ikke er tilfredsstillet, er hende selv utydelig og uklar - og her indtræder det Rørende hos denne unge Kvinde, der har solgt en kostelig Skat: sin Frihed, sin Fremtid, for nogle Skillinger, fordi hun ikke kjendte Skattens Værdi. Da hun nu i 4de Akt, skjult bag Skjærmbredtet, gjør sin første bitre Livserfaring, idet Elskerens Slethed og Ægtemandens Godhed aabenbares for hendes forbausede Øre, da bliver hun i dette Moment mange Aar 184 ældre, og hendes Sjæl vækkes for første Gang til Alvor. Med en Uskyldigs hele Sanddruhed siger hun til Elskeren: "Afveien, Hykler, jeg vil tale for mig selv." Og nu finder hun ikke - som den kloge, beregnende Kokette vilde have gjort - paa Udflugter, men hun træder frem for sin fornærmede Mands Aasyn med uforstilt Sandhed, angrer sin Ubetænksomhed, lover Bedring og takker med Taarer, redelige, uforstulte Taarer, sin faderlige gamle Ven. Elskeren udbryder - thi Sandhed er for en saadan Hykler noget af det mest Forbausende -: "Er Konen bleven gal!" Hvorpaa hun svarer: "Nei, min Herre, hun har faaet sin Forstand!" Man ser altsaa, at Hovedbetingelsen for Lady Teazles Fremstilling er Sandhed; Sandhed i Overgivenheden, Sandhed i Uskyldigheden, Sandhed i Fortrydelsen. Saaledes opfattet maa Rollen gjøre en stor Virkning fra Scenen, og det gjorde den virkelig. De ældste Skuespillere og gode Comediegjængere vare Alle enige om, at Rollen for første Gang var kommet til sin fulde Ret. Publikum blev elektriseret, og Huset rungede af Latter og Bifald. Det gamle Stykke blev nu pludselig et Kassestykke.

FREMSTILLINGEN AF DET NAIVE.

Jeg spillede nu flere nye Roller og var lykkelig over mit Held. En lille har jeg Lyst til at nævne, fordi den bragte mig selv stor Glæde. Det var i det lille, franske Stykke "For evig" - ikke af nogen videre Betydning, uagtet Fortællingen deri er god og anvendelig paa alle Tider. Man vil kunne sige sig selv, at min vigtigste Dommer, og den jeg selv satte mest Pris paa at behage, var Heiberg, hvis Dannelse og Erfaring, hvis kritiske Blik var saa udviklet, at end ikke den ringeste Feil undgik ham. Heraf fulgte til min Lykke, at han meget sjelden var ubetinget tilfreds med, hvad jeg præsterede, og at han da uforbeholden fremhævede mine Mangler for mig selv; og til min Roes maa jeg sige, at mit Øre aldrig var lukket for disse Bemærkninger, men at jeg taknemmeligt lyttede til hans Meninger og Anskuelser. I det ovenanførte Stykke skulde jeg spille en ganske ung, naiv Pige, lige hentet ud af et fransk Institut og i den syvende Himmel over at skulle tilbringe nogen Tid i Hovedstaden og tage Del i dens forskjellige Forlystelser. Rollen selv er i Grunden ubetydelig og uden poetisk Indhold; men der gives heldige Øieblikke, hvor en Skuespillerinde føler et saadant Overmaal af Kræfter, at hun formaar at afvinde selv det Ubetydeligste en eiendommelig Tilløkkelse. Dette var Tilfældet her. Den lille Rolle var kommen i et lykkeligt Øieblik, og Virkningen af dette Øieblik var Stykkets Lykke. Publikum blev grebet af Fremstillingens Friskhed og tiljubede mig sit Bifald, 185 idet den svulmende Ungdomsglæde, som jeg formaaede at lægge i den, syntes at smitte alle Tilskuerne. Efter Stykkets Slutning kom Heiberg hen til mig, tog mig om Hovedet og udrød: "Min Gud, hvor du er henrivende som denne unge Pige! Hvem skulde tro, at der kunde bringes alt det ud af denne flau Rolle." Med Glæde udrød jeg: "Ja, jeg vidste nok, at det skulde behage dig; derfor har jeg slet ikke omtalt Rollen iforveien til dig, eller den Virkning, jeg ventede mig af den." Stykke er glemt og min Udførelse med, men min Glæde over Heibergs Roes har jeg beholdt i Erindringen. Rollens Hovedopgave var Naivetet, et Rollefag, som af de fleste anses for det letteste, men som i Virkeligheden stiller Fordringer, som sjældent fyldestgøres. Det er min Overbevisning, at det

Naive er Fundamentet for enhver stor Comedieskuespillerindes Talent, da denne Genre, naar den er, hvad den skal være, bærer alle de andre i sig. Den berømte franske Skuespillerinde Mlle. Mars havde sin Hovedstyrke heri, og ved denne Gnist i Sjælen sattes hun istand til i sit 50de Aar at faa Tilskuerne til at tro, hun kun var atten. Dette er Kunstens Triumph. Og man kan vist opstille den Regel, at saa længe man formaar at illudere i det naive Fag, har man Ungdom. Som oftest fremstilles Naiveteten som Enfoldighed og Pjåt; der opnaas vel herved, at Tilskuerne le, men de le ad en lille Gaas, der snakker fort, uden selv at vide, hvad eller hvorom den snakker. Der les altsaa ad Dumheden, der jo altid er latterlig. Skal det Naive have sin Betydning og henrive - og naar det ikke henriver, er det forfeilet - da maa det være som hos Barnet, i hvis Naivetet en uendelig Række af Muligheder ligger skjult; Muligheder, der naa op til Himlen selv, hvor Englene lege. Kan man frembringe denne naive, inderlige, lyriske Virkning, da gribes ethvert sundt Menneskebryst deraf, og gennem Latteren røres man over den guddommelige, uskyldige, enfoldige Barnlighed, der bærer Spiren i sig til Visdom. *En Naivetet, som kun frembringer Latter, men ikke formaar at røre, er falsk*. Men hvor mange formaa at bevare denne Umiddelbarhed i Sjælen, saa at de have den paa rede Haand til at benytte den i Kunsten? De fremstille sædvanligt en Voxens paatagne Uskyldighed uden selv at være grebne deraf og hensatte deri. Bagved det Paatagne ligger Kløgten, den bevidste Kløgt, som en Vished, men ikke den umiddelbare som en Mulighed. Deres Naivetet er Spøg og derved forfeiler den altid sin rette Virkning. Det Comiske, det Henrivende i Naiveteten er netop den Alvor, hvormed den Naive udtaler sig, uden at ane det Comiske, som ligger i denne Alvor. Det Uimodstaaelige er netop det Udtryk, der her som hos Barnet ligger i, at de i al Troskyldighed ikke ane, hvad der ligger bagved Ordet, men med hele den lille Hjernes Anstrengelse frembringe snart forvirrede, snart dybsindige Tanker uden at stødes over de første og uden at ane, hvad der ligger i de sidste. Det Barn, af hvem man kun hørte flaut 186 Pjåt, om det vilde man sige: det er en dum Unge; men det siger man ikke om disse ubevidste Lyn af Aanden, der nu og da blinke frem og give Barnets Tale sin Tilløkkelse, fordi man derigjennem øiner en Række af Muligheder til Udvikling af et bevidst, friskt, eiendommeligt Menneske. Det gjælder altsaa i Fremstillingen af naive Roller at lade denne Mulighed titte frem, for at den kan interessere og ikke kjede som Pjatteri. Men hvorledes formaar man at lade Noget titte frem af Sjælens Dyb, naar dette Noget ikke findes deri? Af aandelige Egenskaber udkræves saa godt som alle de, en Skuespillerinde bør være i Besiddelse af for at være en virkelig Kunstnerinde: Alvor, Lune, lyrisk Sans, thi det er især ved denne Sidste, at Skjønheden tilveiebringes, og det er jo især Skjønheden, der rører. Der udkræves en høi Grad af Inderlighed og Følelse - ikke den Følelse, hvorved vi fælde Sorgens Taarer, men den, der gennem Latteren henriver til Taarer - til Taarer, der formaa at hæve os op til en salig Fornemmelse af Skjønhedsidealet. Man maa se og føle, at den unge Piges Tanker ikke alene dvæle paa Jorden, men ogsaa hos Muser og Gratier; men dette vil aldrig kunne fornemmes undtagen fra en poetisk Natur. Man kan derfor gjerne sige, at den Skuespillerinde, som ikke formaar, eller hvis Fag det ikke er at udføre lyriske Roller, vil mangle en af de vigtigste Betingelser for at kunne udføre de naive.

Man ser altsaa, at denne Art af Roller kræver Egenskaber, der ingenlunde ere lette, for ikke at sige umulige at tilegne sig, hvor de ikke ere nedlagte som en Himlens Gave. Er dette derimod Tilfældet, da kan en ganske ung Pige tilfredsstille heri uden at ane alle de Fordringer, der stilles til hende; men for en Ældre, En, der allerede har tilbagelagt de første Ungdomsaar, er denne Godtkjøbsmaade at spille paa ikke længer tilstrækkelig; da maa man vide, hvorfor man saaledes og ikke anderledes naar til Maalet. Ogsaa af legemlige Fortrin høre der ikke faa til for at kunne udføre disse Roller og illudere i dem. Først en slank og elastisk Skabning; thi det Elastiske i Bevægelserne er uadskilleligt fra Ungdommen. Man maa kunne se, at ingen Tyngde trykker Legemet, men at det kan tumle sig uhindret. Betragte vi Barnet eller den ganske unge Pige, da er det denne Elasticitet, dette Overmaal af Kraft, der ofte, os selv ubevidst, især henriver os. Dertil maa saa komme Stemmens Blødhed, Latterens Friskhed, de lette, hurtige Overgange fra Graad til Latter, fra Spøg til Alvor, hvori den lykkelige Ungdom formaar at græde med Smil paa Læberne og smile med Graad i Øiet - alt dette maa opfattes og kunne gjengives.

Desværre har jeg ikke Haab om, at det her Udviklede vil være lærerigt for yngre Skuespillerinder. Det hele er først og fremmest en Følelsessag. Har Talentet denne Følelse, denne Begavelse i Sjælen, da vil det blive 187 forstaaet, hvad jeg her har udtalt; jeg vover at tro, at en saaledes begavet Skuespillerinde vil underskrive min Mening - men hun trænger da ikke til at belæres. Har hun derimod ikke Følelsen, ikke Begavelsen, da vil hun ikke forstaa mig og altsaa ikke belæres deraf.

TAARBÆK. MINE ALFER.

Saisonen nærmede sig sin Ende. Alt i flere Maaneder havde jeg glædet mig til, at vi skulde ud til en Sommerbolig, kaldet Eriksborg, i Taarbæk. Huset laa lige ved Havet, og jeg kunde neppe oppebie Saisonens Slutning af Længsel efter at faa et af mine høieste Ønsker opfyldt: at bo en hel Sommer ved Skov og Strand. Hvor lykkelig var jeg dog i denne uforglemmelige Sommer! At sidde her ved Havet, at se det, ikke i det

Fjerne som et Maleri, nei, saa nær, at jeg med Taaspidsen mødte de skummende Smaabølger og sagde til dem: "Kom kun, jeg er ikke bange for mine Sko!" - "Heller ikke for dine Strømper!" svarede de mig undertiden, naar de aldeles paa Drilleri pludselig slog høit op over mine Ben og derved drev mig op i Huset for at skifte - ja, skal man have Glæde af at bo ved Havet, da maa man kunne staa lige ved det. Er det længere borte, da er det ligesom en Blomst, man vel kan se, men ikke lugte; man maa kunne høre denne sagte Smaapludren af Bølgerne, hvorved man saa forunderligt kan fortabe sig, idet man synes, at man tænker; da man dog egentlig slet ikke tænker, men kun vugges til Ro. Men ene maa man nyde dette. Det gaar hermed, som man siger det gaar med Spøgelse, at hvis man taler, saa forsvinde de. I Naturen gjælder det at tie og lytte. I denne Passion for Havet var Heibergs Moder og jeg af modsat Smag. Hun holdt af Indsøer, og dem kunde jeg ikke taale. "Uf! det raa Hav!" sagde hun. "Uf! de lumre Indsøer!" sagde jeg. Om Aftenen i de deilige Solnedgange kom Andræ og andre af vore Venner ofte ud til os. Da satte vi os Alle paa Skrænten, og Heiberg kom da i sit guddommelige Humeur med kjølede Drikke ovenpaa den hede Dag, og vore Venners glade Stemning forhøiede vor Nydelse. Var Stemningen paa det Høieste, sang vi Bellmanske Sange og drak den u dødelige Digtters Skaal. Jeg var dengang endnu Skuespillerinde med Liv og Sjæl, men saa glad som et saadant Sommerophold gjorde mig, nei, saa glad, saa befriet var jeg ikke i Udøvelsen af min Kunst.

I denne deilige, uforglemmelige Sommer levede jeg atter i livlig Omgang med mine Alfer, der hjalp mig snart med Et, snart med et Andet. Jeg havde forrige Vinter gjort Bekendtskab med den fortræffelige, elskværdige Blomstermalerinde Christine Løvmand og under hendes Veiledning begyndt at 188 male Markblomster efter Naturen. Her i det Frie optog denne Beskjæftigelse mig nu ganske, og Time for Time kunde jeg glæde mig ved at gjengive de smaa, fine Planter og Græsstraa, og lykkelig var jeg, naar de paa Papiret bleve et tro Billede af Originalerne. Naar jeg saaledes sad og malede, syntes mig altid, at mine smaa Veninder stode ved min Side og hjalp til.

En Morgen midt i Juli spadserede jeg hen ad Landevejen og blev henrykt staaende ved en Grøftekant foran en vild Rosenbusk, fuld af de skønneste Knopper og udsprungne Roser. Min første Tanke var at male en af disse til min Samling. Jeg sprang nu over Grøften og gav mig i Lag med at bryde en lille Gren til dette Brug, men Rosenstilken var saa seig og Tornene saa mange, at jeg tænkte: hvor ærgerligt, at jeg til Trods for mine forkradsede Hænder maa opgive at faa Grenen hjem med! Da udrød jeg uvilkaarligt: Ja se! ifald der nu var Noget ved Eder, I Smaa, da skaffede I mig en Kniv eller en Sax, hvormed jeg kunde afskjære disse Roser. Jeg vilde alt igjen forlade Busken, da jeg til min Forbauselse saae min egen store Sax staa med begge Spidserne halvt nede i Jorden. Hurtigt udrød jeg: Tak skal I have! klippede Grenen af og gik hjem, jublende over mit Held. Den Alfehjælp kan man let forstaa, hører jeg sige, hun har naturligvis selv havt Saxen med, som nu er falden paa Jorden. Men jeg svarer, jeg havde aldrig denne store Sax med mig, saa den Udvei til Forklaringen er det mig ikke muligt at gaa ind paa. Ualmindelig oplivet kom jeg hjem fra denne Spadseretur. Ved Indgangen til vor Have mødte jeg Heiberg, der udrød: "Nei se, hvilke deilige Roser; hvem har skaffet dig dem?" Tankeløst buste det ud af mig: "Det har mine Alfer!" - "Hvad vil det sige?" spurgte han, og nu maatte jeg i fuld Fortrolighed til min Ven gaa til Bekjendelse med Hensyn til det Samliv, jeg fra Barn af havde levet med mine smaa Veninder. Træk for Træk af mit Samliv med disse fristedes jeg til at fortælle, opmuntret af den Interesse og de spørgende Blikke, hvormed Heiberg lyttede til mine Ord. Min Taushed var saaledes brudt, og jeg havde nu en Fortrolig i denne Sag. Han talte senere ofte med mig herom, og lidt efter lidt kom ogsaa hans Moder ind i Fortroligheden. Hun var meget betaget af Alt, hvad jeg fortalte hende, "men," sagde hun en Gang, "havde du været mere hjemme i din Christendom, vilde du ikke have levet i alle disse Forestillinger og i al den Overtro." Jeg svarede hende: "Ja, jeg tror paa en usynlig Verden om os; jeg tror paa tjenstvillige og utjenstvillige Aander; jeg tror at kunne fornemme saa vel de første som de sidste. Det, at saa mange Mennesker ikke kunne og ikke ville tro herpaa, finder jeg ganske naturligt, thi de fleste Mennesker have ved deres forfinede Dannelselse tabt alle Instinkter, ligesom Hunden ved Stuelivet taber sin fine Lugt og Jagtnatur." Jeg talte ofte i Spøg til Heiberg om alt dette og sagde: "Ser du, det, at jeg kan sætte mig i Rapport til usynlige Aander, 189 kommer af, at jeg hører til den simple Stand. Den usynlige Verden nærmer sig vist ogsaa ofte til Eder, men I mærke den ikke; maaske høist, naar I pludselig blive betagne af en glad, umotiveret Stemning, sige I: Hvorfor mon jeg med Et bliver saa glad? Se, da omsvæves I af hine lyse Væsener, uden at I som jeg takke dem for deres Komme, og derfor holde de af mig og tjene mig, med hvad de formaa; thi det gaar vel dem som os Andre, at det dog altid er smigrende og behageligt, at der tages Notits af vor Nærværelse." Man lo ad disse Raisonnements, men Heiberg og jeg talte dog atter og atter om mit Alferige og mine Forestillinger om det. "Har du læst Tiecks 'Alfer'?" spurgte han mig en Gang, "dem kommer man i Tanker om ved dine Fortællinger." Jeg læste nu Tiecks Fortælling, men fandt ikke, at hans Alfer lignede mine smaa tjenstagtige Aander. "Skriv et Stykke," sagde jeg til ham, "om mine smaa Alfer, der kjærligt tage sig af et forladt Barn; mange Træk til Alfernes Væsen, deres Hjælp, deres Skjælmeri, deres forunderlige Tjenstagtighed kan jeg meddele dig, og disse ville sikkert være af dramatisk Virkning fra Scenen." - "Ja," svarede han, "det lod sig vel bruge, naar Lykken vilde være med." - "Eller mine Alfer," svarede jeg.

En lille Hævn fik jeg over Heibergs Moders Vantro til mine Alfes Hjælp. Da vi en Dag spadserede sammen i Haven, sagde hun til mig: "Du driller mig ofte, fordi jeg saa let taber Et eller Andet, og derfor har jeg fortiet for dig, at jeg i denne Tid har lidt et Tab, som ret er gaaet mig til Hjerte. Du mindes vist den

Frugtkniv, jeg satte saa stor Pris paa, fordi jeg engang havde faaet den af Gyllembourg; tænk dig, denne Kniv har jeg tabt. Folkene har jeg lovet en god Douceur, ifald de kunde finde den, thi jeg maa vist have tabt den her i Haven. De og jeg have nu i længere Tid søgt den allevegne, de have flere Gange revet alle Gangene, men borte er den, og borte bliver den." Under denne Samtale spadserede hun og jeg frem og tilbage i Havens Gange. I lystigt Overmod svarede jeg: "Ja hvorfor har du fortiet dette Tab for mig, havde jeg bedt mine smaa Alfer bringe mig den, havde de strax gjort det." I samme Øieblik standsede jeg overrasket, thi jeg saa til min Forundring den bekjendte Kniv ligge i Gangen lige ved mine Fødder. Uden at lade mig mærke med min Overraskelse bukkede jeg mig ned, tog Kniven og rakte hende den, idet jeg sagde: "Vær saa god, mine Alfer svigte mig ikke." Forbauset greb hun Kniven og sagde: "Nei, jeg har dog aldrig kjendt Mage."

Hvor vare disse tre Maaneder blevne af? Hvor sørgede jeg over, at mine ensomme Morgenvandringer i Skoven nu snart skulde ophøre! Med Vemod sagde jeg Farvel til Træer og Buske, til Markerne, til Græsset og de mange smaa Markblomster. Idet jeg en af de sidste Morgener stod og bukkede mig for at plukke disse smaa Planter, hvis rette Skjønhed kun et kjærligt og 190 opmærksomt Øie tilfulde kjender - og alt havde Haanden fuld af en yndig Bouquet, slog En mig sagte paa Skulderen, og Madam Nielsen, forhen Madam Wexschall, stod for mig. Hun var nemlig, nu da den Tid var omme, i hvilken fraskilte Ægtefolk maa vente, forinden de atter kunne gifte sig, i Sommerens Begyndelse bleven gift med Nielsen, der ligeledes havde skilt sig ved sin Ægtefælle, den for sin Ynde og Naivitet engang saa paaskjønnede Skuespillerinde, Madam Rind. Med dyb Smerte havde hun indvilliget i denne Skilsmisse og fundet sig i, at Nielsen tog hendes 3 Sønner fra hende. Jeg havde ikke talt med Madam Nielsen siden hendes Giftermaal og blev derfor noget forlegen, da jeg slog Øiet op og saa hende staa for mig. Ogsaa hun var i første Øieblik noget forlegen, men da vi virkelig gjensidigt holdt af hinanden, forsvandt dette snart, og vi fortsatte nu ved hinandens Side vor Vandring igjennem Dyrehaven. Hun fortalte mig, at ogsaa hun boede i denne Egn i Sommer, og ledte Talen hen paa sit Giftermaal med Nielsen. Hun kjendte fra tidligere Tid min Mening om ham, en Mening hun da tilfulde delte, og følte vel netop derfor Trang til at udtale sig om ham til mig. Dette skete nu i de høieste Toner, og jeg erindrer, at hun udtalte disse for mig uforglemmelige Ord: "Naar man dagligt omgaas med et saa fuldkomment Menneske, saa skammer man sig og beder Gud, at man maa kunne naa op til denne Høide." Med inderlig Bedrøvelse og Forbauselse hørte jeg hende tale saaledes om et Menneske, om hvem hun selv engang havde havt en klar og sand Dom. Til hendes Undskyldning vil jeg anføre, at Nielsen virkelig var i Besiddelse af en ualmindelig Evne til at behage, naar han lagde an derpaa. Han var endnu den Gang en smuk Mand, fuld af Liv og tilsyneladende Varme; som forelsket var han lidenskabelig og kunde være høist indtagende, naar hans onde Luner ikke traadte frem. Men det var vanskeligt at sige, hvad der hos dette Menneske var Sandhed eller Usandhed; jeg tror, han vidste det ikke selv. Men at han var en umandig og usand Character, derom vare vel Alle enige, der kjendte ham nøiere. Og nu at høre hende, der af Naturen havde en Afsky for al Usandhed, tale saaledes og være i en saa sørgelig Illusion - det trængte mig smerteligt ind i mit Hjerte. Ak! tænkte jeg ved at høre denne Tale, hvor vil Du dog engang vækkes af denne Drøm og med Forfærdelse se din Vildfarelse! Jeg gik stille ved hendes Side i Skoven uden at svare paa alt dette. Ved Fortunen skiltes vi venligt ad, idet jeg delte mine Markblomster med hende. I nogen Tid stod jeg stille og saa efter hendes høie Skikkelse, indtil den forsvandt mellem Træerne; derpaa fortsatte jeg min Vei hjemad, idet mine Tanker vare opfyldte af hende og hendes Udtalelser. Hvor er det dog muligt, tænkte jeg, at et Menneske kan gaa i slige Illusioner? Saaledes at kunne slaa sin Fornuft ihjel og se Alt 191 gjennem sine Phantasibriller - det er jo som at være hexebesat! At tale saaledes om ham, der tidligere har været Gjenstand for hendes Ringeagt! Under saadanne Reflexioner naaede jeg vort lille Hus i Taarbæk, fortalte Heiberg mit Møde i Skoven og vor Samtale om Nielsen. Han lo og sagde: "Det kan man da kalde at have et psykologisk Blik!"

"NINA" OG "ALFERNE".

Man vil erindre, at jeg som Barn og halvvoxen Pige havde været ansat ved Balletten, og hvilket Indtryk Bournonvilles Balletter gjorde paa mig, efter at han atter var vendt tilbage til Kjøbenhavns Theater. Naar jeg udtalte min Glæde for ham og den Nydelse, hans Balletter forskaffede mig, ytrede han ofte: "Hvor er det dog Skade, at De ikke mere hører til Balletpersonalet! Hvor megen Brug havde jeg ikke nu for Dem, især i mimiske Partier." Jeg paa min Side forsikrede ham da, at jeg aldrig saa nogen Ballet, uden at jeg ønskede at være med og udøve min Barndoms Kunst. I Slutningen af forrige Saison var han en Dag kommen hen til mig og havde indstændigt bedet mig om at overtage Ninas Rolle i den franske Ballet: "Nina, eller den Vanvittige af Kjærlighed", som han agtede at indrette for den danske Scene. "Jeg har Ingen imellem mit Balletpersonale," vedblev han, "som vilde kunne interessere i dette Parti, Ingen hvis Physiognomi egner sig til at udtrykke den sydlige Lidenskab i Forening med den Dameanstand, som Rollen kræver, og uden hvilken den taber sit egentlige Præg." Ved denne Anmodning dukkede hele min Interesse for den mimiske Kunst op

med fornyet Styrke. Jeg bad Heiberg, der ikke ret syntes om det, lade mig have Lov til at paatage mig Rollen; og Bournonville blev meget henrykt, da jeg gav mit Samtykke til hans Forslag. Dette rygtedes snart i Byen, og min Optræden i en Ballet blev imødeset med spændt Forventning. Jeg havde alt havt flere Prøver under Bournonvilles Veiledning, og nu forestod den første Prøve med det øvrige Dansepersonale paa Hoftheatret, det samme Theater, hvor jeg havde tilbragt mine første Barndomsaar og for en Del med de samme Personer, som dengang udgjorde Balletpersonalet. Forunderlige vare de Følelser, hvormed jeg indfandt mig paa denne første Prøve paa det Sted, hvor jeg som Barn havde gennemgaaet saa mange Ydmygelser, og nu stod her i de samme Personers Midte under saa forandrede Forhold. Flere af de ældre Figurantinder, Dansere og Danserinder, hvis blotte Nærværelse i hin Tid havde indgydt mig en Frygt, saa jeg ikke vovede at hæve min Stemme, hilsede nu ærbødigt paa mig ved min Indtrædelse, kom mig elskværdigt imøde og ønskede mig atter 192 velkommen i deres Kreds. Taarerne kom mig i Øinene, og idet jeg af mit inderste Hjerter takkede Gud, der havde været med mig i de tunge Aar, trykkede jeg dem Alle venligt i Haanden. En sand Ydmyghed, om end af en anden Art end den, jeg som Barn havde følt paa dette Sted, gennemstrømmede mig. For at tilintetgjøre al Forlegenhed mellem dem og mig talte jeg strax uforbeholdent til dem om mine Barndomsaar paa dette Sted. Da disse Ord vare udtalte af mig, flokkedes de tættere om mig; den Ene mindedes dette, den Anden hint Træk fra min Barndom, og Alle vare enige i at rose den lille alvorlige, beskedne Hanne Pätges, om hvem de Alle, det forsikrede de nu, alt dengang havde havt en Følelse af, at hun vilde blive noget ualmindeligt for Theatret. Lykken gjør ydmyg, det følte jeg ret i dette Øieblik.

"De kan tro, kjære Fru Heiberg," ytrede en af de ældre Damer, "vi have altid været stolte af, at De er taget her fra vor Midte." Jeg blev ganske bevæget over disse Ord, takkede dem ret hjerteligt og forsikrede dem, at ogsaa jeg bestandigt havde havt en Følelse af, at her paa dette Sted var mit første Hjem i Kunsten; og at ogsaa jeg i Tankerne ansaae mig, som om jeg egentlig hørte dem til. - Med Et faldt mine Øine hen i en Krog paa Theatret. Der stod stiv og kold, med korslagte Arme min fordums Dansekammerat Andrea og fæstede sit Blik haardt og fast paa mig. Dette Syn berørte mig ubehageligt; jeg vidste af Erfaring, at her var Intet at udrette for mig. I Afstand prøvede jeg dog paa at hilse hende; dog hun hilsede ikke igjen og forandrede ikke sin een Gang antagne trodsige Stilling. "Bryd Dem ikke derom," hviskede en af Damerne til mig, "der er intet Udkomme med hende." - "Hvad mon jeg dog kan have gjort hende," spurgte jeg, "siden hun altid møder mig med dette Blik?" - "De har Intet gjort undtagen det, at De er Fru Heiberg, og at De ved Theatret er sprungen hende forbi i Anseelse. Og dette, at De nu agter at udføre en Hovedrolle i Balletten, sætter hende i Fyr og Flamme."

- "Ak!" svarede jeg, "det er jo ogsaa slemt; det er slet ikke faldet mig ind

- jeg troede, at hun havde en anden Rolle heri." - "Det har hun ogsaa, men hun vilde dog nok helst spille Ninas." Jeg blev forstemt og bedrøvet over, at jeg jo virkelig her stillede mig iveien for hende, og bebreidede mig selv, at dette ikke tidligere var faldet mig ind.

Den 30te September 1834 opførtes Balletten "Nina" første Gang. Det Nye, at se mig optræde i en Ballet, havde fyldt Huset, Balletten lønnedes med Bifald og gik ofte over Scenen for tæt besat Hus. Oehlenschläger sendte mig sin Tak i et varmt Digt, som er trykt i hans Skrifter. Paludan-Müller, denne noble Digtergenius, som vi havde den Glæde at have i vor Omgangskreds, sendte mig den efterfølgende Sonnet.

193

Nina.

Endnu det Underfulde mig omringer,
Endnu fortryllet kan min Sjæl fornemme
Det kiare Sprog, der virker uden Stemme,
Den toneløse Sang, som deilig klinger.

Endnu jeg Sorgen seer med Glædens Vinger
Og Fryd, hvis lette Flagren Taarer hemme;
Endnu jeg seer Erindring dybt at gjemme,
Hvad intet Haab til Hjertet mere bringer.

Endnu, o Nina, Øiet paa Dig hviler,
Og uvis svæver Tanken, om Du kjærligst
Os rører, naar Du sørger eller smiler.

Dog hvad er alle Ord! Kan Ord forkynde

Hvad i Dit rige Smykke funkler herligst? -
O fine Gratie! Sjælefulde Ynde!

Ovenstaaende Sonnet, der kun svagt udtrykker hvad jeg har følt ved Deres deilige Nina, beder jeg Dem ikke at forkaste; idetmindste lad den tjene Dem til Beviis paa, med hvor megen Deltagelse jeg har fulgt Deres Fremstilling.

10. October 34.

Deres

Paludan Müller.

Til Fru J. L. Heiberg.

Man ser, hvor Alle vare gode imod mig, og mange Privates Opmærksomhed forøgede den offentlige, men den vil jeg her forbigaa. Dog, netop naar Lykken fulgte mig, overvældedes jeg ofte i Stilhed af en stor Ydmyghedsfølelse, der endte med det Spørgsmaal: fortjener du virkelig ogsaa alt dette? Eller beror det Hele paa, at usynlige Væsener have forelsket sig i dig? Men man siger jo, at *Lykken er ustadig*; naar vil altsaa denne Ustadighed vise sig for dig? Forbered dig derfor itide paa at kunne undvære hendes Gunst, naar hun vender dig Ryggen.

Heiberg tænkte nu virkelig for Alvor paa at skrive et Stykke om saadanne Alfer, som vor Samtale i Sommerens Løb ofte havde dreiet sig om, og da han blev anmodet af Theaterdirectionen om at skrive et Stykke til Kongens 194 Fødselsdag, besluttede han at skrive Eventyrcomedien "Alferne". Jeg selv havde i den senere Tid været en Del betænkelig over at have brudt min Taushed i den Retning. Bare mine Smaa ikke ere vrede paa mig herfor, klagede jeg ofte til Heiberg, mig synes virkelig, at jeg mindre fornemmer deres Nærhed end tidligere; jeg burde vist have bevaret min Taushed om dem for bestandigt og ikke profaneret dem ved min megen Talen om dem til Eder. Heiberg beroligede mig vel, saa godt han kunde, uden at det dog ret lykkedes ham; han skrev altsaa sine "Alfer", og Marie i Stykket var det Barn, Alferne fra lille af havde omsvævet, og som jeg skulde udføre. Det var forresten et Uheld, at dette Stykke første Gang skulde opføres til Kongens Fødselsdag, hvor hele Hofpersonalet og Alt, hvad der i fjerneste Maade gav sig Mine af at høre til Hofcirklen, optog saa godt som alle Pladser, hvilket gjorde, at kun meget faa af det egentlige Theaterpublikum kunde erholde Plads, og heraf fulgte, at Kritiken over de stakkels Aandsprodukter, der skulde have den Ære at præsenteres paa disse Festaftener, var lagt i Hænderne paa Folk, som havde deres gode Grunde til ingen Mening at have om, hvad de saae. Undertiden toge de dog Mod til sig og udtalte kjækt en Dom, men dette faldt i Reglen bedrøveligt ud for dem, da de næsten altid senere bleve tvungne af den offentlige Mening til at tage den tilbage igjen. Hvad der ogsaa bidrog til at gjøre dette fornemme Publikums Dom usikker, var den Omstændighed, at ifølge Skik og Brug paa disse Festaftener hverken Skuespillerne eller Stykket maatte applauderes, men denne Hylding alene skulde være Kongens Modtagelse i Theatret forbeholden. De fleste Tilskuere rette jo deres Dom efter, hvor stærkt eller hvor ofte der bliver applauderet ved et nyt Stykke, og saaledes maatte altsaa denne Taushed sætte dem i den største Forlegenhed. Ved første Opførelse af "Alferne" fældedes der da rask væk den Dom, at det var en tosset Børnecomédie uden Indhold og Interesse. Ved den næste Forestilling, hvor den egentlige Dom skulde fældes af Publikum, blev det derimod til Alles Forundring modtaget med Bifald, uagtet der ved Teppets Fald lød en Pibe, som Vedkommende ikke vilde bære ubenyttet hjem igjen, da den nu engang var medtaget. Derefter spilledes Stykket mange Gange i en lang Aarrække med udelt Bifald og stigende Interesse. Oehlschläger, Biskop Mynster og H. C. Andersen, der vare tilstede ved den første Forestilling, vare strax saa henrykte over dette Arbeide, at de ved Hoffet og udenfor samme brøde mangen en Lanse for det. J. L. Heiberg har løst en Opgave i dette Arbeide, som vistnok kun faa Digtere vilde have kunnet gjøre ham efter, nemlig: at lade et Tidsrum af 7 Aar foregaa i een Akt, uden at selv den vrangeste og mest prosaiske Tilskuer lades udenfor Illusionen at have oplevet dette Tidsløb under Stykkets Gang. Dette er, om jeg maa sige det, et lille Kunstværk i dramatisk Digtning.

195

Den Hjælp og Bistand, som Heiberg altid har ydet mig i Udførelsen af mine Roller, kom mig til stor Nytte i "Alferne". Det Usædvanlige i Maries Fremstilling, at skulle afbryde Prosaen i Udbrud af to lange, eiendommelige lyriske Digte, havde jeg ikke formaaet at opfatte og gjengive, som Digteren havde tænkt sig det. Uforglemmelig er mig derfor den sidste Prøve paa Stykket, Aftenen forinden det skulde opføres. Da vi vare komne hjem efter Generalprøven, sagde Heiberg til min Fortvivlelse: "Saaledes kan du ikke recitere disse Digte; de blive matte og uden Interesse paa denne Maade. Du declamerer dem, som man declamerer et Digt af *en Anden*, men ikke som en Improvisation af *Marie selv*." "Min Gud," udbrød jeg, "hvorledes da? Det er mig umuligt at gjøre det anderledes." Jeg bad og tiggede ham da at recitere dem for mig, saaledes som han havde tænkt sig dem. Og nu gjennergik vi Linie for Linie, og jeg vedblev at fremsige dem atter og atter efter hans Anvisning til langt ud paa Natten. Med et tungt Sind lagde jeg mig omsider i min Seng uden at kunne sove, thi Digtenes Fremsigelse plagede mig uophørligt, og uroligt kastede jeg mig paa Leiets hid og did, thi Stykkets Virkning beroede saa meget paa denne Rolles heldige Fremstilling. Hvor lykkelig var jeg derfor efter den første Forestilling, da Heiberg gav sit Bifald tilkjende med den forandrede Maade, hvorpaa jeg nu fremsagde Digtene. Ogsaa gjorde disse Digtets Fremsigelse atter og atter et stærkt Indtryk paa Tilskuerne. Hans Mening med disse lyriske Udbrud er, at Marie, der ved sit Ord til Dronningen i Alfehaven var

bundet til at bevare Alt, hvad hun havde oplevet, i dyb Taushed og saaledes ikke tør svare paa de Opfordringer, som hendes Nærmeste stille hende om, hvor hun har opholdt sig i de 7 Aar, at hun da udbryder i disse Eventyr for at redde sig ud af Forlegenheden, og i disse lyriske Udbrud ligesom sammensmelter Digt og Sandhed i sine Beretninger. De maa derfor fremsiges, som om hun improviserede dem, lidt efter lidt, ud af sin egen Phantasi. Det Maleriske og Beskrivende i Tone og Gestus maa være saa stærkt, at det ligesom opleves som noget Nærværende og ikke som noget Forbigaengent. Med hvilken Glæde har jeg ikke atter og atter fremsagt disse yndige Eventyr! Hvor lykkelige vare ikke de Øieblikke, naar jeg paa Scenen fordybede mig i Fremsigelsen, saa at jeg virkelig havde en Følelse af, at de udsprang af mit eget Indre. Og aldrig havde jeg en saa levende Fornemmelse af, at mine smaa Venner omringede mig, som her, hvor Scenen jo ogsaa var lagt i deres egen Alfehave. Et ubeskriveligt Sværmeri var over mig i dette Stykke, saa ofte det gik over Scenen. Ved min første Indtrædelse, hvor jeg løbende hjem fra Alfehaven, var det mig, som om jeg ikke hørte Jorden til, som om jeg bar Vinger, der kunde føre mig, hvorhen det skulde være. Og naar de smaa Alfer i Stykkets sidste Scene fremtraadte med deres Vandringsstave i Haanden, med Reisetaskerne 196 paa Siden, med de runde Hatte paa Hovedet for at tage Afsked med Marie og da vandrede over Fjeldet bort til "Østerland", ja, da steg min Vemod saa stærkt, som om mine egne Alfer forlode mig for bestandigt og sagde mig deres sidste Farvel. Og atter trykkede det mig, at jeg havde røbet for Andre, hvad jeg vist burde have fortiet for Alle, og jeg kunde da ikke lade være at gjentage, hvad Heiberg havde ladet de smaa Alfer sige til Marie:

"Men hvis du røbed vor Hemmelighed,
Da maatte vi flygte fra dette Sted,
Da maatte vi drage til Østerland;
Hvor aldrig med dig vi samles kan."

Ofte, naar Noget gik mig imod, da tænkte jeg: Ak, mine Alfer ere vist ligesom i Heibergs Stykke "dragne til Østerland, hvor aldrig med mig de samles kan." - "Det er Sværmeri," siger Skolelæreren til Henrik i "Alferne", hvor ogsaa han sværmer. "Det er et Bedrag," sige Andre:

"Men gives der dog ei et skjønt Bedrag?
- - -
Og er et skjønt Bedrag da ikke bedre
End Det, som Verden daarlig kalder Sandhed?"

"DEBATTEN I POLITIEVENNEN" OG "SPAREKASSEN".

Vi toge atter dette Aar ud til Taarbæk i vor forrige Bolig, Eriksborg. Men Ensomheden i Taarbæk begyndte alt at vige, idet flere Huse byggedes, saa vi forudsaae, at vi ad Aare maatte ty længere ud i Landet. Imidlertid glædede vi os atter ved al den Skjønhed i Naturen, som findes paa denne Kant, men vor Glæde var blandet, idet der lød et Farvel til alle vore Yndlingssteder. Sommeren ilede snart hen, altfor snart, og med et Suk saae vi Dagene tage af og havde alt Bordlampen tændt om Aftenen. Skoven begyndte at antage de gule, brogede Farver, der kunne være saa henrivende, især ved Solnedgang. Naturen er lykkelig! den er skøn, selv i sin Død. Ak! hvorfor kan ikke Mennesket dø som Naturen, skøn til det Sidste!

Vi flyttede nu ind fra Taarbæk, og jeg begyndte atter mit travle og anstrængende Theaterliv. Men jeg var fuld af Mod og Lyst og var sikker paa at være velkommen hos Publikum, mine Foresatte og mine Kammerater.

197

I Saisonen 1835-36 opførtes Hertz's Vaudeville "Debatten i Politievennen". Der var herhjemme i Danmark opkommen flere smaa Smudsblade, som levede af at sætte private Folk i den offentlige Gabestok. Det var noget Nyt; man var uvant med paa denne Maade at stilles offentligt frem. De skikkelige Borgermænd bleve stærkt afficerede af denne Medfart, og Hertz skrev derfor sin Vaudeville, hvori han raillerer over en saadan Spidsborgers comiske Sorg ved de Angreb, man gjorde mod hans hidindtil ubekjendte Person og Virksomhed. Denne Character er fortrinligt tegnet af Hertz og blev uovertræffeligt spillet af afdøde Skuespiller Foersom. Hans Udførelse af denne Rolle var indtil de mindste Nuancer et sandt Mesterværk af comisk Fremstilling. Publikum modtog den vel ogsaa som noget Godt, men anede dog ikke, hvad det besad i Foersom, saa vel i denne Rolle som i mange andre. Jeg udførte Petreas Rolle i "Debatten" og blev i høj Grad paaskjønnet paa Grund af den comiske Kraft, som jeg formaaede at lægge ind i den lille kjøbenhavnske

Pjatte. Enkelte i Personalet, som ved enhver Leilighed søgte at gjøre Folk udenfor Theatret Manglerne i mine Fremstillinger begribelige, bleve her enige om at rose denne som noget af det Bedste, jeg havde leveret. Undertiden kan der ligge en vis Uforskammethed i en saadan Roes. Ved bestandigt at dadle begribe vel slige Mennesker, at de let ses i Kortene, og at man ser Misundelsen, der ligger paa Bunden af deres Dadel. Ved af og til at rose og hæve en lille Rolle til Skyerne er det, ligesom de frakjøre sig denne Mistanke. At jeg udførte min lille Rolle i "Debatten" med stor Glæde, er vist, men jeg ansaae det for en Uretfærdighed fra Publikums Side, naar man paaskjønnede mig mere i denne lille Rolle end Foersom i hans mesterlige Fremstilling, hvori der var et saa fint Studium og en Naturtroskab, der kunde være et Mønster for enhver Skuespiller. Og alligevel jublede man over os Andre i dette Stykke, medens Foersom kom og gik, uden at der rørtes en Haand for ham. Da denne Mangel af Paaskjønnelse mod Foersom vedblev Aar efter Aar, tabte jeg tilsidst Taalmodigheden. Ligesom det er en berettiget Følelse hos en Kunstner at harmes, naar det Almindelige overvurderes, lige saa naturligt er det, at man gribes af Smerte, naar det Udmærkede ikke agtes og paaskjønnes. Denne Mangel paa Forstaaelse smertede mig, som om det havde været mig selv, det gik ud over. Tilskuerne behøve som oftest dog kun et Fingerpeg for at lære at vurdere det, som de have overset. Dette burde nu Kritiken give - men Gud hjælpe os for vore Bladrecensioner! I min Iver og Vrede gjorde jeg da, hvad en Skuespiller vel iøvrigt bør afholde sig fra - men det var for, ikke imod en af mine Kunstfæller, og det beroligede min Samvittighed - jeg skrev en Anmeldelse i "Fædrelandet", naturligvis anonymt, hvori jeg gjorde opmærksom paa 198 Foersoms Fortjeneste i denne Rolle.*) Jeg udtalte med al den Varme, som hans Udførelse havde vakt hos mig, hvad det var, han præsterede, og bebreidede Folk deres Mangel paa Erkjendelse af en Skuespiller, som her leverede det Bedste af, hvad der i Fremstillingen af dette Stykke blev ydet. Da nu Stykket næste Gang kom til Opførelse, efter at denne Anmeldelse var bleven læst, havde jeg den store Glæde, at Foersom ved sin Indtrædelse blev modtaget med stormende Bifald; og fra nu af saae Alle, hvad de for længe siden burde have set. Da Foersom kom ud hin Aften efter sin første Scene, gik jeg hen til ham, trykkede hans Haand og ytrede min Glæde over, at man endelig havde faaet Øinene op. Med Taarer i Øinene kyssede han min Haand og sagde: "Det kommer lidt sildigt, og jeg veed, at jeg kun har min ubekjendte Ven i "Fædrelandet" at takke for denne Paaskjønnelse." Jeg følte en usigelig hemmelig Glæde i dette Øieblik over, at jeg var den ubekjendte Ven. I det franske Stykke "Guldkorset", bearbejdet og forbedret af Heiberg, havde jeg atter en smuk og interessant Rolle at fremstille. Publikum lo, Publikum græd, Publikum klappede, og Stykket gik atter og atter for fuldt Hus. Ak! hvorfor have dog de, som muligt engang læse, hvad jeg her har nedskrevet, ikke set mig i disse Fremstillinger! Ved enhver ny Rolle, som jeg fortæller om, have de kun et "Saa?" at give mig til Svar. Det gaar mig som Marie i "Alferne"; de have ikke fulgt mig i Phantasien Have, og hvad jeg fortæller dem om min Vandring, bliver maaske ligesom i Stykket ikke troet, men betragtet som en Phantasihistorie, opdigtet af mig selv. Hvad efterlader en Skuespiller sig af det, der har vibreret i hans Indre? Hvem formaar at holde dette fast? Det er saa umuligt som at fastholde en Tone eller Duften af en Blomst. Dog Goethe lader Jupiter sige til Skjønheden, der klager over, at den er forgjængelig: "Kun det Forgjængelige er skjönt."

"Warum bin ich vergänglich, o Zeus?" so fragte die Schönheit.
"Macht' ich doch," sagte der Gott, "nur das Vergängliche schön."
Und die Liebe, die Blumen, der Tau und die Jugend vernahmen's;
Alle gingen sie weg, weinend, von Jupiters Thron.

I denne Saison skrev Hertz sit Lystspil "Sparekassen". Dette Stykke havde en forunderlig Skjæbne. Alle Rollerne deri har Digteren skrevet for bestemte Skuespillere, men strax ved det første Bekjendtskab med Stykket mishagede det saa godt som Alle. Heiberg, hans Moder og jeg vare derimod i høi Grad indtagne baade af dette Genrebilledes Sandhed og Friskhed og af den ægte, nationale Tone og den ypperlige Dialog. Mærkeligt var det, at uagtet saa * 199 godt som alle Skuespillerne havde imod deres Roller fra Begyndelsen af, saa er vist kun faa Stykker gaaet over Scenen saa fuldendt udførte fra alle Sider, som "Sparekassen". Foersoms Skaarup, Jomfru Jørgensens Madam Rust og Phisters August vare hver for sig mesterlige Fremstillinger. Ogsaa hos Publikum forfeilede Stykket sin Virkning. Man sagde, det var langtrukket, simpelt - ja, man gav det det dumme Øgenavn "Skarnkassen" og kunde slet ikke faa Syn for, hvad det var, her skulde betragtes, forstaas og nydes. Mit utrættelige Forsvar og min Glæde over de Spillendes Udførelse af deres Roller satte dem i saa godt Lune, at det lidt efter lidt morede dem at udføre, hvad der først havde været dem imod. Min egen Rolle, Antonie, hørte til mine Yndlingsroller, og ti Gange hellere spillede jeg denne lille, naive, troskyldige Pige end mangen en stor, glimrende Rolle, ved hvis Udførelse Huset jublede, men ved hvilken jeg selv blev tom og kold. I nogle Aar spillede vi dette Stykke for et blindt Publikum, der kun skjænkede et svagt Bifald. Saa blev det henlagt og senere atter fremdraget, syv Aar efter dets første Opførelse, med hele den gamle Rollebesætning. Og hvad sker! Nu var det, ligesom Bindet var faldet fra Øinene paa Alle, og med Enthousiasme blev det modtaget og blev et formeligt Kassestykke. Hertz har fortalt mig, at naar han nu i Selskab, paa Gader og Stræder blev takket for "Sparekassen" som for et nyt Arbejde, da kunde han ikke bare sig for at svare: "Aa, ingen Aarsag! Stykket er syv Aar gammelt." At udføre Antonies Rolle, som den bør, anses af de Fleste som en Opgave, der godt kan bydes et mindre Talent, naar kun Fremstillerinden er ung og har et tækkeligt Ydre. Dette er en stor Vildfarelse. Antonie er Stykkets Poesi, og formaar Fremstillerinden ikke bag Prosaen at lade denne skinne igjennem, da taber hele Stykket sin poetiske Belysning. Antonie er - hvor forunderligt det end maaske vil synes de Fleste - en *lyrisk Rolle*; ikke hvad man i de høiere Skuespil forstaar derved, men en egen, troskyldig, barnlig Lyrik. Det Lyriske skal vibrere i Baggrunden af

Fremstillerindens Sjæl; det skal være tilstede der som en Mulighed, der engang kan træde frem. Hun skal røre ved sin Troskyldighed. Naar jeg i Scenen med Adolf og Jansine i første Akt bad Adolf tage sig af Nicolai og gjøre ham til Noget oppe i Collegierne - naar jeg her med største Alvor, men med forlegen og inderlig Følelse fremførte denne Bøn, da hørte jeg - af alt Bifald det kjæreste - en rørt Mumlen i Publikum, en Lyd, hvor Latter og Taarer kæmpe med hinanden. I Scenen med Nicolai, hvor Antonie fortæller ham Eventyret, er atter et af de Momenter, hvor kun den inderligste Følelse, forenet med den Troskyldighed, der findes hos Børn, formaar at frembringe den rette Illusion. Jo alvorligere dette fremsiges, som Noget, der fuldtud tros, des hjerteligere bliver Tilskuernes Latter. Dog, hvor lidt Tilskuerne have gjort sig Rede for, ved hvilke 200 Midler jeg frembragte Virkning i Antonie, viste sig mange, mange Aar efter, da Rollen kom i andre Hænder. Recensenterne bebreidede da min Efterfølger i Rollen, at hun ikke havde mit Skjælmeri i Udførelsen af Antonie. De saae, at Rollen ikke gjorde den gamle Virkning - de havde ofte set mig udføre skjælmske Roller, og nu troede de, at jeg kun havde spillet Antonie skjælmsk.

"NEI".

Siden Heibergs og min Forening havde der ofte været Tale om, at vi burde se at komme til Paris for at besøge hans Fader, der jo havde bosat sig der og levede af en Pension, som han havde fra Keiser Napoleon den Førstes Tid, da han under Talleyrand og andre Ministre var ansat som Bureauchef i Udenrigsministeriet. Han levede nu der som en blind Olding og havde ofte ytret i sine Breve, at han inden sin Død dog ønskede at gjøre sin Svigerdatters Bekjendtskab. Vi havde derfor besluttet at reise til ham førstkommande Sommer, en Beslutning, som han udtalte sin Glæde over i Brevene til Sønnen. Ogsaa med min Svigermoder, hans fraskilte Kone, havde han corresponderet herom.

De kongelige Skuespillere havde dengang Lov til i Ferietiden at give Forestillinger til egen Indtægt, en Tilladelse, som jeg aldrig havde benyttet, dels fordi jeg var saa anstrengt af Vinterens Arbeide, at jeg i høi Grad trængte til Hvile om Sommeren, dels fordi denne Opfordring til at trække en Vexel paa den Gunst, man stod i hos Publikum, var Heiberg og mig imod. Men for at gjøre det muligt at besøge P. A. Heiberg i Paris besluttede vi os til for denne ene Gang at give en privat Forestilling. Vi havde længe talt frem og tilbage om, hvad vi skulde lade opføre. Ideligt havde jeg plaget Heiberg om at skrive et nyt Stykke til denne Aften. Det blev besluttet, at vi skulde give hans Skuespil "Nina", men det udfyldte ikke en hel Aften; jeg bad ham da ret indstændigt at skrive en lille Vaudeville til at ende Forestillingen med. Ved et Tilfælde var det faldet mig ind, hvor mange Nuancer der kunde lægges i det lille Ord "Nei", og nu opstod Ønsket hos mig, at han vilde skrive en Vaudeville, der skulde hedde "Nei", og hvori dette Ord var indflettet i Intrigen. Jeg tænkte paa, hvilke Melodier der kunde bruges o. s. v., og hver Dag talte jeg for ham om Vaudevillen "Nei". Da han blev ved at sige, at han ikke kunde eller vilde skrive dette Stykke, blev jeg tilsidst ganske vred og taug. En Dag henimod Foraaret vilde jeg aabne Claveret for at synge og spille, da mine Øine i det samme faldt paa en trykt Bog, som laa derpaa; jeg vilde se, hvad det var for en Bog, og da jeg aabnede den, stod der paa Titelbladet: "Nei, Vaudeville i en Akt af Johan Ludvig Heiberg."

201

Jeg vilde neppe tro mine egne Øine - foer ind til Heiberg og sagde: "Hvad er dette?" - "Det veed jeg ikke," svarede han med sit ironiske Smil. "Du har jo skrevet denne Vaudeville," vedblev jeg. "Saa?" gjentog han. "Ja, der staar jo, den er af dig." - "Ja, saa maa den vel ogsaa være af mig," svarede han paa sin rolige, ironiske Maade. Jeg blev usigelig glad, allerede inden jeg havde læst den, saa man kan tænke, hvad jeg blev bagefter.

Nogle Dage efter indbød Heiberg Phister, som skulde udføre Hovedrollen: Klokker Link, til at komme til os en Aften for at høre Stykket. Heiberg læste det nu høit for os og sang alle Viserne for at give Phister en Idee om Vaudevillen i sin Helhed. Uforglemmelig for Heiberg var Phisters Glæde over Stykket og hans Rolle deri. Han lo, han græd, omfavnede Heiberg til Tak og blev hos os til langt ud paa Natten i den mest overgivne Stemning. Nogle Dage efter, da Rollen var ham tilsendt, kom han atter til os en Formiddag for at udtrykke sin Henrykkelse, Glæde og Taknemmelighed. Phister var den af alle Skuespillerne, som Heiberg satte høiest. Han beundrede denne hurtige og sikre Opfattelse, hans Smag og samvittighedsfulde Gjengivelse indtil det mindste Ord, hans Moderation og Troskab i Digterens Tjeneste. Da Saisonen var tilende, gave vi os nu til vor Sommerforestilling, Heibergs Skuespil "Nina" og Vaudevillen "Nei". Det interesserede mig i Heibergs "Nina" at kunne udtale i Ord, hvad jeg tilforn i Balletten "Nina" kun havde udtalt i Minespil. Da Heiberg udgav sine samlede Skrifter, gjorde han mig den Glæde foran Stykket "Nina" at lade dette lille Vers trykke: *

De Følelser, hvormed tilforn saa tidt
Mig *Nina* fængslede, med Ord jeg malte,

Men mærked, da det stod der, Sort paa Hvidt,
At *Bigottinis* Taushed bedre talte.

Da siden jeg den *Yngste Nina* saae,
Mit Hjertes egen, meer end den, jeg digted,
Jeg saae mit Tankebilled for mig staae,
Men fatted klart, at Ord ei kunde naae
Det Udtryk, hvortil her de sig forpligted.

Og sandelig, der gives Lidenskaber saa dybe og indadvendte, at Ordet, som forklarer, næsten svækker dem. I Taushedens lidenskabelige Udtryk, ledsaget af skjønne Toner, gives ligesom et større Spillerum for Tilskuernes Phantasi.

*
- 202

Saadanne Lidenskaber kunde man kalde musikalske; de gjøre ligesom Musikens størst Virkning just ved det Ubestemte, som Enhver efter sin egen Følelse og Phantasifylde kan lægge Ordene under; det bestemte, klare Ord tvinger Phantasien indenfor Ordets Grænser. Derfor er Sujettet til "Nina" sikkert bedre skikket til Ballet eller Opera.

Den talende "Nina" blev imidlertid modtaget med Bifald. Derefter fulgte "Nei", og vanskeligt vil man kunne forestille sig Publikums Jubel. Phisters Klokke Link er noget af det Fortrinligste - maaske det Fortrinligste, denne Kunstner paa sin lange Theaterbane har leveret. Det Ensemble, hvormed dette lille Stykke, der kun har fire Personer, gik over Scenen, skal man vist søge Mage til paa hvilket som helst Theater i Europa. Dets Gunst i Publikum har fremdeles holdt sig usvækket, indtil jeg ved min Bortgang fra Theatret indtil videre standsede Opførelsen af "Nei". Det var en forunderlig Magt, dette Stykke udøvede paa Tilhørerne. Den Tilskuer, som den sidste Gang, det opførtes, saae dette Arbejde og ikke vidste, det var et gammelt Stykke, maatte absolut tro, at det var en Førsteforestilling; thi Publikums Enthousiasme, Skuespillernes Lune, Alt var endnu saa friskt som første Gang. Man lo, man klappede ad Repliker, som de fleste af Tilskuerne kunde udenad lige saa godt som Skuespillerne, og ligesom hver af de foregaaende Gange, da jeg traadte frem med Slutningscoupletet, havde Jubelen næsten ingen Ende.

Efter denne fornøielige Fremstilling reiste Heiberg og jeg til Paris og toge Erindringen om denne Aftens Glæde med paa Reisen.

REISE TIL PARIS I SOMMEREN 1836.

Ikke uden Ængstelse tænkte jeg paa at skulle gjøre den gamle Heibergs Bekjendtskab, og hvor let kunde ikke Samlivet med en gammel, svag og sær Mand indvirke uheldigt paa vort Ophold i den mærkværdige By, hvor saa meget gjorde Fordring paa vor Interesse. Men med sand Taknemmelighed maa jeg give ham det Vidnesbyrd, at det ikke var muligt at være beskednere i sine Fordringer, end den gamle, blinde Mand var overfor os. Besøgte vi ham, hvilket skete hver Dag, da havde vi neppe siddet et Kvarter, før han sagde: "Nu skal I gaa! I Paris kan man gjøre meget Andet og Bedre end sidde hos mig." En sand Glæde var det mig, at han modtog mig med stor Hjertelighed og lod til at finde Behag i mit Selskab. "Det gjør mig ondt," sagde han, "at jeg ikke kan se dig; nu maa jeg nøjes med at høre din Stemme og med at kjende dig gjennem Andres Omtale." Undertiden fik vi ham ved megen Overtalelse til at spise med os paa en Restauration. Naar da hans Søn vilde følge og lede ham, sagde han: "Nei, du skal have Tak, jeg vil helst ledes af Hanne - det Bedste er godt nok." Jeg var ganske stolt heraf. Det var et elskværdigt Træk hos Pariserne, at de havde en dyb Ærbødighed for Alderdommen. Naar jeg gik med den gamle blinde Mand under Armen, da vege Alle tilside for os i de af Trængsel opfyldte Gader. Gik vi derimod ene, uden ham, da veed Gud, at man ikke kunde rose Pariserne Galanteri mod Damer.

Den gamle Heibergs Stolthed fornegtede sig ikke; thi aldrig saa snart han havde modtaget vor Indbydelse, havde han ingen Ro paa sig, inden han havde gjort Gjengæld med en Invitation til os. Han kunde heller ikke lide, at vi kom hver Dag, men fandt bestandigt paa et eller andet Paaskud for at afværge det. At dette var af Frygt for at paalægge os en Byrde for hans Skyld, var ganske tydeligt.

Vi Fruentimmer have ofte et Instinkt, der siger os, hvad Mændene ikke bemærke; jeg havde en Følelse af, at den gamle Mand ønskede en Gang at tale med mig alene. Jeg sagde derfor til Heiberg: "Lad mig en Gang besøge din Fader ene, det var jo dog muligt, at han paa en eller anden Maade ønskede at udtale sig om din Moder; stolte og indesluttede Mænd udtale sig lettere for Kvinder i slige Sager end for andre Mænd; lad mig derfor give ham Leilighed hertil." - "Naa, saa du tror," svarede han, "at min Fader vilde udtale sig i

denne Sag til dig! Nei, saa kjender du ham rigtignok ikke." Imidlertid fik jeg Lov til en Dag at gaa ene til ham. Da jeg traadte ind i det lille Værelse, hvor den høie, smukke Mand som sædvanligt sad i sin Lænestol, sagde jeg: "Du maa i Dag undskylde Ludvig, han kunde ikke følge med herhen; han har en Del Visiter at aflægge i Formiddag." Jeg mærkede straks paa hans Miner, at dette ikke var ham ukjært. Vi sade nu stille og talte om Alleslags, og med Villie lod jeg et Ord falde om Heibergs Moder. Da dette var udtalt, blev han ligesom forlegen og lod den usædvanligt smukke Haand med de lange, fine, hvide Fingre glide uroligt frem og tilbage paa den Marmorconsol, han sad ved Siden af, som om han skrev noget paa den, udslettede det og atter og atter begyndte forfra. Det rørte mig at se hans Fingre feie Støvet af Pladen, uden at den gamle, blinde Mand vidste, hvortil han misbrugte sin hvide Haand. Endelig brød han Tausheden og sagde: "Fortæl mig, hvorledes hun har det." Jeg fortalte ham nu varsomt Alt, hvad jeg troede vilde interessere ham om hende, og sagde ham, som sandt var, at hun udtrykkeligt havde bedet mig hilse ham paa det Kjærligste. Hans Ansigtsmuskler vibrerede noget, og han sagde med tilbageholdt Bevægelse: "Vil du hilse hende igjen og sige hende, at *af alle Kvinder er der ingen, som jeg nærer en større Agtelse for end for hende.*" Jeg takkede ham for den Glæde, han gjorde mig ved at lade mig overbringe en saadan Hilsen, som jeg med Bestemthed vidste vilde være hende en usigelig Trøst og Glæde at modtage fra ham. - Vi havde ofte i Hjemmet talt om, at det maatte være en let Sag ved mindste Begjæring fra hans Side at faa udvirket 204 Tilladelse for ham til at vende tilbage til sit Fædreland; jeg spurgte ham nu, om han ikke kunde have Lyst til at tilbringe sine sidste Dage i sit Hjem! "Ørsted har sagt," vedblev jeg, "kun et Ord fra din Side, og der vil Intet være til Hinder derfor." - Men her var jeg mindre heldig i mine Forsøg. Et lidenskabeligt Udtryk viste sig paa hans Ansigt, og med dirrende Stemme sagde han: "Et Ord fra min Side? Jeg skulde vel tigge om at faa Lov til at vende tilbage til mit Fædreland, hvorfra man paa den skammeligeste og uretfærdigste Maade har forjaget mig! Jeg skulde trygle om min Ret? - Aldrig! De skylde mig at kalde mig tilbage - fra dem maa det udgaa, ikke fra mig, - saa skal jeg komme. Ville de ikke det, saa kan jeg dø her, hvor man bedre har vidst at benytte mine Evner. Kaldes tilbage maa jeg og have en Æresopreisning, ellers bliver jeg her."

Mærkeligt var det at høre den gamle, blinde Olding udtale sig om Statsforhold; heri var han endnu en Republikaner paa 18 Aar. Ludvig Philip hadede han med en saadan Energi og Lidenskab, at der ikke var det af Slethed, som han jo troede om ham, selv saadanne Ting, paa hvis Sandhed et Barn vilde have tvivlet. Naar jeg beskedent modsagde ham og ytrede, at dette eller hint dog kunde være Bagtalelse, svarede han: "Du kjender ikke det kongelige Pak! De ere Alle ens." Han takkede mig for Besøget med et Udtryk, som om han havde længtes efter en Leilighed til at udtale sit forsonlige Sind, og det lod, som om han med et lettet Aandedræt sagde mig Farvel.

Saa godt som ingen Dansk kom til Paris uden at aflægge et Besøg hos gamle Heiberg. Dette Tegn paa Agtelse af hans Landsmænd satte han stor Pris paa, det holdt ham i en stadig Forbindelse med sit Fædrelands Skjæbne, med Litteraturen og med hans fordums Venner. Forsømte Nogen at aflægge ham et Besøg, det være sig den ubetydeligste Person, da smertede dette ham. Selv Damer fulgte denne Skik, og han var da en galant og taknemmelig Vært. Han havde i tidligere Dage interesseret sig overordentligt for det kongelige danske Theater og jo selv skrevet ikke faa Skuespil for det, som vare optagne med Bifald. Med stor Deltagelse havde han derfor hørt om Sønnens Vaudeviller og Skuespil og om den Opsigt, de havde gjort i Kjøbenhavn; han havde naturligvis læst dem alle. Interessant var det for mig at sidde og høre paa de to Mænds Samtaler, baade om Theatret og om forskellige andre Materier. En Dag afbrød den blinde Olding pludselig Sønnen i sin Tale, idet han med en Stemme, hvori Faderglæden ret udtalte sig, sagde: "Hør, Ludvig! Du har en ualmindelig smuk Stemme." Jeg blev ganske rørt over dette Udbrud. Det er saa naturligt, at den Blinde ser og føler gennem Øret. Det Udtryk, den Tone, der laa i hans egen Stemme, idet han udtalte disse simple Ord, har jeg aldrig kunnet glemme. Og virkelig veed jeg meget Faa, der have en saa ren, saa tydelig og saa dannet Stemme som hans Søn.

205

At se Paris, med Alt hvad denne mærkelige By indeholder, maatte naturligvis i høi Grad opfylde mig med Forundring. Af Alt gjorde Boulevarden stærkest Indtryk paa mig, ja saa stærkt, at jeg indtil den Dag i Dag, da det er 22 Aar siden, af og til endnu drømmer, at jeg ser Boulevarden for første Gang, saaledes at jeg i dette Øjeblik ikke ret veed, hvad der hører mine Drømme til, og hvad Virkeligheden.

At det i høi Grad maatte interessere mig at se de franske Theatre, falder af sig selv. Paa Theatre français saae jeg Mlle. Mars. Det er med en underlig Følelse, man sidder og venter paa en Personligheds Indtrædelse paa Scenen, naar man i mange Aar og af mange Munde er forberedt paa i denne at se noget Mærkeligt, noget Enestaaende. Ønsket om at skue dette Mærkværdige har saa tidt været levende, uden at det er opfyldt, at nu, da Øieblikket er der, tror man neppe selv paa Virkeligheden. Hjertet banker af Forventning, man har ligesom en Frygt for, at et eller andet uventet Tilfælde i det afgjørende Øieblik atter skal tilintetgjøre vort Ønskes Opfyldelse; man tør neppe haabe paa, at dette Tilfælde kan udeblive. Med saadanne Følelser sad jeg og ventede paa Mlle. Mars i Theatre français. Er det heldigt eller uheldigt for den paagjældende Feirede at blive ventet med saadanne Følelser? Jeg tror begge Dele. Heldigt, fordi hun ved sin Indtrædelse bringer en hel Historie ind med sig som Baggrund; uheldigt, fordi netop denne Historie har sat Tilskuernes Phantasi i saa stærk Bevægelse, at Virkeligheden har ondt ved at svare til Phantasibilledet. Paa den første Indtrædelse af en saadan Kunstnerinde beror derfor meget. Hun maa indvirke paa den overspændte Phantasi og tvinge den ned til Virkeligheden, hun maa berolige uden at slappe Spændingen hos Tilskuerne;

Kunstnerinden maa ligesom uophørligt sige: "Vær skaansom, jeg er kun et Menneske." En Følelse heraf maa være tilstede i Skuespillerindens Indre, og er den der, da meddeler den sig ogsaa hurtigt til Tilskueren. Jo beskednere, fordringsfriere, simplere de første Repliker henkastes, desto hurtigere vil Tilskueren blive skikket til fra det rette Standpunkt at modtage, hvad der bydes. En Kunstnerinde af en saadan Betydning og med et saadant Indre som Mlle. Mars kan med Aandens Sikkerhed sige: "Jeg skal snart bringe det urolige Hjerteslag til Ro." Og denne Magt udøvede hun ogsaa i et Nu paa mig og min Hjertebanken. Hun var dengang en Dame paa 50 Aar eller derover, men spillede dog den attenaarige Elskerinde i Comedien. For mit skarpe Syn saae hun vel ikke ved sin første Indtræden ud som en attenaarig Pige, men, hvor forunderligt har dog - Gud være lovet! - ikke Sjælen, naar denne er ung, frisk og blomstrende, Magt over Legemet! Idet hun udtalte sine naive, næsten barnlige Repliker, hvor lyste da Ungdommen, Sjælens Ungdom, ud igjennem dette Legeme og gjorde det gjennemsigtigt! Hvem kunde, hvem ønskede, hvem vilde, hvem nænnede her at skille Sjæl og Legeme ad? Illusionen var opnaaet, det Eneste, hvorpaa det 206 kommer an for en virkelig god Tilskuer. Da jeg vendte mig om til Heiberg for at udtale mig herom, stode Taarerne ham i Øinene. "Det bevæger mig," sagde han, "efter saa mange Aar at høre denne mageløse Røst igjen. Hendes Toner i Talen ere som Perler trukne paa en Snor. Man kunde lære at skrive Fransk blot ved at høre hende udtale Sproget." En Franskmand fra den gamle Tid med et prægtigt hvidt Haar befandt sig i Logen med os. Af vore Miner gjættede han sig til vore Tanker; hans Øine hvilede paa os med en saadan Inderlighed, som om han havde været Mlle. Mars's Fader, der i Henrykkelse beundrede sit Barns Virkning paa os. Og virkelig er det de Franskes skjønne Egenskab: at være stolte af og taknemmelige mod de Personer, der skjænke dem kunstneriske Nydelser. De elske deres Digtene. Enhver ældre Franskmand kan sin Molière udenad, og ve den Skuespiller, som vover at forvanske eller forandre, hvad der i Aarhundreder har glædet Nationen og er paa Alles Læber. Kunde vi dog engang komme saa vidt! - Da vi forlode Logen, rakte den gamle Herre mig Haanden for at hjælpe mig forbi Stolene i Logen. Heiberg takkede ham, og efter at de havde vexlet et Par forbindtlige Ord, hilste vi gjensidigt paa hinanden og forlode Theatret. Vi sade til langt ud paa Natten i Hotellet og talte om Mlle. Mars's fine Nuancering og den Dannelselse, der udtalte sig i hendes Spil. For Heibergs Erindring traadte alle de Roller frem, som han for 17 Aar siden havde elsket og beundret hende i. Det virkelige Geni ældes ikke, men Tilskuerne ældes og have ikke længer den Elasticitet til at modtage det Fuldendte; det have de en Følelse af og trøste og berolige sig selv med, at det er Geniet, der er ældet, i Stedet for at det er dem selv. De ere ligesom en Kvinde, hvis Hud er fuld af Pletter, og som siger ved at se sig i Speilet: "Det Speil har et slet, elendigt Glas, fuldt af Fugtighedspletter, - det bør kasseres."

To interessante Aftener havde vi i den store Opera, hvor jeg var saa heldig at se de to berømte Danserinder: Taglioni og Fanny Elssler; den Første i "Sylphiden", den Anden i "Le diable boiteux". Taglionis Sylphide er noget af det mest Ideale, jeg har set af Dans og Plastik. Her var ikke Tale om at beundre Skole og Færdighed, ikke om dette eller hint Pas, ikke denne eller hin Stilling - det var en af de græske Gudindeskikkelser, der her aabenbarede sig for os, levende og aandende, for at vise den nuværende Slægt, at slige Former og Stillinger, som vi beundre hos Antikerne, kunne have Kjød og Blod, og ere ikke blot hentede fra Phantasiverdenen. Uforglemmelig staar hun for mig ved Teppets Opgang i "Sylphiden". Jeg har set forskellige Danserinder paa forskellige Theatre i dette Parti, den ene i hin, den anden i denne kunstige Attitude ved Teppets Opgang. Taglioni derimod stod simpelthen ved Stolen (hvori Elskeren sover) i dyb Beskuen, med den ene Haand støttet paa Stolearmen; netop dette Træk har bevaret sig uudsletteligt i min Erindring. Hun stod der som en fin, gjennemsigtig Marmorstatue, hvis første Bevægelse overraskede lige saa stærkt, som om en virkelig Marmorstatue havde begyndt at røre sig. Hvad er det, som gjør et Menneske saa vidunderlig skjønt og gratieust? Som bekjendt var Taglioni ikke i Besiddelse af nogen fuldendt Formskjønhed, hendes Arme vare tynde og altfor lange, og der var intet enkelt Lem paa hende, som kunde kaldes fuldendt skjønt. Hvad var det da? Det var atter her Skjønhedsidealet, der straaled fra Sjælens Dyb over i dette Legeme, beaandede det, løftede det med en saadan Styrke, at det Vidunderlige foregik for vore Øine, idet vi saae det Usynlige som noget Synligt. Balletten "Sylphiden" er en yndig Composition, især naar en Taglioni udfører Hovedrollen, og Illusionen ikke forstyrres ved et slet Maskineri.

Det er mærkeligt, at Bournonville, hvem vist Ingen vil frakjende en stor Begavelse som original Balletforfatter, ved at overføre Andres Arbejder paa vort Repertoire ofte har begaaet den Feil at overse væsentlige Momenter i Compositionen og derved har forsyndet sig imod Forfatterens Ideer. Dette var i høi Grad Tilfældet i "Sylphiden". Dette luftige Væsen sværmer omkring sin jordiske Elsker, der ideligt vil gribe efter heride for at fastholde hende; men hun undgaar uophørligt hans Berøring og bruger sine Sommerfuglevinger for at flagre om ham og fra ham; men da hans plumpe, jordiske Haand tilsidst virkelig griber og fastholder det Himmelske, da falder Vingerne af, og Skikkelsen opløses i Intet. Det er Sommerfuglen, der dør, naar Støvet paa Vingerne berøres. Hos os lod man, i det mindste i de første Aar, Sylphiden danse en lang Pas de deux med Elskeren, hvori de berører hinanden og ideligt hvile i hinandens Arme; dette gaar forud for Catastrophen, hvorved denne bliver uforstaaelig og aldeles meningsløs, ja hele Compositionens Idee bliver derved udslettet; thi har han mange Gange tilforn berørt Sylphiden, hvorved frembringes da hendes Opløsning tilsidst, kun fordi han berører hende? Derfor havde denne Ballet aldeles ikke tiltalt mig, da den gik over vor Scene. Først her i Paris forstod jeg dens Poesi, først her henrev "Sylphiden" mig ved den yndige Taglionis Fremstilling af Titelrollen.

En fuldkommen Contrast til Taglioni dannede Fanny Elssler uden at være mindre interessant end hin,

skjøndt af en hel anden Natur. Man kunde maaske sige: at naar Taglioni var en Repræsentantinde for den græske Sculptur, da var Fanny Elssler det for den moderne, hin en Gudinde, denne en Bakkantinde, deilig, berusende, gennemtrængt af gratieus Sanselighed, aandrig, med et skjønt jordisk Legeme, fuld af Liv og Skjelmeri, fuldendt i sin Dans, fuldendt i sin Mimik, hvis Tydelighed og Bestemthed man skal lede efter. Hun talte uden Ord, skoggerlo uden lydelig Latter, skreg smertefuldt gennem den lukkede Mund. Hun henrev Tilskuerne, saa at de geraadede i et Slags Raseri, og det var vanskeligt at sige, hvem der var stærkest i Affekt, hun eller de. Men Alt var hos hende endnu indenfor Dannelsens Grænse. Dette platte, raa 208 Koketteri var endnu fjernt; det var Livet, det alt betvingende Liv, der udøvede sin Tryllemagt over Tilskuerne. Hun sagde ligesom triumpherende: "Vil du vækkes af din Døs, saa kom og se paa mig og modtag noget af mit Liv."

Det hører med til et Publikums Borneerthed absolut at ville sammenligne to saadanne Talenter som Taglioni og Fanny Elssler og sætte den Ene over den Anden. Som om det Uforlignelige lod sig sammenligne. Naar en Nation er saa heldig paa een Gang at eie to saa modsatte Naturer med saa forskellige Evner, burde de nyde dem begge i fuldt Maal, - i Stedet derfor kommer strax Massen, der ligesom ikke kan bære denne Rigdom, og hæver den Ene paa den Andens Bekostning. Der opstilles en Sammenligning mellem det, som ikke lader sig sammenligne; A. mener, at Taglioni staar høiest, B. at Fanny bærer Prisen, og Følgen bliver da, at der dannes to Partier, der rase mod hinanden som Gale, fordi Rødt ikke tillige er Blaåt, og Blaåt ikke tillige er Rødt, - som om man ikke havde Brug for begge Farver. Denne Sammenligning imellem to Personligheder er til stor Fordærvelse i Kunsten. Hvad er det, man fordrer af en Kunstner? Er det ikke især en eiendommelig Personlighed? Men i denne Fordring ligger jo netop, at man vil have noget Modsat, noget Andet, end hvad man alt har. Og naar nu dette Modsatte træder frem, da harmes man over, at det Nye ikke er det Gamle, og var det det Gamle, da vilde man af den Grund øieblikkeligt forkaste det. Hvad vil man da? Nu dannes der Partier. Men hvem gaar denne Træghed, denne Borneerthed hos Publikum ud over? Over Kunstnerne, der her maa udstaa en Kamp, just for deres Fortrin. Man tvinger disse to Kunstnerinder, der hver for sig anerkjende hinandens Fortrin, med Magt, igjennem Kritiken, igjennem Applausen, til at stille sig fjendtligt lige overfor hinanden, og derved bidrager man Sit til en Immoralitet, som kunde og burde undgaas. Man forbitrer sig selv Nydelsen af dem paa Grund af sit snævre Blik, og man forbitrer begge en rolig Nyden af deres Talent paa en Kunstnerbane, som kunde glide roligt og lykkeligt hen for dem begge. Det er ofte Dæmonerne hos Publikum, der opelske Dæmonerne hos Kunstnerne - Dæmoner, som, naar de først ere vakte, vanskeligt atter lade sig fortrænge eller bringe til Ro. Saaledes gik det Taglioni og Fanny Elssler. Just for deres Fortrins Skyld, deres Selvstændighed, og ikke fordi de vare Copier af hinanden, dannedes Partier, der fortrædagede dem begge i Udøvelsen af deres Kunst; men fortrænge nogen af dem kunde Partierne ikke; dertil vare de hver for sig for eminente, og Europa for stort, - og de vare Danserinder, - de forskellige Sprog gav dem Intet at overvinde.

Ved at se disse to berømte Danserinder faldt jeg atter i en Reflexion, der oftere havde paatrængt sig mig. Nemlig, om der ikke i vor Tid næsten i enhver Art af Kunst er den Forvildelse, at man vil glimre ved selve *Skolen* i Stedet for ved *Resultaterne* af Skolen. Det Tekniske i Kunsten bør jo ikke vises, 209 men skjules. For at blive Danserinde kræves der, at man fra den tidligste Barndom indøver sit Legeme til den Smidighed, der tilveiebringer Letheden, idet Musklerne styrkes for at kunne udfolde den Spændkraft, som udfordres, og Legemet bøies og strækkes da ved Skolen i alle Retninger. Men disse øvelser, som man kunde kalde en skjøn Gymnastik, de ere kun Veien til den egentlige Dans, men ikke Dansen selv. Hvad man nu fremstiller for Publikum som den højere serieuse Dans, er mer eller mindre kun Skolen, der burde være en Hemmelighed for Publikum. Disse Benstrækninger, hvor den synes at vinde Prisen, der kan løfte Benene høiest, har intet med skjøn Dans at gjøre. Hvem tænker sig en Sylphide i alle disse halsbrækkende Stillinger? Man tænker sig hende svævende, flyvende i yndige, lette Bøininger, men sandelig ikke staaende paa det ene Bens Taa, medens det andet strækkes høit over Hovedet, en Stilling som nødvendigt maa ophæve al virkelig Ynde. Denne Karikatur af Dans skriver sig vist først fra Frankrig og er efterabet af andre Nationer. Taglioni nedlod sig ikke til at høste Bifald paa det Skjønnes Bekostning, og det maa siges til Bournonvilles Roes, at han har stræbt, saa meget som den fordærvede Smag tillod det, at holde disse Extravagancer borte fra vor Ballet; men Tiden førte denne Fordring med sig fra de udenlandske Scener, og ganske uberørte af disse bleve vi heller ikke herhjemme. Naar Fanny Elssler og hendes Søster udførte disse gymnastiske Pas de deux, da beklappedes de vel af det Publikum, der altid klapper ad det, hvorom der kan siges at "det maa være uhyre svært saaledes at tvinge Legemet ind i Former, der ere unaturlige for det". Men Bifaldet steg dog aldrig til den uhyre Jubel, som Fanny Eissiers Cachucha frembragte, thi dette var ingen Skoleøvelse, men virkelig skjøn Dans. Derfor sagde ogsaa Thorvaldsen en Gang til mig: "Jeg er henrykt over disse spanske Dansere, som besøge Kjøbenhavn i denne Tid; den kunstige Dans i Balletterne bryder jeg mig ikke om, den tilintetgjør den legemlige Skjønhed, medens denne fremhæver den." Og gaar det ikke ligedan i Musiken? De moderne Clavervirtuoser, er det ikke ogsaa her i Regelen Skolen, som sættes i Stedet for den virkelige Musik? Disse uendelige Løb op og ned, Dobbeltgreb, Triller, kunne de virkelig glæde og udfylde en musikalsk Sjæl? Jeg synes, man bliver fuldstændig kold herved, thi en Nydelse kan det dog ikke være at bemærke, at Noget er overordentlig svært; Forberedelserne, Arbeidet ved en Kunst har i og for sig ingen Interesse, men vel Resultatet af Forberedelserne. Alle disse Virtuossager høre til Forberedelserne, til Skolen, men Skolen skal glemmes i det egentlig færdige Kunstværk. Ja, dersom det ikke var formasteligt at sige, da synes mig, at ikke faa af Michel Angelos Statuer atter høre til Skolen, paa Grund af den stærkt udprægede Anatomi, som heri lægges for Dagen. Jeg vil nødig i en Statue tvinges til at tænke paa den menneskelige Benrad, den vil

jeg glemme saa vel her som ved at beskue et skjønt, levende Menneske. Mange af disse enestaaende Mesterværker 210 høre Skolen til og ere ubetalelige Forbilleder for de unge Lærlinge, der skulle indøves til Billedhuggere; thi disse bør kjende og studere den menneskelige Bygning med alle dens Muskler, Sener og Knokler; men kjende de dem først rigtigt, da antydes de i Kunstværket uden at dominere det. Man skal i dette føle, at alle disse Organer sidde paa deres rette Plads, men man skal glemme dem ved Beskuelsen af det fuldendte Kunstværk. Ethvert Mesterskab henriver os især ved Enheden, men skal man gaa op i denne, da maa Beskueren ikke forstyrres ved, at Øiet drages bort til alle Enkelthederne.

En Formidag Kl. 12, da Heiberg og jeg sade ved vor Caffé i Hotellet, meldte Tjeneren os en dansk Herre. Vi troede først, at det var vor kjære Andræ, der til vor Glæde var i Paris denne Sommer; men en os fremmed ung Mand traadte ind, og for første Gang saae vi theologisk Candidat Martensen (nuværende Biskop i Sjællands Stift). Poul Møller havde af og til talt til os om den unge Mand, af hvem han i Theologien ventede sig noget Ualmindeligt. Poul Møllers Roes var ingen liden Anbefaling; det var os derfor en Glæde selv at gjøre Martensens Bekjendtskab. Samtalen gik let og livligt fra den ene Gjenstand til den anden; tilsidst kom begge Herrerne ind paa den Hegelske Philosophi, og her var Æmnet saa rigt, at inden vi selv bemærkede det, var Klokken bleven 5. Heiberg fandt nu, at det var Tid at spise til Middag, og indbød Martensen til at gjøre os Selskab. Efter en Diner, saa god, som man kun kan faa den hos Véfour, gik vi i en Café, hvor Heibergs og Martensens ivrige Disput i det danske Sprog tiltrak sig de Franskes Opmærksomhed. Jeg hørte En sige til en Anden: "Hvad er det for et Sprog, de tale?" - "Hollandsk, tror jeg," lød Svaret. Deres Disput var om Shakespeares Digtværker, mod hvilke Heiberg, som kan ses af hans forskjellige Afhandlinger, har et og andet at indvende, hvorimod Martensen udtalte sin Begeistring og ubetingede Hyldning og Beundring for den store Digter. Jeg kjendte vel et og andet af Digterens Værker, men var endnu saa lidt inde i dem Alle, at imens jeg fulgte denne Samtale med største Interesse, besluttede jeg i mit stille Sind, det skulde være noget af det Første jeg vilde læse, naar jeg atter kom til mit Hjem. At det gjordes mig muligt at læse disse Kæmpeværker med nogenlunde Nytte, skylder jeg denne for mig uforglemmelige Samtale imellem de to begavede Mænd. Paa mit daværende Standpunkt kunde jeg hverken holde med den Ene eller den Anden; det gik mig som Herman von Bremenfeld, saa jeg syntes, at den, der talte sidst, havde Ret. Da vi forlode Caféen i Palais royal og traadte ud i Haven, overraskedes vi af den deiligste stjerneklare Himmel og en mild Sommeraftens velgjørende Indtryk. Vi gik nu frem og tilbage, rundt om Springvandsstraalen, hvis Piasken og Regnstøv afkølede vor af Maaltidet, Vinen og Disputen animerede Sindsstemning. Vi talte om Hjemmet og den Kjærlighed, man netop i Udlandet føler til "Den Plet af Jord, hvor første Gang mit Øie" o. s. v. Et af 211 de smukke Kæmpeverse faldt mig ind, og jeg nynnede det for Martensen, for hvem baade Text og Musik vare ubekjendte:

"Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre
Fuglesang, som Hjertet kunde røre,
I de dybe Dale, blandt de Nattergale,
Blandt de andre Fugle smaa, som tale."

Martensen blev saa rørt over denne Sang, at han bad mig gjentage den; og i senere Aar, nar vi ofte havde mindet hinanden om hin Aften, var dette Vers uadskilleligt knyttet til vort Pariserophold. Tiden løb, uden at vi mærkede det; omsider saae Martensen paa sit Uhr, og forfærdet opdagede han, at Klokken var tolv. "Gud bevares," sagde han, "hvad tror dog mine Reisefæller om min Udebliven." Han tog nu Afsked, og saaledes havde hans første Besøg hos os varet i 12 Timer, uden at Nogen af os vidste, hvor Tiden var blevet af. De andre Danske, med hvilke han boede sammen, havde virkelig været alvorligt bekymrede for Martensens usædvanlige Udebliven og havde gjort sig allehaande Gisninger. Man stod just i Begreb med at gaa ud for at lede ham op, da han oprømt og munter traadte ind ad Døren. Nu maatte han døie mange Drillerier om sin 12 Timers Visit hos Heibergs, og man forsikrede ham, at han ikke oftere fik Lov til at gjøre Visiter paa egen Haand, men herefter skulde han have en Formynder med, der kunde lede hans Veie. Imidlertid havde vi gjort et Bekjendtskab, som i mange Aar, lige til den Dag i Dag, har holdt trofast ud i Medgang og Modgang, og som har havt ikke liden Virkning, især paa min Uddannelse i mere end een Retning.

Øieblikket nærmede sig nu, da vort 6 Ugers Ophold i Paris var tilende. Min Nærværelse ved Prøvernes Begyndelse i Kjøbenhavn var nødvendig, og man skrev atter og atter, at jeg endelig maatte komme til den fastsatte Tid. Afskeden fra den gamle Heiberg var Ingen af os let; man kunde med Rimelighed sige sig selv, at vi vist aldrig saaes mere. Med sin ridderlige Opmærksomhed skjænkede han mig en af de sidste Dage et Etui med Smykker til Erindring.

Da Afskedsdagen kom, indbød han os til at spise med ham og Andræ paa en Restauration. Vi pakkede vort Tøi, der blev sendt paa Jernbanestationen, hvorfra vi med Aftentoget skulde reise til Havre for derfra at tage til Søes til Hamborg. Da Alt var bleven besørget, indfandt vi os paa Restaurationen i et Værelse for os selv, hvor en splendid Souper blev serveret for os. Til Trods for al Anstrængelse for at holde sine Følelser tilbage var det godt at mærke, at Heibergs stakkels blinde Fader kæmpede mod den Bevægelse, der ikke lader sig ganske vise tilbage, selv hos en Character som hans. Af og til foer der et 212 smerteligt Træk over hans Ansigt, men intet Ord om det Savn, vi vilde efterlade, undslap ham. Andræ havde fortalt os om hans Utaalmodighed og Spænding, da han efter saa mange Aars Savn af sin Søn nu atter skulde gjense ham og

tillige gjøre sin Svigerdatters Bekjendtskab. Han havde sagt: "Naar jeg nu har havt den Glæde at være nogen Tid sammen med disse Tvende, da anser jeg mit Liv for sluttet," og han gik stadig i Spænding og Frygt for, at vort Besøg skulde blive udsat. Nu sad denne gamle, haardt prøvede Mand her imellem os med Tanker, triste og mørke; men han indesluttede dem i sit eget Hjerter, saaledes som det altid havde været hans Skik; denne Indesluttethed havde ikke mindst bidraget til hans Livs sørgeligste Begivenheder.

Mod Slutningen af vort Maaltid blev han mere og mere urolig, og saa ofte Stueuhret slog et Slag, sagde han: "Nu maa I vist gaa for ikke at komme for silde til Jernbanen." Han frygtede øiensynligt for, at hans indre Bevægelse skulde overmande ham. Kraftig og fattet tog han imidlertid Afsked med os, idet han omfavnede os, som om han ventede at se os paany om nogle Dage. Men Andræ har senere fortalt os hans Stemning, da vi havde forladt Stuen. Mørk satte han sig hen og sagde endelig til Andræ: "Jeg vil ikke gaa hjem nu og forfalde til Grublerier. Vil De være saa god at ledsage mig hen til den Café, hvor jeg om Aftenen pleier at træffe en af mine gamle, franske Venner." Andræ fulgte ham; de gik begge tause til Caféen. Man satte sig ned, men den stakkels blinde Mand ventede forgæves paa, at Vennen som ellers skulde sætte sig ved hans Side. Omsider reiste Heiberg sig og sagde: "Min Ven er her ikke i Aften, ja, vil De saa være saa god at følge mig hjem til mit Logi." Ved Ankomsten til dette sagde han Godnat til Andræ paa en Maade, der tydede paa, at han nu helst vilde være ene. Med dyb Medfølelse tog Andræ Afsked med den tause Mand, idet han udbad sig Tilladelse til at besøge ham næste Dag. Da Andræ næste Dag kom til ham, sagde han: "Hvad siger De om den Storm i Nat? Hvorledes mon det er gaaet Skibet?" Andræ, der ikke havde mærket noget til Stormen, sagde: "Skibet? Det er vist i bedste Velgaaende paa Veien til Hamborg!" men Heiberg saae mørk og tankefuld ud og saae taust hen for sig, og denne Uro og Angest for os vedblev, indtil et Brev underrettede ham om, at vi lykkelig vare ankomne til Hamborg.

Hvilken Nat havde Heiberg efter al Sandsynlighed gennemlevet ved vor Bortreise! I Phantasien havde han hørt Stormen hyle og skjælv for Skibets Undergang. Hvilke Tanker, hvilke Følelser havde ikke raset i den gamle Mands Bryst! Han havde sagt: "Naar jeg nu har havt den Glæde i nogen Tid at være sammen med disse Tvende, da anser jeg mit Liv for sluttet." Han har altsaa upaatvivlelig ligget paa sit ensomme Leie, betagen af den Storm, hans Frygt havde fremmanet, og ladet sit Liv passere forbi Tanken indtil dette Øieblik, da han ansaae det for sluttet. Hvilke Hære af 213 Tanker kan ikke den menneskelige Hjerne fremmane i en saadan Nat! Hvilke gyngende, bølgende Følelser formaar ikke det arme Menneskehjerte at lade sig gennemstrømme af! Hvor kæmper ikke Hjernen og Hjertet en saadan Nat om det endelige Resultat af, hvad Livet har ført med sig. Hvor opfindsom er ikke Hjernen i Anklagen over Andre og over sig selv; - og nu Hjertet! Hvor strider det ikke mod Anklagen, hvor brænder det ikke af Begjærlighed efter Forsoning og Fred! Den sorte Nat bærer en hel Verden i sig. Mange Øine slumre i Tryghed og Ro, Tanken hviler, og Hjertet slaar sit rolige Slag. Men der røre sig ogsaa andre Magter, der tvinge Tanken til Virksomhed og gjennemføre Hjertet med hvasse Stik, som vanskelig læges. Det stakkels Legeme kaster sig hid og did, frem og tilbage som en Baad paa Havet, der arbejder mod Land for at ankre paa fast Grund.

Det blev virkelig sidste Gang, vi mødtes; fem Aar efter, 1841, døde han stille og uden Smerter.

VINTEREN 1836-37.

Til den fastsatte Tid indfandt vi os atter i Kjøbenhavn, modtagne med Glæde af Venner og Frænder. Saa snart jeg var kommen lidt til Ro i Hjemmet, tog jeg alvorlig fat paa at læse alt, hvad der var oversat af Shakespeare, At trænge ind i disse Værker faldt mig ingenlunde let; men jo mere jeg læste, des mere mærkede jeg, at noget nyt og stort her for første Gang traadte mig imøde. Det drog mig til sig med en forunderlig Magt, og megen Poesi, jeg tidligere havde været betagen af, forekom mig nu ringe imod, hvad der her aabenbarede sig, og fra dette Øieblik fortsatte jeg alvorligt Studiet af en Aands Virksomhed, der forbauser, medens den glæder, og henriver og beriger vor Tankegang uden Ophør.

Heiberg havde bragt to Stykker med sig hjem fra Parisertheatrene: "En Criminalproces", Skuespil i 5 Akter, og "Farinelli"; begge bleve oversatte og indrettede for den danske Skueplads. Det første opførtes i denne Vinter og det andet i den følgende; begge bleve de modtagne med Bifald. I det første spillede jeg Grevinden, i det andet Preciosa.

Saisonen var alt i fuld Gang, da vi kom hjem fra Paris. Publikums Interesse og Velvillie for mig var uforandret, og min Lyst til at virke i denne Kunst i stadig Tiltagende. Med min hele Sjæls Energi stræbte jeg at gaa fremad; det var ikke længer en skøn Leg for mig, men for min aandelige Krafts hele Alvor var ingen Anstrengelse, ingen Byrde for tung. Med Samvittighedsfuldhed, det tør jeg nok sige, udførte jeg mit Embede trods nogen Mand. Dog alle de Goder, jeg var i Besiddelse af: et Publikums store 214 Paaskjønnelse, mine Foresattes Agtelse og Godhed, mine Kunstfællers Velvillie, - ja Kærlighed, thi de kjælede formeligt for mig, -

alt dette var vel skikket til at styrke mig og give mig nye Kræfter, naar mit anstrengende Arbeide undertiden overvældede mig.

Oehlschläger havde skrevet sin Comedie: "Den lille Skuespiller", der blev opført i Januar. Denne Rolle var en af de første nye, hvori jeg optraadte i denne Saison. Det, at jeg havde været ved Balletten fra Barn af og saaledes havde mit Legeme i min Magt, bidrog meget til det Held, hvormed jeg udførte mandlige Roller. "Den lille Skuespiller" var skrevet for mig, og jeg høstede megen Roes for denne Fremstilling; Ryge sagde: "Dette gjør Ingen Dem efter." Stykket havde sine Mangler, og det vilde ikke ret trænge ind hos Publikum. Heiberg havde, som jeg alt har fortalt, i en Del Aar staaet paa en spændt Fod med Forfatteren paa Grund af den Polemik, han havde ført imod adskillige af hans Digterværker. I det sidste Aar havde den godmodige Oehlschläger imidlertid gjort Skridt hen imod ham for at tilveiebringe en Forsoning. De talte nu venligt sammen, naar de mødtes, og Oehlschläger havde flere Gange været hos os. Det glædede baade Heibergs Moder og mig, at det var kommet paa dette Punkt. Efter Opførelsen af hans "lille Skuespiller" skrev han mig et Brev til, som jeg vil lade følge med for at give et Vidnesbyrd om min Udførelse af Rollen; thi vi stakkels Skuespillere ere efter vor Død ligesom de Fattige, der, naar de tigge ved vor Dør, føle Nødvendigheden af at bringe Attester med fra paalidelige Mænd, for at vort Ord kan staa til Troende:

"Min ædle Veninde!

Tillad mig for det første skriftligt at takke Dem af mit fulde Hierte for Deres mesterlige Fremstilling af min "lille Skuespiller". Saamegen Ynde, Naivetet, Skalkagtighed, Følelse, Forstand kunde kun en stor Kunstnerinde vise i denne Rolle. Deres Spil var, som det var skrevet ud af min inderste Siæl, og det kom mig for, som om vi begge havde været om at digte Rollen. Og det have vi jo ogsaa! Derfor maa De saavel som jeg ønske at hielpe den lille Skuespiller (jeg vil haabe) her som i Stykket af blot øiebliklig Fare."

Han foreslaar nu en Del Forandringer og Forkortninger af femte Akt i Stykket og beder mig sige min Mening herom. Brevet ender saaledes:

"Og nu endnu engang hiertelig Tak for Deres herlige Spil! Jeg kan ikke sige Dem, hvor den Flid og Omhue rørte mig, som De viste paa Prøven, ved at spille i Dragten, og forberede Alt med den Iver og Kunstkiærlighed. Det glæder mig ogsaa meget at den gode Heiberg og jeg ere blevne 215 Venner igjen, og at denne ægte Comødiendigter ynder og agter den gamle Tragikers Forsøg i det Comiske. Hils Deres fortræffelige Svigermoder. Jeg er vis paa, at hvis hun har seet den lille Skuespiller, saa har hun ogsaa faaet den kiær. Lev vel!

Deres ærbødigst hengivne og forbundne

d. 25. Januar 1837.

A. Oehlschläger .

Oehlschlägers forsonlige, barnlige Sindelag var virkelig af en rørende Natur. Desværre havde Forsonliglieden ikke nogen fast Grund, lige saa lidt som Vreden. Som hos et Barn gik det derfor op og ned med hans Venskab for Heiberg. Var han vred, vilde han ikke hilse ham, var han god, trykkede han ham op til sit Hjerte. Slige Overgange vare Heibergs Natur imod, og han kunde ikke andet end betragte dette som noget Comisk. Vi Damer - min Svigermoder og jeg - toge naturligvis ikke Del i deres Stridigheder. Vi lode lige overfor Oehlschläger, som om vi Intet kjendte dertil, og med os var Oehlschläger derfor altid paa den venskabeligste Fod. Min Svigermoder bevarede altid en virkelig uforandret Hengivenhed for ham og havde altid et godt og kjærligt Ord paa rede Haand, hvormed hun undskyldte hans smaa Digterbarnagtigheder for Sønnen. Ogsaa Heiberg var ham i Grunden hengiven, men kunde ifølge sin kritiske Natur ikke forstaa, at man skulde være Fjender, fordi man i æsthetisk Henseende var af en anden Mening. Han selv havde ikke ringeste Ømfindtlighed for Kritik og kunde derfor ikke sætte sig ind i denne Svaghed hos Andre; og kunde han endog sætte sig ind deri, saa havde han ingen Medlidenhed med denne forfængelige Ømfindtlighed. "Naar Raaheden og Dumheden kritisere mig, og dette vinder Bifald hos Massen, da kan jeg vel harmes derover, ifald jeg gider være over det; men naar en virkelig æsthetisk Kæmper, han være sig for eller imod, med Interesse for Sagen drøfter mit Digterværk med Aand og Smag, da kan jeg vel modsige ham og forsøge paa at overbevise ham om Vildfarelsen; men harmes paa ham og strax betragte ham som en personlig Fjende, der vil mig tillivs af Nid, er latterligt." Saaledes var omtrent Heibergs Raisonnement; men de Færreste formaa at følge de Anskuelser, som Heiberg herom har ytret og levet efter. Det pirrelige Sind og Kunstnerforfængeligheden sætter Phantasien i Bevægelse; og er dette først sket, da ser og tror den Alt, hvad den letbevægelige Tanke tilhvisker den, og det er ikke muligt for det rolige, besindige Ord at trænge igjennem denne hede, kogende Kunstnerforbitrelse. Dette har jeg desværre haft Leilighed til at sanke en grundig Erfaring i. Det er svært at være Kunstner og ved Siden af dette et fornuftigt, beskedent Menneske. Det er svært ikke at lade sin Kunstnersjæl opsluge sin borgerlige 216 Menneskesjæl; og dog er dette Opgaven, den store, nødvendige, den absolute Opgave, - dog herom vil jeg længere hen udtale mig udførligt, som noget af det Vigtigste i min egen og andre Kunstneres Livsopgave.

En Formiddag kom den gode Hertz til mig og sagde med sit egne beskedne Smil: "Kjære Fru Heiberg! Jeg har, med Skam at tale om, atter skrevet et Stykke og længes meget efter at høre, hvad De og Heiberg ville synes derom. Jeg er saa bange for, at De skal have noget imod den Rolle, som jeg ønsker, De skal spille, og har De det, saa kan Stykket ikke opføres." Jeg havde sjæleligt og legemligt lidt saa meget ved den idelige

Gjentagelse af "Den Stumme i Portici", at en Gysen foer igjennem mig ved disse Ord, og jeg udbrød: "Min Gud, Hertz! De har dog vel aldrig skrevet en stum Rolle for mig?" Hertz brast i Latter, idet han lagde sin flade Haand paa Panden - en Gestus, der var ham egen, naar han fandt noget comisk - og sagde: "Nei, Gud bedre det! Hun taler nok; gid De blot ikke maa finde: altfor meget." Jeg var beroliget ved denne Ytring, og vi aftalte nu, at han nærmere skulde lade os vide, naar han ønskede at oplæse sit nye Stykke. Han kom da en Aften og læste "Svend Dyrings Huus". Enhver, som kjender dette Stykke, og især de, som endnu erindre den Virkning, dette Arbeide gjorde fra Scenen ved dets første Fremtræden, kan sætte sig ind i vor Overtalelse og Glæde ved at gjøre Bekjendtskab med dette Digterværk. Vi bleve sammen til langt ud paa Natten for atter og atter at tale om, hvad vi havde hørt Hertz læse. Det er en af Heibergs elskværdige Egenskaber, at han kan glæde sig ved en anden Digters heldige Frembringelser, som om det var hans egen. Med stor Glæde og Interesse hørte han til; Taarerne havde under Oplæsningen mange Gange staaet ham som hans Moder og mig i Øinene. Han omfavnede Hertz ved Slutningen, og Skaaler bleve drukne, hvori vi ønskede det herlige Drama til Lykke paa sin vanskelige Bane. Uforglemmelig er mig denne Aften i vort gode gamle Hus i Brogaden paa Christianshavn. Jeg lo nu over min Frygt for, at Ragnhild skulde være stum; men denne Frygt afløstes af en anden: hvorledes det skulde lykkes mig at gjengive disse skjønne, men vanskelige Repliker i den interessante Rolle. Her fik jeg nu en ganske ny Opgave, idet den dæmoniske Lidenskab skulde fremstilles i hele sin Styrke. Vel kan man sige, at det Dæmoniske i Grunden maa vises næsten i enhver Elsker- eller Elskerinderolle, ifald den skal gribe og interessere. En Elsker eller Elskerinde, hvis Talent ikke er istand dertil og mangler de nødvendige Betingelser i sin Personlighed, vil aldrig kunne udfylde sin Plads i dette Fag; thi Lidenskaberne have altid noget af Dæmonerne i sig. Men her i Ragnhilds Rolle var det Dæmoniske saa stærkt, saa fremtrædende, saa dominerende, at det her ikke er Lidenskab, der har noget dæmonisk, men snarere en Dæmon, der geraader i et ufrivilligt, 217 et alt betvingende Kjærlighedsraseri. Det er ikke det Dæmoniske, der her vækkes ved den lidenskabelige Kjærlighed, men snarere Kjærligheden, der *svækker* det Dæmoniske i denne Kvindesjæl. Thi Ragnhild er raa, kold og overmodig, inden hun elsker, saa at Regisse, da Ragnhild spotter over hendes Smerte, udbryder: "O Ragnhild! du er saa ung og saa hard! Betænk, at Ingen kan vide, Om Gud gjør altid dine Kaar saa blide." Men efter at denne lidenskabelige Kjærlighed er vakt i hendes Sjæl, da lærer hun Smerte, Ydmyghed, Resignation, ja Gudsfrygt at kjende; den stolte, overmodige Sjæl bøies, knækkes, og hun ender, hvor en anden Elskerinde begynder, med Sværmeri og Underkastelse. Ulykken gjør hende from, Lykken vilde have gjort hende rasende. Men da hun mangler alle Fundamenter for at hæve sig til en virkelig Resignation og Fromhed, gaar hun tilgrunde. Publikum overraskedes ved min Fremstilling af Ragnhild; den greb dem, den interesserede dem og lønnedes med et udelt Bifald; det Physiognomi, jeg havde paatrykt hende, var smeltet sammen med Stykket og lod sig ikke længere ombytte med et andet. Hertz var lykkelig og taknemmelig for min Udførelse og Opfatning af Rollen, - en Lykke, jeg altid har havt, at Forfatterne fremfor nogen Anden have været tilfredse med det Præg, jeg har givet deres Figurer; og jeg tilstaar, at deres Bifald altid har været det Vigtigste for mig, ligesom jeg stedse med Taknemmelighed har lyttet til deres Raad og Fingerpeg.

Man vil vanskeligt kunne forestille sig den Virkning, dette Stykke gjorde ved sin første Opførelse. Under hele den mesterlige første Akt havde Tilskuerne forholdt sig i spændt Taushed, men efter at Teppet var faldet, udbrød der en sand Jubel, og en Tummel, en Converseren lød i Tilskuersalen, hvor Enhver følte Trang til at give sin Forbauselse og Beundring Luft i Ord; og man kan gjerne sige, at Stykkets Lykke allerede var gjort og Udfaldet uomtvisteligt. Naar Guderne have været tilstede ved et Digterværks Fødsel, da følge de det til Slutningen af sin Bane; thi forunderligt er det at lægge Mærke til, hvorledes da det Mindste med det Største føier sig til Held for et saadant Arbeide. Alle Rollerne vare opfattede af Skuespillerne paa den heldigste Maade. Fru Holst gjengav Regisse, saaledes som vist neppe Nogen efter hende vil kunne gjengive denne yndige, kvindelige Skikkelse. Saa længe man erindrer hende, kan ingen anden Skuespillerinde gjøre Virkning heri, det er umuligt; thi det kan gaa med en Rolle som med et virkelig Menneske: ingen Anden kan sættes i dets Sted og blive den Samme; og hun *fremstillede* ikke Regisse, hun var Regisse, - hvor dette kan siges, er det den største Roes for en Skuespillerinde. Fru Nielsen reciterede Helvigs Repliker med al den Inderlighed, der var hende egen. Den sidste Gang hun viser sig, i Stykkets Slutningsscene - det svageste Punkt 218 forresten i hele Stykket -, udtalte hun sine Repliker med en saadan Fylde af Toner fra det menneskelige Bryst, at disse Toner endnu i dette Øieblik, da jeg nedskriver dette, klinge for min Phantasi og mit Øre. Alle de øvrige Roller bleve mere eller mindre fortræffeligt udførte, og Ingen forstyrrede det hele ypperlige Ensemble. Stykket gik atter og atter over Scenen, og Alle vilde se "Svend Dyrings Huus".

En Aften, da min kjære Jomfru Jørgensen og jeg sad i Paaklædningsværelset og iførte os vore Costumer, faldt Talen paa den glade Jul, som nu nærmede sig. Hun fortalte mig da, hvor lykkelig hendes Barndom var hengaaet, og hvilke Glæder hun, især i Julen, havde nydt; hvorledes hun i Aarets Løb havde samlet alle sine Ønsker og da virkelig i Julen havde faaet dem alle opfyldte. "Disse Erindringer," vedblev hun, "gjøre, at jeg den Dag i Dag glæder mig til Julen, som om jeg endnu var et Barn." Med en uudsigelig smertelig Fornemmelse hørte jeg paa hende. Hvilke modsatte Erindringer fremtrængte sig i dette Øieblik for min Phantasi fra mit ulykkelige Barndomshjem, hvor der aldrig havde været Jul, Juletræ eller Gaver; alt Sligt havde vi stakkels Børn intet kjendt til. Mit Barndomshjem stod nu med Et i hele sit Mørke for mig. Jeg sagde ligesom for at trøste mig selv og undskyldte mine Forældre: "Mange stakkels Forældre ere ikke i den Stilling, at de kunne gjøre Jul for deres Børn." - "Aa," svarede hun, "saa fattige ere dog Ingen, at de ikke ved Et eller Andet skulde kunne helligholde Julen for deres Børn; det er jo en Pligt, som det vilde være skammeligt at

forsømme." Et dybt Suk trængte sig fra mit Bryst; jeg blev saa usigelig bedrøvet over, at ikke een Erindring om noget Glædeligt i Julen fremstillede sig for min Tanke. Det er et uerstatteligt Tab ikke at have glade Barndomserindringer. Man er ligesom bleven bedraget for den Tid, der burde være den lykkeligste i Ens Liv paa Grund af Uskyldighedstilstanden, paa Grund af at Angeren, denne fortærende Magt, endnu er fremmed for det uerfarne Barn. Kan man ikke se tilbage til denne Tid med ublandet Glæde - naar da? Man er bleven berøvet sit Paradis' Foraar, og dette har sikkerligt en Indflydelse paa hele vort kommende Liv. Alle mine Barndomssorger trak i Procession, en efter en, forbi min Sjæl hin Aften. Da jeg kjørte hjem efter Forestillingen, følte jeg mig usigelig beklemt. Jeg tænkte paa, hvor mange fattige Børn der vel ogsaa imødesaae den kommende Jul lige saa blottede for Glæde, som jeg havde set den imøde i min Barndom og Ungdom, og for hvem der vel altsaa heller ikke vilde være et Punkt, som Tanken med Glæde kunde dvæle ved i en sildigere Alder. Da fattede jeg en Beslutning, og alt som den blev bestemtere hos mig, blev jeg lettere om Hjertet. Jeg besluttede at gøre en Julefest for nogle fattige Børn, om hvem jeg var vis paa, at de ingen vilde faa uden min Hjælp. "Maaske," sagde jeg til mig selv, "kunde jeg berede disse en Erindring, naar de blive Voxne, som jeg mangler." Vognen holdt nu ved Porten til mit Hjem. Jeg var saa optagen af alt dette, at Heiberg strax bemærkede det og spurgte mig om Aarsagen. "Jeg er i Aften vred paa mine Forældre," svarede jeg. "Hvad skal det sige? Hvorfor?" spurgte han. "Fordi jeg som Barn ingen Juleglæde har havt," og jeg tilstaar min Barnagtighed, at jeg ved at udtale disse Ord for Heiberg brast i Graad. Heiberg lo og syntes, det var noget sildigt at græde derover nu. Jeg fortalte ham da min Beslutning. Han bifaldt min Plan, og den blev virkelig udført til stor Glæde for mig og mine smaa Julegæster. Mange Aar efter kom en Dag en net lille Tjenestepige til mig og spurgte, om jeg ikke skulde have Brug for hende. Da jeg svarede: "Nei, ikke for Øieblikket", stirrede hun stivt paa mig og sagde: "Fruen kan vel ikke kjende mig igjen?" Jeg saa forundret paa hende. "Jeg var," vedblev hun da, "en af de Smaapiger, som var hos Fruen Juleaften 1836; den Dukke, jeg fik den Aften, har jeg endnu, og hver Gang jeg ser paa den, erindrer jeg den deilige Jul hos Fruen." Altsaa, tænkte jeg, mit Ønske blev dog opfyldt, jeg har hin Juleaften virkelig nedlagt en kjær, uforglemmelig Erindring, i det mindste hos et af disse Børn.

I denne Vinter var Martensen oftere og oftere kommet i vort Hus og hørte tilsidst til vor stadige Omgang. Heibergs Moder fandt stor Behag i ham og hans Underholdning. Hun var, som jeg alt har berettet, et religiøst Gemyt og havde tænkt over alle de dybe Spørgsmaal i Christendommen. Med Martensen havde hun nu rig Leilighed til at faa alle disse Spørgsmaal drøftede, og interessant var det at lytte til disse Samtaler, især for en lille Uvidende som mig, der var saa slet oplært i sin Christendom, som det vel var muligt. Disse Samtaler skylder jeg den første Spire til den Trang, der lidt efter lidt opstod i mit Indre, til at vide Besked om Guds Ord og lære det nye Testamente at kjende fra Grunden af. Men kun af og til følte jeg denne Trang, og endnu havde jeg ikke Kraft til paa egen Haand at sørge for min Gjenfødelse. Mit Liv splittede sig endnu i for mange verdslige Interesser, til at jeg med Alvor kunde frigjøre mig fra disse og begynde noget Nyt. Endnu optog den Kunst, jeg dyrkede, min hele Tænkning; endnu var jeg paa det Punkt, at jeg ikke begreb, hvorledes man udholdt Livet, naar man ikke spillede Comedie, eller hvormed Andre i det Sted udfyldte deres Tid.

Vi begyndte i denne Vinter, hvad vi i Spøg kaldte Læseballer. De bestode i, at en Del af vore Omgangsvener: Martensen, Andræ, den elskværdige Præst Paulli og nogle faa til, kom paa en bestemt Aften, hvor snart den Ene, snart den Anden oplæste ældre Digterværker, Afhandlinger af forskelligartet Indhold eller deslige. Enkelte Gange læste Heiberg for en større Kreds en og anden af sin Moders Noveller, inden de udkom i Trykken. Til 220 denne Kreds hørte Physikeren Ørsted og hans Kone, som vare gamle trofaste Venner af Heiberg og hans Moder, ligeledes af og til Juristen Ørsted, Madvig med Flere. Denne Underholdning vedbleve vi med et Par Vintre. Udtrykket "Læsebal" skrev sig fra min Klage over ikke at maatte deltage i Baller. Heiberg sagde derfor, at jeg skulde faa Lov til at komme med til Læsebal. Det var jo rigtignok ikke det Samme, men i Grunden var min Lyst til Bal neppe rigtig ment; thi kom det til Stykket, følte jeg altid en ubehagelig Fornemmelse ved, at saaledes Enhver, som havde Lyst til det, kunde slynge sin Arm om mit Liv og med sit hede Ansigt komme mit saa nær, - saa ifald det havde været mig tilladt, havde jeg rimeligvis frasagt mig denne for Mange saa store Glæde. Jeg kunde sige som Konen i "Seer jer i Speil":

"Naar du kun ei herefter det forbyder,
Begaer jeg aldrig mere denne Feil."

"FATA MORGANA", "FYRSTE OG PAGE".

Da Saisonen var tilende, var jeg som en Klud af Overanstrengelse, mine Kræfter vare misbrugte, og mine Venner bebreidede mig ideligt, at jeg ikke oftere sagde et bestemt Nei til alt det, man krævede af mig i de lange 9 Maaneder. Men et Pligtmenneske var jeg nu engang, saa Martensen i Spøg sagde om mig, at jeg mere stod paa Lovens end paa Evangeliets Standpunkt. Hvor aandede jeg derfor let, da jeg vendte de

malede Træer Ryggen og indaandede Duften af de levende friske. Jeg var henrykt over ligesom en anden Vinterplante i Urtepotte, hvis Jord var bleven tør, at omplantes i ny, frisk Jord, hvis Kraft atter satte Liv, Væxt og Styrke i Hjerteroden.

I Saisonen 1837-38 skrev Heiberg sit Skuespil "Fata Morgana" paa Theaterdirectionens Anmodning til Festforestilling paa Frederik den Sjettes Fødselsdag. Hans Moder og jeg havde saa ofte plaget ham for dog at skrive Noget igjen for Theatret, at vi nu med Længsel saae dette Arbeide imøde. Heiberg havde i de senere Aar næsten udelukkende beskæftiget sig med filosofiske Studier, og hans "Fata Morgana" er stærkt, ja vist altfor stærkt, paavirket heraf. Med Spænding og Forventning satte vi os en Aften om det runde Bord i vor Dagligstue for at høre ham oplæste sit nye Stykke. Jeg havde glædet mig usigeligt til atter at høre Noget fra hans Pen, men under Læsningen blev jeg mere og mere beklemt og bedrøvet - ikke fordi jeg jo fandt dette Arbeide en Digter værdigt - men jeg kjendte Publikum og vidste, at denne Art af allegoriske Poesier vilde det blive umuligt at 221 forstaa og opfatte, ligesom de Skuespillertalenter, man havde at raade over, paa ingen Maade stode paa et saadant Trin, at de vilde kunne opfatte og gjengive, hvad der her blev lagt i deres Hænder. Da han var færdig med sin Læsning, udtalte jeg dette uforbeholdent for ham. Han og hans Moder mente dog, at jeg heri tog fejl, og at det nok skulde gaa; men jeg var fra dette Øieblik af bedrøvet og ansaae det for afgjort, at han og vi kun vilde have Sorg af dette Arbeide. Havde han blot udgivet dette Drama for det læsende Publikum, da tvivler jeg ingenlunde om, at det vilde være bleven taget med Bifald som en sjelden Gave fra en Digterphantasi, men paa Scenen vilde alle disse Phantasier blive for materielle, uden at tale om, at det var et Fødselsdagspublikum, som skulde lade sig gribe af det. Udfaldet blev, som jeg havde ventet. Skuespillerne forstode ikke Stykket, og Publikum endnu mindre. Men Heibergs Feil var, som jeg strax havde udtalt for ham, at have troet, at et Arbeide af den Natur kunde opføres paa et Theater, hvor der ikke var en begavet Sceneinstructeur, som kunde tage det i sin ledende Haand. Saadanne fine, sjælelige Arbeider taale mindst af Alt, at enhver af Skuespillerne løber *sin Vei* med det uden at fastholde Arbeidets Forstaaelse som *Eenhed*. Lige saa lidt maa en borneret Maskinmester have Lov til at kline nogle Decorationer sammen, der tilintetgiøre Illusionen i Stedet for at forhøie den. Stykker af *denne Art*, hvis de skulle lykkes ved Fremstillingen og gribe Publikum, maa indstudies med den samme detaillerede Omhu paa ethvert Punkt som en Ballet, og altsaa ligesom den af En, hvis Villie Alle maa underkaste sig til Opnaaelsen af det hele maleriske, ætheriske og phantasifulde Digtværks Levendegjørelse. Hvad en saadan Ledelse og Forstaaelse formaar, havde jeg et Exempel paa, om jeg ikke før havde vidst det, med et andet Arbeide af Heiberg, der i Begyndelsen havde samme Skjæbne som "Fata Morgana", nemlig "Syvsoverdag", der blev skrevet paa Bestilling til Christian den Ottendes Kroningsfest 1840. Ogsaa dette eiendommelige Digtværk gjorde kun tynd Lykke i Begyndelsen, og det af de samme Grunde som "Fata Morgana", nemlig en elendig Iscenesættelse og en misforstaaet Udførelse! Da jeg mange Aar efter overtog Sceneinstructtionen, optoges Stykket paany under min Ledelse. Alle spaaede, at dette Arbeide vilde være forgjæves og ikke istand til at fængsle Publikum. Men se, det ikke alene fængslede, men blev et formeligt Kassestykke, og Alle vare nu forundrede over, at dets første Modtagelse havde været saa kølig. Ifald det var blevet mig forundt ogsaa at tage "Fata Morgana" i min Haand, da er det min Tro, at Resultatet skulde være blevet som ved "Syvsoverdag". Kun meget Faa ane, hvad en Sceneinstructeur formaar, der har Evne til at trænge ind i en Digters Arbeide og bestemt veed, hvad han vil, og som har Autoritet til at sætte denne sin Villie igjennem lige overfor 222 Personalet, Maskinmesteren, Theatremaleren og Bestyrelsen. "Fata Morgana" er forresten af Alt, hvad Heiberg har skrevet, saa godt som det eneste, man i Tyskland har stødt i Trompet for. Det blev omtalt som en ny "Morgenrøde", der var opgaaet i den dramatiske Litteratur, og har været Gjenstand for vidtløftige Undersøgelser. Heiberg tog sig ikke det uheldige Udfald af sin "Fata Morgana" videre nær, men beholdt sit gode Humeur uforstyrret, - en Roes, som ikke kunde tilkomme mig. Min Trøst var, at Hertz og Paludan-Müller udtalte deres Forstaaelse og Taknemmelighed for Stykket. Af andre Roller fra denne Saison skal jeg kun nævne Pagen i Paludan-Müllers "Fyrste og Page". Her var stillet en ny Fordring til mig, da jeg i dette Stykke skulde optræde i en virkelig Elskerrolle; ikke som en Dreng, men som en Yngling, der lidenskabeligt er forelsket i en ung Fyrstinde, som dog er ældre end han selv. Denne Opgave interesserede mig i høi Grad. Vore daværende Elskere spillede mig aldrig ret tilpas. De manglede i mine Øine Finhed, Lidenskab og Ridderlighed mod deres Hjertes Dame. Ogsaa lykkedes det mig virkelig at frembringe den Illusion hos Publikum, at de saae en ung Mand for sig. Ryge sagde en Aften til en ung Elsker ved Theatret, der gik over Scenen ned paa Tilskuerpladsen for at bivaane Forestillingen: "Ja, gaa ned og se paa hende! Hun spiller jer Alle sønder og sammen; der er ikke En af jer, der formaar at spille en Elsker som hun. Gaa ned og se, om I kan lære hende det af."

SOMMEREN 1838.

Imidlertid havde den megen Spillen i store og anstrengende Roller begyndt at tage paa mine Kræfter, og især led jeg i nogen Tid af en Svækkelse i Halsorganerne, hvilket var mig til stor Plage. Alle Midler, som

bleve anvendte derimod, vare hidtil frugtesløse, og man raadede mig at tænke paa en Badereise til Ems. Ryge, der jo selv havde været Læge, forinden han blev Skuespiller, sagde ofte til mig: "Dette her gaar aldrig godt. De vil i Tiden komme til at bøde for, at De i en Alder af 13 Aar alt har begyndt at udføre anstrengende Roller. Først i det 20de Aar er Legemet udviklet, og før bør Ingen begynde paa den for Sjæl og Legeme anstrengende Kunst." Da Saisonen var tilende, trængte jeg derfor høiligen til at styrkes. Vi besluttede da dette Aar ikke som sædvanligt at ligge paa Landet, hvor Husholdningsbyrderne fremdeles toge paa mine Kræfter; men Heiberg og jeg havde lagt den Plan, at vi To vilde reise gennem Sjælland paa Kryds og tvers for rigtigt at lære vor kjære Fødeøes Skjønhed at kjende. Gid jeg kunde beskrive denne Reise og flere lignende, som de fortjene! Vi leiede os en 223 lille aaben Vogn, kun til to Personer, med to raske Heste for. Heiberg var selv Kusk og en meget god Kusk. Følgende Gjenstande toge vi med - og det vil jeg raade Enhver, der gjør lignende Reiser, til at efterligne - først: The og Caffé; thi Caffén i Kroerne, med den forfærdelige Cichorie, er ikke til at drikke; dernæst: en Flaske Cognac; thi denne findes sjelden, men kun det danske Kornbrændevin; og endvidere Lagener; ikke fordi vore Almuesfolk jo have Linned trods Kjøbenhavnernes, men fordi det næsten hører til Umulighederne at faa dem afdampede, hvorfor man altid har den Lidelse at ligge paa fugtigt Linned. Naar man har disse Requisiteer og iøvrigt stiller beskedne Fordringer, saa er man temmelig sikret. Hverken Heiberg eller jeg vare Vanemennesker med Hensyn til alle disse Smaating, der antages at høre til Livets Fornødenheder. Vi kunde tage Alt, som det faldt, med et glad og muntert Sind, af de smaa Gjenvordigheder uddrage det Comiske, men aldrig det Ærgerlige.

Den Følelse af Frihed og Glæde, hvormed jeg satte mig ved Heibergs Side paa vor lille Vogn, lader sig ikke beskrive. Imedens vi kjørte fremad i den muntreste Samtale, betragtede de smukke, livlige og raske Heste, da syntes jeg, at hele Verden hørte mig til, og en Livsglæde, der styrkede Sjæl og Legeme, gennemstrømmede mig. Vi besaae nu vidt og bredt det yndige Sjælland og nøde ret alle dets Skjønheder. Og hvor er her ikke skjønt! Vi lagde aldrig nogen fast Plan, men lode Tilfældet bestemme vor Reise fra Sted til Sted. Stode vi nu af i en Kro, og denne var renlig og net, da bleve vi her et Par Dage. Det kunde da hænde, at jeg saa mit Portrait hængende paa Væggen imellem de for vore Kroer eiendommelige Billeder, som pryde de kalkede Vægge. Kromanden eller Konen stirrede da undertiden opmærksomt paa mig og lod Øinene med et spørgende Blik glide fra mig hen paa Billedet. Ofte kunde de ikke tilbageholde deres Nysgjerrighed, men kom tilsidst frem med det Spørgsmaal: "Tør vi spørge, er det ikke Fru Heiberg?" Naar vi nu bekræftede dette, saa vidste de brave Folk ikke alt det Gode, de vilde gjøre os. De bragte deres Børn, et efter et, og sagde: "Det er Fru Heiberg; ræk hende Haanden." De smaa Unger stode da betuttede med Fingeren i Munden og gloede paa mig med en forlegen og spørgende Mine. Min Kjærlighed til Børn gjorde da, at vi meget hurtigt bleve gode Venner, og de løb efter mig, hvor jeg gik og stod, og gjorde sig alleslags smaa Ærinder til mig. Det hører med til mine stadige Oplevelser, at jeg aldrig er kommen i Berøring med Folk, især af den simple Klasse, uden at disse have fattet en særegen Fortrolighed til mig. Inden vor Afreise fra et saadant Sted var det sikkert, at jeg var indlemmet i hele Familiens Historie. Konen betroede mig sine Sorger og Gjenvordigheder, Døtrene deres, og de smaa Børn foresnakkede mig alleslags. Ved vor Afreise toge de Afsked med 224 os som fra gamle Bekjendte, rakte os trohjertigt Haanden til Farvel og bade os komme snart igjen. Børnene rakte mig til Afsked Blomster fra Haven, bleve staaende i Døren og nikkede til os, saa længe de kunde se os. Ak, det var deilig!

Kjender Du, min Læser, den ubeskrivelige Følelse, naar man efter et saadant Ophold i en Kro paa Landet i den tidlige, friske Morgenluft sætter sig op paa Vognen? Naar Hestene staa og skrabe med Hoven af Utaalmodighed efter at komme videre, naar Pisken da knalder, og Vognen ruller let hen ad Veien? Kjender du denne Fornemmelse, det fornyede Haab, der ligger i den begyndende Dag? Naar Lærkerne juble i høien Sky og slaa deres Triller, som om det lille Bryst skulde sprænges? Naar Markerne endnu glimre af Dugperlerne, naar Landmanden vandrer med sine Redskaber paa Nakken og i Forbigaaende siger sit: Godmorgen! Naar Gaasedrengen driver sin Skare ud, idet den gækker sit hæse Pludder og med et latterligt Skrig farer til alle Sider for at undgaa de muntre Hestes Trav? Du kjender alt dette, jeg veed det - thi hvilket Menneske har ikke fornummet den Sjæleglæde, som en saadan ung Morgen bebuder. Men kjender du da ogsaa det, at sidde ved dens Side, hvis Selskab er dig det kjæreste, med hvem du er forenet i alle Interesser, hvis Tale aldrig kjeder, hvis Taushed kun er en sympathetisk Følelse af, at Du selv ønsker at tie for uforstyrret at lade dine Tanker gaa paa fri Vandring hid og did? Gid du ogsaa kjendte dette: Hvor enhver Tankeytring forstaas og opfattes rigtigt, hvor ikke disse forfærdelige Bomme pludselig slaas ned, saa at en Fortsættelse af det Begyndte er en Umulighed, idet Bommene synes at sige: "Vend om, thi herigjennem kan du ikke komme; denne Vei kjender jeg ikke, og paa den kan jeg ikke følge dig; thi jeg veed ikke hvorfra og hvorhen." Disse Tankespærringer standsede aldrig vore glade og meddelsomme Samtaler. Og nu at kjøre saaledes sammen i Solnedgangen, at se de gyldne Skyer drage over vore Hoveder og lidt efter lidt leire sig i Horizonten, medens denne forunderlige Taushed udbreder sig i Naturen, hvor man kun af og til hører en ensom Fugls Pib; ser Haren frygtsomt springe i Kornet, idet den af og til standser og reiser sine spidse og lyttende Øren. Aftenduggen nøder En til at slutte Reisetøiet tættere om sig, idet man kvæges i den behagelige Kølighed ovenpaa den hede Dag. Hestene dampe ligesom Markerne og Moserne, hvor Elverfolket stiger op og begynder sin natlige Dans; indtil Mørket lidt efter lidt falder paa, og man med en vis Spænding lader den ensomme Vandrer passere forbi Vognen og uvilkaarligt vender sig om for at se, om han fortsætter sin Vandring i modsat Retning af Vognen; indtil man forventningsfuld holder udenfor den Kro, hvor nye Eventyr vente paa os. Den næste Morgen gjør man en Vandring i Skoven paa de ubekjendte Steder, kommer hjem

derfra med 225

Haanden fuld af Markblomster, sætter sig ved Caffebordet og lægger Planer for den øvrige Dags Glæder. Kjender du alt dette? Jeg har kjendt det. Du udbryder maaske: "Hvor har dette Menneske dog været lykkeligt! Hvor mange Goder var hun dog ikke i Besiddelse af!" Du har Ret; jeg var et begunstiget Menneske fremfor tusinde Andre; og dog var der dybt i min Sjæl en Smerte, en udsigelig - en Længsel, en Sjæleklage - en ubetvingelig. En Gang, da jeg udtalte denne Sjæleklage for min Velynder, den elskelige Biskop Mynster, sagde han: "Jeg kjender dette selv. Det er Sjælen, der længes efter sit rette Hjem, det er Aanden, der prøver sine Vinger og længes efter at hæve dem til Flugt mod det Land, som er vort rette, og hvori vi ere indskrevne som Borgere. Bedrøves ikke, min Veninde," vedblev han, "over denne Higen, denne Smerte - ve den, der Intet kjender til denne Længsel, denne salige Sjælelængsel." Disse Ord af den høiærværdige Mand have uforglemmeligt indprentet sig i min Hukommelse. Ofte, naar mit Tungsind overfaldt mig, gjentog jeg for mig selv: "Det er Sjælen, der længes og prøver sine Vinger -". Og dog vilde jeg ikke uden denne Smerte kunne have havt den Glæde, som jeg følte over alt Skjønt i Naturen, i Kunst og Poesi. Som i Maleriet, hvor Skyggen fremhæver Lyset, saaledes er det ogsaa i Sjælen. Har Glæden ingen Baggrund af Alvor, da bliver den tom og uden Virkning paa vort indre Menneske. Og glæde mig kunde jeg i Sandhed - især i Naturen, i denne var jeg paa dette Punkt af mit Liv istand til at hæve min Sjæl til den høieste barnlige Glæde. Hvert Straa, hver Blomst, hver Belysning paa Himlen og Skyerne kunde lette min Sjæl for denne Ballast, som af og til gjorde den blytung. Derfor var jeg aldrig gladere end paa disse smaa Reiser med Heiberg, hvoraf vi foretog os flere. Da følte jeg mig let og fri og havde gjerne fortsat dem i det Uendelige. Ofte lignede vor Reise en Flugt. Undertiden, naar vi kom til en eller anden af de mindre Byer i Sjælland og vilde opholde os der for ret at bese Omegnen, og Heiberg var gaaet ud iforvejen for at kunne være min Veiviser, kom han ilsomt tilbage og sagde: „Vi maa strax videre, thi her faa vi ingen Ro. Jeg har mødt denne eller hin Herregaardsmand, og han vil nu endelig, at vi skulle tilbringe nogle Dage hos ham og Familie." Eller ogsaa havde Nogen af den lille Bys Beboere hørt, at vi vare ankomne, og aflagde Visit for at indbyde os. Vi lavede os da strax til at kjøre videre. En Gang, da vi saaledes bleve drevne paa Flugt fra Præstø, sagde Heiberg: "Har du Mod, thi det regner saa smaat?" Mod var i det Hele taget ikke Noget, jeg manglede, og vi satte os derfor hurtigt paa den aabne Vogn for at kjøre afsted. Men vi havde neppe kjørt et Kvarterstid, før en skyllende Regn begyndte, og da vi ingen Station kunde naa før Aften, kjørte vi hele Dagen i denne og bleve saa gjennemvaade, at Heibergs Tobaksaase opløstes i hans Lomme, 226 og han var ikke istand til selv at tage sin Pengepung op for at betale Staldkarlene paa de Steder, hvor vi maatte standse for at fodre Hestene. Vi tog det imidlertid begge fra den lystige Side. Det Ubehagelige i saaledes at blive vaad varer kun, saa længe man kæmper for at holde sig tør. Har man først opgivet dette, da er det Værste overstaaet. Vi ankom om Aftenen til Kjøge saa vaade som druknede Mus. Heiberg ængstede sig kun for, at Værtshuset, vi kom til, skulde være slet; ved vor Ankomst sagde han straks til Værten: "De ser, hvorledes vi have det; vil De nu give os det Bedste af, hvad Huset formaar, thi vi have saa godt som Intet nydt i Dag. Har De Champagne, da giv os en Flaske til Maden at varme os paa." Denne Anmodning satte os strax i Respect hos Værten, og han lovede at gjøre sit Bedste. Vi klædte os nu om fra Top til Taa i tørre Klæder. Efter kort Venten satte vi os til Bords og bleve til vor Overraskelse beværtede, som om det havde været hos en af de første Restaurateurer i Paris. Dette satte os i den overgivneste Stemning, og mod Slutningen af Maaltidet kaldte Heiberg Værten ind og bevidnede ham sin Agtelse, idet vi drak hans Skaal i Champagnen. "Hvorledes kommer en Kunstner i Faget som De til at bo her i Kjøge?" spurgte Heiberg ham. "Jeg har lært, hvad jeg kan af en fransk Kok," svarede Værten, "men det er et bedrøveligt Ophold her for mig. De Danske bryde sig ikke om andet end Kyllinger og Agurkesalat, saa jeg agter, saa snart jeg kan, at flytte herfra." Vi sov fortræffeligt ovenpaa denne Dags Fata og stege næste Morgen til Vogns i det herligste Solskin, hvori hele Naturen duftede, forfrisket af det Regnbad, som den Dagen forud havde modtaget. Hestene vare neppe til at holde tilbage, saa overmodige vare de, thi Heiberg havde ikke mindre sørget for dem end for os selv. Han overlod paa saadanne Ture aldrig deres Pleie til Staldkarlens Godtbefindende, men stod selv hos og holdt dem med Selskab under deres Maaltid. - Forfriskede og oplivede vendte vi efter denne Reise tilbage til Kjøbenhavn for atter med fornyet Mod og Styrke at tage fat paa vore Forretninger.

VINTEREN 1838-39.

Imidlertid mærkede jeg snart ved atter at udføre mine mange Roller, at den Svækkelse i Halsen, hvoraf jeg i nogen Tid havde lidt, begyndte at blive af en alvorlig Natur. Hertil kom, at jeg begik den Daarskab at lade mig overtale til at udføre en Hovedrolle i en lille Operette: "Sara", af den danske Componist Løvenskiold. Denne lidenskabelige Rolle var i og for sig anstrengende nok til at trætte, og nu kom hertil Sangen og de mange Claverprøver foruden Theaterprøver - det var mere, end jeg kunde taale, og 227 mit Onde i Halsen tog saaledes til, at jeg for Alvor maatte tænke paa en Emserreise til næste Sommer. Jeg spillede dog hele denne Vinter som sædvanligt, men under ideligt Tryk af denne Halssvækkelse. At gjøre en saadan Reise var imidlertid saa bekosteligt, at vi ikke for egne Midler kunde bestride den, saa meget mindre som jo vort Hus

maatte føres som sædvanligt i Hjemmet for Heibergs Moders og den unge Buntzens Skyld. Jeg tyede da til den gode Frederik den Sjette og bad ham, om jeg ikke ved Hjælp fra Staten kunde komme til at reise til Ems, i Haab om, at dette Bad vilde gjøre sin Virkning paa mig, som saa ofte paa mange Andre. Jeg talte med ham uden Frygt som med en gammel Bekjendt, thi jeg har jo alt fortalt, hvor nær han stod mig gjennem mine Drømme. Han tog imod mig paa den faderligste og hjerteligste Maade, og da jeg sagde ham, at jeg var syg, stode Taarerne i det trofaste blaa Øie. "Gud bevares! Gud bevares!" raabte han den ene Gang efter den anden. "Er De syg? O, nei, det gaar ikke an; saa maa vi gjøre, hvad vi kunne for at faa Dem rask; Dem kunne vi ikke undvære, De er jo vor Perle." Ved disse sidste Ord var det, ligesom han selv blev forlegen over sit Udbrud, og der trak et rødt Skjær over hans ellers blege Ansigt. Jeg ønskede i dette Øieblik at slutte ham i mine Arme, saa elskværdig stod denne, for alle Lidelser følende, menneskelige Konge for mig. Det var en bekjendt Sag og erfaret af Utallige, at naar Nogen, som var syg, henvendte sig til ham, da greb en saadan Medlidenhed ham, at Bønnen flux var opfyldt. Mange foruden mig have vist set dette kjærlige Øie fyldt af Taarer. Adskillige have vist ogsaa misbrugt denne Hjertensgodhed til Skam for dem selv, men ikke for ham; thi det veed jeg, at jeg ikke vilde have været i Dens Sted, der havde fremkaldt disse Taarer ved en Løgn. Med den inderligste Hengivenhed og Taknemmelighed mindes jeg ham i hint Øieblik. Hans Ord vare ikke "favre Ord", der gled hen over Læben, men de vare følte og mente; og jeg fik, hvad jeg ønskede for at kunne reise til Ems.

Blandt de andre nye Roller, jeg spillede i Vinteren 1838-1839 var Sophies i "Veien til Ødelæggelse", Rosauras i Galderóns "Livet en Drøm" og endelig Ernestines i "Kjærlighedsdrømme", et fransk Stykke, bearbejdet af Heiberg.

1827 var "Kjærlighedsdrømme" første Gang opført og havde gjort stor Lykke. Fru Nielsen (dengang Fru Wexschall) udførte da Ernestines Rolle til Fuldkommenhed. Det var altsaa nu 12 Aar siden. Stykket havde i længere Tid været henlagt; Fru Nielsen spillede ikke mere unge Elskerinderoller, og da nu Directionen ønskede dette Stykke atter optaget paa Repertoiret, bad den mig om at overtage denne Rolle. Jeg mindedes endnu altfor levende Fru Nielsens Fremstilling til, at det var mig muligt at løsrive mig fra hendes 228 Opfattelse og skabe et selvstændigt Billede; dette følte jeg mere og mere ved Indstuderingen. Det var en forunderlig og vemodig Følelse, hvormed jeg beskæftigede mig med denne Opgave. Min Forgjængerindes Liv gled forbi min Phantasi, og mange Erindringer, mange Ungdomsminder dukkede op for mig. Det var nu fem Aar siden, hun hin Dag i Dyrehaven havde sagt de store Ord om Nielsen og deres Samliv. Det var ikke undgaaet min Opmærksomhed, at denne Illusion om ham og hans Værd var borte. Publikum, der misbilligede denne Forening, havde paa et Publikums sædvanlige, skaanselsløse Maade viist hende, at dets Gunst var hende berøvet; hertil kom, at hun tidligere end almindeligt tabte sit ungdommelige Udseende ved en for Blondinerne ikke sjelden Plage, nemlig en echaufferende Rødme, som ved den mindste Sindsbevægelse udbredte sig over hele Ansigtet, og som ingen Sminke formaade at dække. Overgangen fra Elskerinde til ældre Characterroller er ikke let. Man har ondt ved at faa Publikum ind paa at betragte de nye Skikkelser af den gamle velbekjendte Personlighed. Hertil kom, at comisk Talent - det Eneste, som gjør Overgangen let og gennemførlig, naar den skal ske temmelig brat - var hun efter min Mening ikke i Besiddelse af. - Alt dette tilsammen gjorde, at hun paa den Tid var saa godt som ude af Repertoiret, medens hendes Lyst til at virke i dette var uforandret. Og alt dette gjorde atter, at der i hendes ellers bløde Sind var kommet en Bitterhed, en Irritabilitet, som gjorde hende ukjendelig for dem, der havde kjendt hende i tidligere Aar. Med Smerte saae jeg dette, og ikke sjelden var jeg selv Gjenstand for hendes opfarende Væsen; men aldrig gjengjældte jeg i ringeste Maade disse Udbrud; thi de bedrøvede mig uden at saare eller opirre mig. Dette følte hun ofte selv og gjorde mig undertiden bagefter en Undskyldning; da forsikrede jeg hende, at jeg slet ikke havde bemærket, hvad hun nu vilde undskylde. Jeg erindrer, at i Prøven til "Svend Dyrings Huus", i Slutningsscenen, da jeg paa Ryges Ordre (som dengang var Sceneinstructeur) styrtede ud ad den Dør i Baggrunden, hvor Helvig (som Fru Nielsen udførte) lader sig tilsyne, blev hun aldeles ude af sig selv og foer op imod mig, idet hun erklærede, at hun ikke spillede Rollen, ifald jeg gik ud ad denne Dør, thi det var med andre Ord at ville sige, at Helvig lokker Ragnhild ud i Vandet, hvor hun drukner; og hvis det var Meningen, da havde hun en gal Opfattelse af Rollen og vilde altsaa ikke spille den. Jeg blev meget forundret over denne uventede Heftighed og sagde for om muligt at standse den - thi jeg holdt virkelig saa meget af hende, at det smertede mig at se hende i denne Tilstand: "Jeg vil gaa ud ad hvilken Dør, De vil. Det er efter Ryges Bestemmelse, at jeg gaar ad denne. Tillader han mig at gaa ad en anden, da er jeg villig dertil." Ryge kom nu og erklærede, at det var arrangeret saaledes paa Forfatterens Begjæring. Og hun maatte give sig 229 tilfreds. Saadanne Udbrud af hende havde jeg den største Medlidenhed med, thi de udspringe af en Irritabilitet, som kommer af Modgang og et sønderrevet Sind. Men der var mange Andre i Theaterpersonalet, som ikke toge hendes Heftighed fra denne Side og bieve yderst forbitrede derover, saa jeg bestandigt maatte tage hende i Forsvar. Da jeg nu sad og indstuderede den Rolle, hvori hun i sine lykkelige Dage havde gjort saa stort Indtryk paa Publikum, da tænkte jeg ret paa hendes uheldige Skjæbne, sammenlignet med min. Jeg stod mig i dette Øieblik med Publikum, saaledes at jeg vidste forud, det vilde modtage min Udførelse af Rollen med Bifald, om end den stod langt under hendes. Det var mig formeligt imod, at dette vilde ske, og jo nærmere Dagen kom til Stykkets Opførelse, des mere beklemt blev jeg om Hjertet. Da Tiden nu var der, blev jeg saa ilde tilmode, at jeg for at lette mit Sind følte Trang til at udtale mig for hende selv som det eneste Middel til at bringe min Stemning i Ro. Jeg sendte hende da den Dag, jeg første Gang skulde spille hendes Rolle, en Bouquet Blomster og udtalte i et Brev, at hun maatte tro, at jeg fuldt vel vidste, hvad

jeg skyldte hende, af hvad Godt der iaften vilde være i min Fremstilling, og at mit Spil kun vilde være et Forsøg paa at fastholde, hvad hun havde opfattet; at det Bifald, der iaften vilde lyde for mig, vilde jeg bede hende tilegne sig, som den, det egentlig tilkom - og Andet mere, som jeg nu ikke husker. Efter at dette var gjort, følte jeg mig lettere tilmode, og denne Følelse tiltog, da jeg endnu inden Forestillingen var begyndt, modtog følgende Brev fra min Ungdoms Veninde:

"Kjæreste Hanne! Jeg kan ikke sige, hvormeget din kjærlige Opmærksomhed for mig har rørt og glædet mig, og jeg sender dig derfor min hjerteligste Tak ligesom min hjerteligste Forsikkring om at din Triumph i Aften skal af mig erfares med Glæde. Jeg nedlægger med lidt Veemod jeg vil ikke nægte det men med de bedste Ønsker min Ret til Ernestine i dine Hænder da jeg veed du vil behandle hende med samme Kjærlighed som jeg engang stræbte at gjøre. Dersom jeg i Aften useet af Andre kunde sidde i en lille Krog vilde jeg gjerne endnu engang see denne min Yndling, men i Logen kunde man let misforstaae min Bevægelse og jeg bliver derfor hjemme, og ønsker dig i al Stilhed til Lykke. Farvel min kjære Hanne endnu engang

Tak!

Din hengivne

Anna Nielsen."

Fredag d. 18de Januar 1839.

Stykket blev spillet og gjorde Lykke, hvilket jeg denne Gang dog ingen ret Glæde havde af; thi det Bifald, jeg modtog, tilkom i Grunden en Anden, 230 som et glemsomt Publikum ikke mere, saaledes som jeg, erindrede. Det er Skuespillerens Lod; deres Billeder ere borte med dem selv.

For hver Dag, Uge, Maaned, der var tilbagelagt i denne Saison, takkede jeg Gud, saaledes længtes jeg efter Badereisen i Haab om at blive helbredet; thi det er ingen ringe Kval at føle et Onde, netop paa det Organ, hvormed man skal virke. Man sagde mig fra alle Kanter, at der var ikke det mindste at mærke hertil paa Scenen, og dette trøstede mig tildels, men jeg selv mærkede det og led derunder. Hvad der vist ogsaa havde fremkaldt dette Onde foruden Theateranstrengelserne, var min Passion for at spinde. Ved Rokken repeterede jeg mine Roller, idet jeg fandt Behag i den ensformige og beroligende Snurren af Hjulet. Men jeg tror, at det fine Støv, som flyver op, naar Hørren spindes, og som man uafbrudt sidder og indaander, er af uberegnelig Skade for Bryst og Hals. Jeg maatte derfor opgive denne Yndlingsbeskæftigelse, saa haardt det end faldt mig, og jeg vil raade Alle, som virke ved Stemmens Brug, aldrig at befatte sig hermed.

EMSERREISEN 1839.

Saa snart Saisonen var tilende, reiste Heiberg og jeg til Ems. Vi havde den Glæde her at træffe Assessor Drewsen med Kone og Svigerinde, Fru Lind, begge Døtre af vor gamle Ven Collin. De havde begge Hengivenhed for os og bleve glade ved vor Ankomst. Vi fulgtes ad paa vore Morgenvandringer, hvor Fru Drewsen satte Liv i os ved sine comiske Bemærkninger over de andre Badegjæster; Bemærkninger, der altid vare fulde af Lune uden at indeholde nogen Ondskab. Selv havde jeg ogsaa et aabent Øie for alle de Karikaturer, hvormed Badesteder altid ere rigeligt forsynede, og jeg berigede min physiognomiske Kundskab i mere end een Retning. Jeg nød ret den Glæde her at gaa ubemærket og ukjendt i denne Menneskemasse. Om Middagen mødtes vi ved Table d'hôte, som samlede to til tre Hundrede Mennesker. Her var Samtalen, især mellem Heiberg og Fru Drewsen, lystig indtil Overgivenhed. De andre Badegjæster saae tidt med misundelige Øine til vor lille Kreds, og det lod, som om de inderligt ønskede at kunne faa nogen Part i denne Lystighed. Vor Latter smittede ofte de Fremmede, saa de lo med uden at have Anelse om, hvad vi sagde i vort danske Sprog. Det morede Heiberg at iagttage den Opmærksomhed, vi vare Gjenstand for, og han ytrede i sin Lystighed: "De tro vist, at jeg er uhyre interessant og underholdende." Naar Samtalen nu slappedes, saa henvendte han sig pludselig som i et Spørgsmaal til Fru Drewsen i et selvlavet, kaudervelsk Sprog, som intet indeholdt uden Lyde, der lignede Ord; dette var det umuligt for hende 231 eller os andre at modstaa, og vi brøde ud i en ustandselig Latter. Han sagde da: "Nu tro de, det var en uhyre interessant og morsom Bemærkning, jeg kom med." Og en taknemmeligere Tilhørerinde end Fru Drewsen var ikke let at finde. Hun havde den elskværdige Egenskab at kunne le saaledes fra Hjertensgrund, at denne Latter rev alle med sig. Digteren Aarestrup var ved denne Tid kommet i Mode, og Fru Drewsen var en af hans Tilhængere. Heiberg drillede hende nu med at gjøre sig lystig over ham, thi han kunde ikke finde Smag i hans Muses Frembringelser. Fru Drewsen blev meget fornærmet over, at han ytrede, der var altid noget urent i hans Lyrik, og at man uden videre kunde improvisere en lignende, hvilket Øieblik det skulde være. Det var en ganske forfærdelig Hede denne Sommer i Ems, og som Følge heraf fandtes der en saadan Masse af Fluor - Heibergs Dødsfjender - som vi aldrig havde set Mage til. Under Disputen om Aarestrup, i hvilken Fru Drewsen blev hedere og hedere, plagede denne Pøbel mellem Insekterne hende i høi Grad, og jo hedere hun blev, jo

mere Behag fandt de i hendes Person. Da hun nu fortvivlede herover, improviserede Heiberg et Digt, som han for at gjøre det end mere parodisk gav den velklingende Titel "à l'Aarestrup". Og nu reciterede han sit Impromptu med comisk Pathos:

"Gud give, jeg var en Hest!
Saa skulde jeg med min Hale,
Alt som jeg kunde bedst,
I Sommerheden dig svale;

Og jage de fæle Fluer
Bort fra din Rosenkind;
Og jage de andre Fruer
Dem i Haarfrisuren ind."

Dette Impromptu blev naturligvis lønnet med Skoggerlatter af os Alle, og hermed endte Kampen om Aarestrup.

Under vort Ophold her og i Samlivet med disse Damer, indtraf Fru Linds Fødselsdag, og Heiberg og jeg tænkte paa at skaffe hende en eller anden Glæde. Heiberg afskrev nu flere danske Nationalmelodier og aftalte med Musikcorpset, der musicerede paa Promenaden, at indstudere disse. Da hun nu om Morgenen indfandt sig paa Promenaden, spillede de efter et Tegn fra Heiberg: "Kong Christian stod ved høien Mast" og flere, som han havde opskrevet. At høre disse hjemlige Toner paa et fremmed Sted i Udlandet rørte baade hende og os Andre. Hvor man dog hænger ved sit Fædreland med mange fine Traade, og hvad sætter disse i stærkere Bevægelse end Toner 232 fra Hjemmet! Hvorfor just ved Toner? Jeg tænker, fordi Musiken er saa elastisk, at enhver Stemning kan lægges i den. I et muntert Drikkegilde kan Melodien "Kong Christian" forhøie det Jublende i Sindsstemningen, og ved en Leilighed som denne kan den fremkalde Alvor, Vemod og Længsel. Musiken er ligesom Naturen: glad med den Glade, bedrøvet med den Bedrøvede. Denne guddommelige Kunst indeslutter Alt, Jord og Himmel, hvorfor den ogsaa er den eneste Kunst, der farer til Himmels - thi Hvo kan tænke sig et Paradis uden Toner? Derfor har Raphael ogsaa ladet sine Engle staa i Skyerne, spillende paa Instrumenter - og der tales om Englenes Chor. - Ingen anden Kunst kan komme med i Himlen, de ere for jordiske, for begrænsede; de *stræbe* efter at gribe det Uendelige, Musiken *har* grebet det og bærer det i sig. - Heiberg bilder sig ind, at det skriver sig fra denne Dag, at disse Melodier: "Kong Christian", "Danmark, deiligst Vang og Vænge" og flere, have naaet til Udlandet, hvor vi flere Aar efter hørte dem paa andre Badesteder. Mærkeligt var det at se de andre Badegjæster standse paa Promenaden og med stor Opmærksomhed lytte til og interessere sig for disse Melodier. Flere gik hen til Musikcorpset og spurgte, hvad det var de spillede? "Danske Nationalmelodier", lød Svaret til vor Glæde og Stolthed. I en tre Ugers Tid vare vi her sammen med disse vore Venner; da reiste de hjem, og vi bleve tilbage; thi min Kur var endnu ikke tilende. Saa længe vi vare et sluttet Selskab, gjorde vi ingen fremmede Bekjendtskaber. Vi trængte ikke til Andre, og Andre følte dette og holdt sig tilbage. Da Heiberg og jeg nu vare ene, gjorde vi des flere Bekjendtskaber. Man tog Anledning ved at spørge om de Bortreiste, og Begyndelsen var gjort. Det er bemærket af Alle, at intet Sted er Nysgjerrigheden i saa stærk Bevægelse som ved Badestederne. Man søger paa alle Maader at finde ud af hinandens Forhold og Stilling i Livet, der gjøres derfor ideligt Spørgsmaal til En, ligesom før at give den Spurgte Leilighed til at aabne sine Læber og sit Hjerte. Da det nu ikke var min Sag at betro mig til den Første den Bedste, saa havde de gode Folk ikke stort Udbytte af denne Udfritten, og dette spændte deres Nysgjenighed saa meget stærkere. "Er denne Reise Deres Bryllupsreise?" spurgte flere af Damerne mig. Og da jeg leende svarede: "Nei, jeg har alt været gift i 8 Aar", udrøede de meget smigrende for mig: "Min Gud, hvor gammel var De da, da De blev gift?" Det er ganske vist, at vi danske Damer sædvanligt bevare vor Ungdommelighed meget længere end f. Ex. de tyske, og at jeg godt selv kunde se, at mangan en af de tyske unge Piger saae ældre ud end jeg. Mindst anede jeg dengang, at netop det samme Spørgsmaal vilde blive gjort mig 17 Aar efter i Marienbad. At jeg var Skuespillerinde, holdt jeg hemmeligt for Alle. Jeg vilde nyde det, ikke at blive set paa med andre Øine end ethvert andet skikkeligt Menneske; og mine tyske Veninder anede 233 derfor ikke min offentlige Stilling. Det var mig behageligt uden denne Nimbus at kunne interessere Andre, og disse Damer viste mig virkelig en Hengivenhed, der formeligt satte mig i Forundring. Naar man har erfaret, hvorledes de tyske Theatres Personalers ved deres private Liv ikke sjeident have degraderet sig i den offentlige Mening, da kan man sandelig ikke faa Lyst til hos Fremmede at regnes til denne Klasse. Her i Ems saae jeg første Gang udenfor Scenen den berømte tyske Skuespillerinde, Charlotte v. Hagn. Hun spiste hver Middag i samme Sal som vi omringet af adskillige rige Landjunkere. Jeg var aldeles forbauset over denne Dames hele Holdning og forargelige Opførsel og takkede Gud, at jeg ikke kjendte hende personligt og hun ikke mig. En Middag, da jeg og mine tyske Veninder sade og udtalte os sagte om, hvor uhyggeligt og anstødeligt dette grove Koketteri forekom os, faldt den pudsige Replik af en af dem, henvendt til mig: "Ak ja! Disse Actricer maa nu bære sig ad, som de ville, man kjender dem dog strax." Jeg blev saa glad over denne Ytring, at Hjertet hoppede i Livet paa mig, som man siger; og i min Glæde kunde jeg ikke tilbageholde Ytringen af min Triumph, idet jeg svarede: "Ikke altid". - "Jo, altid, altid! Man kan ikke tage fejl," vedblev hun. Godt, tænkte jeg, engang skal du erfare, at du tog fejl. En Dag meldte Tjeneren os, at to danske Prinser ønskede at hilse paa os. Det var Prins Christian af Glyksborg (nu Kong Christian den Niende) og Frederik af Hessen. Under Samtalen med os sagde de, at de kun opholdt sig her een Dag paa en Gjennemreise, og bad, meget artig, om vi tillode, at de gjorde os Selskab ved Table

d'hôte til Middag. Vi svarede naturligvis, at det skulde være os en Ære, De to smukke unge Prinser havde alt paa Morgenpromenaden gjort stor Opsigt saa vel ved deres Ydre som ved deres beskedne og nette Holdning. Vi vandt synligt i Badegjæslernes Øine ved, at de ved Table d'hote fandtes i vort Selskab. Efter denne Dag forøgedes Spørgsmaalene til mig fra vore tyske Damer: "Kommer De meget til Hoffet? Er Deres Mand ansat der? o.s.v." Paa mit sanddru Svar: at vi ikke kom til Hoffet, at min Mand ikke var ansat der, bleve de lige kloge, men sluttede sig ikke mindre til os.

En Aften, da Heiberg og jeg befandt os i Kursalen, traadte en høi, bleg Mand med en Dame ind. Det var Grosserer Th. Suhr og hans Kone. Vi kjendte dette Ægtepar kun fra Selskabslivet i Kjøbenhavn, uden at have talt synderligt med Fruen og slet ikke med hendes Mand. Saa snart Fru Suhr fik Øie paa os, blev hun meget glad, som man kan blive glad i Udlandet ved at se Landsmænd, og jeg hørte hende sige til Suhr: "Der staar Heibergs; lad os gaa hen til dem." Suhr, der saae mat og sygelig ud, holdt hende noget fortrædelig tilbage, men hun forlod ham og kom hen til os for at ytre sin Glæde over at træffe os her. Suhr blev da nødt til at følge efter, 234 med en kun slet dulgt Uvillie. Jeg lod, som om jeg Intet havde bemærket af alt Dette. Vi kom nu i Tale sammen, og da vi erfarede, de boede i samme Hotel som vi, fulgtes vi ad hjem. Heiberg bød Fruen Armen, og der var altsaa ikke andet for, end at den stakkels Suhr maatte byde mig sin, og vor Vandring begyndte. Jeg vidste, at Suhr var intim Ven af Tscherning, og jeg spurgte ham, om han havde gode Efterretninger fra ham, og hvorledes han havde det i sin maskerede Landflygtighed? Den frimodige og aabne Maade, hvormed jeg tiltaler Folk, gjorde ogsaa sin Virkning paa den ordknappe Suhr. Vi kom i en lille Disput om Frederik den Sjette og den nuværende Tids Forhold. Lidt efter lidt kom han i Aande, og Conversationen gik frit og utvungen imellem os, indtil vi naaede Hotellet. Vi drak The sammen, toge Afsked med hinanden og næste Morgen vare de reiste. Mindst drømte jeg i dette Øieblik om, at den Mand, der saa godt som var tvunget til at nærme sig os, engang skulde blive en af Heibergs og mine mest trofaste og hengivne Venner - en Ven, der skulde tage Del i alle vore Glæder og Sorger med en Inderlighed, som om vi vare hans Børn; hos hvem vi i Alt skulde hente Raad og Trøst, og hvor disse aldrig blev søgte forgjæves. Siden have han og vi i Forening leet ad hin Scene i Kursalen, hvor han med Magt blev ført hen til os. Han endte da med ganske rørt at sige: "At jeg har gjort Deres Bekjendtskab, takker jeg min Kone for, thi jeg tilstaar, at i hint Øieblik var det mig høist imod at gjøre noget som helst Bekjendtskab. Men vist er det", vedblev han, idet han rakte Haanden snart til Heiberg, snart til mig, "at intet Bekjendtskab har i den Grad glædet og interesseret mig som Deres". Da jeg i Spøg sagde: "Om jeg da slet ingen Interesse havde vakt hos ham fra Scenen?" svarede han: "Jeg havde jo aldrig set Dem der; i 20 Aar havde jeg ikke været paa Comedie." Dog denne Ven kommer jeg oftere tilbage til i mit Levnet og haaber, at Andre ved at lære ham at kjende skulle faa den samme Godhed for ham, som vi i Aarenes Række have faaet. Nu stod han saaledes i Manges Omdømme, at naar jeg fortalte Nogen, at jeg havde truffet ham og gaaet et langt Stykke Vei med ham til Hotellet, da blev der forundret spurgt: "Hvorledes gik det? Hvad kunde De tale med ham om?" Naar jeg da forsikrede, at han havde talt som alle andre Mennesker, og at det slet ikke var faldet mig vanskeligt at holde Conversationen vedlige, bleve de ganske forundrede. Han gik for en kold, tør og haard Mand, - vi skulle siden faa at se, hvorledes Verden tager feil i sine Domme.

Vor Afreise fra Ems nærmede sig, og med et rørt Hjerte toge mine tyske Veninder Afsked med mig; To af dem vare bosiddende i Frankfurt, og En af disse var hende, der havde sagt: at man altid kunde kjende Skuespillerinder, hvorledes end de bare sig ad. Vi havde paa Reisen til Ems lagt Veien over Frankfurt og der flere Gange besøgt Fru Homberg, en Søster til 235 Professor David i Kjøbenhavn. Da jeg nu tog Afsked med disse Damer, gave de mig deres Adresse, og jeg maatte love dem, at hvis jeg oftere kom til Frankfurt, jeg da vilde besøge dem; og da de fortalte mig, at de ofte kom til Fru Homberg, bad jeg dem at gaa til hende og hilse fra Fru Heiberg fra Kjøbenhavn. "Hun kjender mig godt," lagde jeg til, "og af hende vil De kunne faa al den Oplysning om mig, som De endnu kunde ønske Dem." Bevægede toge de Afsked med mig, takkede mig for mit Selskab og forsikrede, at de længe vilde mindes vore Samtaler og vort Samliv i Ems. Flere Aar efter kom Fru Homberg til Kjøbenhavn; jeg spurgte hende da om disse Damer, og om hun Intet havde at fortælle mig om dem? Med Latter fortalte hun mig da følgende Scene: "En Gang om Ugen," sagde hun, "pleiede vi at komme sammen med en Del andre Damer for at male, og da vi nu mødtes her første Gang efter Emserturen, sagde den ene af dem, at hun skulde hilse mig fra Fru Heiberg. Og nu vare de udtømmelige i deres Roes. Da jeg, uden at ane at dette vilde overraske dem, sagde: "Ja, og nu skulde I se hende spille!" - "Spille?" udbrøde de - "hvad spiller hun?" "Comedie," vedblev jeg. "Comedie!" raabte de med et formeligt Skrig, sprang op og stødte derved saaledes til Bordet, vi sade ved, at jeg maatte holde paa alle Malerapparaterne, for at ikke Alt skulde falde paa Gulvet. Og nu maatte jeg fortælle dem Alt, hvad jeg vidste om den danske Skuespillerinde. "Det havde vi dog ingen Anelse om!" udbrøde de. Jeg fortalte nu Fru Homberg deres Udladeiser i Anledning af Charlotte v. Hagn og glædede mig til, at disse Damer havde erfaret, at ikke alle Skuespillerinder vare som hun.

Paa Hjemveien ønskede vi at opholde os et Par Dage i Bremen. Vi toge ind i et af de bedste Hoteller, og om Middagen, efter at vi havde klædt os om, gik vi ned til Table d'hôte. Her kom vi i Samtale med en ung Herre, der sad lige overfor os. "De er vist Danske?" sagde han, efterat han i nogen Tid havde lyttet til Heibergs og min indbyrdes Samtale. Vi bekræftede dette, og nu fortalte han, at han i nogen Tid havde opholdt sig i Kjøbenhavn og endog forstod lidt Dansk. Han roste Byens Beliggenhed og det Kulturtrin, hvorpaa de Danske stode. "Deres Theater," vedblev han, "har overrasket mig; det er vist et af de første i

Europa. En Skuespillerinde som Deres Fru Heiberg skal man lede efter." Jeg blev ganske forlegen og saae paa ham, som for at udforske, om hans Lovtale over mig lød med Hensigt. Men han vedblev med største Frimodighed at udbrede sig om, hvad han havde set mig spille i. "Hvorfor reiser hun ikke til Tyskland," vedblev han, "og giver Gjæsteroller, hun vilde paa et Aar blive en formuende Kone." Heiberg kunde nu ikke modstaa sin Lyst til at ironisere over mit Talent, og Samtalen mellem ham og den Fremmede tog efterhaanden en saa pudsig Character, at jeg havde største Møie med at bevare mig for Latter. Mens denne Comedie nu 236

var i fuld Gang, reiste en Herre sig ved Enden af det lange Bord, og uden at have hørt et Ord af, hvad vi converserede om, hævede han sit Glas og sagde paa Dansk: "Tillader De, Professor Heiberg, at jeg ønsker Dem og Fru Heiberg velkommen tilbage! Jeg tvivler ikke paa, at jo De, Hr. Professor, er savnet i Kjøbenhavn, men jeg veed med Vished, at man i høi Grad længes efter Deres Frues Tilbagekomst." Jeg kan aldrig glemme det Blik, hvormed den tyske Herre lige overfor os betragtede mig. Overrasket og med et hurtigt speidende Øie traf hans gjennemborende Blik mig, saa at jeg hurtigt tog mine Øine til mig og saae skamfuld ned og turde ikke oftere se paa ham. Da vi vare ved Desserten, brøde vi hurtigt op og forlode Salen. "Det er da ogsaa utaaaleligt," sagde Heiberg, da vi stode i vor Stue, "at man allevegne skal være kjendt og ikke kan være i Ro for alle disse nævise Beundrere. Hvad var nu det for En, der udbragte vor Skaal?" Ingen af os kjendte ham. Mens vi sade og talte om den latterlige Begivenhed ved Bordet, ringede det paa Døren. Heiberg gik ud, og den omtalte danske Herre kom atter og sagde, at han var saa godt som hjemme i Bremen, og ifald vi tillode, vilde han om en Time komme med en Vogn for at kjøre os omkring og være vor Veiviser. Heiberg takkede ham for hans Tilbud, men sagde, at jeg var angrebet af Reisen og ønskede at hvile mig hjemme. Hermed gik han. "Lad os nu komme afsted!" sagde Heiberg, "thi nu, vi ere kjendte, faa vi ingen Ro her." Han bad da Værten skaffe os en "Hauderer", som kunde kjøre os til Harburg. I et Nu kom den ene Kusk efter den anden, alle i deres blaa Bluser, og tilbøde at befordre os. Imellem disse var en ung, smuk Mand med et fortræffeligt Ansigt. "Lad os tage ham," hviskede jeg til Heiberg, "man bliver i godt Humeur ved at se paa dette Ansigt." Denne Mand kaldte sig Julius og forsikrede paa den lystigste og mest humoristiske Maade, at ifald vi vilde betro os til ham og hans arabiske Heste, da skulde vi være i Harburg i saa god Tid, at vi strax kunde tage med Dampskibet over Elben til Hamborg. Heiberg foreholdt ham, at vi umuligt kunde være i rette Tid i Harburg, saa at vi kunde komme med Dampskibet. Han nikkede med Hovedet og saa skjælmsk paa os, idet han med en lille Vittighed forsikrede, at naar Julius og hans arabiske Heste lovede Noget, saa holdt de Ord. Vi pakkede nu atter vort Tøi sammen, og henimod Solnedgang kom Julius. "De kan godt sove i Nat i Vognen, lille Frue!" sagde han. "Bryd Dem om Ingenting, naar jeg kjører." Vi satte os da i Vognen i den deiligste Efteraarsaften. Julius begyndte strax at kjøre saa stærkt, at Heiberg sagde: "Dette er Vindbeutleri; det holder han ikke ud til Enden". Ved den første Station sagde Heiberg dette til ham selv. "Hoho!" svarede han, "dette er kun en Begyndelse, siden skal det gaa bedre." I den forreste Del af Wienervognen vare der Glasruder, saa Julius ved at vende sig paa Kuskesædet kunde se ind til 237 os, og i Et væk dreiede han sig og nikkede ind til mig, idet han sagde: "Har De det godt? Gaar det ikke rask?" Jeg nikkede til ham igjen og sagde: "Fortræffeligt!" - "Ja ja! Pas paa," gjentog han, "vi komme i rette Tid." Holdt vi for at fodre Hestene, hvilket han besørgede med største Omhu, da var han tillige utrættelig i at skaffe os, hvad vi ønskede, og med sit velsignede, glade Ansigt saae han mig ind i Øinene og spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til Dette eller Hint? Vare vi saa færdige, sprang han syngende op paa Bukken og fortsatte sin Nikken til mig gennem Glasruderne i Vognen. Han smittede os saaledes med sin Lystighed, at vi sade i een Latter og mærkede hverken til Søvn eller Træthed. Hvor er det dog en Himlens Gave at have et Sind som denne Julius! Hvad kan veie op herimod? Ingen af Jordens Gaver vilde jeg betænke mig paa at bortbytte for denne ene. Et saadant glad Menneske er som den kvidrende Fugl i Skoven. Jeg har engang læst i en videnskabelig Afhandling om Dyrene, at alle de triste, melancholske Dyr, de, som søge Mørket og Fugtighed og skjule sig for Menneskene, saasom Rotter, Edderkopper, Skrubbudser, Slinger, Flagermus o. s. v. - at alle disse indeholde Giftstoffer, hvorimod de glade, saasom den muntre Lærke og lignende Dyr, ikke have den ringeste Gift i sig. Jeg fandt dette saa smukt og sindrigt, at jeg aldrig har kunnet glemme det. Gjælder det Samme om Menneskene? Vor Julius var sikkert en af dem, der intet Giftstof havde i sig. *Ja, Glæden er en Gudedrik!* " Naar et Menneske kan være rigtig frimodigt og hjerteglad, saa kan man med Vished vide, at der er meget Slemt, som han ikke kan være. Man taler jo ogsaa om Gudelatteren; og Glæden er i Sandhed noget Guddommeligt, som vi Alle bør stræbe efter at hæve os til: den rette Sjæleglæde! Thi i den ligger Uskyld, Godhed, Frimodighed, Nøisomhed og en god Samvittighed. "Ak," sagde jeg til Heiberg, "jeg vilde ønske, at vi altid kunde beholde dette Menneske om os; man bliver bedre blot ved at se ham ind i det glade, muntre Øie." Næste Morgen indtraf vi virkelig i rette Tid til Harburg for at kunne gaa ombord paa Dampskibet. Triumpherende saae Julius paa os. "Naa! Har jeg holdt Ord?" spurgte han. Jeg trykkede hans Haand og sagde, at hvis alle Bremere vare saa ordholdne som han, saa havde jeg Lyst til at flytte til Bremen. Heiberg havde nogle Guldpenge, som han skulde have byttet for at betale Julius, men i den store Travlhed, som var ved Dampskibet, vilde Ingen sinke sig hermed, og vi stode der i Forlegenhed. Skibet skulde gaa, og vi vidste ikke, hvorledes vi skulde bære os ad. "Gjør intet!" raabte Julius. "Jeg faar mig en lille Seiltur - tager med Dem til Hamborg og kan være Dem behjælpelig med Et og Andet." Og han seilede nu virkelig til min Glæde med os. Paa Skibet underholdt jeg mig kun med Julius og spurgte ham, om han ikke vilde følge med til Kjøbenhavn og blive hos os. "Jo," svarede han, "det 238 vilde ikke være saa galt; saadan To som Dem og Herren havde jeg nok Lyst at være hos - men mine Heste! Nei, dem kan jeg ikke skilles fra; vi høre sammen, og jeg kunde ikke taale at tænke paa, at en Anden kjørte med dem og maaske ikke var god imod dem - og saa - er der ogsaa - nei, det gaar dog ikke an." Da vi kom til Hamborg, og han havde modtaget sine

Drikkepenge, som man kan tænke vare rigelige, vilde han paa ingen Maade tage Afsked. "Nei," sagde han, "jeg vil besøge Dem i et Hotel og passe paa Tøiet. Gaa De nu bare, jeg kommer efter med det Hele; jeg maa dog vide Dem i Havn, inden vi skilles." Nu aftalte vi, hvor han skulde bringe Tøiet hen, og faa Minutter efter at vi vare stegne af i et Hotel am Jungfernstieg, kom vor glade Julius med Alt. Her toge vi nu en virkelig hjertelig Afsked med dette elskværdige Menneske, der i dette Øieblik viste os, at han i sit ærlige Bryst gjemte Alvor ved Siden af Latter og Spøg. Taarer spillede i hans smukke mørkeblaa Øine, da han sagde os Farvel. Mit Ophold i Bremen og Turen derfra har altid staaet i mine Tanker i Solbelysning, og dette skyldes ene den glade, gode Julius.

Theatersaisonen var alt begyndt. Vi opholdt os derfor ikke synderligt i Hamborg, men toge strax til Lübeck for med Dampskibet at gaa til Kjøbenhavn. Efter en lykkelig Overfart indtraf vi den 15de September til vor gode Fødeby, hvor vore Venner modtog os med Glæde. Ved min første Optræden efter Reisen udtalte sig den Glæde, som Publikum følte ved atter at se mig. Man havde været bekymret for min Helbred, og dette bidrog til, at Modtagelsen var varm og inderlig. De andre Kunstnere og Kunstnerinder vare glade ved atter at have mig i deres Midte - men desværre, Badekurens Virkning mærkede jeg ikke stort til. Dog, jeg overvandt mig selv og spillede som sædvanligt. Det er utroligt, hvad man kan bekæmpe, naar Lysten er der til at udøve sin Kunst, og naar Publikums Velvillie bærer os og bringer os til at glemme selv legemlige Tryk. Man bragte mig Vers, man bragte Blomster, navngivne og unavngivne Venner sendte mig smaa Gaver; Alle viste mig deres Glæde over min Tilbagekomst - kort sagt, jeg var Lykkens Skjødebarn.

THRONSKIFTET.

H. C. Andersen havde skrevet sit Skuespil "Mulatten", og paa hans Bøn overtog jeg Cecilies Rolle, som var skrevet for mig. Det er, om man vil, en Ulykke for en Skuespiller at staa paa et nogenlunde fornuftigt kritisk Standpunkt. Det vilde være en ubetinget Lykke, ifald der blot blev budt os Mesterværker at fremstille, da vilde jo vor vakte Kritik forhøje Nydelsen af at være Organ for disse; men desværre, dette hører til de Dage i Theateralmanaken, 239

ved hvilke man sætter et Kryds. Sædvanligt bruges man til at bære alt det Skyllevand frem for Publikum, som Døgnets Poeter opvarte med, og som Publikum modtager, fordi det er nyt, thi Nyt vil man have, om dette Nye end er aldrig saa gammelt. Og det kan ikke godt være anderledes; thi et Theater maa unegteligt. hvis der skal være Liv i det, have Noget af Tidens Frembringelser, af Øieblikkets Digtere. Kun at leve af gamle, anerkjendte Mesterværker vilde være det Samme, som om et Menneske skulde leve et helt Liv ved blotte Erindringer, men Intet opleve i selve Øieblikket. Altsaa nogle nye Frembringelser høre til, og der bliver da intet Andet for, end at man i Kunsten som i Livet maa være resigneret i sine Tilskikkelser, finde sig i de golde Perioder, i dette som i hint, og søge at holde Sjælen frisk, for at den kan være modtagelig for, hvad der vil komme af Godt i lykkeligere Tider. Men Ingen kan fordre eller ønske, at Kunstneren skal være lige saa henrykt over det ringere, som over det fuldendte Digtværk. Det er Ens Embedspligt at udføre, naar det kræves, det ene som det andet; men man maa have Lov til i sin Sjæls Inderste at le ad, hvad Mængden græder over, og stundom græde over, hvad Mængden ler ad, for derved ligesom at frigjøre sig for den Kval at skulle øde sine Kræfter og sin Phantasi paa det, hvori der hverken er Kraft eller Phantasi. Dette gjelder nu vel ikke ganske om Andersens "Mulat", men jeg tilstaar, at jo mere jeg satte mig ind i, og jo mere jeg fordybede mig i dette Arbejde, i denne Rolle, des hulere fandt jeg denne lyriske Poesi, disse forcerede Digte, hvormed især jeg arme Menneske i dette Stykke var belemret. Medens vi prøvede dette Skuespil, der af Publikum imødesaaes med stor Interesse, var Hovedstaden bekymret for Frederik den Sjette, der alt i nogen Tid havde været betænkelig syg. Prøverne vare holdte og Stykket lige ved sin Opførelse, da dette pludseligt blev afbrudt ved den Efterretning, som vi modtog om Morgenen den 3die December 1839. Vi bleve vakte af vor Pige, der fra Værelset ved Siden af sagde: "Jeg vil lade Herskabet vide, at Kongen er død i Nat." Vi blev ganske forfærdede, og Heiberg var i et Nu ude af Sengen. Saa dybt end dette Dødsfald smertede mig paa Grund af min Kjærlighed til den gode, gamle Konge, var jeg dog for uerfaren til ret at forstaa Betydningen af en Konges Død og den Virkning, den formaar at udøve paa saa godt som alle Forhold. Under hans Sygeleie havde jeg kun næret det Ønske at turde pleie ham og være ham til Nytte. Ved Efterretningen om hans Død havde jeg en Følelse, som om jeg havde mistet en kjærlig Fader. Og disse Følelser bevægede sig i Tusinders og atter Tusinders Hjerter ligesom i mit. Hvad Vigtighed dette Dødsfald havde for Staten, herpaa tænkte jeg ikke. Jeg blev derfor meget forundret over den Alvor, hvormed Heibergs Sorg udtalte sig. "Det er et vigtigt Afsnit i Danmarks Historie, der nu begynder - men," tilføiede han, 240

"det maatte jo komme. Jeg var træt af det Gamle. Vi trænge til noget Nyt," og han forblev hele Dagen i dybe Tanker. Dagen før Kongens Død havde Heiberg i Directionsværelset paa Theatret været sammen med Adler - der dengang var en af det kongelige Theaters Directeurer - og som bekjendt Prins Christians fortrolige Ven og Privatsecretair. De talte her om Muligheden af Frederik den Sjettes Død. "Ja," udbrød Adler, "dør Kongen i Dag, saa skal Fanden tage mig, om min Prins eller jeg ere forberedte paa det Mindste." Disse mærkelige

Ord, udtalte af ham, frapperede Heiberg, som de vel vilde have frapperet Enhver, der havde hørt dem; thi det havde alt i flere Aar været en almindelig Mening, at Prinsen og hans dannede Ven havde en hel Forfatning liggende fix og færdig, for det Tilfælde at et Thronskifte skulde indtræffe. De liberale Grundsætninger og Anskuelser havde alt i flere Aar rørt sig stærkt i Folket, og det var kun Pietet mod den gamle Konge, der holdt dem indenfor Skrannerne og gjorde, at man fandt sig i en streng monarkisk Regjeringsform. Af Prins Christian, under hvis Styrelse Norge havde forstaaet at give sig en fri Constitution, i hvis Udarbeidelse Adler havde haft en væsentlig Del, haabede man nu, at en ny Tid skulde oprinde for Danmark, og Kong Christian den Ottendes Udraabelse til Konge den 3die December blev derfor hilset med spændt Forventning om, hvad den nærmeste Tid vilde bringe. Imidlertid viste det sig snart, at Adlers Ytring havde været Sandhed, thi Kong Christian den Ottende overtog Kronen uden Forandring i Regjeringsformen. Dette gjorde, at Oppositionspartiet sluttede sig fastere sammen, og hvad man i Stilhed havde holdt tilbage under den gamle Konge, begyndte nu at give sig mere og mere Luft i hørirøstede Stemmer, mundtligt, i Pressen og i Adresser til den nye Konge. Til samme Tid var man dybt greben af Frederik den Sjettes Død. Taarer fløde ved hans Baare som ved en elsket Faders; hele Landets Befolkning gik i dyb Sørgedragt et Aar, og selv den ringeste i Almuen lod sig ikke betage denne Ret. Det var ingen Etiquettesorg, den var følt og sanddru og kun fremkaldt ved Hjertets Røst og dybe Bevægelse ved Tabet af en elsket Monark, der i de mange Regjeringsaar havde levet sig sammen med sit Folk. I to Maaneder lukkedes Theatret, og alle Forlystelser standsede. Kirkeklokkerne ringede dagligt i disse to Maaneder, som ved hans pompeuse Begravelse, hvor den ensomme Vei fra Kjøbenhavn til Roskilde forvandlede til en befærdet Gade ved de Skarer, der bare og fulgte hans Støv til det sidste Hvilested. Mange rørende Træk fortaltes der om den simple Mands Deltagelse paa denne sidste Vandring. I Roskilde Domkirke holdt Biskop Mynster sin herlige Tale, som begyndte med "I Frederik den Sjettes Mænd", og som fandt Gjenklang hos Alle, der bivaanede den ophøiede Akt. Cantater bleve sungne, og den imponante Kirke med sit alvorlige, høitidelige Physiognomi gjenlød af det 241 mægtige Orgels Toner. Heiberg var bleven anmodet om at skrive en Sørgecantate for Universitetet; man behøver vist kun at læse denne for at føle, at her skrev en Digter en Cantate, ikke fordi den var bestilt; her skrev en Digter for mere end for en Konge, han skrev for En, til hvem hans eget Hjerte var knyttet med faste, inderlige Baand. Weyse satte sin mageløse Musik dertil, og man maa have hørt denne Text og disse Toner i Forening udførte i en Kirke for at gjøre sig Begreb om Virkningen.

Den politiske Bevægelse, som strax ved Frederik den Sjettes Død begyndte i Adresser og i Pressen, vedblev. Man talte allerede nu om skuffede Forventninger, om uopfyldte Løfter, og Pressen blev bitrere og bitrere. Det var navnlig det nye Dagblad "Fædrelandet", som her spillede Hovedrollen; det tidligere af Professor David redigerede Ugeblad af samme Navn omdannedes faa Dage efter Christian den Ottendes Thronbestigelse til et Dagblad under Redaction af B. Christensen, David, Giødwad, Lehmann og Wessely. Efter kort Tid traadte David ud, og Monrad traadte i hans Sted. Senere overtog Ploug Hovedrollen i dette Blads Virksomhed. Bladet vandt som politisk Blad en Anseelse, der gjorde, at Regjeringen ikke med Ligegyldighed kunde se paa dets Virksomhed og Indflydelse paa den offentlige Mening. Mange af Landets første Mænd valgte dette Blad til deri at udtale deres Anskuelser om Landets Stilling og den Maade, hvorpaa Regjeringen styrede Riget indad og udadtil. Navnlig blev Bladet et Organ for alle de Mænd, der arbejdede for en friere Forfatning. Under denne Bevægelse kaldte Christian den Ottende en Dag Heiberg til sig og anmodede ham om at træde i hans Tjeneste med sin Pen mod de Angreb, han dagligt var udsat for. "Jeg skal da sørge for," sagde Kongen, "at De bliver sat istand til at faa alle de Oplysninger, som De kunde ønske, for at føre min Sag her og i Udlandet. Ingen dansk Skribent har sin Pen i sin Magt som De" o. s. v. Til at overvinde sin Ulyst til et saadant Hverv følte Heiberg ikke Sympathi nok for den nye Konge. Det forekom ham, som om dette var at sælge sin Overbevisning, og han undskyldte sig med, at hans Tid var optagen af andre Arbejder, og at han desuden ikke besad det Talent, som hertil udkrævedes, en Undskyldning, som just ikke blev taget ham naadigt op. At Heiberg ikke alene negtede Kongen at arbejde i hans Interesse, men endog selv skrev Artikler i "Fædrelandet", der var meget ilde set paa høiere Steder, bidrog ikke til at sætte ham i Gunst ved Hove, hvilket han heller ikke videre attraaede. Det gik ham som mig, sin Hengivenhed for Frederik den Sjette formaaede han ikke at overføre paa Christian den Ottende. Hans Kjendskab til Stemningen hos den tyske Befolkning i Hertugdømmerne, som han havde haft god Leilighed til at gennemskue under sit Ophold som Lector i Kiel, gjorde, at han misbilligede mange af de Forholdsregler, som Christian den 24de Ottende tog, og han sagde ofte: Var jeg Konge, skulde min første Gjerning være at udrydde den giftige Svamp i Kiel, som, hvis den faar Lov at brede sig, vil fortære al Danskhed. Jeg erindrer tydeligt Heibergs Mismod, da Christian den Ottendes Regjering indsatte Prinsen af Augustenborg til Statholder i Slesvig og Holsten. Samme Aften som denne Udnævnelse stod i Berlingske Tidende, kom Andræ til os. Heiberg udbrød, da han traadte ind ad Døren: "Hvad siger De om noget saa Vanvittigt? Fra denne Dag anser jeg Hertugdømmerne for tabte." Man sagde den Gang, at Kongen vel kjendte Prinsens onde Sindelag, men at han mente, at han ved at vise ham en saadan Tillid vilde vende Ondt til Godt i hans Sindelag mod Danmark. Tiden har viist, om denne Beregning var falsk eller rigtig.

Det var forresten slemt, at Heiberg ikke saa sig istand til at staa Kongen bi, thi Christian den Ottende henvendte sig nu til Mænd, hvis Virksomhed for ham baade var mat og ikke uden Tvetydighed, og der var noget Ængsteligt i, at man betroede disse Mænd, der vare fødte Tyskere, Adgang til Archiverne, hvad der under vore ulykkelige, forviklede Forhold med Hertugdømmerne kunde være af betænkelig Natur. Kongen stod ifølge sin Character let Fare for at slutte sig til Personer, der vare istand til ved krybende Smiger at

vinde hans Tillid, og Enhver, der afholdt sig fra denne Féteren, var han tilbøielig til at anse som sin Modstander - en ulykkelig men almindelig Egenskab hos Kongerne. De ere fra smaa af vante til at betragte sig selv i dette tilslørede Speil, hvori deres Billede vel ses, men uden bestemte Contourer. Imidlertid kan man ikke negte, at Danmark under Christian den Ottendes otteaarige Regjering tog et mærkeligt Opsving; de vare heldige for Landmanden; Handel og Industri blomstrede, og der kom en raskere og livligere Bevægelse i Alt. Kongen elskede Luxus og Adspredelser, og dette meddelte sig til Befolkningen. Forlystelsessteder reiste sig som ved et Trylleslag, Tivoli og Casino byggedes. Kongen gjorde selv store Balparéer paa Christiansborg Slot, hvori alle Stænder deltog, Alt til Harme for det liberale Parti, der syntes, at Folket blev dysset i Slummer ved intetsigende ødsel Glimmer.

"DE NYGIFTE", "MULATTEN", "DOROTHEA OG GOMEZ ARIAS".

De to Maaneder, hvori Theatret var standset, vare vi henviste til Familielivet. Vore Venner kom nu oftere til os, da alle Aftener vare mine, og vi glædede os ret ved deres hyppigere Besøg. En Aften, da vor kjære Ven Andræ sad hos os i Brogaden, overraskede Heiberg os med at spørge, om 243 vi havde Lyst, da vilde han læse et nyt større Digt for os, som han just i disse Dage var bleven færdig med. Med Glæde og Forventning leirede vi os om det runde Bord i Dagligstuen, vi Damer med vort Haandarbeide; og han læste nu "De Nygifte" for os. Enhver maa kunne fatte min Glæde over at høre dette yndige Digt, sammensat halvt af Sandhed og halvt af Digtning; thi at det var en Gjenklang af vor egen Reise som Nygifte, maa vel enhver Læser, der har fulgt mig i mit Livs Optegnelser og som har læst Digtet, kunne se. Rørt omfavnede jeg ham, da vi vare blevne ene hin Aften, for denne Gave, der foruden de nævnte Erindringer tillige kommer ind paa de dybsindige Anelser om en Sjælevandring, som dengang saa ofte sysselsatte Heiberg, medens de endnu kun laa dunkelt i min Phantasi. Det er en besynderlig henrivende Følelse, hvormed man i Digtningen igjen oplever det Oplevede. Det staar der samlet, koncentreret, lutret ved Poesiens fortryllende Skjær. Man glædes ved, at noget Virkeligt kan have givet Anledning til at optages i det Ideales Kreds, man lever en saadan Periode om igjen, renere og skjønnere. Jeg sagde til Heiberg: "Bliver jeg nogensinde vred paa Dig, ifald Du gjør mig imod, saa vil jeg herefter læse "De Nygifte", og da veed jeg, at min Vrede strax vil være forbi." Først i 1841 kom "De Nygifte" i Trykken, idet Heiberg udgav sit Bind "Nye Digte", der foruden "De Nygifte" indeholdt "Gudstjeneste", "En Sjæl efter Døden" og "Protestantismen i Naturen", et Bind Digte, der nødvendig maatte gjøre og ogsaa gjorde stor Opsigt.

Saaledes nøde vi ret disse to Maaneder i vort Hjem med vore Venner. Martensen besøgte os ofte om Aftenen, og Samtalen mellem ham og Heiberg dreiede sig varmt og livligt om den Hegelske Philosophi, som vi to Damer jo havde ondt for at følge. Et og Andet slog dog ned i vort Sind og gjorde os urolige. Naar Martensen da forlod os, stormede vi ind paa Heiberg med Spørgsmaal. Især kom hans Moder i Lidenskab over, hvad hun opfangede af denne Lære, saa at hun ideligt vendte tilbage fra sit Sovekammer for at fremføre sine Indsigelser. En Aften er mig uforglemmelig. Begge Herrerne havde omtalt Hegels Anskuelse om, at Individernes Udødelighed bestod i at gaa op i det hele store Verdensalt. Dette bragte Heibergs Moder aldeles ud af sig selv. Atter og atter kom hun ind, i dybere og dybere Negligé, idet hun angreb Læren. Paa disse Angreb svarede Heiberg ikke andet end: "Gaa i din Seng, Klokkeren er mange." - "Smelte sammen!" udraabte hun, "tror du, jeg vil smelte sammen med alle de mange ækle Draaber?" - "Gaa i din Seng!"

Da nu de to Sørgemaaneder vare tilende, hvori Theatret havde været lukket, aabnedes det igjen med H. C. Andersens Stykke "Mulatten". Stykket blev modtaget af Publikum med udelte Bifald, og de mange indlagte Digte fik stormende Applaus; man var rørt og tiljublede Forfatteren Bifald ved Stykkets Slutning, og det gik atter og atter over Scenen. Det gjaldt altsaa at tage sit Parti og finde sig i, hvad der ikke kunde være anderledes. Ærgre mig over denne Begeistring hos Publikum gjorde jeg imidlertid ingenlunde, jeg tog det fra den comiske Side og lo indvendigt over dette Bifald, selv naar det blev mig til Del. De øvrige Medspillende i Stykket delte ikke min Mening om dette Arbeide, jeg beholdt altsaa min Latters Grund for mig selv; thi jeg har altid fundet det urigtigt at gjøre de Medspillende kjede af deres Roller; naar nu de vare saa lykkelige at finde Behag i det, de skulde fremstille, vilde det jo være Synd at berøve dem denne Nydelse. Men jo mere de med Rørelse og Alvor fordybede sig i deres Roller, jo lystigere saae det ud i mit Indre, og desmere parodisk blev det for mig. Min Lystighed kunde jeg derfor ikke tilbageholde, men vel Motivet dertil. Denne min Overgivenhed bag Coulissen smittede dog de Andre, og jeg tror aldrig, at der har været større Munterhed paa Theatret end under Opførelsen af det rørende Skuespil "Mulatten". Fru Nielsen, der udførte Creolerindens Rolle, bad formeligt for sig, idet hun sagde til mig: "Ak! kjære Hanne, faa mig ikke til at le!" hvilket ofte kun et Blik, en Mine inde paa Scenen var tilstrækkelig til at bevirke, fordi dette pegede hen paa Spøgen bag Coulissen - og det er utroligt, hvor lattermild man kan være, netop naar Latteren er forbudt. Men havde jeg ikke maattet

give min Lystighed Luft i Spøg og Skjemt, da var jeg kommen i en sand Fortvivlelse over al den høitrvænde Passiar, jeg havde af fremsige - og saa tror jeg dog, at Forfatteren var bedre tjent med min indre Lystighed, thi denne holdt mig oppe og i Aande, det Modsatte vilde have trykket og kuert mig, saa jeg var bleven mat og flau. Nu fandt Tilskuerne, at jeg spillede godt, og man roste mig i denne Rolle, men ofte kunde jeg rigtignok have været fristet til et dybt Suk, naar En eller Anden i Publikum takkede mig for min Udførelse, idet det tilføjede: "Denne Rolle interesserer Dem vist overordentligt, man mærker under Spillet, hvor grebet De er af disse deilige lyriske Digte". Ak, det er Skuespillerens bitreste Sorg, at hvad han glæder sig ved at fremstille, hvad der henriver ham, kjeder ofte det store Publikum, og hvad han kjedes ved, henriver det. Anderledes er det ikke, og anderledes bliver det aldrig. Undertiden kunne begge mødes i den samme Kjærlighed, og det er da disse Glanspunkter, hvoraf man lever, og hvoraf man suger sin Næring for de goldere Tider, i hvilke man haaber paa Gjntagelsen af de gode. Der er jo forresten adskilligt godt og smukt i "Mulatten", og Fortællingen, hvoraf den er taget, bærer unegteligt en menneskelig Interesse i sig, som vel ogsaa var det, der greb Tilskuerne. Ogsaa har jo den begavede Digter lagt en Del af sin rige Phantasi i Stykket; men det Hele mangler Simplicitet, og man har en Følelse af at være paa en declamatorisk 245 Aftenunderholdning. Det mangler dramatisk Fremgang og Sandhed. Jeg havde nu strax ovenpaa "Mulatten" den Glæde at indstudere en Rolle, der i høi Grad interesserede mig. Det var i Galderens Drama "Dorothea og Gomez Arias", bearbejdet og indrettet for den danske Scene af Frøken S. Beyer, efter Heibergs Forslag og nærmere Anvisning. Der er vist neppe nogen Tvivl om, at Andersen under Digtningen af sin Mulat og senere sin Maurerpige har havt Calderon for Øie. De ere lyriske Dramer ligesom hine og have paa mange Steder den samme Form i Versification, navnlig i de bekjendte korte Vers, hentede fra den spanske Romance, som ogsaa Calderon har benyttet i alle sine Dramer. Det lyriske er hos denne Digter det Dominerende; men hans lyriske Eiendommelighed bestaar i en fast koncentreret Form, i noget brillant Sculpturagtigt - hans lyriske Billeder, indklædte i denne Form, ligne de glimrende Stjerner en Vinternat, og have som disse, om man vil, det kolde Ophøiede, det, som hæver En fra Jordens Dunstkreds til det Ideale, det Rene, det, der er udenfor den prosaiske Virkelighed - medens alle hans Efterabere kun have formaet at gjengive Verseformen kun som Form, uden tillige at gribe de Toner, hvortil denne eiendommelige Form passer, uden at kunne gjengive denne krystalliserede Renhed, denne Dybde i Tankerne, der udtale sig med en saa mandig Bestemthed, at man gjennem denne Lyrik har en Fornemmelse af at indaande den lette Bjergluft, hvorved Brystet styrkes og udvides, saa at Aandedraget bliver lettere og friere. Naar man udtaler denne Calderonske Lyrik i en nogenlunde god Oversættelse, da har man en Følelse, som om Ens Organ med Et var bleven kraftigere, fyldigere, og man formaar at frembringe Toner som man ellers forgjæves prøver paa at fremlukke. Benytte nu andre Digtere den Calderonske Form, disse korte, staccaterede Vers til at udtale moderne, sentimentale, bløde, ofte overspændte Tanker, da blive de næsten umulige at fremsige, og en Monotoni, der nærmer sig Affectation, er uundgaaelig. Hertil kommer endnu, at Calderon benytter sine lyriske Udbrud, hvor Dictionen ligesom hæver sig til en musikalsk Høide - da først udbryder han i disse rhetoriske Repliker, der staa her i Dramaet ligesom Arierne i Operaen. Skuespilleren bæres saaledes lidt efter lidt imod disse Høidepunkter, og dette letter overordentlig Fremsigelsen; den kommer derved naturlig og næsten som en Nødvendighed. Denne Berettigelse af de lyriske Udbrud synes hans Efterabere ikke i fjerneste Maade at have faaet Øje paa. De kaste deres lyriske Udbrud hulter til bulter imellem hinanden uden indre Nødvendighed eller Berettigelse for Digtets Fremadskriden; de staa isolerede, og Fremsigeren maa hver Gang gjøre et forceret Spring for at naa op til den Toneart, Digteren kræver; dette bliver og maa blive trættende og anstrengende baade for Skuespilleren og Tilhørerne.

Det er, som sagt. en af de smerteligste Kunstnersorger, naar et sandt, 246 ophøiet Digterværk modtages af Publikum med Kulde, naar man føler, at Tilskuerne mangle alle Forudbetingelser til at nyde dette, al historisk Kundskab til at glæde sig over, hvad der bydes, al Respect for et Digternavn, der af alle Indviede sættes høit og vurderes som noget Enestaaende; men denne Sorg gaar næsten over til Fortvivlelse, naar der i et Kunstnersamfund, hvortil man selv hører, hersker den samme Uvidenhed, den samme Bornethed, naar man ogsaa her er blind og døv og ikke har den første Betingelse for at være Kunstner, nemlig: at kunne opfatte et Kunstværk i sin Helhed, sin Eiendommelighed. Kunstnerne burde dog staa over Gjennemsnittet af Publikum; men desværre staa de for det meste paa samme Punkt som dette og undertiden endog under det. Naar man ofte har hørt en berømt Digters Navn, men paa Grund af Sproget ikke har kunnet lære denne Digter at kjende, hvor naturligt vilde det da ikke være for et Kunstnersamfund at glæde sig over, at der her tilbød sig en Leilighed til at gjøre sig bekjendt med det, man saa ofte har hørt omtale, men intet kjender til. Man reiser jo ofte mange Mil for at se et Maleri af en berømt Mester, og enten dette tiltaler os eller ikke, da vilde man dog ikke undvære at have set det. Skulde det Samme ikke gjælde om en berømt Digter? Om endogsaa der ikke var andet Udbytte, end at det var interessant - skulde det ei indvirke paa et Publikum, og især paa et Kunstnersamfund? Ikke desmindre modtog de begge denne Leilighed til at lære Digteren at kjende med Ligegyldighed og Kulde, ja med Modstand. Man maalte dette et Par hundrede Aar gamle Digterværk paa den moderne litteraire Alen og kunde saaledes ikke faa Maalet ud. Medens alle vare bleve rørte over den efterabende Calderonske Lyrik i "Mulatten", forbleve de kolde lige overfor den originale. De foretrak "Imitation du diamant" for de ægte Ædelstene. Under Indstuderingen af dette Digterværk havde jeg derfor mangan en Smerte, mangan en Kamp at udstaa med mine Kunstfæller. Selv Fru Nielsen sagde: "Det er modbydeligt at se en Kvinde elske saaledes og ikke bevare sin kvindelige Stolthed." Som om en lidenskabelig Kjærlighed hos Kvinden kunde forenes med Stolthed. Nei, heri bestaar just denne Lidenskabs Styrke hos Kvinden, at hun formaar at give Alt hen, Alt, og at selv dette forekommer hende for lidt. Jeg

tænkte i mit stille Sind ved denne Bemærkning af Fru Nielsen: "Har hun ikke selv - og det i en ældre Alder - været betagen af en lignende Lidenskab og gaaet i de samme Illusioner som den unge, uerfarne, lidenskabeligt elskende Dorothea?" Calderóns Dorothea elsker saaledes, at hun formaar at opgive alle Hensyn, Stolthed, barnlig Lydighed, Rigdom og Anseelse, Alt, kun ikke sin Kjærlighed. Det er *forfærdeligt*, at Dæmonerne formaa at gribe en ung, sædelig, uskyldig Natur saaledes, som Digteren her fremstiller hende, men det er *sandt*. Det er sandt, at et saadant elskende Hjerter kan mishandles 247 paa det Forfærdeligste og dog ikke formaar at opgive sin Kjærlighed. Det er desuden et psykologisk Træk hos den ædle faldne Kvinde, at medens Manden, ved at faa sin Lidenskab tilfredsstillet, ofte kølnes og bliver troløs, bindes Kvinden fra dette Øieblik af uopløseligt fast til ham; thi denne Fastholden er nu det Eneste, hvorved hun kan hæve sig i sine egne Øine. Dette har Calderon vidst, og derfor har han vovet i sit skønne Drama at skildre et saadant kvindeligt Hjerter og benyttet de Erfaringer, som Livet giver et agtpaagivent Øie. Og er det ikke netop Livet, Sjælens Forvildelser, Lidenskabernes Kampe, vi ønske at gjenfinde, klaret for os igjennem Digterens Frembringelser? Er det ikke netop ved at se et saadant Billede, at vore egne Tanker skulle klares for os, for at vi kunne komme til Bevidsthed om dette Forfærdelige og vogte os. Men Sagen er, at Menneskene, i Livet som i Kunsten, ikke have Mod til at se Sandheden i Øinene; de kalde Sandheden styg og Løgneren skjøn. "Dorothea og Gomez Arias" mødtes, som sagt, med Uvillie af Theaterpersonalet, der aldrig kan lære, at selv for dem er endnu meget at lære, at tilegne sig ved Studium, og ved med Beskedenhed at suspendere sin øieblikkelige, ofte af tilfældige Luner ophidsede Dom. Heiberg havde ladet Stykkets Slutning noget forandre for at skaffe det en lettere Indgang hos Publikum. Hvorledes dette er gjort, og om det er godt gjort, derom kan enhver Kjender af Calderón, som dette maatte interessere, overbevise sig ved at læse Stykket i sin danske Form. I den sidste Scene, hvor Kongen træder ind for at fælde den endelige Dom over Gomez's Forbrydelse, var det af Vigtighed, at der her traadte en Personlighed frem, som paa en Gang kunde repræsentere Kongen og give det kongelige Ord Vægt, og han bestemte Rollen for Nielsen. Heri saae nu denne Skuespiller en personlig Fornærmelse, idet man vovede at byde ham en Rolle paa faa Blades Størrelse. Han gav den derfor tilbage og erklærede, at han paa ingen Maade vilde spille den. Directionen, der med Rette fandt hans Vægring, støttet paa Rollens ringe Størrelse, for ugrundet, gav ham Ordre til at skulle udføre Kongens lille, men vigtige Rolle; - og han udførte den - men hvorledes? Her er atter et Exempel paa denne fortvivlede Kortsynethed hos Kunstnerne - som om en Rolle paa mange Pagina ikke kan være ubetydelig, og en paa faa Blade af største Vigtighed for det Hele! Under al den Modstand, Vrede og Spektakel blev det min Lod at indstudere Dorotheas vanskelige, men for mig interessante Rolle. Stykket blev i det Hele taget spillet uden Aand og Genialitet. Skuespillerne formaaede ikke at sætte sig ind i den romantiske, af sydlig Glød gjenemstrømmede, for dem nye Digtart. Den krævede en Opfattelsesevne, som de ikke besad; og de vidste ikke og vilde ikke vide, at de trængte til Veiledning, ifald de med Held skulde kunne løse deres Opgaver. Under disse Omstændigheder var det ikke at undres over, at en Del modtog 248 Stykket med Kulde, en anden Del, for hvem Digteren ikke var fremmed, med Enthousiasme. Man talte om, at det ved den anden Opførelse vilde blive modtaget med Mishagsytringer, hvilke dog udebleve. Jeg havde imidlertid foruden min Nydelse af at fremstille det yndige Billede af Dorothea tillige megen Opmuntring af mangen en Tilskuere, som med Rette kunde henregnes til de mest dannede. Min Fremstilling af Dorothea stod uforglemmelig i deres Erindring, mange Aar efter at Stykket var opført. En Del af disse Venner ere nu døde, andre, Gud være lovet! endnu i Live.

Blandt de taknemmelige, nu afdøde Tilskuere var min i 30 Aar hengivne Ven, Etatsraad Molbech, der paa hint Tidspunkt endnu var en af Directeurerne ved det kongelige Theater og en Omgangsven af vor huslige Kreds. Denne originale Personlighed bevarede til sin Død en Livlighed, en Arbejdsomhed, om hvis Lige man skal søge. Mange Breve fra ham er jeg i Besiddelse af, der alle ere skrevne med en Friskhed, en Ungdommelighed, der vedligeholdte sig til hans sidste Dage. Et Brev, som jeg modtog fra ham Dagen efter den første Forestilling af "Dorothea og Gomez Arias" vil jeg her lade medfølge:

K: Bibl: 7. Marts 1840.

Uvis paa, om jeg ikke af uopsættelige Arbejder hindres fra at have den Fornøjelse at se Dem idag, som fra i Morges Kl. 7, da jeg vaagnede med Tanken paa Dorotea, har været mit Forsæt, vil jeg dog ikke negte mig den Glæde, med to Ord at sige Dem - eller rettere, ikke at sige Dem, thi hvorledes siger man sligt, naar man kun er en fattig Prosaist? - hvorledes De har begejstret mig (et ringere Udtryk kan jeg ikke bruge) ved Deres Dorotea. Det er Skade, at man for tidt misbruger Ordene. *Konst* og *Konstværk* om dramatiske Præstationer paa Scenen. Men jeg vil ikke bekymre mig derom; jeg vil sige: Her er engang et fuldstændigt Beviis paa, at en udført Rolle kan være et sandt, et virkeligt Kunstværk. Dette var ikke blot et Skuespil, en Rolle, en Actrice, eller Fru Heiberg i Person - dette var den levende, den elskende, den lidende, den til Døden krænkede, den sønderknuste Dorotea. Det var mindre i *Aftes*, at Indtrykket af Deres Spil, i hvor stærkt det endog var, udøvede sin Magt over mig - end det er idag, at jeg har følt en Eftervirkning deraf, hvis Styrke forundrer mig selv. Jeg seer, jeg hører Dorotea, hvor jeg gaar og kommer, og jeg kan med nogen Grund sige, at jeg ikke vel "taaler hendes Nærhed"; thi hun har allerede adskillige Gange forstyrret mine Concepter, der skulde være samlede til ganske andre Beskiæftigelser, end at tænke paa den ædle skønne Skabning af Deres Konst. - Hvad man endog i øvrigt, med eller uden Grund, kan og vil sige om Calderons Stykke: saa er det mig og vil blive mig ubegribeligt, hvis et Publicum, 249 som dog ikke mangler Opfatning for Deres Konstfuldkommenhed eller negter Dem Erkiendelsen deraf, ikke ved *een saadan Rolle* skulde henvises til at

glemme, hvad det ellers maatte finde at dadle ved Stykket. Det er sørgeligt, om en saadan Præstation af vort Theater ikke skulde gaae igiennem uden en raa Opposition, hvis skærende Contrast til de sidste Sceners tragiske Virkning maatte blive saa meget mere følelig. Men i al Fald er en alvorlig Kamp bedre, end Lunkenhed og mat Hendøen. - Jeg ønsker for Øieblikket intet mere, end at De taaleligt maa have forvundet den høist anstrengende Aften; og haaber snart at overbevises derom. - Imidlertid er jeg med Beundring og Hengivenhed

Deres ærbødige

C. Molbech .

Ved at tale et Par Ord i Formidd: med Jomfru Beyer, erfarede jeg, at hun havde seet Dem i Aftes, og at De havde berettet hende Instr. Nielsens Yttringer efter Stykkets Slutning om Deres Rolle. Jeg mener virkelig, at Alt hvad jeg kunde sige Dem, er meget svagt imod en saadan Yttring af *ham* .

Molbech havde ofte ytret det ønske, at han og jeg skulde begynde paa en stadig Correspondance. "Jeg har hele mit Liv ønsket," gjorde han mig den Ære at sige, "at staa i Brevvexling med en Dame, og jeg veed Ingen, jeg hellere vilde slutte dette Forbund med, end med Fru Heiberg." Til hans Sorg afslog jeg dette, hvor ofte han end bragte denne Sag paa Bane. Disse Correspondancer mellem Mand og Kvinde, der leve i den samme By, kunde jeg ikke indlade mig paa, uagtet mangan en af saadanne Correspondancer har været af Interesse for kommende Slægter; men bortset fra, at jeg vist ikke var i Besiddelse af dette Talent, saa forekom det mig at være en grov Affectation og tilmed en ubeskeden Pretention saaledes at sætte sig ned for at skrive aandrige Breve om lærde og curieuse Materier. Jeg vilde aldrig kunne faa Dristighed til at bebyrde en Mand, selv om han i et ubesindigt Øieblik havde anmodet mig herom, med at besvare disse mine Reflexioner om Kunst, Litteratur, Religion og øjeblikkelige Interesser i Dagens Begivenheder. Slige kolde Tankeexperimenter passe ikke for Kvinden; i Conversationen med aandrige Mennesker har man jo tilstrækkelig Leilighed til at udtale sig og faa Svar, uden at enhver Tanke saaledes skal hugges fast med Sort paa Hvidt. Correspondancer mellem Mand og Kvinde kunde kun have sin Berettigelse, syntes mig, naar der er et Kjærlighedsforhold tilstede, thi da er det Følelsen og ikke Forstanden, der taler; og i denne Art Correspondance ere vi Mestere fremfor Mændene, hvilket enhver Brevlitteratur mellem Elskende, som har naaet Offentligheden, beviser paa den kraftigste 250 Maade. Da der nu ikke kunde være Tale om en Brevvexling af denne Natur imellem min gamle Ven og mig, afslog jeg hans idelige Opfordringer til mig, som han altid fremførte i den ham egne hjertelige og galante Tone. Medens de Fleste i ham kun saae en gammel, vranten Kritiker, vidste de, der omgikkes ham fortroligere, at kun Faa vare i Besiddelse af den Ridderlighed og det fine Galanteri mod Damer som Molbech. Hans forunderlige, markerede Ydre havde for Mange noget formeligt Afskrækkende, og det Vrante i hans Væsen skaffede ham ofte Uvenner. Hans skønneste Egenskab var Trofasthed i Venskab i Liv og Død. Han døde midt i sin travle, rastløse Virksomhed (1857), efter at han kort iforveien, sig selv tro, offentligt med Varme havde forsvaret en nylig afdød Ven, som den hensynsløse Presse havde angrebet paa en raa og udelicat Maade. Hans Venskab for Heiberg og mig blev uforandret vedligeholdt i Troskab og Hengivenhed.

Mod Slutningen af denne Theatersaison havde H. C. Andersen, opmuntret af det Bifald, som hans "Mulatten" havde glædet sig ved, atter skrevet et større Skuespil, "Maurerpigen" kaldet, der aldeles var beregnet paa mig arme Menneske. Jeg led endnu under Trykket af "Mulatten" og tænkte med Skræk paa, at jeg atter skulde paatage mig Arbeidet med et lignende Stykke, der endog stod dybt under "Mulatten" og aldrig vilde kunne gjøre nogen Virkning fra Scenen, hvorledes det end blev spillet; thi Sujettet, som havde holdt "Mulatten", var her forvirret og uden Interesse. Dette var ikke alene min, men Alles Dom. Hovedrollen, som skulde være mig tildelt, var overordentlig stor og anstrengende, og det var mig umuligt at føle mindste Sympathi for denne Opgave. Da Andersen nu en Dag kom til mig for at tale herom, sagde jeg ham dette uforbeholdent, ikke "ublidt", som han har skrevet i sit Levnet; thi jeg var selv forlegen og ulykkelig over at skulle give ham et Afslag. Jeg motiverede dette Afslag, som jeg tror, med Fornuftgrunde, der ikke vare at forkaste, og forestillede ham min sygelige Tilstand, og at denne anstrengende Rolle vilde tage mine sidste Kræfter, og det til ingen Nytte - thi herom følte jeg mig overbevist. Som et Barn, et heftigt, uartigt Barn, modtog han mit Afslag og mine Grunde. Den Godmodighed, hvormed jeg hidtil havde spillet Alt, hvori man trængte til mig, og for hvilken jeg nu haardt maatte bøde ved den Svækkelse, der havde indfundet sig, gjorde, at dette Afslag kom Andersen uventet. Man maatte være inde i, til hvilken Grad jeg i de 14 Aar, hvori jeg indtil da havde spillet, var bleven misbrugt af næsten enhver Forfatter og Oversætter, der byggede paa mine Kræfter og paa den Gunst, jeg stod i hos Publikum, for at skaffe deres ephemere Arbejder Indgang; man maatte, som sagt, være inde i alt dette for at bedømme, om det ikke var paa Tide, ja desværre næsten for sildigt, at min Taalmodighed hertil var borte, og det var Pligt for mig ikke at finde 251 mig i, at dette Uvæsen fortsattes, som var Kunsten og mig uværdigt. Mine Venner havde i længere Tid bebreidet mig min Føielighed og min Stormen løs paa min Helbred, uden at jeg havde haft Mod eller Kraft til at følge deres Raad. Nu tvang min Halssygdom mig til at holde Maade med disse og mere forøgede Anstrengelser. Jeg sagde til Andersen, at han vidste jo, jeg var syg; at hans Stykke rimeligvis ikke kunde komme paa Scenen før i de sidste Maaneder af Saisonen, altsaa netop i den varme Tid, og at det da vilde være mig umuligt at paatage mig, hvad han ønskede. Nu udrød han den ene Gang efter den anden: "Det er *styggt* af Dem! Det er meget *styggt* af Dem!" Da jeg bad ham forklare, hvad han mente med disse Udbrud, sagde han endelig, at han godt forstod, det var Heiberg, der, skinsyg paa hans Ære som Digter, havde formaaet mig til at negte

ham min Bistand. I høieste Grad blev jeg forundret og forbauset over en saadan Tro hos den, der kort iforveien havde skrevet et Brev til Heiberg, fuldt af Kjærlighed og Ærbødighed, hvori han tilbyder ham sit Venskab og udtaler sin Beundring netop for hans Character; og at høre en saadan Ytring af den, som flere Gange havde skrevet til mig i Vers og Prosa og altid udtalt sin Beundring netop for min personlige Character, dette oprørte og bedrøvede mig dybt; og jeg begreb ikke, hvordan en krænket Forfatterforfængelighed kunde bringe ham til ved første Anledning at slaa en Streg over mange Aars Anskuelse af os begge og udtale en saa lav Beskyldning mod to Mennesker, som jeg med Sandhed kan sige aldrig i fjerneste Maade havde givet ham Grund til slige Tanker. Jeg tilstaar, at den, der een Gang havde fremført en saadan Beskyldning mod Heiberg og mod mig, han havde for bestandigt forspildt min Tiltro. Dette sagde jeg ham og opfordrede ham med al den Ro, som under saadanne Sammenstød aldrig forlod mig, til at udtale frit, hvorpaa han grundede en saadan Mistanke, der kom mig lige saa uventet, som den var krænkende. Herpaa kunde han intet svare. Jeg spurgte ham, om det virkelig var ham aldeles umuligt at sætte sig ind i Rollens Beskaffenhed; og ved at tænke sig denne i Forening med min Helbredstilstand, syntes mig, det maatte være ham indlysende, at dette ene og alene havde bestemt mig, uden al privat personlig Uvillie mod Stykkets Forfatter; og om han ikke syntes, det var Synd, jeg skulde øde mine faa Kræfter paa et saa angribende Arbeide, som jeg selv og alle Andre vare enige om, vilde være forgjæves? Jeg havde virkelig Medlidenshed med hans Fortvivlelse, skjøndt jeg tilstaar, at jeg fandt den under hans Værdighed. Jeg gjorde mig tilsidst al Umage for at tale ham tilrette og i Ro - Intet hjalp; han foer bort som en Fortvivlet, der ikke vidste, hvad han sagde eller gjorde. Stykket blev spillet uden mig og faldt totalt igjennem - en Skjæbne, han kastede paa mine Skuldre - thi hvo overbeviser en selvkjærlig Forfatter om, at hans Arbeide 252 er mislykket fra Fødselen af? At hans umotiverede Beskyldning mod Heiberg oprørte mig saa stærkt, var saare naturligt, naar man vil tro mig: at var nogen Egenskab fremmed for Heibergs Sjæl, da var det lav Misundelse - thi et mindre forfængeligt Menneske end Heiberg gives der neppe; og Alle, som have staaet i nærmere Berøring med ham, ville sande disse mine Ord.

Kort efter reiste Andersen til Udlandet. Samme Dag som han reiste, modtog jeg et Brev fra ham, hvori han paany tilbød mig sit Venskab, og hvori han skrev: "Naar jeg atter kommer tilbage, vil jeg række Dem Haanden til Forsoning." Jeg fandt det comisk, at han vilde række Haanden til Forsoning, da jeg ansaae mig som den Fornærmede og ikke ham. Hvor et Venskab paa en saa saarende Maade er brudt, der kan der ikke let være Tale om at hele det igjen, saa det indtager sin gamle Plads. Man kan vel ses og tale sammen som med saa mange andre Mennesker, men om det gamle Venskab kan der ikke mere være Tale. Efter dette Brud besøgte Andersen os af og til, dog uden at høre til vor egentlige Omgangskreds. Hans Eventyr har jeg altid sat stor Pris paa, og han har sagt mig, ja skrevet i en af sine Bøger, at jeg var en af de Første, der udtalte min Glæde og Roes over hans første Bind Eventyr, medens de af Mange bleve modtagne med Modstand og betragtede som noget Barnagtigt, der intet blivende Værd havde. I Aarenes Række vandt de almindelig Anerkjendelse og gave Anledning til en Mængde Efterligninger, der viste, at det ikke er saa let at skrive Andersenske Eventyr. Dramatisk Forfatter kunde Andersen aldrig blive; dertil er hans Natur for kvindelig.

Ikke længe efter at jeg (i 1858) havde nedskrevet disse Bemærkninger om Andersens "Mulat", fik jeg en Dag et Besøg af ham. Han bragte mig et zirligt indbundet Exemplar af et Bind nye Eventyr, som i de Dage vare udkomne. Paa Titelbladet stod nogle hjertelige og smigrende Ord, skrevne til mig. Hvor forundrede dette besynderlige Menneske mig dog i de Par Timer, han her sad og talte med mig. Han fortalte mig en Del om, hvad han havde oplevet og set paa sin sidste Reise til England, hvorhen han var indbudet af den bekjendte engelske Forfatter Charles Dickens. "Jeg var saa glad der," sagde Andersen, "indtil jeg en Dag blev grænseløs ulykkelig, og al min Glæde var forspildt. Som jeg sad ved Middagsbordet, modtog jeg et Brev fra Kjøbenhavn, der underrettede mig om, at min sidste Roman var bleven dadlet i Bladet "Fædrelandet" af en Anonym. Jeg styrtede fra Bordet ned i Haven." - "Men Andersen!" udbrød jeg, "hvor kunde det dog forspilde al Deres Glæde, at en anonym Recensent i en Bladartikel dadlede Deres Bog?" - "Ak!" udbrød han, "*jeg kan ikke taale Kritik* . Jeg forsikrer Dem, at da jeg havde modtaget dette Brev, følte jeg mig saa ulykkelig, at 253 jeg gik hen i en tilstødende Lund ved Dickens' Have, og her fældede jeg de bitreste Taarer, idet jeg fortvivlet kastede mig i Græsset. Her fandt Fru Dickens mig, der savnede mig ved Bordet, og spurgte forfærdet, hvad der var mødt mig - om jeg havde modtaget sørgelige Efterretninger fra Hjemmet. "Ja," svarede jeg. "Min Gud," sagde hun, "er nogen af Deres Nærmeste død? jeg ser, De holder et Brev i Deres Haand." - "Nei, udbrød jeg, "men jeg har i Dag faaet et Brev, der underretter mig om, at min sidste Bog er dadlende kritiseret i et Blad." - "Ikke andet," udraabte hun, "er det værd at bryde sig om?" Lidt efter kom Dickens til, og de samme Spørgsmaal og Svar gjentoges. "Var det da saa slemt, hvad der blev skrevet?" spurgte Dickens. Jeg brast i heftig Graad og udbrød: "Jeg har jo slet ikke læst det!" Dickens tog mig om begge Armene og sagde: "Andersen! Andersen! Hvad er dog dette? De mangler den Stolthed, en Kunstner bør have. Jeg kjender ikke Deres Bog, men har De skrevet en daarlig Bog, hvad er det saa videre. Det hænder Alle, selv de største Digtere, og at De er Digter, veed De jo. Tror De, at en Mands Arbeider vilde blive oversatte i alle Sprog, ifald der ikke i disse Arbeider var Geni? Tag Dem dog sammen, og vær en Mand!" Men hvad han end sagde, hjalp ikke; min Glæde var forspildt, og jeg følte mig ret ulykkelig." Idet han udtalte disse Ord, stode Taarerne ham atter i Øinene. "Hvor var det da muligt," udbrød jeg, "at en anonym Recension i et Blad, som De ikke engang havde læst, kunde gjøre denne Virkning paa Dem?" - "Ak!" vedblev han, "jeg kan ikke taale Dadel."

THORVALDSEN.

Skuespiller Stage havde erholdt Tilladelse til at give en Beneficeforestilling, og han bad mig nu om at staa ham bi. Det var vanskeligt for mig at negte ham denne Tjeneste, og ved Bønner og Overtalelser fik jeg Heiberg til at skrive "Emilies Hjertebanken". Det var i denne Periode, hvor den tyske Dansecomponist Strauss ved sine muntre Dansemelodier havde faaet alle Fødder i Europa til at bevæge sig og alle Hjerter til at banke; man tænkte, man aandede i trefferdedels Takt; hele Europa dansede og var grebet af hans Bues Tryllemagt. Han var som Orpheus, der fik selv Stenene til at danse. Denne Stemning benyttede Heiberg og skrev den lille, livsglade Monolog, hvis Sange inden kort Tid lød fra Alles Læber. Uforglemmelig er mig den Aften og alle de paafølgende, hvori "Emilies Hjertebanken" satte mig selv og hele Publikum i en Rus. Thi uagtet denne Vaudevillemonolog oprindeligt kun var bestemt til at gives denne ene Aften, saa blev den dog paa Grund af den Virkning, den gjorde, optaget i Repertoiret. Og denne 254 gatel var tilstrækkelig til at skaffe udsolgt Hus, hvad der end forresten blev givet til den. Tilskuerne kunde have forholdt sig søvnige den hele Aften, men saa snart den lille Ouverture til "Emilies Hjertebanken" med de Straussiske Melodier slog sine første Takter an, lød der en Mumlen og en Brusen i det hele Hus. Og naar jeg nu stod der for det fulde Hus og med mit skarpe Syn saae de mange Hundrede leende Munde og tindrende Øine, og naar jeg i den første Sang kom til de Linier i Verset:

"Hvor er det muligt at holde sig i Ro?
Du selv jo rokker, vi rokke begge To;"

og da virkelig saae hele det store Publikum sidde rokkende, ude af Stand til at være stille paa sin Plads, da meddelte dette Liv hos Tilskuerne, som de vare satte i ved Digtet, sig atter fra dem til mig og bar mig under den hele Udførelse som til en Dans, der ingen Anstrengelse kostede, men gjorde mig let paa Legeme og Sjæl, saa jeg havde en Følelse af at være 15 Aar og Barn paany. Ja selv det skjønne, graahaarede Jupiterhoved, som Theatret havde den Glæde de fleste Aftener at slutte indenfor sine Mure, selv dette bevægede sig frem og tilbage, medens det rolige Gudesmil vibrerede om den fint formede Mund.

Siden 1838, altsaa to Aar tilbage, havde Kjøbenhavn havt den Lykke og Glæde, at Thorvaldsen var vendt tilbage til sit Fædreland for bestandigt. Af og til i Aarene forud havde man vel lyttet til et Rygte: at han tænkte paa at komme hertil for at leve sine sidste Dage i sit Fædrenehjem. Rygtet dukkede af og til op og forsvandt atter, og Ingen vidste, om det talte Sandhed eller ikke. I 1838 lød det sikrere og sikrere, og i Sommerens Løb blev det af hans herværende Venner udtalt med Bestemthed. Folk herhjemme kjendte i Grunden saa godt som Intet til Thorvaldsen. Sculpturen havde ingen fremragende Repræsentant hos os, og ved de aarlige Udstillinger paa Charlottenborg var derfor denne Gren af Kunsten saa svagt repræsenteret, at den ingen Interesse vakte hos den store Masse, hvis Øie og Sans endnu ikke var aabnet for Gudeverdenen i Sten og Marmor. Da nu Forventningen om Thorvaldsens Hjemkomst lød fra Alles Læber, hørte man ikke sjældent den simple Mand spørge: "Hvad er han? Og hvad har han gjort?" Blev Spørgsmaalet saa besvaret, lod det ikke til at interessere dem videre; thi de vare i Grunden lige nær og fattede ikke Betydningen af hans Virksomhed. Men de hørte, at han var berømt i Udlandet - Noget man hos os har en beskedent Respect for, og de hørte, at han ved sine Værker var bleven en rig Mand - en Omstændighed, som ikke lidet bidrog til, at Interessen fik Liv og Betydning for dem. Efterhaanden som Tiden for hans Hjemkomst nærmede sig, blev der skrevet 255

og talt saa meget om ham, at Mængden kom i Bevægelse og Røre, uagtet den endnu ikke ret vidste, hvorfor den var entusiastmeret. Den saae, at der blev gjort store Tilberedelser til hans Modtagelse; den hørte, at alle Digterne havde skrevet Sange, der bleve indstuderede; at han ventedes hertil paa den kongelige Fregat "Rota"; at Festcomiteer vare traadte sammen for at overlægge, paa hvilken Maade den Feirede skulde modtages. Man saae, at en Flagstang blev opreist paa Nicolai Taarn for derpaa at heise et stort Flag, saa snart man fik Signal om, at "Rota" var i Opseiling, til Underretning for Byens Befolkning, for at de kunde være tilstede ved hans Modtagelse paa Toldboden og bringe ham deres Hylding. Naar man kjender Kjøbenhavnernes Nysgjerrighed og Lyst til at være med, hvor Andre ere med, da vil man indse, at der ikke behøvedes en Trediepart af disse Forberedelser for at bringe hele Befolkningen paa Benene. I adskillige Dage saae man forventningsfuld til den høie Flagstang, der endnu stod tom; indtil endelig om Mandagen den 16de September 1838 Flaget pludseligt blev heiset, og i samme Nu styrede saa godt som det hele Kjøbenhavn ud paa Toldboden, hvor de festligt smykkede Baade fra de forskjellige Comiteer, med deres Vimpler og Blomsterguirlander, Sangere og Musikcorps, alt laa parate. Og øieblikket, da Skibet ankom og en pragtfuld Regnbue viste sig paa Himlen, og Menneskemassen og Sangene, der bleve afsungne, og de smykkede Baade med Herrer og Damer i deres brogede Dragter vare høist imponerende. De talrige Baade med Blomster og brogede Flag lignede store, svømmende Blomsterbouquetter - og nu han, som var Centrum for alt dette, den ædle Skikkelse med sit blottede Hoved, hvorfra det smukke, hvide Haar flagrede i Vinden - alt dette tilsammen var i Sandhed et ophøiet Syn, som Enhver, der var tilstede, følte sig grebet af. Da jeg aldrig viste mig ved slige offentlige Fester, gik jeg glip af denne Modtagelse, som det vilde have interesseret mig at bivaane. Heiberg var med i Digterbaaden, og han bragte mig Efterretning om den hele Fest. Saa snart

Thorvaldsen steg op i den Vogn, der skulde bringe ham til Charlottenborg, hvor en Bolig var indrettet for ham, bleve Hestene spændte fra Vognen, og Folket trak ham til Charlottenborg under idelige Jubelraab. Den uhyre Menneskemasse fyldte hele Kongens Nytorv og de tilstødende Gader og vilde ikke bortfjerne sig, før Thorvaldsen havde viist sig paa Charlottenborgs Altan, for at de kunde bringe ham den sidste Hyldest. Man fortalte iøvrigt, at den menige Mand kjendte saa lidt til Thorvaldsen, at endogsaa hans Navn var dem vanskelig at beholde, og at der flere Gange var bleven raabt fra Torvet: "Conferentsraad Tordenskjold frem!" Dette Navn kjendte de. Med blottet Hoved traadte han nu ud paa Altanen, hilsende med den ædle Holdning, som var ham egen, og da først fjernede Mængden sig lidt efter lidt. Der blev nu gjort Gilde 256 paa Gilde, og Alle kappedes om at fetere den Hjemkomne. Selv i ringe borgerlige Huse kom Thorvaldsen, naar han blev buden. Allevegne var han den Samme og bragte det samme stille, velgjørende Indtryk med sig overalt. Det er en stor Lykke for en Nation at have en saadan Personlighed i sin Midte, hvis blotte Nærværelse stemmer Alt omkring sig i en høiere Tonart og tvinger selv den raa Mængde til en Pietetsfølelse, som den har saa godt af at besidde. Lidt efter lidt aabnedes ogsaa Sansen herhjemme for Thorvaldsens Mesterværker. Det var ikke længer en tom Navnebegeistring - man vidste, hvorfor man var begejstret. Og da omsider det Thorvaldsenske Museum blev aabnet for Alle, saae man her hyppigt Folk af den lavere Klasse, der med stor Interesse betragtede de udødelige Værker. Man kan med Sandhed sige, at ikke ringe var den Indflydelse, som disse Værker frembragte paa Nationens Skjønhedssans. Hvad jeg personligt skylder ham, bærer jeg en dyb Taknemmelighed for.

Hvor var det dog velgjørende at se denne ædle Skikkelse bevæge sig i Selskabslivet og i offentlige Forsamlinger - at se den fuldkomne Ro, den totale Mangel paa Anstrengelse for at behage, og netop derved behagede han saa sikkert paa en saa enestaaende Maade. Medens Alles Blik hvilede paa ham og søgte ham, havde han et Udtryk, som om Ingen lagde Mærke til ham eller bekymrede sig om ham. Medens Alle flokkedes om dette Centrum, saae han ud, som om han selv hørte til Flokken; som om han ikke anede, at han var Centrummet selv. Al Hyldest, al Smiger, al Enthousiasme "gled ned ad hans Marmorsider", som Heiberg skrev i Prologen, der blev fremsagt efter hans Død. Jeg forstod ikke dengang, hvor dette var ham muligt. Nu forstaar jeg det. Han havde set saa meget af Livet og af Menneskene, han kjendte sit eget Værd uden at være betaget af den almindelige Kunstnerforfængelighed, han vidste, hvad Menneskenes Hylding betyder, undervurderede den ikke, overvurderede den ikke heller; han tog imod den, som man tager imod en stille mild Foraarsregn; man glæder sig over den, men tror ikke, at Himlen sender den blot til Ens personlige Velbehag. Hvor er det herligt at se en saadan Ro hos en begavet Natur. Man hører ofte sige om en Kunstner, der formaar at tage imod den almindelige Hylding, som Thorvaldsen formaaede det: "Hvor er han dog beskeden!" Ja, vel er han beskeden - men ikke, som Mængden smiger sig med, lige overfor Menneskene. Naar en Beskedenhed lig Thorvaldsens findes hos en Kunstner, da gjælder den de høie Guder, der skjænkede ham af deres Gaver - det er for dem, han slaar Øiet ned til Jorden i Ydmyghed, og hans Pagt med dem er det, der giver ham denne Gudero. Hvorimod den forfængelige, selvkjærlige, indbildske Kunstners tilsyneladende Beskedenhed ytrer sig lige overfor Menneskene i Uro, just fordi Blikket kun dvæler ved Mennesker, og disse vankelmodige Magter formaa kun at sprede og pirre Gemyttet, men ikke at hæve det til en ophøiet Ro; thi denne formaa kun de høiere Magter at fremkalde. Ulykkelig er den Kunstner, der sætter sin Lyksalighed i Menneskenes Anerkjendelse uden at have sin Støtte i en høiere Idee, thi paa hint Flyvesand kan intet varigt Hus bygges. Dette har den forfængelige Kunstner en Følelse af, og derfor gaar han i Skjelven og Bæven for et Frafald hos Massen, der vilde knuse ham og bringe ham til Fortvivelse.

Thorvaldsen elskede Theatret og især den comiske Muses Frembringelser. Han og Oehlenschläger sade saa godt som hver Aften i Hofparquettet og opmuntrede os ved deres Nærværelse og ved den Interesse, vi vidste, at Begge havde for Theatrets Forestillinger. "Aah!" sagde Thorvaldsen en Gang til mig i et Selskab, hvor vi en Aften mødtes, "hvor jeg dog har glædet mig over "Emilies Hjertebanken". Naar jeg er i Middagsselskab, og Tiden nærmer sig til at gaa i Theatret, og vi der sidde og spise og spise i en Uendelighed, og jeg ikke kan komme bort, da maa De tro, at jeg har en alvorlig Ærgrelse. "Emilies Hjertebanken" har jeg dog aldrig forsømt, da den altid ender Forestillingen. Jeg bliver selv som et Barn ved at se Dem spille; og nu, da jeg kan den udenad, morer det mig ofte at vende mig om og se paa de mange glade, leende Ansigter i Publikum, der ere saa beskjæftigede med Dem paa Scenen, at de ikke lægge Mærke til mine speidende Blikke." Jeg spurgte ham, om ikke Balletten interesserede ham paa Grund af det Plastiske. "Kun de spanske Danse," svarede han, "den kunstige Dans nutildags er uden al Plastik." Og heri var jeg fuldkommen enig med ham.

"CORSAREN". THEATERBESTYRELSEN.

I Anledning af Christian den Ottendes Kroning skrev Heiberg paa Theaterdirectionens Opfordring Skuespillet "Syvsoverdag", med Musik af Hartmann, som blev opført paa det kongelige Theater 1ste Juli 1840. Som alt

berettet havde dette Stykke ved sin første Opførelse den samme Vanskæbne, som saa ofte er bleven Festforestillinger til Del. Hertil bidrog vel ogsaa den Omstændighed noget, at der paa dette Tidspunkt var saare liden Sympathi for den nys kronede Konge.

Sommeren, den korte, den forhaabningsfulde, den vederkvægende, flygtede kun altfor let og hurtigt forbi; med et Suk vendte man atter tilbage til den travle Menneskevrimmel, til Theater og Publikum, til Bladlitteraturens Nyheder, Kritik og Skjenderier; man læste atter sin Adresseavis til Morgencaffen, saae de Bunker af Blade ligge gjemte, som man i Fraværelsen ikke havde fulgt, besluttede at løbe dem igjennem, men følte efter nøiere 258 Eftertanke en Lettelse ved at opgive denne Beslutning. Øieblikket, hvori de havde Betydning, var jo nu forbi, det Læste var glemmt, og det var altsaa overflødig at sætte sig ind i det.

Lige saa stor som Forskjellen var imellem den nye Kong Christian den Ottendes og den afdøde Kong Frederik den Sjettes Personligheder, lige saa stor var Forskjellen i Alt; i det offentlige Liv, i Tonen i Litteraturen, i Pressen. Det unge Danmark, som i Frederik den Sjettes Tid endnu gik i Trøie, fik pludselig Kjole paa, Stok i Haand og Hat paa Hovedet; og denne Hat sad fast og kjækt og blev kun lettet af til flygtig Hilsen for ligestemte Sjæle og dem, der gave tilkjende, at de vilde slutte sig til det unge dristige Corps, der fra nu af vilde have Sæde og Stemme med i offentlige Anliggender. Den Pietet og Ærefrygt, som Folket var opvoxet med for den gamle patriarkalske Konge, blev skrinlagt i Roskilde Domkirke tilligemed den sidste Repræsentant for samme. Endnu stod der en lille Kreds af Mænd i Spidsen for Nationen, til hvem man var nødt til at se op, hvor meget det end generede. Endnu gaves der Personligheder, hvem Ingen havde vovet at trække ned fra deres Høide, hvem Ingen endnu havde fordristet sig til at kaste litterairt Skarn paa; endnu var der en Følelse af, at ikke Alle vare lige, at nogle ved Aandens Gaver, ved Guders Gunst stode over Massen og udgjorde en Klasse for sig selv, til hvilken Mængden saae op med en gammel Ærefrygt; der var endnu i Folket et Vanebegreb om, at de udmærkede Personligheder vare en Ære for Nationen, og at den ved disse selv blev hævet og hædret. Da fremstod i Efteraaret 1840 Bladet "Corsaren" med hele sin Tøilesløshed og Hensynsløshed og kastede sig over enhver Personlighed, som havde vovet paa en eller anden Maade at rage frem. Som Lynet, der hjemsøger Kirkespirene og de høie Punkter med sit dræbende Stød, saaledes vidste "Corsaren" at finde Gjenstandene for Folkets Veneration, og Arbeidet gik ud paa, at Alle ved dens Bestræbelser kunde blive lige gode. Da der gik Vittighed og Kaadhed igjennem dens smaa, personlige Angreb, saa fandt det store Publikum megen Behag i denne nye, underholdende Litteratur, hvori Skandale paa Næstens Bekostning hørte til Dagens Orden. Denne nye Maade at angribe Private paa gjorde en stor Opsigt og skaffede Bladet en overordentlig Afsætning. Alle, som ikke vare Gjenstand for disse Angreb, fandt det "uhyre morsomt", indtil de selv kom med, da fandt de det infamt og skandaleust, at en saadan Tone skulde taales. Bladet blev, ved den Lykke det gjorde, kaadere og kaadere, indtil det forløb sig, saa at den ene Pressesag efter den anden blev anlagt imod det, og Udgiveren tilsidst blev dømt paa Vand og Brød. Fra dette Øieblik af var Bladets Magt for en Del knækket, Vittigheden ophørte, og Bitterheden traadte i Stedet, men denne Sidste var ikke nær saa morsom som den Første, og lidt efter lidt hørte dets Virkning 259 op; hermed hengik dog nogle Aar. Imidlertid havde dette Blad slaet en Tone an, som desværre mere eller mindre fik Indgang i næsten hele Bladlitteraturen; og dette virkede demoraliserende paa den Del af Folket, som trænger til at have Noget at se op til, Nogen, lige overfor hvem det nødes til at underordne sig. Imidlertid var alt dette endnu i sin Barndom; men det voxede mere og mere ved ulykkelige Omstændigheder i Tidernes Løb. Endnu vare Alle i godt Humeur; man strømmede til det nyindrettede Tivoli, man dansede, man gik paa Maskerader, fremmede Kunstnere søgte til Kjøbenhavn ved Rygtet om den kunstelskende Konge, der lønnede dem med Diamantringe, Brystnaale, Daaser o.s.v.

Hoffest fulgte paa Hoffest, Forlystelse paa Forlystelse, og under alt dette drønedes den fjerne Torden fra Holsten og Slesvig, endnu tilbagetrængt, men for et nogenlunde skarpt Øre mere og mere nærmende sig med stærk og uundgaaelig Fart til den sorgløse, forlystelsessyge Hovedstad, der for lutter Sang og Leg ikke kunde høre den fjerne Bragen og Buldren, før det som et Lyn slog ned en solklar Dag. Man mærkede som sagt endnu Intet eller vilde Intet mærke for i uforstyrret Ro at kunne hengive sig til sin Glæde, til sine Adspredelser.

Saisonen 1840 til 1841 frembød Intet af saadan Interesse, at jeg her vil dvæle derved i det Enkelte. Heri kan der jo være noget Tilfældigt, men jeg kan dog ikke betvivle, at det hang sammen med den Aand, hvori Theatret blev bestyret.

Et Thronskifte berører saa godt som alle Forhold, og Theatret var heller ikke blevet, uberørt heraf. Excellencen Holstein blev strax efter Thronskiftet afløst som Theaterchef af Kammerherre og Hofmarchal Levetzau, en sand Modsætning til den ligefremme, fordringsløse, danske Holstein. Holstener af Fødsel havde den nye Chef et stærkt tysk Element i sin hele elegante Optræden og Dannelse; det danske Sprog generede ham ikke saa lidt, og jeg tror vist ikke, at jeg gjør ham Uret, naar jeg siger, at den danske Litteratur saa vel som den danske Nationalcharacter var ham saa godt som fremmed, Egenskaber, der just ikke gave ham Adkomst til hans nuværende Stilling. Det glatte Hofmandsvæsen med alle dets ydre Former var ham saa at sige i Kjødet baaret. Han var imidlertid god og human imod Personalet, men han betragtede sin nye Stilling som en Biting til sin egentlige Hofstilling og kunde Intet udrette for Theatret i kunstnerisk Henseende. Det mandlige Personale ved Theatret var uuddømmeligt i at copiere denne Hofmand i hans Gang, Tale og Manerer; kaldte ham et Hofkryb, under hvis Scepter det var utaaleligt at staa; beskyldte ham for latterlig

Fornemhed imod dem. Hvad mig selv angaar, da har jeg aldrig mærket til Sligt. Naar han aflagde mig Visit, fandt jeg i ham en forunderlig blød Natur, der ideligt fik Taarer i 260 Øinene, saa snart Samtalen kom ind paa Noget som helst, der berørte hans Gemyt. At han var en forfængelig Mand, formaaede han vel ikke at skjule, men jeg veed aldrig, at hans Forfængelighed bragte ham til at foretage Noget lige overfor Personalet, der fortjener at dadles. Han stod paa denne Plads mere for Stads, om jeg saa tør udtrykke mig, end for Nytté, thi Collin, der rigtignok kun var første Directeur under Chefen, var og blev den egentlig Styrende i hele Theaterstyrelsen paa Grund af hans overordentlige Arbejdsdygtighed og Arbejdshurtighed. Han var en afgjort Fjende af Alt, hvad man kunde kalde Vrøvl, og for at undgaa dette var det hans Vane at gribe rask ind i, hvad der laa for, og paa egen Haand afgjøre, helst mundtligt, helst strax, hvad hans Colleger først troede burde drøftes vidt og bredt. At denne Hurtighed, denne Selvraadighed ofte stødte de andre Directeurer, fulgte af sig selv, men det hjalp ikke, de maatte finde sig heri. At disse Collins Egenskaber gjorde, at Alle helst henvendte sig til ham for hurtigt at opnaa, hvad der laa dem paa Hjerte, lader sig let forklare. Og Collin var Mand for at sætte sine Beslutninger igjennem til Trods for enhver Modstand. Han var og blev saaledes den egentlige Herre, hvem der saa var Chef.

Collin var egentlig ikke nogen *æsthetisk* dannet Mand, og han gjorde heller ikke Fordring herpaa; men han havde - især i yngre Aar - et ligefremt Instinkt til at gribe det Rette. Al Vigtighed, al Affectation var hans stille, bramfri Væsen en Modbydelighed, og han gennemskuede let sine Folk. En ubeskrivelig Hjertensgodhed udgjorde Grundtrækket i hans Character. Alt Smaaligt var ham fremmed. Han, som i hele sit Liv intet havde kjendt til trange Kaar, gik aldrig i Rette med Nogen om, hvad de burde komme ud af det med. De vare trængende, bedrøvede, dette var ham nok, og han hjalp Alle, hvor det var ham muligt. Og hvor megen Utaknemmelighed skulde han ikke opleve, især af dem, han allertroest havde staaet bi. Jeg elskede denne ædle Personlighed som en Fader, og ofte naar han skrev mig sine korte, eiendommelige Breve til, underskrevne "Din faderlige Ven", var jeg stolt og glad over denne Underskrift. Og dog, til Trods for denne min store Hengivenhed for min faderlige Ven, var jeg paa dette Tidspunkt bedrøvet over, at Collin ikke kraftigt modsatte sig mangen en uværdig Bestemmelse ved Theatret, der true med rent at tage al Respect bort fra vor Scene. Og da han nu atter, som for 8 Aar siden, tillod en tysk omreisende Gøgler, en Hr. Kirchner, at give Gjæsteforestillinger i Saisonen paa Tysk, Forestillinger af den plumpeste og laveste Art; rene Fjællebods Narrestreger, men som rigtignok fyldte Huset, da maatte jeg vel sørge over vort Theaters Skjæbne. Man tænke sig et stort, tykt, halvgammelt Mandfolk, klædt som Fruentimmer med bar Hals og bare Arme, spille "Die falsche Catalani", et Stykke - om det forresten kan kaldes saaledes - af den allerraaeste og 261 platteste Natur. Man tænke sig dette Mandfolk i korte Skjærter dansende og svingende sig paa den anstødeligste Maade, hvinende med en høi, skjærende Fistelstemme, og alt dette paa Tysk!! Ja, Collin gav sandelig sit Samtykke til, at en omreisende Taskenspiller, Hr. Döbler, gjorde sine Tryllekunster og sine Hokusfokus paa det kongelige Theater. Saa vidt kan det gaa, naar en Theaterbestyrelse vil føie et Publikum i sine raa Lyster, saa vidt, naar Publikum bliver Herre over Smagen og Bestyrelsen dets lydige Tjener.

Over alt dette kølnedes mere og mere Heibergs Lyst til at virke i Theatrets Tjeneste. Han sørgede over dets Tilstand. Han skammede sig over disse Indrømmelser og syntes, at alle Principer bleve stillede paa Hovedet. Han kunde ikke længer være taus Tilskuere til alt dette Uvæsen. Han skrev altsaa en Række Theaterartikler i Bladet "Fædrelandet" for om muligt atter at orientere Publikum og Theaterbestyrelsen om, hvilke Pligter der paahvilede dem begge, naar det kongelige Theater med Rette skulde kunne gjøre Krav paa Agtelse og Interesse; men Alt forgjæves.

Hvad der nu til en vis Grad tjente Collin til Undskyldning for disse forcerede Anstrengelser for at skaffe Theatrets Kasse Indtægter, var Skuespillernes utrolige Dovenskab, for ikke at sige Frækhed i Forsømmelsen af deres Pligter. Et Stykke kunde vente Maaneder, ja halve Aar, efter at Rollerne vare uddelte, uden at det var muligt at bringe Stykket til Opførelse, fordi især de første Skuespillere ikke gade lære deres Roller. Man meldte sig syg, paa samme Tid som man deltog i selskabelige og offentlige Forlystelser. Man ytrede rent ud: Pokker skulde have det Slid; vi faa lige meget, enten vi spille eller ikke. I de sidste Maaneder af Saisonen var det aldeles umuligt at faa et nyt Stykke indstuderet, thi da ytrede man uden mindste Undseelse: Vi have ikke Tid, vi forberede os til vore private Forestillinger i Sommermaanederne. Bestyrelsen blev saaledes tvungen til at tænke paa et Middel til at fremkalde Flid hos Skuespillerne, og den vidste af Erfaring, at det eneste Middel hertil var at forskaffe dem - Penge. Med andre Ord, den maatte tænke paa at indføre Feu (en Spillepræmie for hver Aften). Jeg indsaar vel, at denne Foranstaltning vilde blive nødvendig, men jeg var dog bedrøvet herover, thi jeg forudsaae, at havde man tidligere ingen Roller villet spille, da vilde man, efter at Spillepræmien var indført, spille alle Roller, enten de passede for Vedkommende eller ikke, og dette kunde aldrig være til Gavn for Kunsten eller til Bevarelsen af Freden indenfor de af Lidenskaberne ofte rystede Mure. Erfaringen har siden lært mig, at jeg heri tog Feil. Sandheden til Ære maa jeg udtale, at det kvindelige Personale ved vort Theater i Flid, i Interesse for deres Kunst, uden Hensyn til den øieblikkelige Gevinst, altid har staaet høit over det mandlige. Naar jeg tillægger 262 det mandlige Personale disse Feil, da maa de især søges hos de *høiere* stillede. De mere Underordnede ere som oftest beskedne og føle Trang til at udfolde deres Evner uden Hensyn til Pengeerstatning, men neppe ere de komne op i første Række, neppe ere de blevne *uundværlige*, før Kunstnerhovmodet griber dem som en snigende Gift, og da er det, at de let blive demoraliserede. Hvori det ligger, at Kvinden bedre end Manden formaar at bøie sig under Pligten, det Moralske, derom agter jeg længere hen at udtale mig udførligt.

Havde Skuespillernes Dovenskab og Mangel paa Pligtfølelse nu hæmmet Alt i Saisonens Løb om Vinteren, da udviklede disse samme næsten en fabelagtig Flid og Udholdenhed ved deres egne Forestillinger om Sommeren. Det var morsomt at lægge Mærke til, at de samme Skuespillere, der om Vinteren rasede over de franske Skuespil som noget, der rent fordærvede Smagen, valgte netop disse Stykker fortrinsvis til deres egne Forestillinger. Nu vidste de, hvilken Virkning der lod sig frembringe i dem, naar Skuespillerne arbejdede for i Steden for imod Virkningen. Det overordentlige Bifald, som disse Forestillinger glædede sig ved om Sommeren, havde imidlertid en Hage ved sig. Det store Publikum har altid en særdeles Tilbøielighed til at tage Parti mod enhver Bestyrelse og for de saakaldte Underordnede. Vist er det, at mangt et Stykke, mangt et Spil i disse Stykker blev i Sommerheden modtaget med et Bifald, som ingenlunde var blevet dem til Del, ifald de vare opførte om Vinteren under Theaterbestyrelsens Ægide. Dette Bifald om Sommeren var et Slags Mistillidsvotum til Theaterdirectionen. Det hjalp unegteligt ogsaa i Modsætning til Skuespillernes Dadel over Stykkerne om Vinteren, at disse om Sommeren udbasunerede deres Roes paa Gader og Stræder. Theaterkritikerne i vore Dagblade vare fromme, godmodige, rørende, hjertelige, anerkjendende, blide som Lam om Sommeren; angribende, glubende Ulve om Vinteren. Lutter Affectation! Medens den ene røde Plakat afløste den anden paa Gadehjørnerne om Vinteren paa Grund af den utrolige Svaghed, som det kongelige Theaterpersonale led af, spillede de samme Skuespillere i Sommermaanedernes Hede den ene store anstrengende Rolle efter den anden. Man hævede Skuespillernes Flid og Udholdenhed til Skyerne og var saa god at slaa en Streg over deres Dovenskab, deres Mangel paa Pligtfølelse om Vinteren. Bladlitteraturen og en stor Del af Publikum har altid været Skuespillernes moralske Ødelæggere.

Medens man saaledes berusede sig i den Virak, som mangt et maadeligt Stykke, mangt et maadeligt Spil indhøstede i det gode, gamle Hus paa Kongens Nytorv, takkede jeg Gud for, at jeg ved Heibergs Side kunde indaande Sommervarmen og bytte de maledede Træer med de friske, virkelige. Det er 263 Extremerne, hvori vi Mennesker søge vor Adspredelse; den, der altsaa som jeg var nødt til den lange Vinter at arbejde stærkt i Illusionens Tjeneste, den trænger til atter at drikke af Livets virkelige Kilder, til at samle og fæstne sin inderste Individualitet, for at den ikke ubemærket skal glide ud af sine Fuger og blive til noget helt Andet end det, Forsynet oprindeligt har bestemt den til. Jeg havde den Evne, den Lykke, at jeg saa aldeles kunde kaste den kunstneriske Virksomhed bag mig, saa snart den sidste Aften i Saisonen var overstaaet, saa at jeg inden faa Dage havde en Følelse, som om jeg Intet havde med den hele Sag at gjøre, selv om det kun gjaldt en kort Udflugt som i Sommer. Naar vi da i den aarle Morgen efter at have udhvilet os atter satte os paa Vognen for at drage videre ud i den skjønne Natur, da kunde jeg af fuldt Hjerte synge:

"O Lykke, naar man let i Sind,
Saa let ad Veien ruller,
Foran os Alt i Rosenskin,
Det Mørke bag vor Skulder!
Kun fremad higer Længslens Magt;
Ad Alt, som er tilbagelagt
Man blæser, man blæser:
Duidu, duidu, duidu dudu du."

"SVANEHAMMEN", "ET GLAS VAND".

Den 24de Juni 1841 opførtes Hertz's romantiske Skuespil "Svanehammen" i Anledning af Formælingen mellem Kronprins Frederik Carl Christian og Kronprinsesse Caroline Charlotte Mariane. Aldrig er vist et Skuespil opført til Ære for en fremmed Prinsesse, hvori et finere Galanteri er udtalt igjennem et poetisk Arbejde end i Hertz's "Svanehammen". Men hvem saae det? Hvem følte det? Hvem havde Glæde deraf? Allerede det første Vers, idet Teppet rullede op, og Choret udbrød:

"Fra fjerne Lande kom hun, Dronning Dagmar.

(Ove)

Hun var saa ung, saa faur og fiin,
Talte til Hvermand mildt,
Til Ridder og til Bonde,
Til ringeste Gangerpilt.

(Chor)

Fra fjerne Lande kom hun, Dronning Dagmar."

Allerede dette at minde om de Danskes mest ideale og elskede Dronning, allerede heri laa en Allusion saa fin, saa hjertelig, at den maatte have grebet Alle, hvis de havde været istand til at lade sig gribe. Sætter man sig i denne fremmede Prinsesses Sted, der alt iforvejen var modtaget af de Danske, som maaske kun Dronning Dagmar i gamle Dage var modtaget - og denne Modtagelse var ikke blot, fordi det nu engang skulde være saaledes, nei, der var virkelig en Stemning i hele Folket saa inderlig, saa følt for denne unge Kvinde, der tillidsfuldt satte Foden paa dansk Grund - sætter man sig i hendes Sted, da Teppet rullede op, og disse Linier tonede hende imøde, hvor skulde man ikke tro, at de havde vibreret i hendes unge Hjerter, at de havde fremkaldt et stille Løfte, der sagde hende, hvad der var hendes Livs Opgave for Fremtiden. Og vil man nu spørge mig: "Hvor veed du, at det ikke netop saae saaledes ud i hendes Indre, som du synes, det burde set ud?" Da svarer jeg: Af Frugterne skal man kjende Træet.

"Hun var saa ung, saa faur og fiin -"

Ja, det er sandt, det var hun.

"Talte til Hvermand mildt,
Til Ridder og til Bonde, til ringeste Gangerpilt."

Nei, dette gjorde hun ikke. Medens Alle med Inderlighed kom hende imøde, forblev hun fremmed, trak sig mere og mere tilbage til Ensomheden, og man vidste tilsidst neppe, at hun var til. Der maatte dog i Kjøbenhavn have været *Nogle eller Nogen*, som kunde have været et Tilknytningspunkt mellem hende og den Nation, hun frivilligt havde forenet sig med for i Tiden at blive Landets Dronning, Landets Moder. Hun drog jo ikke til et Land, der laa i Maanen, hvor Alt, Forholdene, Tilstandene, Nationen var hende ubekjendt. Hun kjendte sin Gemals Rygte, og hans foregaaende Liv var hende ikke ubekjendt. Hun maatte vide, hvilke Fordringer hun med Billighed kunde stille til denne Gemal. Her kunde altsaa Intet overraske hende. Og vist er det - jeg veed det af en sanddru Person ved hendes Hof - at hendes Gemal hang ved hende, som han vist aldrig havde hængt ved nogen Kvinde tidligere, at han var utrættelig i sit Ønske om at behage hende og vinde hende for sig; hvad kunde hun da have ventet mere? En Ulykke, en uberegnelig Ulykke var det for Danmark, at denne Prinsesse ikke forstod sin Opgave. Hun var en Kvinde som hundrede andre, og dette var for lidt for at spille den Rolle, Historien havde tildelt hende. Efter faa Aar reiste hun atter tilbage til det fædrene Hus, uden at Nogen vidste Andet, end at Reisen gjaldt et Besøg, men hun kom aldrig mere tilbage.

265

Nogle Aar efter blev hun og Kronprinsen lovformeligt skilte. Dronning Dagmar havde ikke valgt denne Udvei. Mange ærerørige Rygter om det danske Kongehus vare udsprede for at retfærdiggjøre dette Skridt af hende; men man sige om det danske Kongehus, hvad man vil - Lavhed, Raahed og Slethed kunde ikke udgaa fra Christian den Ottendes og hans ædle Dronning Caroline Amalies Hof. Den tyske Prinsesse havde kunnet faa Alt, som hun ønskede det, ifald hun selv havde vidst, hvad hun ønskede, og hvad hun burde have ønsket. En Kvinde, der stilles i Spidsen for en Nation, har en anden Opgave end en anden skikkelig Hustru; hun maa kunne hæve sit Blik til noget Universelt og ikke have en Horizont, der kun rækker indenfor et Boudoir. Ulykkeligt for Danmark var det, at denne unge Kvinde ikke havde en større Sjæl.

Skuespillerne gave i Juni en Række Forestillinger uden mig, og derimellem Scribes: "Et Glas Vand". Jeg veed vel, at det store Publikum syntes godt om dette Stykke, men heri er jeg ikke enig; thi af alle de futile og barnagtigt efter Historien sammensatte franske Stykker forekommer dette mig at være det futileste, urimeligste og mest umoralske, skjøndt Umoraliteten ligger indsvøbt som et Bonbon i Sukker og Liqueur. At se tre Damer og derimellem En, som er eller skal være aandrige, begavet og, for at gjøre det end mere anstødeligt, ikke engang ung længer - at se disse tre Damer, hvorimellem Englands Dronning, paa Jagt efter et ungt Flødeskjæg, om hvem der ikke er det mindste at sige, undtagen at han er 20 Aar - det er dog virkelig at gjøre Mand til Kvinde og Kvinde til Mand. Det er imidlertid Dialogens Livlighed, der holder dette som de fleste franske Stykker af denne Art oppe; thi, man sige hvad man vil, en Del af de Scribeske Stykker, saasom "Den første Kjærlighed", "Familien Riquebourg", "Formynder og Myndling", "Kjærlighedsdrømme", "De Uafhængige", "Den hemmelige Lidenskab", "Enten elskes eller døe!" og fremfor alle: "Kammeraterne" - et Stykke, som ethvert Theater i vor nyere politiske Periode burde opføre een Gang om Ugen, ligesom man hver Søndag prædiker i alle Kirker i Haab om at vække visse Folks Samvittighed til Selvbetragtning - kunde tjene enhver ung Digter til et Studium, som han ingenlunde vilde have Skade af. Jeg deltog altsaa ikke i den første Opførelse af "Et Glas Vand" ved Skuespillernes private Sommerforestillinger; men i den paafølgende Saison formaaede de Directionen til at optage dette Stykke paa Repertoiret. Nu henvendte Directionen og især alle de Spillende, som havde Roller i "Et Glas Vand", sig til mig og bade mig overtage Abigaels Rolle, da denne ved Sommerskuespillene havde maattet lade sig nøie med en Fremstillerinde, som ingenlunde var Rollen voksen. Jeg havde hellere end gjerne været fritaget derfor, men af Føielighed mod mine Kunstfæller samtykkede jeg i at 266 forene mine Kræfter med deres i et Stykke, de Alle vare henrykte over. Og Lønnen for denne Føielighed udeblev ikke, som man nu skal se. Prøverne vare begyndte med mig som Abigael. Da jeg nu fandt, at Costumet i første Akt, som den anden Skuespillerinde havde benyttet ved Sommerforestillingen, ikke

passede til den lille Borgerpige Abigael, aftalte jeg med Fru Ryge, der forestod Damegarderoben, et andet efter mit Sind. Hun sagde mig nu, at alle Costumerne, som vare benyttede til Sommerforestillingen, vare anskaffede af samtlige Skuespillere, og at de gjerne ønskede at sælge disse til Theatergarderoben for at faa Pengene ind igjen herfor, "men", lagde hun til, "da det er det første, simple Costume, De ønsker forandret, og det Hele, som de kan faa ind derfor, er en halv Snes Daler, der, fordelt paa Flere, jo ikke er Noget at tale om, saa er det vist Skuespillerne ligegyldigt." Det samme mente jeg. Men heri toge vi begge fejl. For imidlertid at spare Theatret en forøget Udgift bestred jeg for egen Regning et hvidt og rødt stribet Skjørt, som jeg brugte til det første Costume, uden at ane, at dette ringe Skjørt skulde give Anledning til, at saa mange Penne i Bladlitteraturen skulde komme i Bevægelse. Jeg blev derfor høist forundret efter min første Optræden som Abigael, over at forskjellige Blade holdt sig - ikke til mit Spil men til mit Skjørt og udtalte sig med Bitterhed om det, hvilket forekom mig i høi Grad latterligt. Der var - Gud bedre det! - et Blad i denne Periode, som hed "Portefeuille", udgivet af Tivolis Grundlægger^ Lieutenant Carstensen, en Ven af adskillige Skuespillere ved Theatret og en stadig Theaterrecensent, der paa litterair Røvermaner uddelte Hug og Stik til de Kunstnere, der ikke vare hans Omgangsvener. Jeg var saa heldig ikke at høre til disse, og nu paatog denne Herre sig igjennem Pressen at ville afføre mig mer omtalte Skjørt og iføre mig et efter hans og hans Venners Smag, nemlig det, som Skuespillerne havde anskaffet, og som de atter ønskede solgt. Han havde formeligt sat sig dette til Opgave, og efter at han i sit Blad havde skrevet den ene uforkammede Artikel efter den anden om dette Skjørt, truede han tilsidst med, at hvis jeg næste Gang, Stykket blev opført, endnu traadte ind med bemeldte Skjørt, da skulde jeg føle, hvad et Publikum havde Ret til. Denne nye Tone imod mig havde "Corsaren" for første Gang angivet, og nu fulgte Smaaravnene efter. Enhver kan vel begribe, at jeg ikke paa slige Opfordringer vilde forandre et Costume, som jeg selv og Flere med mig fandt smukt, passende og svarende til Rollen. Men jeg vidste ogsaa, hvad en saadan Herre med et Par gode Venner til Hjælp formaar imod en Dame, der træder offentlig frem. Der maatte altsaa tages en Beslutning, hvad jeg vilde gjøre, ifald nogen Raahed mødte mig ved min Indtrædelse paa Scenen. Heiberg lagde da følgende Plan, som han meddelte mig om Formiddagen paa den Dag, Stykket atter stod til 267 Opførelse: "Jeg møder i Aften," sagde han, "paa Theatret, paaklædt som sig hør og bør for at træde frem paa et Theater for et stort Publikum; sker der nu det Mindste, som er fornærmende for dig ved din Indtrædelse, da træder jeg ind paa Scenen og fører dig ud af den, og saa betræder du den ikke oftere, medmindre du faar en saadan Opreisning, som du og jeg kan være tjent med." Denne Beslutning talte vi ikke om til noget Menneske. Heiberg kom hen til mig, forinden jeg traadte ind, og viste mig smilende sine nye, hvide Glacéhandsker, som han havde købt til sin Debut paa den kongelige danske Skueplads, der, hvis den var bleven til Alvor, vist ikke havde været uden Virkning. "Han (Hr. Carstensen) sidder nede paa sin Plads," sagde Heiberg, "med et Par andre gode Venner for at modtage dig og dit Skjørt." Jeg traadte nu ind med samt mit forfulgte Skjørt; men enten nu Modet svigtede disse tapre Herrer i det afgjørende Øieblik, eller det Hele kun var en Trusel - Heiberg kom ikke til at debutere den Gang. Carstensen fortalte i Bladet, at jeg havde havt Dristighed til atter at vise mig med det mærkelige Skjørt; man kunde altsaa ikke vide, om Angrebet kun var udsat. Saa ofte jeg derfor udførte Abigaels Rolle, mødte Heiberg bag Scenen med sine hvide Handsker, i Forventning om, at de dog engang skulde komme til at opfylde deres Bestemmelse. De stakkels Handsker bieve tilsidst smudsige, uden at Nogen havde faaet Leilighed til at beundre deres Hvidhed. Denne Historie var Lønningen for min Beredvillighed til, imod min Lyst, kun for at tjene mine Kunstfæller, at udføre Rollen i "Et Glas Vand". Det er forunderligt, hvorledes der til alle Tider findes mislykkede Subjecter, der spille en ikke saa lille Rolle i Moden, i Litteraturen og især i de offentlige Organer, i Bladlitteraturen. De ere som Ukrudtet i en Have: lug det bort, hug Hovedet af den ene af disse Væxter efter den anden, der voxer i samme Nu nye op; de ere uforgjængelige. Alverden kjender dem og deres Motiver, de nyde ikke Agtelse hos Nogen, om hvis Dom man behøver at bekymre sig, og dog udøve de en Virkning. Det forstaar sig, den er kun en øieblikkelig; inden kort Tid er deres Rolle udspillet. Men der ligger ingen videre Trøst heri, thi man veed med Vished, at ikke saa saare er En død, fulgt til Jorden med behørig Ligegyldighed, før der strax opstaar en Anden af samme Legion, som da skyder sig frem en lille Tid, indtil han ogsaa bliver fulgt til Jorden paa samme Maade, og saaledes fremdeles. Det hjælper altsaa ikke, at de dø bort, thi ethvert Dødsfald er tillige en Fødsel. Det heldigste er altsaa, at enhver af dem lever saa længe som muligt, thi jo ældre de blive, desmere kjendte og desmere uskadelige ere de; dø de derimod, og der kommer en Ny, da maa der atter gaa en Tid, hvori de Svage lytte til hans Ord og komme paa Vildspor, forinden Aanden og Motiverne ere veiede og befundne for lette. Gud give altsaa hver af dem et langt, langt Liv!

268

Saa ubetydelige disse Angreb imod mig i og for sig selv end vare, gjorde de dog et Indtryk. Jeg havde vel tidligere sagt mig selv, at en Skuespillerinde ganske naturligt blev Gjenstand for offentlig Kritik, men jeg havde ikke tænkt mig den Art af personlig Kritik, som ikke gav sig af med den Maade, hvorpaa jeg udførte min Kunst, men holdt sig til, hvilket Skjørt jeg valgte til min Klædedragt. Det var første Gang, at man havde taget Mod til sig, til Trods for den offentlige Mening, at angribe mig personligt. Saadanne Angreb vare mig nye; og jeg følte for første Gang det Uhyggelige, Betænkelige i, at en Kvinde træder offentlig frem for et Publikum, hvor To eller Tre formaa af de laveste Grunde at tilføie hende en Fornærmelse; hvilket ikke godt kan forenes med hendes Værdighed, hverken som Menneske eller Kunstnerinde. Sagen er, at disse litteraire Drivere, som sætte sig paa Dommersædet i Kunst og Litteratur, de ønske altid at staa i et intimt Venskabsforhold til Kunstnerne udenfor deres Kunst, i Livet, i Hjemmet. Negter man dem nu Adgang, lukker man sin Dør for dem og derved ligesom lader dem føle, at det ikke er deres Selskab man attraar, da hævne

de sig for Tilbagevisningen ved at forfølge En, saa godt de kunne, i deres umodne Domme om Ens Kunstnerværd, som da er det Eneste de formaa at komme i Berøring med; disse Domme gjælde saaledes som oftest mere den private Personlighed end Kunstneren; og Hadet til den private Personlighed er netop opstaaet ved, at de ikke trods al deres Umage have kunnet komme i nærmere Berøring med Kunstnerens private Person, som i Grunden er den, der mest interesserer dem. Men at vinde deres Roes for en saadan Pris vilde dog virkelig være for dyrt betalt. Jeg begyndte nu saaledes at faa Øinene op for alle disse Mysterier imellem Kunstnere og Bladredacturer - Mysterier, der hidtil havde været lukkede for mit uerfarne Blik - jeg begyndte for Alvor at se det Tomme i en Kunstners Liv. Det bedrøvede mig dybt, at Heiberg maatte ofte sætte Mod i mig og styrke mig, for at jeg ikke rent skulde tabe al Lyst til en Virksomhed, der hidtil ganske havde opfyldt mig og udgjort min Lykke. Det var mit Held, at naar jeg fra Theatret vendte tilbage til mit Hjem, da kom jeg her til andre Mennesker og andre Interesser, hvilket bevirkede, at min Tankegang blev tvungen til at kaste sig ind i andre Retninger og ikke at dvæle ved Et og det Samme, hvorved nødvendigt en stor Ensighed maatte være fremkommet hos mig.

269

BAKKEHUSET.

For Sommeren 1842 havde vi isinde at leie Rahbeks Bakkehus, hvis gamle Beboere Døden forlængst havde bortrevet; vi haabede, at dette venlige, milde Opholdssted skulde virke heldigt paa Georg Buntzen, der led af en Brysts sygdom. Med Længsel havde jeg set Saisonens Ende imøde for at kunne drage ud i den fordums Sangers og hans begavede Hustrus Bolig, hvor hver Plet, hvert Træ, hver Blomst mindede om disse to afdøde, men i Nationens Erindring levende Personligheder. Dette Hus, hvor jeg aldrig havde været, men som utallige Beretninger af Heiberg, hans Moder og mange Andre havde fremtryllet saa levende for mig, at mig syntes, at Alt indenfor disse Mure var mig lige saa bekjendt, som om jeg havde færdedes midt imellem disse Omgivelser, Bakkehuset, var ved deres Død solgt og falden i Hænder, vidt forskellige fra dets forrige Eieres. Det blev nu udleiet om Sommeren til den høiest Bydende. I det tidlige Foraar vandrede jeg en Morgen derud for at træffe Aftale med Værten. Hvor glad var jeg ikke, da jeg gik igjennem den lange venlige Allée, der fører til Stedet, og hvor Rahbeks Billed endnu staar for at byde den Vandrende Velkommen paa disse Enemærker, og hvor den lille Svale paa Stenen staar som et Sindbillede paa hende, der saa godt som aldrig forlod sin Rede, som hun elskede, og som saa Mange med hende og tildels ved hende havde faaet saa kjær. Hvor glad var jeg, at vi her i Sommer skulde slaa os til Ro paa dette fredelige Punkt ved den yndige Søndermark og ved Kallebodstrands fredelige Vande! Det friske unge Græs duftede i det tidlige Foraar fra Markerne, og utallige Lærkestruber sloge deres Triller over dem. I Søndermarken mylrede Jorden alt af hvide og gule Skovane moner og blaa Violer. Knopperne paa Træerne sade tykke og saftige, idet deres Vinterkaaber, det brunlige Hylster, hang revnet ved hver Knop, men endnu ikke var falden til Jorden. Med Armen fuld af Blomster og Mos vendte jeg glad hjem til Brogaden, for snart paany at drage derud. For sidste Gang i Saisonen var Teppet rullet ned, og kort efter vare vi Alle installerede i vort Sommerhjem. Hvor mange Tanker og Betragtninger gik ikke igjennem mit Hoved, naar jeg i de stille Sommeraftener ene vandrede, indsvøbt i mit Shawl, paa disse Steder, medens Skyerne uroligt ilede over Himlen, snart skjulende, snart visende Maanens Virkning paa Træer, Buske og Havens Gange og Plainer. Hvor ofte tænkte jeg ikke paa dette Samliv mellem disse To, indenfor hvis Vægge saa Mangen havde hentet Adspredelse, Opmuntring, Belæring og Forædling. Hvem søgte man i sin Tid indenfor disse Vægge? Rahbek? Ja, men ved Kammas Side. Her var To, som vare sammensmeltede til En - og dog, hvem vidste ikke, at 270 Rahbek desuagtet ideligt trængte til disse Digterforliebelse, rene, platoniske vistnok, men som dog hver for en Tid udfyldte ham, idet den ene afløste den anden. Hvad tænkte, hvad følte Fru Rahbek ved at være Vidne hertil? Ingen veed det. Man vidste kun, man saae, at hun med den største Liberalitet, den største Humanitet lod Rahbek hengive sig til disse smaa Forelskelser. Hvor ofte har jeg hørt fortælle, at naar Rahbek ventede et af disse Damebesøg paa Bakkehuset og utaalmodigt gik frem og tilbage i Stuen, snart skottende ud ad et Vindue, snart ad et andet, at da den tolerante Kamma, som bemærkede dette, smilende sagde: "Du skulde gaa lidt ned ad Veien, Rahbek, og trække lidt frisk Luft." Og dette Raad lod den flygtige Sanger sig da ikke give to Gange. Hvilken Tryghed, hvilken fuld Tro til sin Ven maa hun ikke have været besjælet af, for at give slige Raad! Hun vidste fuldt og fast, at de vare ikke - som hun engang har sagt om Ægtefolk, to "umage" Handsker til samme Haand, men een høire og een venstre, som udgjøre et Par. Og dog, hvem veed, om ikke Kamma i mangt et stille og ensomt Øieblik midt i sine travle Beskjæftigelser, snart med al Slags kvindeligt Haandarbeide, snart med Studier af Sprog, som ellers kun Manden beskjæftiger sig med, i Taushed har følt en Længsel, en Sjælelængsel, som hun beholdt for sig selv. Slige Kvinder som tie, kalder Verden ofte for kolde, fordi de ikke forbryderisk give Varmen tilkjende ad utallige Veie. Hun har aldrig elsket, siger man, som om al den Leflen, al den Lediggangsforliebelse var Kjærlighed! Faa Ord ere dog misbrugte som dette. Elskede da virkelig Rahbek til Trods for de smaa, barnagtige, erotiske Lege sin Hustru? Ja. Da Fru Rahbek

døde, da vaklede Jorden under hans Fødder, Fodfæstet var borte for ham i denne Verden. Rørende var det at se den gamle Rahbek, som jeg har set ham, gaa omkring baade som en legemlig og aandelig Husvild. Det venlige Smil spillede vel endnu om Munden og i Øiet, men det stod der kun ligesom af gammel Vane, som et stillestaaende Vand; Kilden, som skulde forny det, var udtørret. Han døde øiensynligt Dag for Dag, og inden Aarets Udløb fulgte han sin Kamma i Graven, fast i den Tro, at de beslægtede Sjæle mødes.*

* - 271

Heiberg havde alt i Marts begyndt paa et nyt litterairt Tidsskrift "Intelligensblade". Han havde ikke længer kunnet holde sig som taus Tilskuer lige overfor al den umodne Kritik, som i den seneste Tid havde givet sig Luft. Det var paa Tide at tale et Ord med og ikke lade saa mange Umyndige spille første Rolle i Bedømmelsen af Kunst og Litteratur med en Fripostighed, som truede med at blive foruroligende for alle de Svage, der ikke vide, hvad de skulle dømme om Noget, før de læse det i et Blad, om end dette Blad er aldrig saa raat og uvidende. Han syntes, at det var paa Tide at jage alle disse selvbestaltede Dommere tilbage i deres Smuthuller eller i alt Fald standse dem lidt i deres Fart. Paa samme Tid blev han anmodet om at skrive poetiske Vignetter til et malerisk Atlas, forestillende de vigtigste Bygninger, Kirker og Slotte i Danmark. Disse poetiske Vignetter, imellem hvilke der findes nogle af de smukkeste Digte, Heiberg har skrevet, kastede Bladlitteraturen, der længe havde luret paa en Leilighed, sig nu over med en Lidenskabelighed, der vist vil forekomme de Fleste, der nu læse disse Angreb, utrolig. Og ikke faa i Publikum vedkjendte sig denne nedrivende Dom med en Sikkerhed, en Tillid til Dommens Rigtighed, saa man virkelig ikke vidste, om man skulde le eller græde over det Standpunkt, som Kritiken og dens Eftersnakkere indtog. Med sin guddommelige Ro, med sit satiriske Smil mødte Heiberg al denne Hujen og Skrigen og vedblev med Digtene, uagtet man hver Dag i Pressen bad ham for Guds Skyld at ophøre dermed. Forbitnelsen steg til sin højeste Spidse ved det Digt, som fulgte med Billedet af det kongelige Theater. I dette aristophaniske Digt udtalte Heiberg sin Trosbekjendelse om, hvad et Publikums Dom betyder - et Publikum, som Alle henvise til, og som dog Ingen, naar det kommer til Stykket, henregner sig selv til.

Intelligensbladene bleve ikke meget bedre modtagne, uagtet de flere Aar efter bleve citerede som en Autoritet. Dog, det er altid gaaet Heiberg, som han i et af disse Blade har udtalt i en længere Artikel, betitlet "*Folk og* * 272 *Publicum*", og som jeg ikke kan modstaa Fristelsen til her at citere en lille Part af: - "I alt Nyt er nemlig Publicum desorienteret, men naar det Nye er blevet gammelt, det vil sige, naar det har faaet den offentlige Mening for sig, (thi ellers bliver det ikke gammelt, men dør strax efter Fødselen) saa udøver det en Hævds-Autoritet, der virker aldeles blindt og i saa meget stærkere Grad, jo stærkere de individuelle Bestræbelser have arbejdet paa at ophæve al Autoritet. Dette Forhold forudsætter altsaa, at Overgangen fra Folk til Publicum endnu ikke er tilendebragt, thi en offentlig Mening maa altid udgaae fra Folket, Publicum har ingen, fordi det, tiltrods for sit Navn, bestaaer af lutter *privatissima*. Ogsaa i dette Punkt har jeg selv haft en maaskee sjelden Leilighed til at gjøre lærerige Erfaringer. Et bestemt Charactertræk i min hele Skribent-Virksomhed, ligefra Begyndelsen indtil denne Tid, har været den Bestræbelse, hver Gang at fremstille noget virkelig Nyt, ikke blot en Gjentagelse af det Foregaaende; men da alt Nyt møder Opposition, fordi kun det Gamle kan have Autoritet, saa forudsætter denne Stræben en Trods imod Publicum, hvilken man ligeledes vil finde at være et permanent Træk i min Forfatter-Virksomhed. "Julespøg og Nytaarsløier" vakte derfor ogsaa en saa mageløs Forbittrelse, at den nær havde faaet den Ære at dele Skjæbne med Holbergs Peder Paars, ved at blive Gjenstand for en offentlig Action, som dog afværgedes derved, at ogsaa den fandt en Talsmand paa høiere Steder, ligesom forud det holbergske Digt i Grev Danneskjold. Nu derimod har hiin gamle Comedie et meget godt Rygte paa sig. Hvilken hæftig Opposition den flyvende Post maatte stride med, er endnu i de Flestes Erindring; næsten i alle offentlige Yttringer omtaltes Bladet med den største Vrede og Foragt; nu citeres det hyppig som det bedste litterære og æsthetiske Blad, vor Litteratur har havt. Mine Vaudeviller er man tilbøielig til at betragte som lykkelige Fugle, hvis Sang strax blev fattet og paaskjønnet; men det er dog langt fra ubetinget at være Tilfældet; ogsaa disse have meer eller mindre maattet bane sig Vei med Sværdet i Haand. Jeg vil ikke tale om, hvorledes de i den Tids Blade overalt omtaltes som absolut slette og uværdige Producter, men ogsaa i Forhold til det receptive, ikke skrivende, men skuelystne Publicum have flere af dem havt Vanskeligheder at overvinde. "Recensenten og Dyret" var næved at blive udpeben, just fordi den indeholdt en stærk Satire over det skrivende og criticerende Publicum. "Aprilsnarrene" og "De Uadskillelige" ere ligeledes stærke Satirer over det kjøbenhavnske Publicum i andre Forhold, og dersom de alligevel fra først af have seiret, saa er det et Lykkestræk, thi Forfatteren har heller ikke i dem sparet paa sin Trods. - - - Jeg har erfaret, at hvergang jeg har trukket mig tilbage fra en levende Vexelvirkning med Publicum, og i nogen Tid forholdt mig passiv, saa er mit Navn steget i 273 Berømmelse, i samme Grad som Tausheden har varet længe, og jeg forudseer derfor, hvilken Ære det vil nyde, naar jeg først er død, fordi man saa er vis paa, at jeg ikke optræder igjen. Thi hvergang jeg efter nogen Taushed indfinder mig paanye i Litteraturen, saa gjentager sig en Scene, som jeg engang var Vidne til paa en af vore Gader: En Bonde raabte med Tørv, med en saa besynderlig Stemme, at alle Hunde i Qvarieret gave sig til at gjøe og tude; fra Sidegader og op af Kjelderhalse mylrede de i Sneseviis og holdt et Spectakel, som om Byens Undergang var nær."

Heiberg havde saaledes i sine Intelligensblade atter kastet Handsken til Kamp, og atter mylrede alle Hundene frem og gave Hals, men skræmme ham kunde de ikke ved deres Gjøen; den bevirkede kun, at han med større Munterhed og Kjækhed svingede Sværdet til den ulige Kamp.

Jeg blev endnu en Gang foruroliget i min landlige Ro. Jeg havde maattet love Danserinden Jomfru Fjeldsted (senere Madam Kellermann) at assistere hende ved en Sommer-Aftenunderholdning, hun agtede at give, og hvortil Hertz havde lovet at levere et Arbeide, ifald hun kunde formaa mig til at udføre det. Det var mig derfor svært at afslaa hende og ham denne Bøn. Han skrev nu en lille Dyrehavsscene, "Perspectivkassen" kaldet, hvori en Matrosdreng foreviser Billederne, idet der til hvert af disse Billeder var en versificeret Forklaring. I Recitationen af disse Billeder bestod min Rolle. Jeg skulde altsaa fremstille en lille Matrosdreng med disse Børns Eiendommelighed i Tone og Manerer. Hertz var paa dette Tidspunkt i Miscredit hos Bladredacteurerne og i det Hele hos det liberale Parti herhjemme paa Grund af hans seneste Bog "Stemninger og Tilstande", hvori han ikke havde taget lempeligt paa vore Liberalister. De tørstede efter en Leilighed til at rykke frem imod ham, og den lille Scene "Perspectivkassen" maatte nu tjene som Anledning, hvor ingen nærmere fandtes. Her fik man nu Leilighed til at ramme Hertz, Heiberg og mig paa een Gang. Vi havde alle Tre høiligen forbrudt os i den senere Tid: Hertz havde skrevet *Stemninger og Tilstande*; Heiberg var begyndt paa at udgive sine *Intelligensblade*; jeg havde beholdt *det sribede Skjørt* paa, uagtet Smagsdommerne havde forlangt et andet. Man imødesaae derfor denne lille Bagatels Opførelse med en latterlig Spænding. Endelig gik den over Scenen. Til Ærgrelse for de selvbestaltede Dommere modtog Publikum "Perspectivkassen" med stormende Bifald; men desmere stormende bleve ogsaa Angrebene bagefter i Bladene. Der begyndte nu en Polemik med saa godt som alle Blade paa den ene Side og Heiberg og Hertz paa den anden - en Strid, der begyndte i Juni og strakte sig ind i September. Hr. Carstensen var i sit nye Blad "Figaro" Forkæmper for Modpartiet, en Stilling han indtog med en saadan Selvtilid og Kjækhed, for ikke at sige Frækhed, at det virkelig er ret interessant at se, 274 hvad en saadan Person, baaret af en øieblikkelig Folkegunst, har Hardiesse til at tillade sig lige overfor to Autoriteter i Litteraturen. Jeg erindrer, at en af vore Venner en Dag kom ud paa Bakkehuset og sagde i Samtalens Gang til Heiberg: "Ja, du kan da vel begribe, at den offentlige Mening for Øieblikket er, at du og Hertz skulle holde jeres Mund, naar en Mand som Carstensen taler." Midt i al dette litteraire Spektakel om den lille Scene kom atter en af Theatrets Kunstnere og bad mig gjentage den til en ny Forestilling for ham. Alt forinden jeg kunde have nogen Anelse om, at denne lille Bagatel skulde give Anledning til al den Hurlumhei, havde jeg halvveis lovet min Assistance, og nu, da man paastod, det var en Prostitution for mig at udføre denne Scene, blev det en Æressag ikke at trække mig tilbage og derved ligesom underskrive de umotiverede Domme. Jeg erklærede derfor, at det skulde være mig en Glæde at udføre den endnu en Gang. Man fortalte mig nu fra alle Sider, at jeg maatte være forberedt paa de værste Optøier, og Mange raadede mig fra at udsætte mig for Udbruddet af Modpartiets Forbitrelse. Men Mod har aldrig manglet mig, naar det gjaldt at forsvare Ret mod Uret, og jeg forblev ved min Beslutning at udføre, hvad Hertz kunde være bekjendt at skrive og jeg at spille. Aftenen kom. Huset var fuldt, og med den Kraft, som Uretten imod os vækker, udførte jeg min lille Matrosdrengs Rolle, og nu viste det sig atter, at til Trods for Alt, hvad der var skrevet imod denne Bagatel, udøvede den paany sin oplivende Virkning paa Publikum; man lo, man klappede, og den Udpibning, som man havde truet med, udeblev fuldstændigt. Det er den uimodstaaelige Magt, som det Comiske formaaer at udøve, her hjælper intet Raisonnement. Naar man leer og morer sig, piber man ikke, det er en afgjort Sag. Latteren var vakt og smittede selv de Ildesindede. I god Behold kjørte jeg atter ud paa Bakkehuset og takkede Gud, at jeg nu for en Tid var fri for at have Noget med et Theater og Bladredacturer at gjøre. Striden om Hertz's Scene fortsattes imidlertid, som sagt, Sommeren over.

Hvad det ofte er for Mennesker, der huser i Bladlitteraturen, havde vi ved denne Leilighed et nyt Bevis paa. Nogle af de Artikler, som paa den bitreste Maade angreb Heiberg, paastod Rygtet vare skrevne af P. L. Møller. Denne Herre, som ikke hørte til vor Omgang, kom en Formiddag ud paa Bakkehuset for at tale med Heiberg. Da der blev sagt ham, at Heiberg ikke var hjemme, sagde han, at i saa Fald vilde han komme igjen om Eftermiddagen for om muligt at træffe ham. Han kom nu ogsaa virkelig igjen og udtalte for Heiberg, at et Rygte havde sagt ham, vi og Andre troede, at han var Forfatter til hine anonyme Artikler; at det derfor i høi Grad laa ham paa Hjerte at forsikre, at han ikke havde fjerneste Del i dem. Da Heiberg nu svarede ham, at Enhver havde jo Lov at skrive i en offentlig Strid, og 275 at han ingen Undskyldning behøvede at gjøre derfor, vedblev han at forsikre sin fuldkomne Uskyldighed, idet han med mange smigrende Ord udtalte, hvor vigtigt det var for ham, at Heiberg, hvem han ærede som Forfatter og Menneske, ikke skulde tro ham istand til at have nogen Del i en saadan Polemik. Et halvt Aar efter erklærede samme P. L. Møller paa Tryk, at Artiklerne vare af ham. Ved denne og lignende Leiligheder har jeg ofte forundret mig over, hvorledes et Menneske under saadanne Omstændigheder bærer sig ad med at affinde sig med sig selv, og hvorledes de undgaa at se sig selv i det samme Lys, hvori de dog maa vide, de staa for Andre.

Theatret havde siden sidste Saison lidt et uerstatteligt Tab, idet den udmærkede geniale Skuespiller, Dr. Ryge, var afgaaet ved Døden. Hvo skulde udfylde denne mægtige Skikkelses Plads? Han var en af dem, ved hvis Død man med et Suk beklager Skuespilkunstens Flygtighed. Havde alle de Billeder, han ved sit Geni havde frembragt, kunnet fastholdes som Malernes paa Lærredet, hvo havde da fundet sig i at betragte de blege Copier af hans Roller, som senere gik over Scenen? Forbausende er det, hvor hurtigt saadanne Billeder udslettes. Den troløse Glemsel visker dem ud som Griffelets Skrift paa en Tavle; et eneste Strøg med en fugtig Svamp, og Intet er tilbage. Hvor blive de dog af, alle de Mennesker, hvis Hjerter have banket, hvis Øine vare fyldte med Taarer? De, hvis Sjæle han fik til at gyse? De, hvem han tvang til den inderligste Latter? Hvor ere de efter en ganske kort Tid henne? Kan et Billede som hans Hakon Jarl, der en Gang er set og følt, kan det glemmes? Kan man glemme ham, naar man har set den mægtige Skikkelse træde ind i Hallen til

Thora, naar han stod der i Halvmørke i Døren iført sin graa Kittel, bag hvilken man endnu saa det mægtige Legeme, men hvor ligesom ethvert Ledemod, der før sluttede saa jernfast, nu syntes brudt Led for Led. Naar man hørte denne Stemme, der forhen lød som Malm, nu brudt, blød som en Kvindes, saa Taarerne kunde høres igjennem den. Naar han med den blege Kind, de skjælvende Læber, de taarefyldte Øine stod der, den overmodige Hakon, overladende sig til det drømmende Sværmeri, hvor mange Øine vare da tørre i det tætbesatte Hus? Hvor mange Hjerter formaade at slaa i den vante Takt? - Og nu hans comiske Roller! Hvilken Peer Degn! Hvilken Jeronimus! Naar Ryge kom fra Baggrunden som Jeronimus og spadserede ned mod Lamperne, støttende sig til sin høje Jeronimusstok - da behøvede intet Menneske at spørge, i hvilket Aarhundrede denne Skikkelse havde hjemme. - Og dog - inden kort Tid glemmt, aldeles glemmt! Glemmt i den Grad, at Mængden kort efter var lige saa begejstret over en mat Copi. Ja, sandelig hører der Noget til at bevare sin Lyst, sin Interesse, sin Flid, sin Kjærlighed til noget saa Forgjængeligt, vil du maaske sige? Og dog hører der kun Et til: at arbeide sig op til det Standpunkt, paa hvilket man 276 Intet begjærer, undtagen selv at have Sjæleglæden i Øieblikkets Udøvelse. Og til dette Punkt tror jeg virkelig, at Ryge var naaet som Kunstner. Jeg erindrer, at da han og jeg en Dag samledes til en Prøve paa et nyt Stykke, spurgte jeg ham: "Naar tror De, at dette Stykke kan komme til Opførelse?" hvorpaa han svarede mig: "Jeg veed det ikke, og det er mig ogsaa ligegyldigt. Jeg har i lang Tid i fuldt Costume spillet denne Rolle i Ensomhed for mig selv i min Stue, saa godt kommer jeg neppe nogensinde til at spille den paa Theatret, og jeg veed, at min bedste Nydelse har jeg alt havt." Jeg spurgte ham, om det virkelig var muligt, at han kunde sætte dette Maal som det høieste. - "Ja," sagde han, "i de senere Aar formaar jeg det." Disse for mig uforglemmelige Ord gavede mig Stof til megen Eftertanke. Jeg har i de mange Aar bevaret dem i min Hukommelse, og jeg følte deres fulde Betydning i de sidste Aar, hvori jeg virkede i Theatrets Tjeneste*.

Til Trods for al Polemik tilbragte vi nu Sommeren yderst behageligt med vore Venner paa det hyggelige, venlige Bakkehus. Vor Bryllupsdag, den 31te Juli, feirede vi her i Stilhed med os selv. Elleve Aar havde alt vort Samliv varet; min kjære Heiberg takkede mig altid kjærligt for det tilendebagte Aar, som jeg ham, saa ofte denne Dag vendte tilbage. Da vi ikke havde havt nogen egentlig Forlovelsesdag, havde vi ikke skjænket hinanden Ringe, som jo Skik og Brug er. Han havde engang stjaalet en Ring af mine, som han altid bar. Nu fandt jeg, det var paa Tide, at ogsaa jeg fik en Ring for lang og tro Tjeneste. Han bragte mig en, efter mit eget Ønske til den lille Finger, en Gave, der glædede mig meget, især ved de kjærlige Ord, der ledsagede den. Jeg bærer den den Dag idag, og den skal følge mig i Graven. Hvor deilig er det dog ikke, at man Aar for Aar slutter sig inderligere, fastere til hinanden. Med Heiberg kunde man lege som med et Barn, og det blev nu en Leg, at vi ansaae vor Forbindelse som begyndt fra denne Dag, da han først satte en Ring paa min Finger. Bakkehussommeren staar uforglemmelig i min Erindring.

Naar vi Sommeraftenerne i Solnedgangen sade paa Høien, da faldt Talen ofte paa Rahbek og hans Hustru og alle de Personligheder, som havde vandret paa disse Steder og siddet i stille Samtaler paa samme Plet, hvor vi nu sade. Heiberg og hans Moder, som ikke alene personligt havde kjendt og levet med Ægteparret, men med deres hele Omgangskreds, vare da udtømmelige i at erindre dette og hint Træk fra deres Familieliv. Det er med en egen Følelse af Pietet, at man vandrer paa saadanne Steder. Her var denne Følelse ikke vakt ved Resterne af Storhed og Pragt; thi en Hytte, gamle Planter og Træer med krogede, knudrede Rygge, en forfalden Bænk, et faldefærdigt Plankeværk vare Resterne af den hele jordiske Herlighed her. Det var her* 277 det rent Aandelige, der standsede vor Tanke og tvang den henimod de Afdødes Liv og Virken. Ved enhver Blomst, jeg afskar i Haven, tænkte jeg: Mon den stod her i Kammas Tid? Mon det har været en af dem, hun pleiede med saa megen Kjærlighed? Skar jeg Roser af en Busk, hvis mosbegroede Grene saa ud til at være fra gammel Tid, maatte jeg strax tænke: Mon det var af denne Busk, Baggesen fik hin Rose, han har digtet om? Og saadan fremdeles. Gik jeg silde om Aftenen omkring i Haven, hvor ofte tænkte jeg da ikke: Saaledes har hun vist ogsaa gaaet stille og ene, set paa de klare Stjerner, sukket og tænkt som jeg: Vidste man kun lidt mere Besked om Eder, I klare Kloder, der glæde Øiet, imedens Synet af Eder tillige lokker saa mange Spørgsmaal frem af Sjælen, af den urolige, higende Sjæl. I saadanne stille Nætter studerer man Philosophi; i det Mindste var dette den eneste Philosophi, jeg gav mig af med. Man tænker over et stakkels Menneskes Forfængelighed, man faar det rette Syn paa alle de smaa Interesser, som før Øieblikket synes os saa store, saa vigtige; man skammer sig, gaar til Ro og beder sit Fadervor, idet disse Tanker have bragt En nærmere til Gud og længere bort fra Jorden og Menneskenes Trivialitet og Smaalighed. Mon disse gode Tanker ere vore egne? Mon ikke usynlige gode Aander tilhviske os Ord, naar Øret er villigt til at lytte, til at optage dem?

I min indre Tilstand var der i de senere Aar fremspiret Noget, jeg ikke ret vidste, hvad var. Jeg var urolig, jeg følte en Trang, en Higen, hvis Navn jeg ikke havde Ord for. Min Sjæl var ligesom hungrig efter en Føde, jeg ikke vidste, hvor fandtes, for at den kunde mættes. Jeg kunde ofte om Aftenen sidde hele Timer i Haven, stille grublende, uden ret at vide, hvad jeg grublede over.

En Løverdags Aften spurgte Heibergs Moder mig, om jeg ikke havde Lyst til at følge med hende i Kirken næste Morgen; "Mynster prædiker herude i det lille Slotsapel i Morgen," sagde hun, "følg med, du skal se, det vil glæde dig at høre ham." Siden jeg var bleven voksen og bekjendt, kom jeg ikke i Kirken; en misforstaaet Undseelse havde holdt mig borte, fordi her vare saa mange Mennesker forsamlede, hvis Blikke jeg frygtede; jeg havde en Følelse af, at jeg forstyrrede Andagten, idet jeg ved min Nærværelse ligesom bragte Theatret ind i Kirken. Det lille Capel i Slottet beroligede mig, og jeg gik med. Alt var mig her nyt og

fremmed; jeg havde i mit travle Theaterliv ligesom glemte Kirkens Ceremonier. Den første Psalme gjorde et dybt Indtryk paa min Sjæl. Jeg havde ikke hørt Psalmesang i mange Aar. Da traadte den ærværdige, skønne Skikkelse frem paa Prædikestolen og talte om Johannes den Døber med en Varme, en Inderlighed, der greb min hungrige, matte Sjæl. Denne Tørst i Sjælen var vist først vakt ved de religiøse Samtaler, jeg havde været Vidne til mellem Martensen og Heibergs Moder.

278

De havde slaaet dybere Rødder, end jeg selv vidste af. En Trang, en Sjæletrang gjorde mig ofte tungsindig, ja dybt bedrøvet, og jeg fik kun Luft ved velgjørende Taarer. Saadanne Stemninger ere sikkert en ubevidst Følelse af vor syndige Natur. Af Mynsters Tale erfarede jeg, hvor ufuldkomment jeg kjendte Bibelen. En dyb Skam over min Uvidenhed greb mig, og jeg forlod Kirken med den faste Beslutning paa egen Haand at indhente det Forsømte, og jeg gik nu oftere i Kirke, fra hvilken jeg bestandigt bragte ny Lyst hjem til at fortsætte mit Studium, og ved dette klarede sig manges en Anskuelse hos mig. Jeg forstod nu og følte det dybere og dybere, at man ikke blot lever for at forberede sig til at udføre sine Roller, men for at forberede sig til et høiere Liv, naar det jordiske brister. Men, som det gaar os Mennesker med vore Forsætter og de gode Tilløb vi tage, *vi trættes*; saa mange andre Krav adspredte os og slæppe vor Iver; det er saa svært at fastholde det Begyndte, at have Udholdenhed og ikke lade sig afdrage fra det, der fra først af saa meget tiltrak os. Dog var nu en Begyndelse gjort til at gjenfødes, og om ogsaa jeg af og til fjernede mig fra denne Begyndelse, saa opstod dog atter og atter i Aarenes Rækker Trangen hos mig til igjen at tage fat, indtil jeg ved Guds Naade kom Gud og min Frelser nærmere, saa at han levede mere og mere i min daglige Tilværelse, lettede mig mine Sorger, forhøiede mig mine Glæder, gav mig Taalmod og Ydmyghed til at bære, hvad han paalagde mig. Der kom mere Ligevægt i mit Sind, mindre Forfængelighed, mindre Overmod; men derimod mere Freidighed til at tale Sandhed for mig selv og afsløre manges Illusion, hvori min Sjæl var hildet.

"DINA".

Oehlschläger havde dette Aar skrevet sit Sørgespil "Dina". Han havde saa tidt ytret for mig: "De bør oftere spille tragiske Roller, thi jeg er vis paa, at Deres Talent ser en rig Fremtid imøde i denne Retning." Han havde derfor skrevet sin Dina med mig for Øie. Jeg var denne Sommer ivrigt beskjæftiget med Indstuderingen af Dinas Rolle. Den interesserede mig, fordi det var en Opgave, forskjellig fra dem, jeg sædvanligt havde haft at løse. Den udfyldte min Tanke Dag og Nat, vaagen og i Drømme. Det laa mig meget paa Hjerter ikke at skuffe Digteren i den Tillid, han satte til min Evne. Oehlschläger havde i de senere Aar fundet saa liden Anerkjendelse for sine nyeste Skuespil, at det ret vilde glæde mig, om jeg kunde bidrage til, at han en Gang igjen med rigtig Tilfredsstillelse kunde sidde i det gamle Theater og fra den Scene, der skyldte ham saa meget Fortrinligt, faa sine Ord og Tanker tilbage, saaledes som de vare opstaaede i hans Phantasi; jeg 279 var kun ængstelig for, at dette Haab skulde slaa mig fejl. Dinas Character bevæger sig i saa forskjellige Tonarter, at det ingenlunde er let at samle dem alle i en harmonisk Accord eller med andre Ord paatrykke den en Personlighed, der kunde blive forstaaet som en Enhed, til Trods for alle de Modsigelser, der ligge i de forskjellige Nuancer. Men just denne dristige Nuancering gjorde den interessant; at skildre Mennesker som Lysets Engle eller Mørkets Djævl er i Grunden altid uinteressant, thi det er usandt. Kun Forbindelsen mellem Feilene og Fuldkommenhederne hos et Menneske, Forholdet og Kampen imellem disse danner et Menneske, som vi tro paa, sympathisere med, thi vi ere alle fint nuancerede ligesom Planterne, imellem hvilke man ikke finder et rent hvidt eller et rent sort Blad. Selv den hvide Lilies Blad har, nøie beset, noget af de andre Farver i sin Schattering. Dina Vinhofer er som bekjendt en historisk Person; men uagtet denne Pige nok ikke spillede en aldeles ubetydelig Rolle i den ulykkelige Ulfeldtske Proces, saa vidste man dog dengang endnu kun dunkelt af Historien, hvori denne egentlig bestod. Historien vidnede: "Hun var et løst Fruentimmer", og det var det eneste, der med Bestemthed kunde siges om hende. Den hele characteristiske Fremstilling af Dina i Digterens Værk er derfor et Billede, undfanget i Oehlschlägers Digterphantasi, og hører ham helt og holdent til. Det vilde altsaa ikke nytte Fremstillerinden at studere Historien for at levendegjøre sig Billedet, og det behøves heller ikke. Billedet staar klart og tydeligt for den, der kan læse, for den, der i det Hele taget kan opfatte og fremstille en Character. Det er et stort Misgreb, som vore Skuespillere ofte gjøre sig skyldige i, naar en historisk Figur bliver dem overdragen, at studere Historien og da anlægge og udføre Rollen efter det Billed, de her modtage, i Stedet for efter Digterens. De bøje og bryde da paa Digterens Billed for at faa det ind under det, som de i Historien have gjort sig fortrolige med, om disse to Billeder end ere aldrig saa modsatte i Tone, Form og Colorit. Hvorvidt Digteren tør afvige fra den historiske Sandhed, er et andet Spørgsmaal, som ikke hører herhen. Men Skuespilleren har kun at holde sig trofast til det Billede, der er ham overleveret af Digteren. Hvorledes vilde det f. Ex. gaa med de Schillerske historiske Figurer, om man ikke strengt holdt sig til hans Phantasibilleder, men omformede disse og tvang dem ind i de Billeder, som Historien lærer os at kjende? Resultatet vilde blive, at en Vanskabning kom ud deraf, som hverken var

Sandheden eller Phantasibilledet. Saadanne Vanskabninger, tillavede af Skuespillernes Lyst til at lægge deres historiske Kundskaber for Dagen og til at rette paa Digterens Arbeide, have vi ikke set faa af. I 1850 gik saaledes Byrons "Sardanapal" over Scenen. Enhver, der kjender dette Digterværk, veed, at Byron har skildret sin Sardanapal med lyriske, glimrende Farver. Igjennem en henrivende lyrisk 280 Form skildrer han sin Helt som en ideal Skikkelse. Hele hans nydelsesrige Liv beherskes paa ethvert Punkt af Skjønhedsidealet; det historiske Træk. hvorledes han opbrændte sig selv, alle sine Slavinder og sine andre Skatte, har gjort, at Byron, holdende fast ved denne Kjendsgjerning helt igjennem Digtet har kastet Idealitetens Kaabe om den vidunderlige Skikkelse. Han elsker, han tilintetgjøres i Luerne, omslynget af sin ene deilige Slavinde, omringet af sine hele Pragt, og foretrækker at forgaa i Flammerne med Alt, hvad hans Hjerte hænger ved, hellere end at bevare et Liv, der trues med Ydmygelse. Det Hele er et tragisk Fyrværkeri af Menneskeliv, Guld og Ædelstene, der forvandles til en Askehob; og af denne Askehob reise sig i Tidernes Række Sagn og Eventyr om ham og hans glimrende, nydelsesrige Liv, et Liv, hvor Bægerne aldrig manglede Kransen, der skulde forhøie Vinens Nydelse. Saaledes har Digteren tænkt sig ham, og saaledes er han skildret af hans Mesterhaand. Den Skuespiller, som paa vort Theater fik denne Opgave at løse, holdt sig nu til den historiske Epicuræer, og da dette Billede (især for En, der ikke ser med digteriske Øine) er himmelvidt forskjelligt fra Digterens, saa begyndte nu denne fortvivlede Kamp: at faa den "Dør" til at passe til det "Smør" - og i Stedet for den skjønnne Yngling, der snoer Blomster i sit rige Haar, der i Begeistringens Øieblik udbryder - Talen er om Stjerne -

O!

Jeg elsker dem; jeg holder af at stirre
Dybt ind i Himlens Hvælving efter dem;
Der, hvor de tindre i det dybe Blaa,
Saa de kan lignedes ved min Myrrhas Øine;
Jeg holder af at skue deres Straaler
Afspeilede i Bølgens Sølv, der bæver
Paa Euphrates, naar lette Vinde kruse
Ved Midnat Flodens rige, klare Strøm;
Imens en sagte Luftning sukker gjennem
Det Liv, der krandses Bredden - men, ei veed jeg
Og ændser heller ei, at vide om
De ere Guder eller Guders Bolig,
Som Nogle tænke, eller ikkuns Lys
For Nattens Mørke, Verdner, eller Gjenskin
Af Verdener. I denne Uvished
Der Noget er saa sødt, jeg vil ei bytte
For al chaldæisk Lærdom; og desuden,
281 Jeg veed at Alt, hvad Støvet vide kan,
Om hvad der findes over, under det,
Er Intet. Deres Glands jeg seer, - jeg føler
Ved deres Skjønhed - Naar de skinne paa min Grav,
Da veed jeg hverken dette eller hiint.

gav Skuespilleren Billedet af en udhulet, blaseret, moderne Gourmand. Resultatet var, at hele Stykket forfeilede sin Virkning. Af slige litteraire Mord have Skuespillerne ikke faa paa deres Samvittighed. En anden Sag er det, hvor en historisk Figur blot er henslængt i et Stykke, uden digterisk Opfattelse, hvor Digteren ikke har formaaet at give et Billede, men kun et Navn; her kan Skuespilleren ved at læse Historien selv danne sig et Billede, som han kan lægge til Grund for sin Fremstilling, der ellers vilde staa nøgtern og bar. Denne Udvei tyede jeg til, da jeg skulde spille "Dronningen paa 16 Aar", thi her var Intet at fordærve, men meget at forbedre.

Mange Skuespillere ere i det Hele ikke paa det Rene med, hvori egentlig deres Kunst bestaar. De forvexle den fremstillende med den gjenfremstillende Kunst. Den fremstillende Kunst er Digterens; den gjenfremstillende Skuespillerens. Forskjellen mellem Digteren og Skuespilleren er, at Digteren skaber af det raa Stof, Skuespilleren af et Stof, som alt er Kunst. Digterværket overleveres Skuespillerne, og det bliver nu deres Kunst at optage det i sig i den Grad, at det bliver dem muligt at gjenfremstille det, som om det var undfanget oprindeligt af deres egen Sjæl; og denne Gjengiven sker igjennem deres Personlighed, idet deres Evne bestaar i at tilpasse denne til de forskjellige Digterbilleder, saa at Tilskuerne i hvert af disse sættes i den Illusion, at de have en selvstændig Personlighed for Øie, uagtet det igjennem alle Billeder er et og det samme Individ, der formaar at frembringe altid nye Skikkelser. Men for at kunne optage Digterens Frembringelser og gjengive dem maa der i en Skuespillers Personlighed udtale sig en æsthetisk Idealitet. Dette Stempel kan ikke undværes, og denne Idealitet maa gjøre sig gjældende i de ydre Former, i Aasyn, Gang, Holdning, Stemme. At have dette Præg over sin Personlighed danner dog endnu ikke Skuespilleren, thi hvo vil negte, at mangen en Personlighed, der ikke er Skuespiller, har dette Præg, baade i det Ydre og i det Indre. Men de formaa ikke at bruge denne Idealitet som et Speil, hvori de kunne optage og udstraale Billeder, uden at udslette deres eget, der igjennem Tilsløringen dog skal lyse bestemt frem. At være en

Anden og dog sig selv, det er Skuespillerens vanskelige Opgave; thi den Skuespiller, der ikke formaar igjennem alle de forskjellige Billeder at holde fast paa sin egen Personlighed, mangler den Basis, der i Tidernes Løb kan fængsle Tilskuerne saaledes, at der mellem dem og ham opstaar et 282 Slags Venskabsforhold, der ofte kan blive saa stærkt, at man ved en Skuespillers Død kan have en Følelse, som om en kjær Ven og Slægting var bortrevet fra vor Midte. Og her er det ikke Rollernes Tab, man begræder, men Personens; men hvorledes skulde denne Person have vundet vor Kjærlighed, ifald vi ikke gjennem alle de forskjellige Billeder, bevidst eller ubevidst, havde set et Menneske, en bestemt Individualitet skinne frem? De Tilskuere, der sige: "Hvad bekymrer jeg mig om, hvorledes Skuespillerne ere som Mennesker, naar de kun spille godt", ere Tilskuere med grove Sanser, for hvem vist ofte det Bedste, det Fineste i en Fremstilling gaar tabt, thi kun fra Sjælens Dyb kan det Skønne tiltale os; men er der ingen Sjæl, hvorfra da hente det, der henriver os? Sjælens Baggrund er det, der giver en Fremstilling blivende Værd. Jeg siger med Villie: blivende, thi en øieblikkelig Virkning kan selv det Futilleste opnaa, naar det tiltaler Modesmagen. Skuespillerens Hverv er altsaa at digte sin egen Person ind i Digterens Billeder; thi Digter paa første Haand er han nu engang ikke. Dette skal han have Mod til at tilstaa for sig selv og Andre. Og han kan gjerne tilstaa dette, thi hans Virksomhed er endda ikke saa ringe. Men i Stedet for at tilstaa det, ligge Skuespillerne i en stadig Krig med dem, som man skulde tro, de vare nærmest forbundne med, nemlig Digterne. De hovmode sig ikke sjeldent lige overfor dem, i Stedet for at det Naturlige vilde være, om disse To levede et Fostbroderliv sammen, hvori de delte Ondt og Godt med hinanden. Erfaringen har lært mig, at her er Feilen sædvanligt Skuespillerens og ikke Digterens. Skuespillerne holde ikke af at modtage Raad og Fingerpeg af Digterne, og hvem er nærmere til at give dem disse end den Digter, hvis Værk Skuespilleren har at forstaa, opfatte og gjengive? At jeg for min Del aldrig har været befængt med denne Ømfindtlighed, der i høieste Grad var mig imod, kunne alle de Digttere bevidne, i hvis Arbejder jeg har spillet. Til Oehlschläger henvendte jeg mig derfor flere Gange for at blive bestyrket i, at min Opfatning af Dina var overensstemmende med det, han havde tænkt sig.

Lige overfor Rahbeks Bakkehus ligger Bakkegaarden. Eieren, daværende Auditeur, senere Geheimeraad Hall og hans Hustru, en Datter af den bekjendte Lærde, Etatsraad Brøndsted, vare os personligt ubekjendte. En Dag aflagde Brøndsted os et Besøg og ytrede, at hans Datter og Svigersøn meget ønskede at gjøre vort personlige Bekjendtskab. Faa Dage efter dette Besøg styrtede Brøndsted med sin Hest og døde kort efter. Det pludselige Dødsfald rammede den kjærlige Datter som et Lyn, og det ellers muntre og gjæstfri Hus var pludseligt blevet et Sørgehus. Vort nærmere Bekjendtskab med Halls blev derfor opsat paa Grund af denne smertelige Begivenhed. Efter nogen Tid bad Hall Georg Buntzen, som han kjendte fra andre Kredse, 283 om at indføre ham hos os. Hall aflagde os sit første Besøg og bad mig indstændigt om at besøge hans af Sorg over Faderens Død utrøstelige Kone. Bedrøvede Mennesker have altid en Tilløkkelse for mig, thi de trænge til Andre; jeg gik altsaa over og gjorde Fru Halls Bekjendtskab. Begge Ægtefolkenes ligefremme og gjæstfri Maade at være paa gjorde, at man snart følte sig fri og utvungen i deres Selskab. Fru Hall reiste kort efter til Iselingen til sin Pleiemoder, saa vi saaes kun faa Gange; Hall derimod kom oftere over til os. Han ytrede, at han i mange Aar havde ønsket at gjøre vort Bekjendtskab og var glad ved, at dette Ønske nu var blevet opfyldt. Han som alle dannede Mennesker i denne Periode interesserede sig i høi Grad for den sceniske Kunst. Politiken, denne Alt opslugende Hyæne, havde endnu ikke Kræfter til at fortrænge Muser og Gratier. Hall underholdt sig ofte med mig om Theatrets Præstationer og om mine egne Rollers Udførelse. Det glædede mig at høre en saa dannet Mand udtale sine Anskuelser om det, der interesserede mig i saa høi Grad.

Vi havde været nødte til at fraflytte vor Leilighed i Brogaden Nr. 3, paa Grund af Husets Salg. Vor nye Bolig i Bredgaden i det saakaldte MacEvoyske Palais laa under Reparation, saa vi ikke kunde flytte derind før til Flyttedagen. Jeg glædede mig meget til, at vi derfor maatte blive paa Bakkehuset i Efteraarsmaanederne, hvilket jeg havde faaet Theaterdirectionens Tilladelse til, da det jo ikke laa saa langt fra Byen, at det synderligt kunde skade Theatrets Tjeneste. Uforglemmelig er mig det deilige Efteraar paa Bakkehuset. I August begyndte Theatrets Prøver; første September aabnedes som sædvanligt Saisonen. Mit arbejdsomme Liv var nu begyndt. Prøver og Forestillinger afløste hinanden. Med Glæde pakkede jeg mig efter en Forestilling ind i mit Reisetøi og trykkede mig op i Krogen af Kareten, der atter bragte mig ud til det venlige Bakkehus, hvor Maanen spillede paa Kallebodstrand, og Efteraarsstjernerne gængede i Toppen af Søndermarkens Træer.

Prøverne paa "Dina" vare begyndte; jeg var ikke tilfreds med mig selv. Jeg kunde ikke i de første Repliker faa fat paa Rollens Grundtone. Oehlschläger, der overværede en Prøve, kom op til mig efter anden Akt. "Det er ikke godt," sagde jeg til ham, saa snart jeg fik Øie paa ham, "de første Repliker due ikke, og netop de ere saa vigtige." Af Høflighed vilde han ikke give mig Ret, men jeg saaes godt i hans Øine, at han var af samme Mening. Jeg trak ham dybere ind i Coulissen, hvor vi stode, og sagde: "Sig de første Repliker for mig." Han gjorde det, og jeg sagde: "Nu skal De have Tak, nu veed jeg, hvad jeg vil." De første Replikers Betoning i en Characterrolle ere af yderste Vigtighed, thi de angive ligesom en Grundaccord, den hele Scala i Billedet, som skal gjenneumløbes. Ere disse falsk 284 anslaaede, da gaar det ud over det Hele, det er altsaa Opgaven at faa dem frem med størst mulig Sikkerhed. Rørende var den gode Oehlschlägers Glæde paa næste Prøve. Med Taarer i Øinene takkede han mig og sagde paa sin venlige Maade: "De bliver mageløs heri." Den 27de Oktober 1842 gik "Dina" første Gang over Scenen. Jeg fik mit Ønske opfyldt, Digteren var

henrykt, Stykket blev modtaget med stormende Bifald. Man fandt, at min Fremstilling af Dina var noget Nyt og Eiendommeligt. Stykket trak fuldt Hus, og saaledes var Alt paa det Bedste. Oehlenschläger sendte mig et pragtfuldt Exemplar af Stykket, da det kom ud i Trykken, med følgende Digtforord:

Til **Fru Johanne Louise Heiberg.**

En Digter sad ved Phantasies Elv -
Hvad Ydun for ham sang, dermed han Folket rører;
Men, Hulde! du var hendes Dina selv,
Den bedste Blomst i Krandsen dig tilhører.

Skjærsommer blev ved dig min Digter-Juul,
Din Ild, din Ynde taaler ingen Vinter:
Du mine Svibler tog af deres Skiul
Og trylled dem til unge Hyacinther.

A. Oehlenschläger.

Den 2den November forlode vi Bakkehuset og flyttede ind i Bredgaden i vor nye Leilighed. Vi vare glade ved vor nye smukke Bolig, uagtet vi med et Suk tænkte paa den gamle i Brogaden Nr. 3. Det er med en egen Følelse, man siger Farvel til et længe beboet Sted. Man har en Fornemmelse af, at et nyt Tidspunkt begynder. Man lader Aarene i den gamle Bolig passere Revue i Tankerne. Hvad man har oplevet af Godt og Ondt, oplever man ligesom paany, idet man slutter sit Regnskab for den tilbagelagte Perodes Begivenheder. Man tænker med en blandet Følelse af Haab og Frygt paa, hvad der vel venter os i den nye Bolig - om Godt? - om Ondt? Modgang eller Medgang? Man frygter for, at Husguderne ikke have havt Lyst til at flytte med, og hvad ere vi uden dem?

"Dina" blev opført atter og atter og gjorde mere og mere Opsigt; Alverden vilde se den. Den lille Forfølgelse, jeg havde været udsat for i forrige Saison, det sribede Skjørt, Perspektivkassehistorien og de Bladartikler, den havde givet Anledning til, kom atter paa Bane; og en Del af Publikum mente, man burde give mig Opreisning og vise mig, hvor megen Pris man satte paa mig. Anderledes kan jeg ikke forklare mig det, som nu fulgte. En Aften i November, da "Dina" blev spillet, blev jeg forundret over strax ved Teppets Opgang til anden Akt, som er den første, hvori Dina optræder, at blive modtaget med et Bifald, saa stærkt, saa vedvarende, at det maatte forundre Alle. Og denne stormende Applaus vedligeholdt sig hele Aftenen igjennem. Jeg kan ikke sige, den var mig behagelig, thi den forekom mig forceret og overdreven. Der kan være Tone i en Applaus ligesom i den menneskelige Tale for den, hvis Øre er uddannet i denne Retning. En Applaus kan ved sin Styrke forstyrre Illusionen, lige saa vel som den kan forhøje den. I fjerde Akt, hvor Dina i Fængslet synker afmægtig til Jorden, brød Bifaldet ud med en saadan Styrke, at jeg følte mig ubehagelig berørt deraf. Da jeg blev baaret ud af Scenen, spurgte jeg dem, som havde det Hverv at bære mig ud, hvorfor de havde ladet mig ligge længer end sædvanligt, forinden de løftede mig op og bar mig bort, - thi saa længe jeg var paa Scenen, vedblev Applausen. Jeg maatte le, da den Skuespiller, som skulde give et Tegn, naar de skulde bære mig bort, svarede: "Jeg har jo at sige: "Hun er besvimet, bærer hende bort"; men under hele Applausen laa De og rystede paa Hovedet, og jeg hørte Dem sige: Nei! Nei! Da kunde jeg dog ikke sige: "Hun er besvimet"". "De har Ret," svarede jeg, "Publikum bringer mig rent ud af det i Aften. Hvad skal alt dette betyde?" Da Stykket var forbi, og jeg var omklædt, gik jeg ned i min Vogn for at kjøre hjem. Da Vognen var kommet udenfor Theaterporten, saae jeg til min Forundring, at hele Torvet var fuldt af Mennesker, der, saa snart de saae Vognen, raabte: "Fru Heiberg leve!" og dette gjentog sig ideligt til hen imod Bredgaden; da standsede Vognen, jeg troede, fordi den ikke kunde komme frem for Mennesker, Karetøren blev aabnet, og en ubekjendt Herre spurgte, om jeg havde Noget imod, at man trak mig hjem. Jeg bad indstændigt, at man vilde lade det være, og Vognen fortsatte sin Kjørsel, idet man hele Bredgaden igjennem blev ved at raabe: Fru Heiberg leve! Alle Vinduer i Gaden bleve revne op, da Ingen vidste, hvad denne usædvanlige Larm betød. Vognen dreiede ind i min Port, og idet jeg steg ud, saae jeg Porten, Vestibulen og hele Trappegangen opfyldt af Mennesker. Under de idelige Raab: Fru Heiberg leve! hilste jeg paa de mange Mennesker, takkede dem med et Par Ord og slap op ad Trapperne. Først da jeg stod i min Stue, hørte jeg af min Tjener, at Hestene vare spændte fra Vognen paa Kongens Nytorv, i samme Øieblik som den Fremmede havde spurgt, om jeg tillod det. Paa Vognens Bevægelse, der hele Bredgaden igjennem var tæt omringet af Mennesker, bemærkede jeg ingen Forandring, mig syntes, den kjørte som sædvanligt. Ubeskriveligt var det Ansigt, hvormed Heiberg modtog mig, da jeg stod i Stuen, og han af Tjeneren var underrettet om, hvad der var sket. Selv havde han ikke været paa 286 Comedie denne

Aften, og da vi Intet havde erfaret iforveien, kom det Hele ham som mig uventet. Han var i høi Grad imod denne Art af Hylding. Han var ganske vred, og i Latter og Spøg bad jeg ham flere Gange om Forladelse, fordi jeg var trukket hjem af Folket. Denne Begivenhed gjorde naturligvis stor Opsigt i det lille Kjøbenhavn, hvor en saadan Ære hidindtil kun var viist Frederik den Sjette og Thorvaldsen. Uagtet jeg ikke veed det, thi til mig ytrede det naturligvis ikke, saa finder jeg det dog rimeligt, at denne Hylding har stødt mange. Mine Beundrere vare henrykte over, at denne Udmærkelse var viist mig, mine Misundere udsprede for at trøste sig, at det Hele var styret og udført af en sammenløben Hob. At megen Sladder vilde blive sat i Gang om denne Aftens Begivenhed, kunde jeg sige mig selv; det var mig derfor en stor Glæde, da Studenterne otte Dage efter, paa min Fødselsdag, den 22de November, droge ud til min Bolig, tændte deres Fakler i den Have, som hørte til denne, og afsang et deiligt Digt af Hertz, skrevet i den Anledning. Den unge Molbech, der var udsendt af Studenterne, holdt i deres Navn en Tale og overrakte mig Sangen. Da jeg traadte hen i et Vindue i Stueetagen, som vendte ud imod Haven, blev jeg overrasket af det herlige Syn. Det var en deilig Vinteraften; over Jorden laa den nyfaldne, hvide Sne, Stjernerne glimrede paa den mørke Himmel, hvorunder de mange brændende Fakler med deres rødlige Lys oplyste de lavere Buske og de høiere Træer, idet Røgen af Faklerne bevægede sig sagte op imod Himlen, og under Røgen oplystes de mange mig ubekjendte Ynglingeskikkelser, hvis Contourer den hvide Sne bidrog til at fremhæve. Det hele forekom mig ganske magisk. Og da nu de ungdommelige Mandsstemmer brøde ud i Sangen, da kom Taarerne mig i Øinene.

Sangen lød som følger:

Naar af det travle Liv forladt
Sig breder ud den stille Nat,
Naar op fra Havet Maanen haster
Og Drømmesløret om sig kaster:
Da lever Jorden om igjen
Det Liv, der svandt i Natten hen;
Og for det Lys, om Dagen brænder,
En magisk Lampe hist sig tænder.

Af den bestraalet vinder Alt
En ny Betydning, ny Gestalt.
Det er et Andet, skjøndt det Samme,
En Verden, digtet ved dens Flamme.
287 Naturen drømmer; Sandhed maa
I denne Drøm tilgrunde gaae.
Men høit Titania paa Thronen
Til Sandhed stempler Illusionen.

Slig Nat er Billed paa den Kunst,
Der skyldes alle Musers Gunst,
Der løfter sig, naar Dagen viger,
Der dristig bygger Drømmens Riger -
Den Kunst, hvor Verdens Syner flye,
Men forme herligt sig paany,
En anden Verden, skjøndt den Samme,
Bestraalet af en magisk Flamme.

- O Musers Yndling! lad vor Sang
En Stund Dig standse paa Din Gang!
Til Musers Sønner mildt Du lytte,
Og heft Dit Blik paa Nattens Mythe!
I Maanestraalers Duft og Glands
Opføre Alfer snart en Dands;
Af Natten vil en Verden stige,
Der er et Billed paa Dit Rige.

Med dyb Beundring længst vi saae
Dig Veien til Dit Rige gaae,
Hvor Du, Titania paa Thronen,
Til Sandhed stempler Illusionen.
Vor Hylding, sendt Dig i vor Sang,
Er hellig Gjæld og dybtfølt Trang.
Og Tonen, ført paa Nattens Vinger,
Hengivne Hjerters Slag Dig bringer.

Da Sangen var tilende, udbragte mine mange unge ubekjendte Venner et rungende Leve! og skiltes stille ad. Bredgaden og de tilstødende Gader vare aldeles opfyldte af Mennesker, der gjennem den lukkede Port

lyttede til Sangen. Det var mig som sagt en Glæde, at denne smigrende Hylding fulgte ovenpaa den første. Den dannede Klasse havde derved ligesom sat sit Stempel paa, at man følte en Trang til at vise mig en Udmærkelse. Og dette var ikke et Øiebliks Opblussen, men forberedt med velberaad Hu. De af denne Aftens Forsamling, som endnu leve, og som i Aarenes Løb ikke have angret, 288 at de bidroge til en mig uforglemmelig Hædersbevisning, bringer jeg her gennem disse Blade min hjertelige Tak.

Der havde desværre i det sidste Par Aar hos adskillige af Herrerne ved Theatret udviklet sig en vis Misundelsesfølelse imod mig. At min gamle Forfølger, Nielsen, stod i Spidsen herfor, behøver jeg ikke at fortælle. Hans Forfølgelse havde nu faaet en Basis at støtte sig til, idet han nemlig følte sig oprørt over, at Publikum gjorde for meget af mig og for lidt af hans Kone. Under denne Form forekom det ham ædelt at harmes over enhver Udmærkelse, der vist mig. Jeg for min Del og Mange med mig tvivlede imidlertid intet Øieblik paa, at det ikke var hans Kones Sag, der laa ham paa Hjerte, men hans egen. Det er i det Hele taget ret characteristisk, at jeg paa min hele Theaterbane aldrig har lidt det Mindste ved Damernes Skinsyge over den Stilling, jeg indtog ved Theatret, men kun ved Herrerne. Hvorledes dette lader sig forklare, vil jeg længer hen udtale mig om, naar jeg gennemgaar den hele Stands moralske Brøst og Bræk. At de sidste for mig smigrende Begivenheder ikke forringede, men forøgede disse Herreres Vrede, følger af sig selv. Man havde fundet sig nogenledes i, at Publikum satte mig saa høit i Lystspillet, men at den sidste ualmindelige Udmærkelse skulde bringes mig for en tragisk Rolle, det var mere, end man kunde finde sig i. Jeg vidste med en frelst Samvittighed, at jeg modtog det Ene som det Andet uden at have gjort det Mindste dertil undtagen det, med min Sjæl at stræbe at gaa videre i den Kunst, hvortil mit Liv var indviet; at standse mig heri formaade Intet, ingen Medgang, ingen Modgang; den sidste sporede mig saa meget ivrigere til at gjøre mig Medgangen værdig. Jeg følte paa ethvert Punkt af min Kunstudvikling, hvor meget der endnu var tilbage for mig at lære; og sandelig, Ingen vilde have misundt mig, ifald man havde kunnet se ind i mit Indre, se min Kamp, min ofte store Modløshed, min Utilfredshed med mig selv - set min Alvor ved Sagen, været Vidne til mine søvnløse Nætter, hver Gang jeg grundede over, hvordan jeg skulde opfatte og udføre det mig Betroede. Man antog, min hele Virksomhed var en Leg og ingen Kamp. Disse to Ting forvexles ofte af Kunstnerne som af Publikum. De Første burde i det Mindste vide Besked. De fleste virkelige Kunstnere kunde vel (sans comparaison) sige, som Goethe siger: "Wie theuer habe ich meine Gedichte bezahlt!"

Imidlertid ramte de forfængelige Skuespilleres Skinsyge mig denne Gang ikke smerteligt; jeg fandt den kun latterlig, og deres sure Miner satte mig ofte i et overgivent Humeur, som da tildels afvæbnede dem lige overfor mig, og de skjulte deres Bitterhed, saa godt det stod i deres Magt. Ja, mit frimodige Væsen formaade ofte at beseire denne slette Følelse hos dem, saa den af og til gik over til en Velvillie for mig, der undertiden var mig 289 besværligere end deres Vrede. Ogsaa vare disse jo de Færreste i Personalet. De Fleste viste mig en Hengivenhed, en Tillid, der udgjorde min Glæde og Stolthed. Kom jeg om Morgenens paa Prøverne, da flokkedes de om mig, spurgte mig til Raads, saa vel i deres Kunstnervirksomhed som i deres private Anliggender. Et forbeholdent Væsen laa ikke i min Natur, og dette maa vel have bidraget til, at saa Mange af dem henvendte sig til mig i Glæder og Sorger. Dette venlige Forhold til de Fleste i Personalet udgjorde en Del af min Lykke. Jeg glædede mig til at samles med dem, fordi jeg vidste, at jeg var velkommen i deres Midte. Var jeg af anden Mening end de, da hørte de venligt paa min aabne og uforstilte Udtalelse, thi de vidste, at jeg ingen skjulte Bevæggrunde havde, og at Modsigelsen ikke udsprang af at ville saare, men kun af at ville berigtige Anskuelser, der vare modsat dem, jeg ansaae for de rette. Ak! hvor mange fornøielige Samtaler, hvor mange lystige Timer have vi dog ikke tilbragt med hinanden! Jeg omfattede dem virkelig med en Kjærlighed, en Hengivenhed, som om de Alle vare mine Brødre og Søstre. Ja, I, som ere blevne tilbage, naar engang I læse disse Linier, jeg veed, at I ville føle Sandheden af disse mine Ord; jeg veed, at I ville bevæges ved dem og udbryde: "Ja, det var gode Tider!"

"ØRKENENS SØN". DET PLASTISKE I SKUESPILKUNSTEN.

"Ørkenens Søn", af Halm, var det første nye Stykke, hvori jeg optraadte efter "Dina". Publikum var endnu i Svingning ved den Hyldest, der nylig var viist mig. Stykket gjorde Furore her som paa alle tyske Theatre. Det var udmærket sat i Scene af Heiberg, som efter Ryges Død en Tid fungerede som Sceneinstructeur, og dette erkjendtes ogsaa af Alle; fra Skuespillerens Side ytrede denne Erkjendelse sig dog kun i Taushed, men dette var intet ringe Tegn. Scenearrangementet bidrog meget til, at det Maleriske i dette lyriske Drama blev set i sit rette Lys; det blev i flere Aar et Kassestykke. Holst spillede Ørkenens Søn og kulminerede i dette Parti som Elsker. Mange Egenskaber, som denne Skuespiller var i Besiddelse af, forenede sig her til at levere et Billede, der fandt Gjenklang hos det store Publikum. Hvad der udfordredes for at udføre Parthenias Rolle, laa indenfor mit Omraade, nemlig den lyriske Diction, det naive Element og det Maleriske i Plastiken, som her er saa nødvendigt for at gjengive Grækerinden. Det var mig en stor Glæde, at den første nye Rolle, jeg

optraadte i efter den Hyldning, man havde viist mig, var en saadan, der gav mig Leilighed til atter at sætte mig fast i Publikums Yndest. Jeg havde en Ydmyghedsfølelse ved al den Godhed, 290

der var viist mig, saa det i høi Grad vilde have bedrøvet mig, om en ny Rolle strax efter dette var mislykket for mig eller i al Fald blevet betydningsløs. Jeg nævnedes, at en af Betingelserne for at spille Parthenia er at have Plastiken inde. Denne Kunst eller Færdighed, hvad man vil kalde den, er vel i Grunden nødvendig for en Skuespiller i alle Roller, men den træder mere eller mindre frem som en nødvendig Betingelse, og hos Grækerinden, iført den græske Dragt, hvori det menneskelige Legeme mere end i nogen anden ses og føles igjennem enhver Fold, er den især uundværlig. Her kræver Øiet, at dette Legeme bevæger sig plastisk skjønt, saaledes som Antikerne have vænnet Øiet til at se Stillingerne i Harmoni med det skjønnede, folderige Klædebon. At opnaa denne Færdighed, uden at man fra Barn af har gennemgaaet en streng Danseskole, anser jeg for umuligt. En Skuespiller kan vel bevæge sig med Lethed paa Scenen, men det Øie, der er indviet i Plastiken, vil ideligt stødes ved Haandens, Armens, Skuldrenes, Hovedets og det øvrige Legemes Dreining og Bøining, naar ikke en Kunstdanseskole har uddannet Plastiken. Nu kan man vel sige, at denne Uddannelse behøves ikke, thi de fleste Tilskuere hos os have ikke ringeste Sans for det Plastiske, og de mest fordreiede og uskjønne Bevægelser tager man ofte imod uden mindste Anstød. Men bevæger et Legeme sig efter Kunstens Regler skjønt, da gribes dog den uvidende Tilskuer deraf som af alt Rigtigt uden at gjøre sig Rede for, hvad det er, der tiltaler. Publikums Forestillinger om den plastiske Færdighed ere dog ofte forvirrede. Jeg har tidt ærgret mig over den almindelige Tro, der især har indsmuglet sig ved tyske Skuespilleres Declamationer, at en Skuespiller bør studere sine Roller for Speilet, uagtet man ved den mindste Eftertanke strax vil fatte Umuligheden heraf. Har man Skolelærdommen inde, og altsaa for intet, da udkræves kun, at det Plastiske kommer fra Sjælen; er Stillingen følt indvendigt fra, da fremkalder dette hele Stillingen, Hovedets Dreining, Øiets Udtryk. Hvorledes skulde man paa een Gang kunde lade alt dette ske sin Ret, ifald man fæstede Øiet i et Speil? For at gjøre dette vilde jo Hovedets Dreining ofte blive det Modsatte af, hvad Stillingen krævede. Hvorledes skulde jeg i et Speil studere Blufærdigheden, hvor Øiets Sænken til Jorden netop giver det rette Udtryk? Hvorledes skulde jeg udtrykke Smerten i Blikket - der især tilveiebringes ved Øiets Opadskuen, idet Brynene uvilkaarligt trække sig sammen - naar Blikket skulde rettes lige ud i Speilet? Vilde det hele Udtryk ikke i samme Øieblik være tilintetgjort? Kan jeg paa een Gang se lidenskabelig, heftig til Siden og lade Øiet dvæle i et Speil, som staar lige for mig? De Skuespillere, som bruge denne Methode, ifald der virkelig gives saadanne, opnaa aldrig den plastiske Skjønhed, men kun en Grimace, som enhver Billedhugger vilde forkaste som uskjøn og uædel. Hvad der udkræves for at bevæge sig plastisk, næst efter Danseskolens 291 Regler, er at kjende sig eget Legemes Beskaffenhed indtil de mindste Détails. Ikke udvendigt fra, ved Speilets Hjælp, men indvendigt fra maa enhver Stilling føles for at blive sand og skjønt. Jeg ser mine egne Stillinger, idet jeg føler dem, men for at kunne føle dem maa Sjælen og Øiet være ubundet og ikke være tvunget til at rettes paa et bestemt Punkt; thi Sjælen dicterer Øiets Udtryk og Stilling, og dette Udtryk meddeler sig da til den mindste Fingerspids. Har jeg mit Legeme i min Magt - og det er hertil, at Danseskolen lidt efter lidt skal hjælpe mig - da maa jeg have mine Stillinger for Intet, ifald jeg virkelig er grebet af, hvad jeg skal fremstille; og kun naar jeg har dem for Intet, kunne de gjøre deres Virkning som noget kunstnerisk Skjønt. Man hører ofte sige: Denne Stilling er beregnet, thi den gjentager sig ved hver Forestilling paa samme Sted. Det er ganske rigtigt. Der kan være Momenter i en Rolle af den Natur, at en bestemt Stilling er den ene rigtige, og da er denne Stilling besluttet af Kunstneren og maa komme hver Gang paa samme Sted. Naar Ragnhild i "Svend Dyrings Hus" fortæber sig i Runeskriften, der er skaaret i Æblet, da kan denne Stilling ikke varieres, lige saa lidt som man kunde variere Laocoons Stilling i den bekjendte Gruppe. Naar Hakon dreier Guldhornet i sin Haand for at læse Skriften, da beslutter vel en Skuespiller, hvorledes han vil gjøre dette, men heraf følger ikke, at alle Hakons Bevægelser i den hele Rolle ere studerte. Da imidlertid saadanne fremragende Momenter indprente sig i Tilskuerens Hukommelse, tror han saa let, at den hele Række af Legemets Bevægelser er et Foster af Beregning hos Skuespilleren, men var dette virkelig saa, da vilde den hele Fremstilling forekomme kold og død. Der er maaske ikke Meget, vi Danske ere saa blottede for som netop Sansen for det Plastiske, uagtet Thorvaldsen er født i vor Midte; og skal denne Sans blive vakt hos os, sker det vel med Tiden ved at betragte hans udødelige Billeder og ved dem vænne Øiet til at fatte, hvori den plastiske Skjønhed bestaar. Denne Formsans burde Skuespilleren mindst af Alle savne, thi meget af et Skuespillertalent bestaar netop heri; ved den skulde han under Opfatningen af Digterens Ord og Tanker gennem Følelsen gribe og tilegne sig Formen. Men heri skorter det for de Fleste. I Stedet for at gribe Digterens Form og tilegne sig denne lave de selv en Form, ofte vidt forskjellig fra den, der var deres Opgave, saa Digteren neppe gjenkjender sit eget Billede. Publikum tager det Selvlavede, som det faar det, og dadler ofte Digteren for, hvad han ikke har mindste Del i. Dette kan med Rette kaldes Digterens store og smertelige Modgang. Ingen beklager ham for denne Ombytning af hans Phantasibillede, hvor hans eget stjæles bort, og en falsk Diamant sættes i Stedet for den ægte; thi Ingen veed det, ikke engang Tyven selv. Disse Betragtninger ville endvidere kun finde Anvendelse paa den Kunst, som Alle 292 ville anerkjende som et nødvendigt Led i den sceniske Fremstilling, nemlig Mimiken. Hvor Graad og Smerte skal udtrykkes, er det ikke sjældent at se en Skuespiller fordreie Ansigtet saaledes, at ifald man ikke hørte Ordene, vilde man tro, at Smerten udtrykkede Glæde og Latter, og Latteren Smerte og Graad. I denne Anledning vil jeg bemærke Følgende: Det menneskelige Ansigt bestaar af et Over- og et Underansigt. Overansigtet, Panden, Øienbrynene, Øiet, ere især i stærk Aktivitet, naar Smerten, Lidenskaben skal udtrykkes; da sammentrække alle Overansigtets Muskler sig saa stærkt og med en saadan Spænding, at Underansigtet ligesom kommer ud af Aktivitet og hviler i Ro. Skal der derimod udtrykkes Latter, da sættes Underansigtet, Munden og Kinderne, i en saa stærk Bevægelse, at Overansigtet hviler i Ro og næsten

kommer ud af Aktivitet. Jeg beder, at man ikke her vil misforstaa mig, som om der ikke ogsaa var Bevægelse i Overansigtet ved Latteren og i Underansigtet ved Smerten, men denne Bevægelse kommer naturligt, af sig selv: jeg raader ikke for den; Enhver kan ved at gjøre et Forsøg overbevise sig om Sandheden heraf. Prøv at give dit Ansigt et smerteligt Udtryk, og du vil da selv strax føle, at du ikke har Magt over Underansigtets medfølgende Bevægelse. Udtryk Latter med din Mund, og du vil ligeledes føle, at du nu ingen Magt har over dit Overansigt, der var i saa stærk Bevægelse ved det smertelige Udtryk. Det, der tilveiebringer Grimace i Mimiken, saa at Graad ser ud som Latter og Latter som Graad, det er, *naar Under- og Overansigtet paa een Gang sættes i Bevægelse*. Ifald man ikke vil tro mig, da betragt Antiken og se her Beviset for min Paastand. Hvad er det, der giver mange af de antike Hoveder denne ophøiede Ro? Netop, mener jeg, at hvor Overansigtet er i Bevægelse, der er Underansigtet i Ro, og omvendt. I Lessings Betragtninger over Laocoonsgruppens fuldendte Skjønhed roser han høiligen Kunstneren, fordi denne ikke har ladet Faderens Smerte og Fortvivlelse over at være omslynget af Slangerne aabne Munden til Skrig, men kun holdt den halvt aaben, som om han udstødte Suk. Denne Roes er nu visselig velfortjent, men det lader til, at Lessing ikke veed, at Kunstneren *ikke kunde gjøre Andet*, end hvad han her har gjort, uden at det Hele blev forfeilet. Laocoon skal i den frygtelige Situation udtrykke Smerte, Fortvivlelse. Men for at faa dette Udtryk frem i hele sin Styrke, i alle sine Nuanceringer trænger Kunstneren først og fremmest til Overansigtets Aktivitet; til Pandens og Tindingernes Sammentrækning; til Øiets og Øienbrynenes Opadløften, til Sammentrækningen af alle de smaa Muskler, der omgive Øinene og bevæge Øienbrynene. Kort, det er kun med Overansigtet, at Kunstneren kan frembringe den fulde Virkning. Men naar dette staar fast, da kan Munden ikke aabne sig til Skrig, thi fra det Øieblik vilde Overansigtet slappes og Udtrykket forfeiles. Vidste nu en Kunstner 293 ikke dette, men bragte Under- og Overansigtet paa een Gang i stærk Bevægelse, ja, da havde man den uskjønne Grimace. Tragikerne virke altsaa i Særdeleshed med Overansigtet, Comikerne med Underansigtet. Ligesom det Comiske derfor indeholder den største Rigdom og Mangfoldighed, saaledes vil man ogsaa altid se, at det Physiognomi, som er vant til at fremstille det Comiske, har den største Bevægelighed og de fleste Nuancer i sit Minespil. Er Physiognomiet vant til at udtrykke det Comiske, da udvikler det efterhaanden en saadan Bevægelighed i alle Muskler, at den stille Ro i Blik og Miner næsten er det en Umulighed, og dette forhindrer ofte Comikeren fra at optræde i Tragedien; thi Ro i hans Blik og Miner er netop en Betingelse for den, der skal fremstille den tragiske Høihed. Uden denne Ro i Formen, saavel i den ydre som i den indre, opnaar Ingen at gjøre det storartede tragiske Indtryk. Physiognomiet maa spille - om jeg saa maa udtrykke mig - Adagio og aldrig gaa over til Allegretto; men indenfor denne Adagio gives der en Uendelighed af Nuancer, som alle kunne bruges, naar de kun ikke falde ud af Tonarten og hoppe i trefjerdedels Takt, thi den hører det Comiske til. Méhuls Musik til "Joseph og hans Brødre" har ofte givet mig Stof til Betragtninger i denne Retning; og dersom det ikke lød som en Paradox, vilde jeg sige: at man ved at studere den vilde kunne forstaa, hvad der udfordres for at tilveiebringe den tragiske Stil. Det er med andre Ord Harmoni. Men i al Stil ligger en vis Monotoni som en Begrænsning, som man ikke skal skrækkes tilbage for, thi just i Monotonien, Begrænsningen, ligger Betingelsen for, at det Hele bliver harmonisk skjønt. Griber en Dissonans ind, om denne end er aldrig saa piquant eller interessant, da virker den forstyrrende, og Totalindtrykket udebliver. Det er i denne Ro, de gamle Digtere og Componister adskille sig fra de moderne. Ifald en moderne Componist havde skullet componere Romancen "Min fjortende Vaar etc.", hvori Joseph skildrer sine Ungdomslidelser, hvorledes vilde han da ikke have gennemgaaet alle Vemodens og Smertens Nuancer, fra de stærkeste indtil de mildeste Modulationer; han havde ikke kunnet modstaa at gjøre det Episke dramatisk og havde saaledes forvexlet to Digtarter. Méhul bruger her kun faa barnlige Toner; ingen Fortvivlelsens Udbrud, ingen Graad, ingen Udmalen af Rædselsscenen, hvor Brødrene sælge og forraade den unge, barnlige Uskyldighed, Faderens kjæreste Haab og Trøst. Stille, med Uskyldighedens, Forsonlighedens idylliske Ro, træder Smerten os her imøde i faa, men gribende Toner. En himmelsk Ro lyder for vort Øre, som om vi hørte en Engel klage for Gudfader selv. Her er unegtelig Monotoni, men hvo byttede ikke Alverdens Nuancer for denne Monotoni? Man vil ogsaa lægge Mærke til, at de Skuespillere, som kun formaa at tilveiebringe Virkning i Tragedien, at deres Physiognomier næsten uden Undtagelse have denne ubevægelige, sculpturagtige 294 Ro, der maaske tilveiebringer de regelmæssige Former, som ikke faa Tid til at sætte sig i den Grad i Ro hos de mere bevægelige Gemytter. Ifald det kunde nytte at vise hen til Erindringen, da vilde jeg minde om Elisa Holsts Fremstilling i Tragedien "Hagbarth og Signe". Da hun stod der i første Scene, hvor Signe mødes med Hagbarth, stod der med de lange, gule Lokker, iført den simple Kæmpevisedragt, stod der med de nedslagne Øine i ubevægelig Ro, som en levende Marmorstøtte, bag hvilken man dog fornemmer Pige hjertets Banken, stod der med de rolige, ubevægelige Kinder og den tætsluttede Mund, med de symmetrisk hængende Arme, det lidt forover bøiede Hoved, da forstod man, at Sproget har Udtrykket: Ophøiet Ro; men at dette Udtryk "ophøiet" ikke lader sig overføre paa Uro. Ifald Elisa Holst ikke havde været i Besiddelse af dette stille, regelmæssige, sculpturagtige Ydre, vilde hendes Signe aldrig have formaaet at gjøre den Virkning paa Tilskuerne, som den gjorde. Det Ophøiede hører saaledes Plastiken til, og det Plastiske er uadskilleligt fra Tragedien og det høiere lyriske Drama. Det Comiske maa ind under Maleriets mangfoldige Farvenuancer. Det er en overordentlig vanskelig Opgave at tvinge sit bevægelige Physiognomi til i Tragedien at tilegne sig den ophøiede Stilhed og Ro; men Opgaven kan løses. Sjældnere ses, at det stille, i tragisk Ro hvilende Physiognomi kan forvandles ind i det Comiskes livligere Nuancer og Bevægelighed. Jeg tror, at det ikke er uden Vigtighed for de yngre Skuespillere, at de lægge Mærke til disse Betragtninger om Over- og Underansigtets *Brug og Misbrug*.

Og nu tilbage til "Ørkenens Søn". Dette Skuespil er i Tidernes Løb blevet rost overordentligt og dadlet

overordentligt. I Heibergs "Intelligensblade" staar en Bedømmelse af dets Værd, som Ingen, der interesserer sig herfor, vil fortryde at læse. Paa vort Theater gjorde det som sagt en stor Lykke. Skuespiller Holst og jeg spillede saaledes, at jeg ofte hørte sige, at saaledes kunde man kun spille sammen, naar en hemmelig Lidenskab for hinanden laa skjult hos de Spillende. Det er det bedste Bevis for, at der er Illusion i Spillet mellem Elsker og Elskerinde, naar et saadant Rygte udbredes blandt Publikum. Og man kan være vis paa, at dette Rygte udebliver ikke, hvor de Elskende spille, som de bør. Hvor dette Rygte ikke opstaar, der har Spillet neppe vakt nogen Interesse hos det store Publikum, thi dette har altid en stor Tilbøielighed til at sammenblende Digt med Virkelighed.

295

DEN ITALIENSKE OPERA I KJØBENHAVN.

Endnu en Nyhed gik over Scenen denne Vinter, hvori jeg havde Hovedrollen: det lille nydelige versificerede Lystspil "Romeo og Giulietta". Hvad der gav Anledning til dette Stykke, trænger til en Forklaring.

En Trup af italienske Sangere kaldtes i Begyndelsen af 1842 til at give Forestillinger paa Hoftheatret; Hoffet var fuldt af Begeistring for disse Forestillinger, og det blev en Modesag at slutte sig til denne Begeistring, naar man vilde have Ord for at høre til det fine Selskab, og hvem vilde ikke høre hertil? Hoftheatret var propfuldt, hver Gang der blev spillet - kort sagt, det var Mode at gaa i Hoftheatret. Denne italienske Trup hørte til de middelmaadige, dog var der et Par nette Stemmer imellem. Det er eiendommeligt for de Danske, at de sætte en overordentlig Pris paa alt Fremmed og Udenlandsk. Man har ingen Forestilling om det Afguderi, som blev drevet her med disse fremmede Sangere og Sangerinder. Ved Hoffet, i høie og lave Selskabskredse spillede disse Kunstnere Hovedrollen; man kappedes om at vise dem Opmærksomhed. Det blev Mode at lægge sig efter det italienske Sprog for at kunne tale med dem og forstaa dem paa Theatret som i Livet. De danske Damer laa formeligt paa Knæ for Tenorsangeren Rossi, saa den stakkels Mand neppe kunde gaa i Fred paa Gaden for disse entusiastiske Tilbederinder. Byens fornemste Damer gjorde Madame Forconi, en af Selskabets Primadonnaer, deres Opvartning, og man saae ofte Herskabsvogne udenfor den lille nette, og vist selv forundrede Sangerindes Dør.

Og hvorledes endte saa denne Enthousiasme? Som Alt, hvori der ikke er rigtig Rod. Da dette Selskab havde været her flere Aar efter hinanden, slog Vinden pludselig om. Det samme Publikum hyssede nu ad den forgudede og feterede Mdm. Forconi, naar hun sang godt, ligesom det tilforn ofte havde skjænket hende stormende Applaus, naar hun var mindre heldig. Hoffet trak sin Protection tilbage, og hele det fornemme Selskab fulgte efter. I Steden for at tidligere alle Døre fløi op, naar den lille Mdm. Forconi vilde lyksaliggøre Nogen med en Visit, negtede man sig nu hjemme, saa ofte hun lod sig melde. Og da Døden skal have en Aarsag, som man siger, fandt paa een Gang de fornemme Damer, at man ikke kunde omgaas med Mdm. Forconi, da de forsikrede, at "hendes Rygte ikke var det bedste". Den stakkels Mdm. Forconi blev meget ulykkelig ved denne Overgang, der var hende uventet og uforklarlig; hun spurgte derfor om Aarsagen hertil; og nu blev der sagt hende, man havde erfaret, at hun ikke var Forconis ægteviiede Hustru. Hun skrev nu hjem til Italien og skaffede uimodsigelige Beviser for, at hun virkelig var hans Hustru, men Intet hjalp. Nu var det 296

Moden at være af en modsat Mening, Enthousiasmen skulde være forbi, og den var forbi. Jeg kjendte ikke Mdm. Forconi personlig, men ved denne Medfart fik jeg stor Interesse for hende og var oprørt paa hendes Vegne; jeg takkede Gud, at Heiberg ved sit Kjendskab til Verden havde holdt mig borte fra at udsætte mig for de Fornemmes Luner og Krænkelser. De bruge os Kunstnere kun alt for ofte som en Frugt, man presser Saften ud af, og derpaa kaste de os bort, naar Moden at glimre med os i deres Selskaber er forbi. En Dag kom en af disse fornemme Damer og aflagde mig Visit. Under dette Besøg klagede hun over, at jeg altid viste, jeg "Intet vilde have med dem at gjøre," som hun udtrykte sig, at jeg afslog alle Invitationer, og at Mange med hende sørgede over, at jeg unddrog mig fra deres Selskab. Jeg var saa oprørt paa Mdm. Forconis Vegne, at det var mig umuligt at tilbageholde et Angreb, da netop denne samme Dame havde hørt til hendes varmeste Beundrere og nu var en af hendes heftigste Modstandere. Jeg bragte Mdm. Forconi paa Bane og sagde: at hun saae jo nu paa hende, hvor begrundet den Mistillid var, som jeg nærede mod det fornemme Selskabs Sandhed i dets Enthousiasme. "Hvad har Madame Forconi gjort?" spurgte jeg hende, "siden Alverden trækker sig tilbage fra den Feirede, den Forgudede?" - "Man kan virkelig ikke omgaas hende," svarede hun, "thi hun er ikke den ædle Kvinde, som vi troede hun var." - "Hvorfor," spurgte jeg, "holdt De en lille omreisende Sangerinde, hvis tidligere Liv De ikke kjendte det mindste til, hvorfor holdt De hende for et Dydsmønster? Og hvilken Grund har De nu til at tro, at hun ikke er det?" - Jeg vedblev at tage Mdm. Forconis Forsvar saa varmt, som om det havde været min egen Sag, og endte med at sige, at nu agtede jeg med det Første at gjøre Mdm. Forconi en Visit, nu da alle hendes Beundrere, til hvilke jeg ikke havde hørt, trak sig

tilbage. Mdm. Forconi har vist aldrig havt nogen Anelse om (thi Visiten til hende kom dog ikke istand), at hun i mig har havt en saa kraftig Forsvarer ved denne og lignende Leiligheder. Men jeg har aldrig kunnet lade det upaatalt, naar et Menneske blev forurettet, enten dette Menneske var mig kjært eller ukjært. Verden er grusom baade i sin Roes og i sin Dadel, den straffer de Feirede, fordi den selv har begaaet en Naragtighed i at overlade sig til en usand Enthousiasme; den er ligesom en Drukken, der har sovet Rusen ud og nu er flov og mat ovenpaa og skjender paa Vinen i Stedet for paa sig selv for den overdrevne Nydelse. Efter dette sidste Ophold reiste den stakkels Mdm. Forconi bort, ensom og forladt, for aldrig mere at komme til et Sted, hvor hun formodentlig har havt sine lykkeligste og sine bitreste Timer. Denne Begivenhed gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Jeg tænkte: Hvad betyder saa det Hele? Et Publikum behandler altsaa et Menneske som enhver anden Modeartikel; saa længe Moden holder sig, vil Alverden bære den; er 297 den forbi, bliver man til Latter ved at vise sig med den. Og at udsætte sig derfor er et Menneskes høieste Opgave - din egen Opgave - at behage alle disse mange Individuer, hvis Hjerter ere saa vanskelige at fastholde, hvis Kjærlighed er i Dag her, i Morgen der, - at varme dette Menneskeblod, der saa hurtigt atter afkøles og neppe erindrer, at det engang var varmt og flød raskere i Aarerne. Dette var omtrent den Monolog, jeg holdt for mig selv.

Det var Enthousiasmen for den italienske Opera i den første Periode, som havde givet den anonyme Forfatter af "Romeo og Giulietta" Lyst til at skrive sin kvikke Parodi. Enthousiasmen var nu kølnet, og Stykket gjorde megen Lykke. Den skjulte, uegennyttige Forfatter vilde ikke modtage det betydelige Honorar, men bad Heiberg skriftligt om at hæve Honoraret paa Theatercontoiret, deraf at besørge en Gave til mig til Tak for Udførelsen af Hovedrollen i Stykket og derpaa anvende alt det Øvrige til Udbredelse af dansk Læsning i Slesvig. I dette anonyme Brev, som indeholdt mange smigrende Ord til mig, var tillige et smukt og morsomt Vers til den Stok, som jeg benyttede i Rollens Mandsdragt.

Man erfarede aldrig med Vished, hvem Forfatteren var, uagtet man ikke skulde tro, at en Forfatter, der viste et saadant Kjendskab til Sproget og Rhytmerne, kunde lade det blive ved dette ene Forsøg paa den dramatiske Forfatterbane; især da dette Forsøg var lykkedes saa godt. Den ubekjendte Forfatter, dersom han lever, bringer jeg herved for første Gang min Tak for Gaven, da hans Anonymitet har hindret mig i tidligere at bringe den; men især takker jeg ham for hans originale Arbeide og for den Glæde, han beredte mig ved at spille deri.